

Torsdagen den 27 april

Kl. 12.00–21.11

---

§ 1 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade

att *Yasmine Bladelius* (S) av sagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden,

att *Linda Lindberg* (SD) av sagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden och som ersättare i riksdagsstyrelsen samt

att *Carina Ståhl Herrstedt* (SD) av sagt sig uppdraget som ledamot i riksdagsstyrelsen.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade

att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Anna Vikström* som suppleant i EU-nämnden samt

att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Linda Lindberg* som ledamot i riksdagsstyrelsen och *Carina Ståhl Herrstedt* som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i EU-nämnden

Anna Vikström (S)

ledamot i riksdagsstyrelsen

Linda Lindberg (SD)

ersättare i riksdagsstyrelsen

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

§ 3 Anmälan om gruppleddare för partigrupp

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Linda Lindberg* som gruppleddare för partigrupp från och med den 26 april.

§ 4 Anmälan om ersättare för gruppleddare för partigrupp

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Michael Rubbestad* som ersättare för gruppleddare för partigrupp från och med den 26 april.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2022/23:23 för tisdagen den 25 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:303

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:303 Taiwans observatörsstatus i WHO
av Kerstin Lundgren (C)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 29 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 25 april 2023

Utrikesdepartementet

Tobias Billström (M)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:307

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:307 Föräldraförsäkringens framtida utformning
av Sanne Lennström (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 april 2023

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:308 Den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget

av Isabell Mixter (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 april 2023

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:315

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:315 Tidöavtalet och OECD-Dac

av Lotta Johnsson Fornarve (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 26 april 2023

Utrikesdepartementet

Johan Forssell (M)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:322

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:322 Åtgärder för att minska växthusgasutsläppen under mandatperioden

av Elin Söderberg (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 2 juni 2023.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 25 april 2023

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

§ 7 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2022/23:FPM81 Förordning om godkännande och marknads kontroll av vissa mobila maskiner *COM(2023) 178* till näringsutskottet

§ 8 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
COM(2023) 185 till justitieutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 20 juni*.

§ 9 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU22
Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor (skr. 2022/23:51)
föredrogs.

Anf. 1 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Det innebär att vi föreslår för riksdagen att lägga den skrivelse som regeringen har lämnat till oss till handlingarna.

Skrivelsen handlar om Internationella valutafondens och de andra världsbankernas arbete, som har pågått under åren 2021 och 2022, med frågor som rör bland annat finansiell och monetär stabilitet och deras resurser, bedömningar av utvecklingen av den internationella ekonomin och den finansiella utvecklingen samt regeringens prioriteringar för dessa internationella institutioners verksamhet. Att så sker bygger på ett tillkännagivande som riksdagen fattade beslut om 2016/17. Man ville ha återrapporter om arbetet i dessa internationella organ.

Betänkandet innehåller också en rad motioner från allmänna motions tiden om finansmarknadsfrågor och den finansiella stabiliteten. Det är frågor som på länge inte har varit så relevanta och aktuella som de är nu.

Från både Moderaternas och regeringspartiernas sida finns flera resonemang i motionerna som vi instämmer i och som regeringen arbetar med. Med anledning av att mycket arbete med frågorna pågår yrkar vi avslag på motionerna.

Finansutskottet arrangerade den 31 januari en årligt återkommande utfrågning om finansiell stabilitet. Där deltog finansmarknadsministern och representanter från Finansiella stabilitetsrådet, det vill säga Riksgälden, Riksbanken och Finansinspektionen. För den som är intresserad av detta kan jag rekommendera att gå in på riksdagens hemsida. Man kan både titta på det i efterhand och läsa igenom rapporten om det som sades där.

I vår nuvarande ordning för makrotillsynen har framför allt Finansinspektionen en väldigt central roll. Vi i riksdagen har beslutat att regelverket ska gälla med bred samsyn. Det handlar i stort om att minimera systemriskerna och att stärka stabiliteten i ekonomin.

Den ekonomiska utvecklingen de senaste åren i och med Rysslands invasion av Ukraina, covid-19, energisystemens utveckling i Sverige och bristen på stabila energikällor i Sverige och andra europeiska länder har gjort att vi har hög inflation och höga räntor i dag. Till följd av det har Finansinspektionen ett särskilt uppdrag att utvärdera vilka effekter deras arbete får i ljuset av det som sker i ekonomin just nu och den situation vi befinner oss i.

Den 14 oktober drog Finansinspektionen slutsatsen att ett generellt tillfälligt slopat amorteringskrav, som skulle gälla alla, inte vore väl avvägt i detta läge. Däremot har man påmint om att bankerna har möjlighet att göra det för dem som har särskilda skäl och som behöver det. Det är väldigt många hushåll som just nu är hårt drabbade av framför allt de höga räntorna men också kombinationen med att i princip allt har blivit dyrare.

Hur det undantag som redan finns i dagens lagstiftning används kartläggs nu av Finansinspektionen på uppdrag av regeringen, efter ett beslut som fattades i december. Det ska redovisas här relativt snart, redan i juni 2023.

I ett lite längre perspektiv har regeringen också gett en kommitté i uppdrag att mer gediget och grundligt utvärdera amorteringskravet, hur det fungerar ihop med maxtaken vid belåning och de totala makroekonomiska riskerna men också hur vi kan stärka konsumenters skydd mer ändamålsenligt än i dag. Dagens regler kring amorteringskrav och amorteringstakt är relativt nya och behöver en gedigen utvärdering. Vår förhoppning är att de kan bli mer proportionerliga framöver. Det är dock ingenting som sker i en handvändning, särskilt inte i det läge vi befinner oss i nu.

Anf. 2 FREDRIK STENBERG (S):

Fru talman! Sverige befinner sig i en orolig tid i en orolig värld, och vi ska i dag behandla finansutskottets betänkande om finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor.

Tyvärr pågår till allas vår sorg Rysslands krig i Ukraina. Vi har en Natoprocess som lämnar fler resultat att önska. Världens allmänna ekonomiska läge med inflation och räntor påverkar Sverige och svenska folket i allra högsta grad.

I ljuset av detta rullar vardagen på i vårt land. Det finns reformer som behöver komma på plats för att ta Sverige framåt även i dessa svåra tider. Regeringens svar hittills har varit tämligen fattigt. I dessa oroliga tider har också brister i att ha nästan enbart digitala betalningar blottlagts. Det finns många perspektiv på frågan om kontanter, men att över huvud taget kunna betala är ju en förutsättning för att transaktioner ska kunna äga rum. Det behövs infrastruktur och regler som möjliggör detta i hela vårt land.

Fru talman! Att vi lever i ett ojämlikt samhälle är uppenbart för de flesta av oss. Men att bo någonstans är helt klart en förutsättning för alla. Oavsett vilken inställning man har till frågan om byggandet av bostäder – om det offentliga ska ta ett ansvar i det eller inte – kan man konstatera att det blir en dubbelsmäll när nu investeringsstödet för hyresrätter avskaffas och det sammanfaller med en ekonomisk vinter. Bostadsbyggandet har stannat av. Det kommer att påverka Sveriges konkurrenskraft och fortsatta utveckling.

Vi socialdemokrater står fortfarande bakom vikten av att upprätthålla byggandet av hyresrätter till rimliga hyror, men vi vill också göra mer för dem som står i begrepp att köpa sin första lägenhet men kanske inte kommer från en familj med ekonomiska resurser. Ofta är det så för unga. Vi tycker att det är rimligt att ta fram ett förslag om startlån för förstagångsköpare. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning i frågan. Jag kan konstatera att frågan bereds av Regeringskansliet – gott så! Jag ser fram emot konkreta förslag som skulle kunna underlätta inträdet på bostadsmarknaden.

Fru talman! Brott och bedrägerier ska beivras. Skattebetalare ska veta att skatten som betalas in går till välfärd och definitivt inte till organiserad brottslighet. Att förhindra plundrandet av våra gemensamma resurser är en angelägen fråga. Därför är frågan om penningtvätt och bedrägerier angelägen att aktualisera. Det är viktigt och prioriterat att fortsätta hitta vägar för att komma åt den här brottsligheten. Här är det viktigt att alla aktörer tar sitt ansvar, från rättsvårdande myndigheter till banker och andra aktörer. Tillsammans behöver vi värna vårt finansiella system.

Fru talman! Vi har allvarliga problem i landet. Många barnfamiljer har svårt att få ihop tillräckligt med pengar för de mest basala behoven, såsom näringsriktiga måltider, och den ekonomiska osäkerheten är påtaglig. Barnfamiljer och ekonomiskt svaga hushåll är särskilt utsatta i den tid vi lever i.

Vi ser med stor oro på överskuldssättning och de risker det för med sig både för det finansiella systemet och för individer. Särskilt nu när den ekonomiska vintern för svenskarna kommit snabbt och påtagligt kan det verka lockande att låna pengar för att finansiera vardagen.

Att Sverige inte har ett nationellt skuldregister är en brist. Ett sådant behöver komma på plats för att långgivare ska kunna göra en god kreditprövning med alla fakta på bordet. Sveriges finansiella stabilitet är viktig för att säkra arbete och välbefinnande. Vi socialdemokrater vill öka den finansiella stabiliteten och tycker därför att det är angeläget att få på plats ett skuldregister och kanske även ett tillkommande tillgångsregister.

Jag väljer att yrka bifall till reservation 19.
(Applåder)

Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Kontanterna är alltjämt en aktuell fråga. Det finns många anledningar till att man kan vara för kontanter i framtiden. Det finns ett rättviseperspektiv – stora grupper både vill och behöver använda kontanterna i sin vardag. Vi har demokratiperspektivet – åtta av tio svenskar vill kunna betala med kontanter i framtiden. Framför allt har vi beredskapsperspektivet – vad händer om en cyberattack slår ut svensk betalningsinfrastruktur? Det är ett av de riskscenarier som MSB målar upp i sin riskanalys.

Jag blir ändå lite fundersam. Det som Socialdemokraterna säger i talarstolen och det som de skriver på papperet i sin kommittémotion låter väldigt bra. Men när Sverigedemokraterna lade fram förslaget om att lagstifta om att vi ska ha en kontantplikt i Sverige för livsmedel, drivmedel och mediciner sa Socialdemokraterna nej till det i Betalningsutredningen. Det som man står och säger i talarstolen låter väldigt fint, men hur kommer det sig att man när det väl kommer till kritan struntar i kontanterna?

Anf. 4 FREDRIK STENBERG (S) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om att Socialdemokraterna struntar i detta. Jag kan konstatera att vi har haft en väldigt fri marknad som har lett till att vi inte längre använder kontanter. Jag tror att det beror på att det helt enkelt har varit bekvämt. Men det är klart att riskerna i det system som vi faktiskt har skapat till oss själva blottläggs nu. Det gör också att vi kanske behöver vidta fler åtgärder från politikens sida än vad som varit aktuellt tidigare. Jag tror att det även är viktigt att bära med sig att den här

typen av åtgärder medför kostnader som det behöver finnas en acceptans för. Jag tror att den acceptansen kanske är lättare att hitta nu i olika system.

Anf. 5 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Jag misstror inte att Socialdemokraterna har förstått problemformuleringen. Ledamoten kan hålla med om problemformuleringen hur mycket han vill. Men när det väl kommer till kritan har man inte rustat för det man säger att man de facto står för.

I utredningsdirektiven till Betalningsutredningen, vilka formulerades av den socialdemokratiska förra regeringen, skrev man att man ville utreda behovet av lagliga betalningsmedel i framtiden. Lagliga betalningsmedel är enligt riksbankslagen sedlar och mynt. Det som Socialdemokraterna egentligen sa var att man skulle utreda behovet av kontanter i framtiden. Snacka om en negativ inställning till kontanterna!

Anf. 6 FREDRIK STENBERG (S) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är inte negativa till kontanter. Men jag tror att vi behöver hitta ett system där både kontanter och digitala betalningar kan finnas. Även digitala betalningar kommer att behöva utvecklas och säkras för att fungera, till exempel i den tid vi i Europa nu befinner oss i med ett krig i vårt närområde.

(Applåder)

Anf. 7 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Dagens debatt handlar om väldigt viktiga och högaktuella områden, nämligen finansiell stabilitet och finansmarknaden. I spåren av kris i några amerikanska banker och även viss finansiell oro i en del europeiska banker är dessa frågor föremål för många analyser och diskussioner.

Efter en stark återhämtning 2021 drabbades världsekonomin av en rad utmaningar 2022. Den ekonomiska utvecklingen både i Sverige och globalt har påverkats kraftigt av covid-19-pandemin men också av Rysslands invasion av Ukraina, med bland annat hög inflation och stigande räntor som följd. IMF och andra institutioner bedömer att riskerna för den finansiella stabiliteten har ökat sedan våren 2022. IMF och Världsbanksgruppen har därför tillsammans med de nationella tillsynsmyndigheterna en viktig roll när det gäller att identifiera och hantera de risker som kan uppstå och på olika sätt bidra till att upprätthålla den finansiella stabiliteten.

Fru talman! Vi har under många år haft en ganska expansiv penningpolitik med väldigt låga räntenivåer, vilket också har lett till att skuldsättningen i hushåll och företag ökat väsentligt och ligger på jämförelsevis höga nivåer. Nu när räntorna stiger snabbt och kraftigt utsätter detta många hushåll och företag för kraftiga ekonomiska påfrestningar. Många hushåll får använda en allt större del av sin inkomst till att betala räntekostnader. Fastighets- och bostadsmarknaderna riskerar att drabbas av höga kapitalkostnader, vilket kan medföra spridningseffekter till banksektorn.

Vi kan dock konstatera att det finansiella systemets motståndskraft mot störningar har stärkts sedan finanskrisen 2008–2009. Krisberedskapen har förbättrats, och Finansinspektionen har tillförts mer resurser för att kunna sköta sitt tillsynsarbete och sin bevakning av riskerna. De svenska bank-

erna bedöms därför ha god motståndskraft med höga kapitalnivåer och stora likviditetsbuffertar.

Fru talman! Den nuvarande ordningen för makrotillsyn, där Finansinspektionen har en central roll, har beslutats av riksdagen i bred politisk samsyn. Det handlar om åtgärder för att minska systemriskerna och stärka stabiliteten i det finansiella systemet.

I höstas fick Finansinspektionen i uppdrag att utvärdera effekterna av de genomförda tillsynsåtgärderna i ljuset av den nuvarande ekonomiska utvecklingen, där vi har hög inflation och höga räntor. Inspektionens bedömning var att ett generellt temporärt undantag från amorteringskraven inte skulle vara ett träffsäkert stöd till de hushåll som riskerar allvarliga ekonomiska bekymmer. Samtidigt påpekade man att enskilda bolånetagare kommer att drabbas hårt av den ekonomiska utvecklingen framöver och att det kanske finns skäl att då medge enskilda stöd.

Det finns också en ventil för de familjer och bolånetagare som drabbas allra hårdast att kunna nyttja för att få tillfälligt undantag från amorteringskrav. Detta kommer, som nämntes tidigare, att utredas och återrapporteras ganska snart.

Vi kristdemokrater har varit pådrivande för att förlänga och förstärka tilläggsbidraget för de barnfamiljer som har bostadsbidrag och på så sätt stötta de mest utsatta familjerna. På samma sätt är denna ventil väldigt viktig för att lindra det ekonomiska läget för dem som just nu har det allra tuffast.

Vi kristdemokrater anser också att nuvarande amorteringskrav är för stränga och gör tröskeln till det ägda boendet för hög för många hushåll. Vi vill därför lätta på det förstärkta amorteringskravet och göra en översyn av de samlade kraven för att hitta en bra balans mellan människors behov av boende och den finansiella stabiliteten. Vi välkomnar därför att regeringen nu i april tillsatt en kommitté för att analysera och utvärdera hur amorteringskravet och andra tillsynsåtgärder har fungerat hittills och hur de kan utformas framöver.

Fru talman! Betänkandet behandlar också frågan om kontanter. Vi kan konstatera att efterfrågan på kontanter minskar och att vi går mot en mer digital lösning. Samtidigt är det viktigt att det finns en välfungerande konthantering i hela landet.

Ansvar för detta har förtydligats ytterligare i den nya riksbankslagen, som trädde i kraft den 1 januari 2023. Den nya riksbankslagen innehåller bland annat en skyldighet för Riksbanken att driva sedeldepåer i hela landet och ökade krav på företag på betalningsmarknaden att förbereda för att kunna upprätthålla verksamheten vid framtida kriser och vid höjd beredskap.

Vi befinner oss i ett svårt ekonomiskt läge med lågkonjunktur och hög inflation och en omvärld som präglas av krig i Europa och stora osäkerheter framåt som också kan påverka den finansiella stabiliteten. I detta läge är det viktigt att det finns god beredskap för att hantera risker som kan störa den finansiella stabiliteten.

Regeringen och de myndigheter som ingår i Stabilitetsrådet följer utvecklingen noga och har beredskap att agera för att behålla stabiliteten i och förtroendet för det finansiella systemet. Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 8 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Vi behöver stabilitet i det finansiella systemet av flera skäl. Det behövs för att kreditgivningen till hushåll och företag ska fungera, för att kapitalförsörjningen ska fungera, men också för att de finansiella tjänster som vi använder till vardags ska fungera. Förutsägbarhet, pålitlighet och stabilitet behövs i det finansiella systemet för att samhällsekonomin ska snurra och växa.

Har vi inte finansiell stabilitet har vi någon form av krispolitik i stället. Den senaste tiden har världen kastats mellan dessa två. Vi har nu för första gången på flera decennier hög inflation i världen.

När jag blev riksdagsledamot 2014 och ända fram till förra året var det risken för deflation som centralbanker runt om i världen bekämpade med en procyklisk penningpolitik. Sedan kom coronakrisen, och världen stängde ned. Vi fick utbudsstörningar i leveranskedjor, ett uppdämt konsumtionsbehov och extremt låga räntor som skapade billiga pengar och inflation i bostadspriser och finansiella tillgångar.

Men det finns inga gratisluncher, som man brukar säga, och nu är notan här och väntar på betalning. På toppen av allt har vi återigen krig i Europa i och med Putins invasion av Ukraina i februari 2022. Förutom det mänskliga lidande för Ukraina som det har orsakat har vi också fått en prischock på livsmedel och framför allt på energi.

En perfekt storm av utbudsstörningar, massiva efterfrågestimulanser och krig har försatt världen, Europa och Sverige i en mycket svårnavigerad makroekonomisk terräng. Centralbankerna fortsätter att höja räntan för att uppnå sitt mål om en inflation på 2 procent. Ränthöjningarna har gjort det dyrare att finansiera bostadsköp och omförhandla lån. Hushåll har fått se sitt konsumtionsutrymme minska i takt med att boendekostnaderna har ökat och matpriserna stigit kraftigt.

Olönsamma företag har fått det svårare att överleva, och lönsamma men högt belånade företag har sett sina finansieringskostnader skjuta i höjden. Centralbankernas snabba räntehöjningar har gjort vissa bankers obligationsinnehav i princip värdelösa, vilket utlöste det största fallet i marknadsräntorna sedan 1987. Amerikanska och europeiska myndigheter såg en bankkris i vitögat och gör vad de kan för att undvika spridningseffekter till realekonomin.

Det är ett svårnavigerat landskap för centralbanker och regeringar världen över. Räntan måste höjas för att bekämpa inflationen, men det får inte riskera att skapa finansiell instabilitet. Lågkonjunkturen – om eller när den kommer – kan inte bekämpas med efterfrågestimulanser för att inte försvåra Riksbankens uppdrag.

Det är ett svårnavigerat landskap. Men vad det säger mig är att detta betänkande i Sveriges riksdag här i dag är viktigare än på länge. Sverigedemokraterna har en välutvecklad politik på området genom vår kommittémotion *Förstärkta rättigheter för sparande och investeringar*.

Det är en motion som innehåller förslag om ett avskaffat andra amorteringskrav och en slopad ränteskillnadsersättning för att öka rörligheten på bostadsmarknaden och den frivilliga amorteringstakten.

Det finns förslag om en moderniserad ISK-lag för en förbättrad kapitalförsörjning. Det är ett förslag som det dessutom finns en majoritet för i skatteutskottet.

Det finns förslag om förbättrad transparens på obligationsmarknaden för finansiell stabilitet och ett förslag om en nationell kontantstrategi för Sverige. En nationell kontantstrategi behövs särskilt i tider som dessa, med krig och bankoro. Vi behöver helt enkelt redundans i betalningssystemet. Kontanterna är viktiga ur ett beredskapsperspektiv.

MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, rekommenderar alla svenskar att ha minst 2 000 kronor i kontanter hemma, inte bara för krigstider utan också för kristider.

Krigföring kan som bekant ske lågintensivt utan direkta militära angrepp, genom exempelvis cyberattacker. Vad händer om en cyberattack slår ut svensk betalningsinfrastruktur? Hur ska vi kunna köpa bröd, mjölk och smör om kontanterna försvunnit i ett sådant scenario?

Vi måste alltså säkerställa att vi kan betala för livsnödvändig konsumtion med sedlar och mynt. Därför föreslår Sverigedemokraterna en kontantplikt, det vill säga ett krav på verksamheter inom det som vi definierat som livsnödvändig konsumtion att acceptera kontanter som betalning.

Det handlar om livsmedel, drivmedel och medicin. Därför för Sverigedemokraterna samtal med regeringen om kontantfrågan, med fokus på hur vi ska stoppa kontantavvecklingen i Sverige. Vi vill att regeringen skyndsamt tillsätter en utredning som utslutande fokuserar på kontanterna och ger dem den uppmärksamhet som de förtjänar i en egen utredning.

Avslutningsvis, fru talman, står vi bakom alla våra förslag, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 9 CARL B HAMILTON (L):

Fru talman! Ida Drougge har redogjort för den formella handläggningen och hur det går till här, så jag hoppar över det avsnittet.

Jag vill inledningsvis fästa uppmärksamhet på den allvarligaste händelsen på senare år när det gäller brister i den finansiella stabiliteten och en havererad banktillsyn. Det har ju gått helt åt skogen på vissa håll, och vi måste se vad vi ska dra för slutsatser av detta.

Det jag tänker på är framför allt krascherna i Silicon Valley Bank och First Republic Bank i Kalifornien i USA och i Credit Suisse i Schweiz, där man från statens sida framtvängde en konkurs och ett övertagande av banken genom konkurrenten UBS. Det är väldigt stora åtgärder som vidtas. Det krävdes alltså statliga ingrepp med mycket stora stödåtgärder för att klara upp de aktuella problemen i dessa banker, och detta till stora kostnader för skattebetalarna i USA och i Schweiz. Det blev faktiskt förluster i mångmiljardklassen också i Sverige, i Alecta. Vi är alltså inte oberoende av om tillsyn och kontroller inte sker på ett korrekt sätt i andra länder.

Mot den bakgrunden och när jag läst motionerna slår det mig hur mycket av de synpunkter som nu åter har kommit fram som redan har undersökts i Sverige. Detta har kommenterats i svensk politik och utretts i svenska utredningar. Vi hade till exempel bankunionsutredningen för några år sedan. Vi hade Anna Kinberg Batras utredning för bara några månader sedan. Den är på 1 000 sidor, och sedan tillkommer ett antal bilagor. Vi måste på något sätt hushålla med de insatser vi själva sätter i sjön här i landet. Bankunionsutredningen är också på 1 000 sidor. Men det verkar som att det sedan bara försvinner. Det politiska systemet och regeringarna

– och jag pekar inte ut någon särskild regering – har svårt att ta till sig de här genomgångarna. Men det måste vi göra!

En erfarenhet som man har gjort i många länder och vid olika tillfällen är att en fungerande tillsyn av banker kräver kompetent och mycket erfaren personal och mycket stora ekonomiska resurser att mata in i de banker och finansinstitutioner som hamnar på obestånd.

Om USA och Schweiz hade stått under till exempel ECB:s juridiska tillsyn och varit med i ECB:s tillsynsmekanism, som är mycket tuffare än Finansinspektionen, och tillämpat EU:s lagstiftning för banker hade de stora och dramatiska obeståndsproblemen sannolikt aldrig inträffat i vare sig USA eller Schweiz.

Ett systemfel är att bankerna själva och tillsynsmyndigheterna sällan eller aldrig har haft tillräcklig förståelse för när och hur stabilitetsrisker byggs upp. Man saknar ofta kompetens och vilja att hantera nya eller under radarn smygande stabilitetsrisker.

Om vårt land ska öka skyddet mot finansmarknadskatastrofer av den typ som nu har skett i både Kalifornien och Schweiz är det enklaste att vi faktiskt gör det som vi höll på att göra häromåret, nämligen att gå med i EU:s tillsynsmekanism. Man behöver inte gå med i eurosamarbetet, men man kan ändå gå med helt och fullt i tillsynsmekanismen. Man kan göra det på lika villkor, icke-diskriminerande villkor för Sverige, och få en situation i Sverige som är ungefär likadan som den i Finland. Det är inte så skrämmande, eller hur?

Tillsynsnämnden för finansmarknaden i EU gör utkast till bestämmelser i tillsynsfrågor gällande finansmarknaden. Om Sverige hade dessa bestämmelser och deltog i arbetet skulle det vara ett skydd för Sverige, svenska bankkunder och svenska företag.

De svenska bankerna skulle förvisso inte jubla över detta; det ska man ha helt klart för sig. Det skulle bli en tuffare, mer kompetent och mer välbesatt myndighet än vad Finansinspektionen kan mönstra. Det vore nog bra för svenskar och svenska företag. Det skulle bli en tryggare finanssektor i Sverige, kort sagt.

När Nordea lämnade Sverige och flyttade sitt säte och huvudkontor till Finland för några år sedan angav företaget som motiv för flytten just Finlands medlemskap i bankunionen. Jag vet inte om det innerst inne var det verkliga skälet, men i vilket fall som helst vore det intressant att nu göra en utvärdering av lärdomarna för Sverige av flytten.

Det finns dessutom en ångermekanism – för den som är särskilt oroad – för det fall Sverige skulle gå med i bankunionen av enbart finansmarknadsskäl. Det skulle möjliggöra för Sverige att, som en yttersta åtgärd, lämna denna bankunion. Jag talar alltså inte om euron, utan jag talar om bankunionen. Man kan lämna samarbetet efter tre års provdeltagande. Det finns alltså en möjlighet till provdeltagande – det låter väl inte så skrämmande?

Sammanfattningsvis: Det finns två fördelar med att delta i banktillsyn som sköts av ECB. Jag vill understryka den första, som är den höga kompetens och den stora erfarenhet av tillsynsfrågor hos många personer som krävs. Den finns i Frankfurt och på andra ställen på kontinenten. Den andra fördelen är tillgång till de ekonomiska resurser som kan komma att krävas för insatser och räddningsaktioner vid kris i en bank eller i banksektorn.

Vi behöver inte riskera den svenska kronan. Vi kan faktiskt se till att vi delar riskerna med andra, som dessutom har en del andra fördelar i form av kompetenta personer och mycket pengar.

Anf. 10 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Sverige står just nu inför otroligt stora problem. Den höga inflationen och dess effekter visar med all oönskad tydlighet hur passiv regeringen är. Man behöver ställa sig frågan om det beror på okunnighet och inkompetens eller om det handlar om avsaknad av förmåga att vilja göra något över huvud taget.

Det som ändå framgår tydligt är att regeringen har två spår. Inflationen ska helst lösas av sig själv genom att hushållen svälts ut, och den magiska marknaden ska ordna upp alltihop. I den mån det över huvud taget ska finnas någon hjälp att få, däremot, ska man ha lyckats kvalificera sig in i den exklusiva klubben av höginkomstagare, det vill säga de som tjänar över 50 000 kronor i månaden. Då kan man nämligen räkna med att få någon form av lindring i form av skattesänkningar.

Det var också detta vi såg var resultatet av budgeten för 2023, på bekostnad av kommuner och regioner, som nu står inför ett stålbad där effekterna kommer att drabba hushållen i än högre grad i form av försämrad vård, skola och omsorg.

Det är slående hur lite regeringen gör i övrigt, särskilt som det är i hudsak tre faktorer som driver på inflationen. Elpriserna skenar, men regeringen väljer att inte komma till rätta med det totala marknadsmisslyckande som nu råder, trots att det skulle vara väldigt enkelt att lösa genom att införa Vänsterpartiets förslag om Sverigepriser på el. Matpriserna skjuter i höjden, och även om finansministern till slut lydte Vänsterpartiet och kallade upp matjättarna till Regeringskansliet kom det aldrig några skarpa krav på att nå en överenskommelse. Det slutade med lite löst prat. Resultatet har blivit nedslående, minst sagt. Det enda som är tydligt är regeringens passivitet. Regeringen gör helt enkelt ingenting, förutom att gråta krokodiltårar över det kärva läget.

Den tredje inflationsdrivande faktorn är boendepriiser, och även där väljer regeringen att vara helt kallsinnig. De fyra storbankerna gjorde under förra året en sammanlagd vinst på cirka 100 miljarder, och en stor del av den vinsten kommer från bolånen. Sedan finanskrisen 2008 har marginalerna för bolån ökat kraftigt, och i dag ligger de på historiskt höga nivåer. Så sent som i går rapporterades det om rekordhöga vinster för bankerna, och de är samstämmiga i att räntorna bör höjas. Visst låtsasbråkar de lite om hur mycket de bör höjas, men i grunden gillar de vad de ser.

Det finns också mycket goda skäl för det. Det är i dag omöjligt för bolånekunder att avgöra huruvida den ränta de erbjuds av banken är rimlig i förhållande till den ränta som bankerna själva betalar, den så kallade Stibor-räntan. Detta är särskilt kritiskt i det här läget, då räntorna höjs dramatiskt för alla och vi fortfarande inte har sett den fulla effekten av räntehöjningarna då flertalet av lånen går ut i år. Det handlar om tiotusentals lån som ska omförhandlas till nya räntesatser, och där står bolånetagarna inför en situation där de omöjligt kan avgöra huruvida erbjudandet de får av sin bank är rimligt i förhållande till den vinst banken förväntas göra.

Det är värt att notera att det i Finland, vårt grannland, finns en annan modell. Där sätts räntorna ofta som ett påslag på internbankräntan i euro-

området, Euribor. För finska låntagare är det alltså tydligt hur stort påslag banken gör och därmed enklare att jämföra bankens erbjudande.

Vänsterpartiets förslag är därför att vi ska införa ett liknande system i Sverige. Bankerna bör vara skyldiga att redovisa påslagen både i procentenheter och i kronor. Det skulle göra bolåneförhandlingar mer transparenta.

Detta motsätter sig dock övriga partier i riksdagen. Varför är oklart. Man kanske kan anta att det är av kärlek till bankerna, men jag tror att det är bättre att de svarar för sig själva på varför de inte tycker att hushållen ska få samma insyn och förutsättningar som våra grannar i Finland får. Detta är särskilt viktigt i tider som dessa, då inflationen slår stenhårt på alla fronter som en följd av regeringens passivitet.

Det svar vi hittills har fått är att kunderna själva ska jämföra bankernas erbjudanden men att man inte tycker att det är relevant att det ska göras jämförelser där alla kort ligger på bordet. Det är en ytterst dålig förhandlingsposition att försätta någon i, och här är både sverigedemokrater, regeringspartier och andra svaret skyldiga.

Vi i Vänsterpartiet står dock på hushållens sida och har konkreta förslag som skulle underlätta i den här svåra situationen. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Regeringens handlingsförlamning måste få ett slut. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att återkomma med ett förslag på hur vi kan införa ett system som skapar mer transparens i låneförhandlingar. Det skulle kunna få omedelbar effekt för hushållen, och det är viktigt inte bara just nu utan även framöver. Det är tydligt att det bara är Vänsterpartiet bland riksdagens partier som tar frågan om inflationen på allvar.

Anf. 11 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Det är inte sant att ni står på hushållens sida. Ni står inte på någons sida, med tanke på att ni lägger fram en expansiv budget som kommer att gå med underskott nästa år. Allt annat lika kommer det att leda till en högre inflation, enligt all vetenskaplig ekonomisk teori. Det är inte en åsikt; det är fakta. En högre inflation skulle försämra allting i vårt samhälle. Man skulle inte kunna förhandla om löner. Barnfamiljer och vanliga människor skulle få ökade priser på livsmedel och energi.

Låt mig också påminna om vilka förutsättningar de rödgröna partierna har satt upp för det svenska folket. Politiker kan inte styra allt i fråga om inflationen, även om Vänsterpartiet verkar tro det, men låt mig påminna om att det var Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet som lade ned kärnkraften förra mandatperioden.

Vi ser nu effekterna av det. ”Dubbla elpriser i morgon efter dagens strömavbrott”, lyder en rubrik i dag. Det är effekten av er politik.

Bränslepriserna i Sverige var högst i världen redan innan Putins invasion av Ukraina. Vänsterpartiet föreslår i sin budget en skattehöjning på bränsle. Vilken effekt skulle det ha på inflationen?

Anf. 12 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Till och med Finansinspektionen konstaterar att om man skulle ge ökade resurser till kommuner och regioner skulle det inte vara inflations-

drivande. Det är inte bara Vänsterpartiet som säger att det är nödvändigt att göra detta, utan även landets myndigheter konstaterar det.

Det är ändå lite märkligt att man säger att man ska göra så himla mycket från Sverigedemokraternas sida när vi kan stapla löftesbrotten på varandra. Var det inte Sverigedemokraterna som lovade att sänka bensinpriset med 10 kronor? Eller var det dieseln? Något av det var det i alla fall. Och så börjar man prata om de här sakerna. Vad skulle det egentligen göra? Jag förstår det inte.

Det vi klart och tydligt kan konstatera är att vi i dag har kommuner och regioner som på grund av Sverigedemokraternas prioriteringar kommer att behöva skära ned i skola, i omsorg och i sjukvård därför att man hellre valde att sänka skatten för dem som tjänar absolut mest i samhället än att ge de pengarna till kommuner och regioner.

Anf. 13 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att Sverigedemokraterna är det enda parti i denna kammare som har absolut noll ansvar för hur Sverige ser ut i dag. Sverigedemokraterna har varit ett samarbetsparti till regeringen i knappt ett år. Dagens samhälle är, vare sig man gillar det eller inte, ett resultat av rödgrön politik under flera decennier.

Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. År 2022 blev vi ett samarbetsparti till regeringen. Den kritik ledamoten riktar mot de strukturer vi ser i samhället i dag kan han ta med sina vänner i det förra regeringsunderlaget. Fråga dem varför det ser ut som det gör!

På tal om stöd till kommunerna: Regeringen och Sverigedemokraterna sköt till 12 miljarder kronor till kommuner och regioner i höstas. Det är pengar som kommer att gå till barnomsorgen, till äldreomsorgen och till sjukvården. Vi gör alltså även det.

Men jag fick inget svar på frågan: Vilken effekt kommer Vänsterpartiets expansiva budget, där man går med underskott och lånar pengar för att stimulera efterfrågan i ekonomin, att ha på ekonomin i Sverige? Vilken effekt kommer den att ha på inflationen i Sverige? Jag ser framför mig ett scenario där vi får en inflation i nivå med Sovjet och Venezuela. Det är väl en typ av drömsamhällen för Vänsterpartiet, så det kanske är den politik man vill fortsätta föra. Och vilken effekt kommer Vänsterpartiets skattehöjning på bränsle att få på inflationen? Kan jag få ett svar på det, tack!

Anf. 14 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tror att det är särskilt spännande för de partier som sitter i regeringen att höra att Sverigedemokraterna tydligen inte har något ansvar över huvud taget. Man kan göra precis vad man vill i riksdagen, i medierna, i kommunerna och ute i samhället. Det var nog väldigt spännande nyheter för alla här att få ta del av, tror jag – och särskilt för väljarna i landet, som ändå har valt att göra Sverigedemokraterna till det näst största partiet.

Sverigedemokraterna har stått och slagit på stora trumman för att de nu minsann tänker genomföra stora, omvälvande förändringar, men de har tydligen inget ansvar över huvud taget.

Regeringen har visserligen skjutit till ett visst antal miljarder till kommuner och regioner, men Sveriges Kommuner och Regioner har konstaterat att man hade behövt kanske 8 miljarder över det som regeringen sköt till för att kunna bibehålla de nivåer på samhällsservice som man hade 2022. Det var det som Sveriges Kommuner och Regioner konstaterade i samband med att regeringen lade fram sin budget, som Sverigedemokraterna faktiskt har ett ansvar för. Det går det inte att komma ifrån.

Det innebär att det är Sverigedemokraternas ansvar när skolan kommer att behöva skära ned i alla Sveriges kommuner. När sjukvården kommer att gå på knäna är det Sverigedemokraterna som bär det ansvaret. Jag tycker att man ska vara ärlig och stå upp och ta det ansvaret. Det kommer vi i Vänsterpartiet alltid att göra när vi får möjlighet att påverka. Men just nu är det Sverigedemokraterna som styr.

Anf. 15 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag ska hålla detta relativt kort. Jag vill först yrka bifall till vår reservation 3 under punkt 2 och reservation 22 under punkt 10.

Mycket i detta betänkande är lite överspelat just nu, när vi är i ett ganska tufft läge i fråga om den finansiella stabiliteten och de finansiella marknaderna. Den mycket höga belåningen i Sverige, en av de högsta i förhållande till inkomster i världen, innebär att vi ställs inför hårda prövningar när inflationen och räntorna stiger. Många hushåll är hårt pressade. Men det är även den svenska bostadsmarknaden. Det kan alltså finnas effekter på den finansiella stabiliteten i Sverige på många olika håll i det här läget.

Det gäller även fastighetsmarknaden, med fastighetsbolag som också är högt belånade och har små marginaler. Nu måste man kanske rulla över 100 miljarder i företagsobligationer, som kanske måste föras över till lån i banksektorn. Det är en väldigt pressad situation, fru talman.

Jag tror att det är viktigt att vi i det här läget visar enighet, men vi får inte visa samma passivitet i situationen som regeringen har gjort på många andra områden. Det gäller krisen generellt, och det gäller småföretag och deras möjlighet att anställa samt kommunsektorn.

Här måste vi vara proaktiva. Vi måste bland annat acceptera att amorteringskraven, som har tjänat hyggligt väl för att bromsa prisuppgången på bostadsmarknaden, inte är det viktiga just nu. De bör pausas. Det gäller i synnerhet det förstärkta amorteringskravet, som pekar ut de allra svagaste hushållen. Det har utlovats av många partier här, men vi står fast vid det i den här situationen.

Dessutom måste vi vara noggrannare med att stresstesta och granska de finansiella marknaderna. Det har just varit en bankkris, som vi gudske-
lov överlevde. Man drog snabbt, med ett knapptryck, ut resurser ur en mindre nischbank. Det kan ske i många andra fall, även i Sverige. Även om det låter obehagligt måste man våga säga det. Vi måste se till att ta höjd för det i stresstesterna som vi gör med våra banker, så att vi kan bevaka den nya situationen på de finansiella marknaderna.

Därmed ber jag att få tacka för debatten. Det är mycket viktiga frågor som kommer att belysas mer framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Polisfrågor

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU10

Polisfrågor
föredrogs.

Anf. 16 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Vi ska nu debattera justitieutskottets betänkande om polisfrågor med anledning av de motioner som väckts på detta område under den allmänna motionstiden.

Ett välfungerande polisväsen är avgörande för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Att polisen behöver fungera bättre och att det finns en rad brister som behöver åtgärdas är tydligt. Det är därför glädjande att förståelsen och engagemanget för detta är stort i riksdagen. Det finns över 190 yrkanden som berör organisation, arbetsmiljö, metoder, prioriteringar med mera.

I flera av motionerna återfinns goda idéer och konstruktiva förslag. Utskottsmajoriteten föreslår dock att samtliga motioner avslås, i de flesta fall därför att det redan finns tillkännagivanden från tidigare riksdagsår, därför att arbete pågår i Regeringskansliet samt därför att polisen fått flera särskilda uppdrag från regeringen.

För Moderaterna och regeringen är det viktigt att polisen upprätthåller tillräcklig närvaro i hela landet, både i storstad och i glesbygd. Regeringen har vässat regleringsbrevet med fokus på tydliga mål och förbättrade resultat, och polisen har ålagts att särskilt redovisa hur myndigheten ska frigöra resurser till förmån för den polisiära kärnverksamheten.

Regeringen har gett polisen i särskilt uppdrag att redovisa vilka åtgärder som behöver vidtas för att nå målet om en polistäthet som motsvarar genomsnittet i EU. Av redovisningen ska framgå vilka åtgärder som behöver vidtas, av vem och vid vilken tidpunkt samt vilka förutsättningar som måste finnas för att nå målet så snart som möjligt. Regeringen ställer således höga krav på polisen.

Härtill har polisen tillförts särskilda medel som ska användas för höjda löner och annan ersättning i syfte att stärka polisyrkets attraktivitet.

Regeringen har även gett polisen i uppdrag att säkerställa ökad operativ förmåga att bekämpa grov kriminalitet, med särskilt fokus på utredning och ökad uppkläring av grova brott med koppling till kriminella nätverk. Detta uppdrag redovisas redan i morgon. Tempot är högt.

Fru talman! Låt mig vara tydlig med att polisen har allvarliga problem. Det finns för få poliser som patrullerar gatorna och som kan rycka ut när medborgarna behöver akut hjälp. Ingridandeverksamheten är kraftigt underbemannad. Trots detta utökades den bara med 143 anställda under föregående år.

Det finns också för få utredare och en otillräcklig utredningsorganisation. Handläggningstider inom den forensiska verksamheten är ett av flera allvarliga problem. Antalet ärenden som redovisades till åklagare minskade med nästan 10 procent förra året, i samtliga brottskategorier.

Även uppkläringen av skjutvapenvåldet är låg, och andelen uppklärade mord med skjutvapen har minskat de senaste åren.

Polisen har för många pappersvändare och byråkrater. Det är alldeles för få som patrullerar gatorna och utreder brott. Ska vi få ordning på Sverige måste vi också få ordning på polisen. Kraftigt skärpta straff är nödvändigt, men det räcker inte. Vi behöver också ett starkare polisväsen. Medborgarna ska inte frukta de kriminella; de kriminella ska frukta medborgarnas polis.

Lika viktigt som ett effektivt polisarbete är att de förbrytare som lagförs får proportionerliga och ordentliga straff. Låt mig ta ett konkret exempel. Förra året dömdes över 200 personer för grovt vapenbrott. Det genomsnittliga straffet var blott två års fängelse.

Beväpnade gängkriminella har alltför länge dömts till för låga straff och har alltför snabbt befunnit sig på fri fot igen och fortsatt att begå brott. Nu är det slut med det. Nu fördubblar vi minimistraffet för grovt vapenbrott. Gängkriminella ska få ytterligare dubbelt straff. Det innebär minst 8 år och upp till 20 år. Nu är det slut med saft och bulle.

De avskräckande och förebyggande effekterna av att fler brottsaktiva individer lagförs och straffas kan inte nog understrykas. Polisen behöver därför stärka och effektivisera sin operativa verksamhet och utredningsverksamhet så att arbetet i större utsträckning leder till resultat i form av lagföring.

De senaste åren har den negativa utvecklingen med gängkriminalitet och annan organiserad brottslighet tyvärr accelererat. Det är ett allvarligt misslyckande. Som en följd av det ser vi en kraftig ökning av det dödliga skjutvapenvåldet.

Under 2022 dödades över 60 personer till följd av skjutvapenvåldet. Det grova våldet och den organiserade brottslighet som skjutvapenvåldet är ett uttryck för är systemhotande. De underminerar medborgarnas rättstrygghet och undergräver tilltron till myndigheter och tilliten mellan människor. I längden hotar de vårt fria och öppna samhälle. De orsakar också fysisk otrygghet genom att människor utanför gängmiljöerna riskerar att skadas eller i värsta fall dödas i våldsdåd.

Vi får i sammanhanget inte glömma att även den vardagliga brottsligheten, som inbrott, stölder och bedrägerier, i hög utsträckning påverkar människors trygghet och livskvalitet. Utvecklingen med grovt skjutvapenvåld och annan brottslighet har inneburit en ökad belastning på polisens utredningsverksamhet, och det grova våldet tar en allt större andel av polisregionernas utredningsresurser i anspråk. Detta måste polisens organisation och arbete anpassas till. Det är samtidigt polisens uppdrag att bekämpa våldet. Polisen bör utvärderas utifrån dess förmåga att effektivt minska brottsligheten, inte ursäktas med att vara ineffektiv för att brottsligheten blir grövre.

Fru talman! Regeringen bedriver ett omfattande, genomtänkt och strategiskt arbete för att få polisen att fungera bättre. Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

I detta anförande instämde Martin Melin (L).

Anf. 17 MALTE ROOS (MP) replik:

Fru talman! Det finns mycket som kan sägas om gängkriminaliteten i Sverige i dag. Vi är alla överens om att den måste bekämpas. Regeringen har gått fram med ett stort antal straffskärpningar, och några av dem kan Miljöpartiet hålla med om.

Det som jag har lite svårt att förstå är dock förslaget om dubbla straff för gängbrottslighet, för det signalerar på något sätt att mord i gängkriminella kretsar är värre än mord som sker någon annanstans. Säg att en man mördar sin partner i hemmet – varför ska det brottet anses mindre grovt än när en gängkriminell mördar en annan gängkriminell?

Jag kan se många fördelar med att vissa straffskärpningar görs. Miljöpartiet har gått fram med några. Men kan det ändå inte anses att ett mord är ett mord, och att mäns våld mot kvinnor – för att ta ett exempel – är lika illa som en gängkriminells mord på en annan gängkriminell?

Anf. 18 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Malte Roos! Det gläder mig att höra att Miljöpartiet sent omsider medger allvaret i gängkriminaliteten. Det är också glädjande att MP förstår att åtminstone vissa av de många straffskärpningar som genomförs nu behövs.

Frågan om mord är mindre relevant, enligt mitt förmenande. Mord ska som huvudregel alltid leda till livstidsstraff. Vad gäller annan brottslighet finns det flera kvalifikationsgrunder för grova brott, till exempel vapenbrott. Om du bär vapen på allmän plats är det en kvalifikationsgrund som gör att det blir ett grovt vapenbrott. Det finns flera försvarande omständigheter som innebär straffskärpningar.

Jag tycker att det är rimligt att brott som begås i kriminella miljöer av gängkriminella straffas hårdare just för att det är att betrakta som en försvarande omständighet – inte minst mot bakgrund av att gängkriminaliteten är systemhotande. Det innebär ju faktiskt att de beslut som du och jag fattar här inne, i god demokratisk ordning, inte efterlevs på grund av att statens makt är utmanad. Det är ett hot vi måste ta på stort allvar, och det kräver att vi vässar lagstiftningen på det här sättet.

Anf. 19 MALTE ROOS (MP) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik!

Jag kan köpa några argument som lyfts fram här, men vi behöver ändå konstatera faktum: Ett brott är ett brott. Förra mandatperioden gick Miljöpartiet fram med ett stort antal straffskärpningar, men vi såg också att den stora bristen i dag inte är att de kriminella som grips och döms till straff inte får tillräckliga straff. Det stora problemet är att de kriminella inte grips från första början och att de inte ställs till svars.

Jag tycker att regeringen och regeringspartierna lämnar lite walkover och fokuserar alldeles för mycket på de delar som handlar om att straffa dem som redan har åkt fast. Sverige har ganska skarpa straff, och det får man ändå ge de den rättsstat vi har i dag att många problem sköts ganska väl. Men varför prioritera att straffa gängkriminella över vanliga kriminella? Jag tycker tyvärr inte att argumenten går ihop.

Anf. 20 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det här handlar inte om prioriteringar. Det finns inget motsatsförhållande mellan att få polisen att fungera effektivt, att tillse att fler brottsaktiva individer lagförs, och att samtidigt skärpa straffen.

Utgångspunkten när det gäller straffskärpningarna är att det ska vara proportionerliga och rättvisa straff som bygger på att brottsoffer får upprättelse och att samhällets skyddsbehov tillgodoses. Genom att flera straff nu skärps och att brott som begås i kriminella miljöer straffas hårdare tillgodoses samhällets skyddsbehov. Regeringen har ett praktiskt förhållningssätt för att lösa en väldigt allvarlig brottsproblematik som är systemhotande.

Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN:

Inför den fortsatta debatten vill jag påminna justitieutskottets ledamöter om att vi enligt den svenska parlamentariska seden inte tilltalar varandra med du eller ni. Vi talar alla via talmannen.

Anf. 22 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Polismyndigheten är landets största myndighet. Den har omfattande, många gånger unika, befogenheter att ingripa mot enskilda och grupper. Den är också ett av de mest kraftfulla redskapen för att hantera det kanske allra trasigaste i vårt land: konsekvenserna av den organiserade brottsligheten. Det är därför helt naturligt att den politiska dagordningen i mångt och mycket har präglats av hur polisens resurser allokaterats, de verktyg polisen har fått och de ramar som straff- och processrätt utgör och som direkt eller indirekt påverkar polisens arbete.

Det offentliga samtalet präglas också av de förväntningar politiken har på Polismyndigheten avseende effektivitet och nivå på verksamheten. Höga förväntningar måste vi ha, givet de politiska och ekonomiska prioriteringar som gjorts inom Polismyndigheten det senaste decenniet. Det är pengar som har tagits från andra sektorer av samhällskroppen – skola, vård, försvar och annat – och lagts på polisen. De höga förväntningarna kommer sig alltså av de resurstillskott man fått. I denna kammare har vi tillsammans över blockgränserna påvisat en historiskt hög lagstiftningstakt.

Vi socialdemokrater har sammantaget 13 reservationer, men jag väljer för tids vinning att yrka bifall endast till reservation 12 under punkt 9. Några av våra reservationer är ganska allmänt hållna och handlar om behovet av spetskompetens och förmåga att arbeta relationsskapande eller med tidiga insatser medan andra har lite högre konkretionsnivå, såsom antalet poliser och de mål som finns för det samt hur vi – kanske med ett slags ”peka med hela handen”-metodik – anser att poliserna ska placeras. Vi vill också lyfta fram exempel såsom Sluta skjut, som ska exporteras från Malmö till andra delar och platser i landet.

Det är framåtsyftande reservationer, men jag ska titta lite bakåt i mitt anförande.

Målet med den nya polisorganisationen 2015 var en tydligare ledningsstruktur och en enhetligare verksamhet. En annan bärande tanke var att verksamheten dessutom skulle öka sin effektivitet och bedrivas närmare medborgarna.

Man skulle vidare byta fokus. Under lång tid hade polisen ägnat sig åt så kallad pinnjakt – vad det nu är. Det är ett svårdefinierat begrepp. Men jag ska försöka tolka vad det handlar om. Polisen hade i väldigt stor utsträckning ägnat sig åt att hantera ”enkla brott” – initiativbrott som i det närmaste uppkarades samtidigt som det ingreps mot dem – till exempel ringa narkotikabrott, rattfylleri och trafikbrott. Dessa brott ledde till att väldigt många ärenden diskades av snabbt i systemet, och det blev en hög uppkaringsprocent. Många kritiker påvisade då, med all rätt, att vi kanske borde lägga allt större kraft på den grövre och mer dramatiska brottsligheten som vi såg växa fram. Och ganska mycket sådan finns som sagt än i dag att hantera.

Jag har suttit i utskottet under egentligen hela den här resan; jag kom in i riksdagen 2014. Jag har sett hur polisorganisationen har gjort storartade insatser när det gäller hanteringen av terrorrådet på Drottninggatan, Encrochat och andra appar som knäckts och framför allt efterbörden i utredningsfasen efter dessa genombrott.

När vi har besökt verksamheten har vi många gånger sett en metodutveckling i världsklass inom myndigheten. Vi har sett personal som ger allt för att klara sitt uppdrag. Det finns många vardagshjältar där ute, och det ska vi ta med oss.

Efter detta lite söta kommer vi såklart till det salta. Många här inne från både opposition och regeringspartier får en klump i magen när vi ser den låga uppkaringsprocenten när det gäller mord i gängmiljöer. Och våld i nära relationer ligger på förfärande nivåer än i dag. Vi får inte riktigt ut det vi förväntar oss av myndigheten.

Vi har starka utvärderingsinstrument, såsom Riksrevisionen, Statskontoret och Brottsförebyggande rådet, som ger oss rapporter som inte direkt lindrar frustrationen. Även medier och andra externa aktörer påvisar handhavandefel och, vilket för oss politiker kanske är viktigare, allvarligare systembrister.

Den sosseledda regeringen gav tidigt Statskontoret i uppdrag att följa upp polisorganisationens omorganisation. År 2018 kom en stor rapport som påvisade att man hade lyckats med den första delen av omorganisationen, nämligen att få en struktur och ledning i en gemensam myndighet. Enmyndigheten var en verklighet. Men de andra krav som vi ställde på omorganisationen, nämligen verksamhetsresultatet och den högre kvaliteten, upplevde man inte hade uppfyllts 2018 – snarare tvärtom. Inte minst hade uppkaringsprocenten inom vissa brottskategorier gått i fel riktning.

Vi noterade också i rapporten att organisationen var uppstyckad, inte nedifrån och upp utan uppifrån och ned. Man började med cheferna och mellancheferna, och när man kom ned till lokalområdespolisnivå fanns det inga poliser kvar att tillsätta tjänsterna med. Då var det tomt. Det fanns inga förråd med färdigutbildade poliser att stoppa in där, helt enkelt. Det blev ett misslyckande i den delen.

I dagarna har vi tagit del av en annan rapport av många. Riksrevisionen har tittat på polisens hantering av mängdbrott. Även den är i många stycken en dyster läsning. Man påpekar, och jag citerar ur Riksrevisionens rapport även om jag kanske inte står bakom det själv: ”Polisen har inte en lärande kultur” drämmer man till med, samtidigt som man konstaterar att läget är allvarligt och att arbetet är ineffektivt och inte evidensbaserat. Det

är ord och inga visor. Det är en bild som ifrågasatts av rikspolischefen och som naturligtvis kan nyanseras, men ändå.

Fru talman! Vi socialdemokrater tror att politiken kanske behöver spetsa till tydligheten något. Här får vi också vara efterkloka efter de åtta år som vi själva har suttit vid makten. Vi anser att vi medborgare och politiker behöver kräva lokalt närvarande polis i hela landet. Därför yrkar vi bifall till den reservationen.

Det är vår bestämda uppfattning att de relationsskapande områdespoliserna i våra underprivilegierade områden är verksamhetens kärna. Det kanske är lite saft och bullar som krävs där ute för att skapa relationer och för att få information och lösa brottslighet – apropå saft och bullar. Här får det inte fallera. Så enkelt är det. I dessa områden måste det finnas poliser som verkar.

Vi måste leverera resurser, så att det kommer fler kollegor på plats. Och det har vi gjort under lång tid. Vi kommer troligtvis nästan att klara målet om 10 000 nya polisanställda, inte minst med hjälp av etableringen av de två nya utbildningsplatserna Borås och Malmö.

Jag tror faktiskt också, om jag ska vara ärlig, att den nuvarande regeringen, trots att man generellt sett är lite seg upp ur startblocken, har en stark ambition att klara en fortsatt utbyggnad och expansion.

Också i ett bredare perspektiv ska vi se till att vi i vårt samhälle står enade sida vid sida i kampen mot kriminaliteten. Det här är inte enbart en justitieutskottsfråga. Rikspolischef Thornberg sa när han var hos oss en gång att han skulle vilja sitta i socialutskottet. Han kanske skulle besöka och ha de här perspektiven även i utbildningsutskottet. Det är hela parlamentets, alla utskotts, ansvar att se till att lösa de här problemen.

Utanför den här byggnaden har vi ett av de starkaste samhällen som har funnits i världshistorien. Sverige är starkt och i grunden på många sätt bättre rustat än någonsin.

Vi bistår mer än gärna polisen i dess uppdrag. Framgången kommer att mätas i hur väl man lyckas, framför allt tillsammans med andra aktörer, civilsamhälle, övriga samhällsorgan, närsamhället och medborgarna. Därför blir man naturligtvis lite extra orolig när direkt skadliga eller kontraproduktiva förslag som visitationszoner lyfts fram av Tidöavtalets samarbetspartier. Detta blir nog föremål för framtida debatter från den här talarstolen och på andra ställen. Vi ses där.

(Applåder)

Anf. 23 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Jag har själv varit verksam som polis i drygt 40 år, så låt mig först säga att jag hyser den största respekt för mina forna kollegor som sliter hårt och gör ett förtjänstfullt arbete i första linjen. De förtjänar allt vårt stöd i sitt svåra och ansvarsfulla arbete.

Fru talman! Polisen har det primära ansvaret för vårt lands inre säkerhet och är samhällets spjutspets för att bekämpa en kriminalitet som hotar människors trygghet och som dessvärre växer sig allt starkare. I grunden utgör den nu ett hot mot såväl vår demokrati som vår välfärd.

Tidigare i veckan besökte vi Europol och Eurojust i Haag och fick då en lägesrapport om brottsligheten i ett internationellt perspektiv. Läget är minst sagt bekymmersamt. Den organiserade brottsligheten förgrenar sig inom EU men också till länder i Latinamerika, Mellanöstern och Afrika.

Mycket av det som nu händer i Sverige i form av våldsbrott, narkotikabrott, välfärdsbrott och gränsöverskridande brottslighet har starka band till organiserad brottslighet i andra länder. Våldskapitalet är oerhört stort liksom de ekonomiska musklerna. Ofta styrs verksamheten från länder som i sig är korrupta och där utlämningsavtal saknas.

Till skillnad från rättsväsendet har kriminella nätverk inga regelverk att följa. När brottsligheten passerar en landgräns uppstår omedelbart legala trösklar som i sig utgör ett hinder för polis och åklagare. Europol och Eurojust är till stor hjälp och ett steg på vägen, men mer måste göras så att vi och övriga länder får en lagstiftning som är bättre anpassad för en globaliserad kriminalitet.

I Haag träffade vi även den holländska polisen, som redogjorde för ett fall med ett kronvittne som lämnat viktiga uppgifter om en brottsorganisation. Priset var högt. Anhöriga till kronvittnet har mördats liksom en kriminalreporter som bevakade fallet, och det finns tydliga tecken på försök att underminera rättsväsendet med infiltration och hot mot poliser, åklagare och domare. Det finns anledning för oss här i Sverige att vara vaksamma mot en sådan utveckling – tecknen finns.

Fru talman! Kampen mot den organiserade brottsligheten är resurskrävande, tidskrävande och kostsam. Polis och åklagare måste framgent avsätta stora resurser för att möta hotet, och vi måste som sagt få en lagstiftning som är bättre anpassad för ändamålet. Ett ökat internationellt polis-samarbete är nödvändigt som en framgångsfaktor i det arbetet.

Samtidigt finns det en önskan om en ökad polisiär närvaro i lokalsamhället. Det är ju inte så att vad vi kan kalla traditionell brottslighet och ordningsstörningar har upphört. Den stora omorganisationen med skapandet av en polismyndighet gjordes med devisen – som också nämnts tidigare – ”En polis närmare medborgaren”. Men det blev snarare tvärtom, med en ökad centralisering, lokala indragningar och stängda polisstationer. Vi kan se att väntetiderna för att göra en anmälan är orimligt långa, och många upplever en frånvaro av lokal polis som besvärande och något som påverkar tryggheten.

Förtroendet för polisen är fortfarande högt, men missnöjet pyr bland dem som utsatts för brott. Enligt en undersökning av Brå är det endast 25 procent av de brottsutsatta som upplever att polisen är effektiv. Andelen uppklarade brott är generande låg inom flertalet brottsområden, och trafikövervakningen har också stora brister.

Vad gör vi då för att få en bättre och väl fungerande polis? I grunden handlar det om fyra komponenter.

Den första komponenten är rekrytering och utbildning. Vi måste få en mer verksamhetsanpassad rekrytering och utbildning. Under senare år har stort fokus lagts på att utbilda poliser för yttre tjänst. Det är absolut inget fel i det, men vi behöver fler kompetenta polisiära utredare med ökad specialisering som kan ta sig an de mer vardagsnära brotten. I dag är utredningsverksamheten den svaga länken i rättskedjan. Vi behöver rekrytera poliser med intresse och fallenhet för utredningsverksamhet och även trafikpoliser. Vi underskattar trafikpoliserna som en bra resurs. Många kriminella far runt ute på vägarna. Det handlar inte bara om trafikövervakning i sig, utan det är fråga om att fånga upp mycket i nätet.

Den andra komponenten är lokal polis. En bra polisverksamhet grundas till stor del på god person- och lokalkännedom, kontinuitet och ett gott samarbete med övriga lokalsamhället. Det är fråga om en polis som är tillgänglig för medborgarna i kommunen där man verkar och som inte äts upp av förstärkningsrörelser till andra delar av landet.

Kommunerna får nu ett brottsförebyggande ansvar, och då krävs säkerligen ett stärkt och närmare samarbete kommun-polis. Klart är att ordningsvakter, trots ökade befogenheter, inte kan ersätta poliser.

Den tredje komponenten, som vi har varit inne på tidigare, är en förbättrad utredningsverksamhet för traditionella brott. Jag har varit inne på det, men jag säger det igen: Polisen måste stärka utredningsverksamheten. Vid ett möte med Livsmedelshandlarna berättade de att de för en tid sedan gjorde en pilotstudie om stöld och andra störningar i butik. Före polis-anmälan gjordes en avstämning med en före detta åklagare för att pröva om anmälan höll måttet så att den kan leda till lagföring. Man skickade in 100 polisanmälningar. Hur många av dessa ledde till lagföring? Noll! Alla skrevs av.

Då ska vi ha i åtanke att dessa brott är instegsbrott bland de unga. Det är där det kan ta sin början. Det sänder ut fel signaler när de märker de att det inte blir någon form av straff. Sådant skapar också en uppgivenhet bland brottsdrabbade. Man slutar helt enkelt att anmäla. Det ligger i farans riktning att det biter sig fast – om inte polisen lyckas vända på det hela.

Stölder, våldsbrott, sexualbrott, brott i nära relation och bedrägerier är alla exempel på brott som måste få en bättre handläggning med ökad uppläring. Den är alldeles för låg i dag.

Den fjärde komponenten är en vässad verksamhet för den organiserade och internationella brottsligheten. Här krävs en högre grad av specialisering med ett antal skilda kompetenser och ökat internationellt samarbete. För vår del måste vi vara lyhörda för behov av ny eller förändrad lagstiftning som identifierats av åklagare och polis. Det är vår uppgift i kammaren att se till att de får de verktyg de efterfrågar.

Fru talman! Regeringen arbetar nu intensivt med de områden jag nu har lyft fram. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag att avslå lig-gande motioner med hänvisning till pågående utrednings- och berednings-arbete.

(Applåder)

Anf. 24 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Ett väl fungerande polisväsen är en förutsättning för en trygg rättsstat. Svensk polis har stora utmaningar att fullfölja sitt uppdrag och behöver ökade resurser både ekonomiskt och lagföringsmässigt, men det är även en ledningsfråga.

Den grova kriminaliteten slukar i dag väldigt mycket resurser från övrig polisiär verksamhet. Utredningar av vardagsbrott bortprioriteras. Många gånger är enda anledningen för en privatperson att göra en polis-anmälan att få ut ersättning från sitt försäkringsbolag.

Vanliga medborgare känner sig utlämnade till vardagsvåld eftersom varken polis eller politiker har tid att bry sig om vad som händer. Polisen hänvisar till att det finns grövre brott som kräver deras uppmärksamhet.

Tidöavtalet innehåller nödvändiga förslag som lägger grunden för en ny era för svensk kriminalpolitik. Men för att få bukt med den grova kriminaliteten och otryggheten som brett ut sig i dess spår räcker det inte med ny lagstiftning och ekonomiska resurser. Det krävs en sund polisorganisation och en effektiv polis.

Polismyndigheten behöver fortfarande ökade resurser, men den behöver även effektivisera sin organisation. Under en längre tid har myndigheten inte lyckats leverera förväntade resultat utifrån de stora budgettillskott den har fått.

Polisens budget har sedan 2015 fördubblats till nästan 40 miljarder kronor per år. Under Anders Thornbergs fem år som rikspolischef har han fått vad andra myndighetschefer bara kan drömma om, nämligen mångmiljardtillskott, tusentals nya anställda, utökade befogenheter och lagskärpningar. Dessvärre har resultaten uteblivit och till och med försämrats inom viktiga områden. En vd i näringslivet hade aldrig fått förnyat förtroende om en mångmiljardinvestering resulterat i minskad produktivitet.

Polisens utredningsverksamhet har sedan 2015 ökat med nästan 30 procent fler anställda. Trots detta har det totala antalet ärenden som årligen redovisas till Åklagarmyndigheten sjunkit.

Stödavdelningar som HR och IT har förvandlats till styravdelningar på bekostnad av kärnverksamhetens inflytande över den verksamhet som bedrivs. Nationellt forensiskt centrum, som bland annat analyserar dna, har extremt långa kötider. Handläggningstider på över ett år för allvarliga våldsbrott är inte ovanliga, vilket hämmar polisens förmåga att bekämpa brott.

Fru talman! Svensk polis har en av världens bäst utbildade poliskårer med en hög kompetensnivå. Det här handlar alltså inte om den enskilda polisen, utan det är ytterst en ledningsfråga.

Det finns en ledningskultur inom svensk polis som hämmar en sund utveckling. Det strategiska och operativa polisarbetet analyseras och utvärderas inte som det borde. De problem som Polismyndigheten har i sitt sätt att bedriva sin verksamhet beror på att grundläggande analysarbete saknas. Kritik undertrycks ofta, och projekt utvärderas inte som de borde.

Riksrevisionen har i en färsk rapport granskat Polismyndighetens hantering av mängdbrott och det stora antalet tillsatta särskilda händelser gällande den grova brottsligheten, och rapporten visar på en myndighet som inte klarar av sitt uppdrag. Rikspolischefens svar på den kritik som riktades i rapporten var: Jag håller inte med. Det är mycket ovanligt att inte ta till sig av den kritik som Riksrevisionen framför, och det visar på en myndighet som befinner sig i en destruktiv cirkel.

Ett exempel är passverksamheten, som är en självfinansierad enhet och borde fungera friktionsfritt. Men Polismyndigheten kunde inte ens förutse ett ökat behov av passansökningar efter pandemin.

Fru talman! Det räcker inte med fokus på 10 000 fler polisanställda till slutet av 2024, skärpt lagstiftning och ökade resurser. I andra länder där polisen tillämpar problemorienterat polisarbete har man efter ett grundläggande analysarbete snabbt kunnat påverka våldsbrottsligheten inom ett visst område.

Det är angeläget att införa ett tydligare ansvar för resultatredovisning och resultatuppföljning inom Polismyndigheten. En oberoende kontrollfunktion behöver inrättas. I dag ligger internrevisionen och tillsynsmynd-

igheten direkt under rikspolischefen. Av förklarliga skäl är det inte en bra ordning att kontrollera den som är ens chef.

Ett exempel i närtid är de tre internrevisorerna som inte ville skriva under sin egen rapport gällande en granskning av Nationellt forensiskt centrum på grund av att den var tillrättalagd efter önskemål från en av dem som ingick i granskningen. Det mynnade ut i att den ansvarige revisorn omplacerades på grund av illojalitet mot den närmaste chefen, som det uttrycktes.

Enligt 14 § polisförordningen ska en anställd vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen underrätta sin förman om sådana förhållanden i polisarbetet som förmannen bör känna till. Men när man försökte efterleva den här underrättelseplikten blev den ansvarige revisorn omplacerad på grund av ”illojalitet”. Det hade inte skett om internrevisionen varit en oberoende funktion på riktigt.

Sverigedemokraterna vill i stället att polisens internrevision samt tillsynsenhet ska ligga direkt under Justitiedepartementet och inte som i dag under rikspolischefen eftersom det är tydligt att det inte fungerar. Vi måste komma bort från genant svaga kontrollfunktioner för att i stället bygga ett system som kännetecknas av robusthet och hållbarhet och som inte minst har ett otvetydigt fokus på uppdraget.

Fru talman! Under en lång tid har dåliga löner och arbetsvillkor men framför allt en alltmer otrygg tillvaro att jobba i lett till att färre poliser vill arbeta i yttre tjänst, och det har blivit svårare att rekrytera polisstudenter.

Kraven för att bli polis har i etapper sänkts för att nå det uppställda målet om 10 000 fler polisanställda. Det har lett till att det i dag antas personer till polisutbildningen som med tidigare krav hade bedömts som svagbegåvade och olämpliga. Men trots sänkta antagningskrav och ett förenklat ansökningsförfarande fylls inte studieplatserna. Målet om 26 200 poliser till slutet av 2024 kan inte klassificeras som något annat än orealistiskt.

Däremot är kvoten för civilanställda nådd. Antalet polisanställda inom denna kategori har ökat med 20 procent medan antalet utbildade poliser bara har ökat med 3,5 procent.

Polisycket är tufft, och för att man ska lyckas attrahera rätt personer krävs en fortsatt uppvärdering av yrket med höjda antagningskrav, riktade lönesatsningar, bättre arbetsförhållanden, fler karriärvägar och betald polisutbildning.

En betald polisutbildning kommer att locka till sig fler kompetenta sökande i form av personer som befinner sig mitt i livet med familj och allt vad det innebär och inte kan leva på studielån. Betald utbildning är även ett förslag som Polismyndigheten nyligen har lagt fram till regeringen.

Fru talman! Ett stort hot mot polisverksamheten är polisernas höga utsatthet för påverkansförsök, det vill säga otillåten och otillbörlig påverkan, kartläggning, trakasserier och självzensur.

Av de enkätundersökningar som Polismyndigheten genomfört framgår att i ett nationellt perspektiv har 68 procent av ingripandepoliserna blivit utsatta för minst ett men oftast fler påverkansförsök under en tolv månadersperiod. Motsvarande utsatthet för poliser i utsatta områden är i vissa fall nästan 100 procent.

Orsaker som angavs till att poliser har hamnat i självcensur, det vill säga inte utfört sina arbetsuppgifter som de borde, var rädsla för repressalier och att utsättas för våld eller hot, underbemanning i ingripandesituationer och risk för eskalerande situationer vid ingripanden.

Normaliseringen av hot och trakasserier ur såväl arbetsmiljöperspektiv som lagföringsperspektiv har nått en oacceptabel nivå. Denna utveckling är mycket bekymmersam, och om den inte redan är det riskerar den att bli systemhotande.

Det är angeläget att rätten till kränkingsersättning för poliser stärks. Ingen ska behöva utstå våld, hot eller kränkningar i sin yrkesutövning. I förlängningen riskerar det att bli ett demokratiproblem om enskilda poliser inte vågar utföra sitt arbete på grund av rädsla för att de själva eller deras anhöriga ska bli utsatta för våld, hot eller trakasserier.

Polisen skyddar medborgarna, och ett angrepp mot polisen är ett angrepp på rättsstaten.

Kränkingsersättningen har utvidgats så att poliser lättare ska få ta del av den, men det anses fortfarande att poliser ska tåla lite mer än övriga medborgare. Självklart ska poliser omfattas av samma skydd som övriga medborgare, vilket även är något som finns med inom ramen för Tidöavtalet.

Fru talman! När poliser i yttre tjänst går på knäna, när utredningsresultaten försämrats, när de lagstadgade tidsfristerna överträds, när utbildningsplatserna inte fylls trots sänkta krav på dem som antas, när passhaveri lamslår medborgarnas resande och när skjutvapenvåldet slår rekord men få lagförs – då behövs en förändring.

Trots de stora budgettillskotten fungerar inte polisorganisationen som den borde. De förväntade resultaten kommer inte. Frågan är hur länge vi ska behöva vänta.

Det behövs ett helt nytt fokus. Det behövs nya tankesätt. Det behövs nya metoder och nya mål. Kort sagt: Hela den svenska polisen skulle må bra av ett totalt genomgripande paradigmskifte med avstamp från toppen.

Anders Thornberg är ytterst ansvarig för hela Polismyndigheten. Han har mandat att leda och fördela arbetet på det sätt han finner lämpligt. Men trots konstant ökade resurser underpresterar Polismyndigheten. Därför behövs en ny högsta polisleddning samt inrättande av en oberoende kontrollfunktion.

Jag yrkar bifall till reservation 19.

Anf. 25 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Jag tänkte börja med att läsa upp några siffror: 2, 4, 4, 63.

Tvåan är antalet skjutna och dödade i Finland förra året. Den första fyran är antalet skjutna och dödade i Norge förra året. Den andra fyran är antalet skjutna och dödade i Danmark förra året. Siffran 63 är antalet skjutna och dödade i Sverige förra året.

Siffrorna 2, 4, 4, 63 – för mig är de talande, och de säger en hel del om att vi har en mycket allvarlig situation i Sverige.

Förra året blev alltså 63 personer skjutna och dödade. De flesta av dem var unga män som blev ihjälskjutna på grund av konflikter i den undre världen.

Att det uppstår konflikter inom kriminella kretsar är inget nytt. På 90-talet hade vi bland annat konflikter inom olika etniska grupper. Vi hade

mc-kriget och porrkonflikterna. I alla dessa konflikter sköt man, ibland med dödlig utgång. Man sprängde även portar och hus. Men inga av dessa konflikter kan mäta sig med den konflikt vi har fått uppleva i Sverige de senaste åren, den som populärt kallas gängkriget.

För sex år sedan skrev jag en debattartikel i en av kvällstidningarna där jag varnade för det stup vi var på väg mot när det gällde det ökade grova våldet bland unga män. Jag varnade för att om vi inte gjorde något åt det skulle vi få se en eskalering som vi förmodligen inte skulle kunna få stopp på.

Vi är nu vid det stupet. Jag undrar till och med om vi inte redan har halkat utför det.

I dag höll regeringen och justitieministern en presskonferens där man presenterade regeringens nya, mer effektiva rättspolitik och konkreta åtgärder mot den organiserade brottsligheten. Det var mycket bra som sades – tuffa reformer och konkreta förslag. Några av dem kommer jag att prata mer om här senare.

Fru talman! Jag har under det halvår jag varit riksdagsledamot använt delar av tiden till att träffa och prata med poliser, socialarbetare, kriminologer, lärare, jurister och före detta kriminella för att försöka ta reda på vad det är som är fel – och med fel tänker jag då på siffran 63.

Varför skiljer sig Sverige så mycket från övriga Norden när det gäller det dödliga skjutvapenvåldet, och hur ska samhällets olika aktörer göra för att få ned den här siffran?

Till att börja med är alla poliser jag har träffat överens om att de är för få. Och de har för många uppdrag som inte borde vara polisiära.

Det fattas poliser på alla positioner. Det fattas poliser i ingripande verksamheten, det vill säga de poliser som jobbar längst fram i ledet och åker på akuta uppdrag. Och det fattas poliser som kan utreda brott.

En polis berättade för mig att man nu har så många skjutningar att man knappt tittar på ärenden där en person är skjuten från höften och nedåt och inte dör. De utredningarna hamnar i så kallad balans, alltså i högen av utredningar som får vänta. Så var det inte förr. Då var ett sådant ärende prioriterat.

En annan polis som jobbar med utredningar har berättat att han har fyra våldtäktsanmälningar med utpekad gärningsman som han inte ens har hunnit börja titta på, för han har fullt upp med att hjälpa till att utreda skjutningar med dödlig utgång.

Ett annat problem är att allt fler viktiga specialister och experter inom Polismyndigheten slutar, vilket leder till försämrade utredningsresultat.

Poliser som jobbar i utsatta områden är överens om vad de vill. Jag har träffat områdespoliser i Malmö, Göteborg och Stockholm, och de säger i princip samma sak: Låt oss jobba i fred, och låt oss få jobba med en insats under den tid vi behöver.

Det tar tid att jobba upp förtroende för polisen i vissa områden, och det är viktigt att förtroende skapas, inte minst när det gäller ungdomar. Det tar tid att lära känna dem som bor och verkar i ett område, och det tar tid att få en bild av hur det ser ut. Både de onda och de goda krafterna måste identifieras – det är först då man ser förändringar. Ungdomar som träffar på bra poliser och får förtroende för dem blir svårare för kriminella att locka över till den kriminella världen.

Det är nämligen det som sker i dag. Äldre kriminella påverkar barn att tro att polisen är ond och att polisen är fienden – detta i kombination med att barnen i området får pengar för enklare kriminella sysslor, som att gömma vapen eller knark eller hålla vakt vid brott. Man rekryterar helt enkelt barnen till sin verksamhet. Och med barn menar jag tioåringar.

Poliserna jag pratar med säger att det förr om åren var skolungdomarna i högstadiet som de besökte och pratade med, dels för att man blir straffmyndig vid 15 år, dels för att det är i högstadiet som många provar på alkohol, tobak och narkotika för första gången och den vägen ibland tyvärr hamnar i kriminalitet. Nu menar samma poliser att mer fokus måste läggas på att besöka skolorna tidigare och prata med elever redan i mellanstadiet, för det är därifrån de kriminella nu rekryterar.

Jag fick ta del av hur polisen i Malmö under några år hade jobbat mot en kriminell gruppering som helt hade tagit över ett litet centrum i Lindängen i Malmö. Gänget rekryterade ungdomar som fick göra allt från att hålla vakt till att förvara narkotika. De yngsta var så unga som 13 år. Gänget kontrollerade det lilla centrumet, och folk var rädda för dem.

Polisen bestämde sig för att göra en insats och fick här jobba ostört. Man jobbade systematiskt med att kartlägga vilka individer som gjorde vad och kunde sedan, genom både fysisk spaning och kameraövervakning, slå till mot gänget. Man fick till fällande domar, och flera av de yngsta förmågorna kom faktiskt bort från den kriminella världen.

Detta var ett lyckat arbete som gav resultat genom att poliserna fick jobba långsiktigt och utan att behöva avbryta för andra uppdrag. Man kartlägger, man spanar, man samlar in bevis och man slår till. Det är polisarbete 1.0. Men på grund av polisbristen i dag hinner poliserna knappt klart med kartläggningen innan man måste avbryta för att hantera andra uppdrag.

Det områdespoliserna efterfrågar från polisledningen är en mer renodlad och tydlig prioritering, och jag tycker att polisledningen måste vara skarpare mot regeringen och fråga vad den vill prioritera. Ibland undrar jag lite grann om rikspolischefen vet vilken verksamhet som fungerar och vilken som inte fungerar, och varför. Hur ser rapporteringen uppåt ut inom svensk polis, och rapporteringen vidare till den politiska ledningen? Och ställer rikspolischefen några krav nedåt i organisationen?

En annan sak som blir lidande genom att vi har för få poliser i Sverige är att viktiga utbildningar och fortbildningar för poliser får stå tillbaka. Sverige har, som vi hörde förut, en av världens bäst utbildade poliskårer, och det ska vi fortsätta ha; det är viktigt.

Faktum är att hela vår demokrati kräver att vi har en väl fungerande poliskår. Om de kriminella får ta över kommer det att påverka hela vårt samhälle. Vi vet att kriminella redan i dag tar sig in, eller försöker ta sig in, i myndigheter, i politiken och i förvaltningar. Detta är ett hot som måste tas på mycket större allvar än jag upplever är fallet i dag. Vi vill inte att personer med kopplingar till kriminella nätverk ska vara delaktiga i beslut som gäller till exempel brottsbekämpning. Jag höjer återigen ett varningens finger här.

Jag nämnde siffrorna 2, 4, 4 och 63 – att vi har ett gigantiskt problem med att unga män skjuter ihjäl varandra här i landet. Och frågan är vad vi ska göra för att inte stå här nästa år med samma dystra siffror. Vad är lösningen?

Till att börja med kommer detta att ta tid och kosta pengar, och det kommer att kräva både svåra och tuffa reformer, som dem vi hörde regeringen presentera i dag. Men jag tror faktiskt att det finns åtgärder som kan bromsa upp den negativa utvecklingen. Man måste åtminstone hoppas och tro.

Vi har i dag cirka 9 000 individer som är aktivt kriminella i olika nätverk. Om man räknar in svansen, det vill säga de som står med ena foten i kriminalitet och den andra i ett ordnat leverne, är siffran nästan 20 000. Och för varje individ som på ett eller annat sätt plockas bort från kriminaliteten och gatan kommer det två nya.

Primärt är alltså den viktigaste åtgärden att stoppa nyrekryteringen. Det är det absolut viktigaste som samhället nu måste ta tag i. Hur gör vi då det?

Jag säger: skolan. Där måste barn som har det svårt tidigt få hjälp, från årskurs 1. Det måste finnas stödresurser som kan avlasta lärarna och hjälpa dem som har det svårt. Lärarnas roll måste bli mer renodlad så att de kan fokusera på det rena lärandet.

Jag förespråkar att man inrättar specialklasser, sådana som fanns förr. Kritiker mot detta säger att barn som placeras i sådana klasser blir exkluderade och får dålig självkänsla. Jag kan meddela att de blir exkluderade och får dåligt självförtroende redan när de sitter i klassrummet eftersom de hela tiden blir påmind om och får höra att de är sämst. Och om du inte får respekt i klassrummet kan du genom att bli involverad i kriminella nätverk få respekt på skolgården. I vissa områden fungerar det tyvärr så.

Förskolan har också en viktig roll. De barn som inte pratar svenska i hemmet och inte heller lär sig det i förskolan kommer direkt att hamna i underläge när de sedan börjar i årskurs 1 i skolan. Att kunna svenska språket är viktigt.

Skolan har alltså en jätteviktig roll i att stoppa nyrekryteringen. Och jag vet att skolan i dag skriker efter mer pengar så att de kan anställa till exempel stödresurser.

Jag har träffat lärare i utanförskapsområden, och de är uppgivna. Ingen vuxen skulle få arbeta i en sådan miljö som våra barn befinner sig i, i klassrummet, sa en av dem till mig. Flera lärare berättade att de inte blir förvånade när tidigare elever hamnar i grov kriminalitet. Det hade de kunnat berätta redan i årskurs 5, sa de.

Skolan är alltså viktig, kanske det viktigaste, för att stoppa nyrekryteringen.

Fru talman! Det andra som måste göras är att öka den polisiära närvaron, framför allt på de platser och i de områden där kriminella rör sig, förvarar vapen och narkotika, styr de boende, kontrollerar och hotar näringsidkare och i vissa fall även har påverkan på kommun och förvaltning. Det måste bli jobbigt att vara kriminell. De ska ha polisens ögon på sig 24:7, 365 dagar om året.

Låt oss prata om det omstridda förslaget om visitationszoner i ett begränsat område under en begränsad tid. Det kan röra sig om ett område där olika kriminella uppehåller sig – ett torg i ett utanförskapsområde där det ett tag har varit oroligt med många skjutningar eller varför inte Stureplan i Stockholm, där många kriminella rör sig. Det ska vara en plats där det finns ett behov för polisen av att kunna leta efter vapen och på så sätt förhindra skjutningar.

Lagen om visitationszoner ger polisen rätt att visitera en person i syfte att eftersöka vapen, och det krävs inte skäligen misstanke för att göra detta. Det betyder *inte* att polisen kommer att visitera varenda person de ser. Tittar man på hur detta används i Danmark ser man att det är extremt sällan som en visitation genomförs av en person som inte tidigare har varit föremål för polisens insatser. Man har således en hög träfffrekvens. Dessutom används visitationszoner sparsamt. I Danmark handlar det om ungefär 200 gånger på 20 år.

Visitationszoner är ett i raden av bra och användbara verktyg vid riktade insatser. I Danmark är det dessutom dubbla straff om man påträffas med vapen inne i en visitationszon. Man går lite mer all-in i Danmark.

Man kan absolut, som vissa politiker gör, misstro polisen och tro att med visitationszoner kommer polisen att leta i väskor och fickor på alla de ser. Men då har man inställningen att polisen är en yrkeskår som missbrukar sitt förtroende, och den inställningen skulle jag önska att folkvalda skulle sluta att ha. Stå i stället upp bakom den poliskår vi har – fördöm gärna enskilda polisers ingripanden, men döm inte kollektivet!

Visitationszoner är ett bra verktyg i kampen mot skjutvapenvåldet. Jag tycker att det är synd att jag inte kan vara kvar i riksdagen för att följa den debatten vidare.

Poliserna i de här områdena välkomnar ett annat lagförslag, nämligen vistelseförbud. I de länder där det används är det ett väldigt effektivt och bra redskap för att slå sönder gängkonstellationer. Även i Danmark, såklart, används vistelseförbud med framgång. Faktum är att många länder i Europa använder sig av det.

Kameraövervakning är för vissa liberaler ett svårt dilemma. Det handlar om den personliga integriteten kontra förmågan att lösa brott och på så sätt ge människor mer frihet genom ett tryggare samhälle.

Kameror förhindrar sällan brott, men de är ett bra verktyg för att samla in bevis för att kunna lösa brott. Och näst bäst, efter att kunna förhindra brott, är ändå förmågan att lösa brott.

Redan i dag blir vi filmade varje gång vi går in i en butik eller mataffär, när vi åker tåg och båt eller flyger. Varför är vissa så rädda för att bli filmade när de går på en gata – en filmad sekvens som med 99,9 procents sannolikhet aldrig kommer att betraktas av någon?

Anonyma vittnen är ett förslag som ligger på regeringens bord. Där möts jag av axelryckningar hos poliser. Även garvade åklagare är inte helt säkra på vad de tycker, så jag välkomnar en utredning som kan bringa klarhet i vad ett sådant förslag skulle leda till rent praktiskt.

I dag finns brottet övergrepp i rättssak om någon hotar ett vittne, där syftet är att skrämma vittnet och tysta vittnet. Där måste samhället bli mycket mer tydligt om hur man vill reagera när ett vittne skräms. I dag är det alldeles för lamt. Jag vill se en automatisk häktning och ett minimi-straff på två år för brottet. Detta skulle också vara en markering från samhället att det inte är okej att hota dem som ställer upp och vittnar. Vi har under alltför lång tid försummat brottsoffren. Vi måste flytta fokuset från förövaren till offret. Ett vittne förtjänar alltid stöd av samhället.

Det måste också utredas noggrannare vad vi kan göra för att skydda poliser och åklagare. Där gör offentlighetsprincipen att det i dag är alltför enkelt för kriminella att få tag på personliga uppgifter om tjänstemän. Ingen polis eller åklagare ska tvivla på att samhället står bakom dem i

kampen mot kriminaliteten. Inget hot ska få en polis att tveka inför ett ingripande. Det är viktigt att de som jobbar med brottsbekämpning, och där inkluderar jag även domare och personal inom kriminalvården, skyddas genom lagar och förordningar som fungerar.

Brotten övergrepp i rättssak och hot mot tjänsteman måste uppvärderas när det kommer till straffskalor, eller om det är i praxis det brister. Vissa individer som polisen i dag möter är personer utan konsekvenstänk. Sådana individer är farliga, både för poliser och för allmänheten, och de bör sitta inlåsta.

Fru talman! Det tredje vi bör göra är att sluta vara naiva och att sluta gissa och tro. Vi måste börja lyssna mer på vad verkligheten säger än på vad våra förhoppningar och viljor säger. Om vi tror att unga män blir kriminella för att de bor i ett fattigt område och formar vår politik utifrån det blir det ju fel när all forskning och alla röster från dem som vet säger att det inte alls är det som avgör. Då blir politiken fel, och insatser och resurser hamnar inte där de ska.

Vi vet alla här att majoriteten av de ungdomar som växer upp med fattiga eller utbildade föräldrar i ett utanförskapsområde inte blir kriminella. Där dör ju tesen att fattigdom är orsak till kriminalitet. Inte sällan hör jag hur partier på den vänstra falangen påstår sådant, helt utan belegg.

Dessutom finns det unga män med mycket pengar som ändå fortsätter med sin kriminalitet. Det är alltså i stället något annat som styr eller lockar. De flesta insatta nämner respekt och värderingar när jag frågar vad det handlar om. De unga som ger sig in i eller blir indragna i kriminalitet gör detta för att de vill vara någon. De vill synas och få respekt. Följdfrågan då blir såklart: Hur ger man en ung man den självkänsla som behövs för att han ska känna sig sedd och hörd utan att behöva begå brott?

Där har jag inget svar, och jag läser sällan att andra har det heller. Men för att återknyta till det jag sagt tidigare om skolan tror jag att vi där någonstans har en lösning. En lyckad skolgång leder sällan till kriminalitet.

Man får inte glömma bort att de unga män som i dag är djupt indragna i kriminalitet, kanske med skulder både ekonomiskt och i form av tjänster, inte har några andra vänner än de kriminella de umgås med. Om samhället då genom avhoppbarverksamhet tar de här männen från den grupp de brukar vara i och placerar dem någon annanstans är det ett liv i ensamhet som erbjuds. De före detta kriminella som jag har träffat på har haft turen att träffa rätt personer från socialtjänsten eller från polisen och har fått en rejält uppbackad nystart med stöttning. Några av dem är numera välutbildade, och vissa jobbar med att förhindra att fler blir som de en gång var. En före detta kriminell som fått skuldsanering på en halv miljon säger att han nu jobbar med ungdomar för att han på så sätt vill betala tillbaka till samhället.

Avslutningsvis skulle jag vilja uppmana justitieutskottet att fortsätta bevaka svenska folkets intresse och vilja – att vi ska ha ett tryggt och säkert samhälle, ett samhälle där ingen ska känna oro över att bli utsatt för brott. Det är ett samhälle där unga och gamla, män som kvinnor, eller vad man än identifierar sig som, får leva i fred – ett samhälle där de goda krafterna får råda och där polisen inte är något som väcker uppmärksamhet när den kommer utan är ett naturligt inslag i gatubilden.

(Applåder)

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 11 Frågestund

Anf. 26 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av energi- och näringsminister Ebba Busch, statsrådet Anna Tenje, utbildningsminister Mats Persson och statsrådet Niklas Wykman.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Energi- och näringsminister Ebba Busch besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Förslag om nytt energipolitiskt mål

Anf. 27 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Sverige behöver mer och billig el av alla kraftslag. I går presenterade vi socialdemokrater ett nytt energipolitiskt mål – att vi ska tillföra minst 60 terawattimmar fossilfri el till 2030.

Vi behöver ett mer ambitiöst mål än det regeringen har presenterat, som är 100 procent fossilfri elproduktion 2040, vilket i praktiken redan är uppfyllt.

Min fråga till statsrådet Ebba Busch är: Hur ser statsrådet på det nya mål som vi presenterade i går – att vi ska tillföra minst 60 terawattimmar fossilfri el till 2030?

Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill tacka Haider för frågan och säga att jag verkligen välkomnar att vi nu är många partier som ställer upp på behovet av mer fossilfri kraftproduktion och som dessutom är beredda att vidta mått och steg för att det ska bli verkligt även i närtid.

Regeringen menar dock att det är svårt att sätta ett exakt mål för 2030, mycket mot bakgrund av att de målkonflikter som finns mellan klimat och miljö för att snabba på tillståndprocesserna för vindkraft ännu inte har överbyggats. Det är den nya regeringens ambition att lyckas med detta för att få upp tempot där vindkraften är välkommen. Det är därför vi också har lagt om politiken vad gäller antal kärnkraftsreaktorer och platser. Det är där vi måste börja. Sedan har vi satt ett tydligt långsiktigt mål för 2045 om att möta minst ett fördubblat elkonsumentbehov, vilket är historiskt i ett svenskt sammanhang.

Anf. 29 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! I dag kunde vi läsa att Sverigedemokraterna kommer att försöka stoppa utbyggnaden av storskalig vindkraft och att alla kraftslag inte behövs. Är det någonting som regeringen står bakom?

Anf. 30 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag skulle vilja konstatera att det min partiledarkollega Åkesson har kommenterat är närmast lika kontroversiellt som att säga att jorden är rund. Det går att driva ett energisystem på bara kärnkraft. Det går i dagsläget inte att driva ett energisystem på bara vindkraft, för vi har inte haft någon regering som har ställt krav på att vindkraften ska kunna leverera den typ av stödtjänster som kärnkraften levererar. Det handlar till exempel om möjlighet att reglera spänning, effekt, dödnätsstart och ödrift. Och detta måste premieras i systemet.

Kravprofiler för tjänster vid lärosäten

Anf. 31 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Mats Persson. Tidigare i år uppmärksammades en annons för en utlyst tjänst på Linnéuniversitetet, detta på grund av den märkliga kravprofil som fanns i annonsen. Annonsen gällde tjänsten som professor i design, och den sökande skulle vara beivrad i normkritik, dekolonialism, queerteori och teorier om posttillväxt.

Linnéuniversitetet ställer upp vilka krav de vill för sina tjänster, men många skulle nog säga att här väger politiska värderingar tyngre än ren kompetens. Forskningen ska i grunden vara sanningssökande och inte politisk.

Anser statsrådet att det är okej med sådana här kravprofiler? Är inte detta att politisera verksamheten vid ett statligt finansierat lärosäte?

Anf. 32 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Detta är en väldigt viktig fråga. Det är viktigt att stå upp för den akademiska friheten. Det är också viktigt att se till att den akademiska friheten inte innebär att det bedrivs politiserad verksamhet på våra universitet och våra högskolor. Det ska vara arenor som är fredade från politik eller politiserad verksamhet. Jag tycker att det är en väldigt viktig fråga.

Jag välkomnar också den väldiga debatt som har uppkommit med anledning av annonsen. Jag tycker att den visar att det inom vetenskapssamhället finns en medvetenhet om vilka utmaningar det kan finnas när man har en utlysning med en sådan inriktning eller med en sådan text.

Som ansvarig minister har jag ingen anledning att ifrågasätta hur lärosätet har gjort detta. Det tycker jag ligger inom den akademiska friheten. Men jag välkomnar i allra högsta grad den akademiska diskussion som förekommer och som har förekommit kring detta.

Anf. 33 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Men detta är inte den enda annonsen från Linnéuniversitetet som sett ut på det sättet. Det här är att sätta begränsningar och politis-

ka ramar för forskningen redan innan den har kommit igång, redan i anställningsförfarandet. Det borde strida mot alla principer om forskning och kunskapsökande.

Frågan är: Hur tror statsrådet att detta påverkar kvaliteten på forskningen?

Anf. 34 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag tycker att det är viktigt att man ute på lärosätena har en frodig debatt och diskussion om olika teoretiska inriktningar. Det får inte vara så att man på förhand säger att en viss teori är mer värd än någon annan teori, utan det måste vara någonting för, bokstavligen, det vetenskapliga seminariet att avgöra.

Min bedömning är att den debatt som nu har uppkommit med anledning av denna annons kommer att vara väldigt bra för hela Universitetsverige. Jag tror att det kommer att öka medvetenheten om och vikten av att undvika politisering i bred mening.

Reglerad elexport vid höga energipriser

Anf. 35 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Min fråga går till energi- och näringsministern. En reform av EU:s elmarknadsdesign är under bearbetning och lär komma till medlemsstaterna inom kort för beslut.

Vi har sett hur den misslyckade prissättningen när det gäller elenergi har drabbat svenska konsumenter och företag mycket hårt den senaste tiden. I dag finns möjlighet att reglera exporten vid kapacitetsbrist. Men kapacitetsbrist är inte det enda hotet. Andra gånger är det som bekant prischocker som smittar av sig på Sverige när vi exporterar.

Min fråga är således: Kan regeringen tänka sig att begära liknande undantag i EU, som innebär att man reglerar exporten vid kraftiga prisimpulser i utlandet i syfte att skydda svenska konsumenter från kraftiga prisförändringar?

Anf. 36 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka att den svenska regeringen är intresserad av att bevara det som fungerar väl med den nuvarande elmarknadsdesignen. Det är så att säga Sveriges ingång i den bearbetning av en ny elmarknadsdesign som nu har börjat ske på EU-nivå.

Det andra jag skulle vilja understryka är att väldigt mycket av EU-diskussionerna kring energi har handlat om att i efterhand försöka lappa och laga, reglera och hantera brist. Har du inte tillräckligt med mat löser man inte problemet långsiktigt bara genom ranson.

Det som vi nu behöver göra för att överföra liknelsen på vårt energisystem är att öka kraftproduktionen i hela EU men framför allt ta vårt ansvar här i Sverige för att se till att vi ökar kraftproduktionen rejält.

Anf. 37 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Jag håller helt med ministern i det avseendet att det inte går att lappa och laga. Det är därför som jag ställer frågan, för man kan så att säga se till att exporten minskas om det är kapacitetsbrist. Samma sak

skulle man kunna göra om det är impulser som gör att priserna skenar iväg. Då skulle vi kunna använda pengar som finns i form av flaskhalsavgifter till att redan nästa vinter bygga ut nätet i stället för att betala människors elräkningar.

Prot. 2022/23:99

27 april

Frågestund

Anf. 38 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill understryka att det främsta värnet mot denna typ av prisförändringar och höga priser som finns i andra länder är att vi ser till att vi har tillräckligt med effekt där det behövs och när det behövs. Det är det bästa sättet att hantera detta. Men jag utesluter inte att diskutera ytterligare åtgärder av den typ som Birger Lahti pekar på om det skulle behövas framöver.

Barn i behov av särskilt stöd

Anf. 39 ANNA LASSES (C):

Herr talman! I dag sitter Jasmin, 14 år, uppe på läktaren. Hon är prao här i riksdagen denna vecka. Jag frågade henne vilken fråga som hon skulle ställa till utbildningsministern om hon fick möjlighet. Efter att hon på eget initiativ gjort lite efterforskningar konstaterade hon att stöd till barn med exempelvis NPF-diagnoser sätts in väldigt sent i grundskolan, ofta först i högstadiet om dessa barn över huvud taget får stöd.

Den mycket relevanta frågan som både Jasmin och jag vill ställa är därför: Vad avser regeringen att vidta för åtgärder för att se till att barn och unga i skolan får de stöd som de har rätt till i rätt tid?

Anf. 40 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar frågeställaren och Jasmin, som sitter på läktaren, för frågan. Det är en väldigt viktig fråga.

Det är alldeles för många barn och ungdomar som i dag inte får det stöd som de har rätt till. Det är alldeles för många barn och ungdomar som i dag inte kan få vara sitt bästa jag i skolan och som inte får undervisning som är anpassad efter deras behov.

Det har i svensk skola under alldeles för lång tid funnits en ideologisk doktrin kring inkludering, att man ska behandla alla elever på exakt samma sätt trots att vi vet att alla elever är väldigt olika.

Denna regering byter nu politik. Vi ändrar och bryter upp Socialdemokraternas skolpolitik genom att vi fokuserar på varje individs unika behov. Och en viktig del i det handlar om att vi har fler speciallärare och att vi har särskilda insatser till de barn som behöver särskilt stöd. I den gällande budgeten ingår det miljonsatsningar på just detta.

Anf. 41 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Det ska bli mycket intressant att följa utvecklingen.

Många av de barn som inte får stöd är de som ofta har en problematisk skolfrånvaro och som vi också kallar för hemmasittare. Ett sätt att börja komma till rätta med detta är att ha ett nationellt frånvaroregister, vilket är något som har diskuterats under en längre tid. När får vi ett sådant i Sverige?

Anf. 42 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Det är naturligtvis väldigt viktigt att vi nu byter politik och vänder på politikens inriktning. Det är mycket mer fokus på individuell anpassning – att varje barn ska bli sedd i klassrummet och att vi ser till att ha speciallärare så att vi inte behandlar alla elever som att de är exakt likadana. En viktig del är också att se till att kommunerna arbetar med att alla barn ska vara i skolan och skapar förutsättningar för människor att inte sitta hemma. Detta jobbar regeringen mycket aktivt med.

Grundlagsskyddad aborträtt

Anf. 43 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till energi- och näringsminister Ebba Busch.

I regeringsförklaringen säger statsministern: ”En ny grundlagsutredning ska tillsättas för att bland annat utreda hur aborträtten kan stärkas, genom att kvinnans rätt till abort ges skydd i regeringsformen.”

Vi i Miljöpartiet välkomnar denna utredning. Rätten att göra abort och att som kvinna själv bestämma om och hur det ska ske är inget som vi längre kan ta för givet. Även om majoriteten till synes är stabil här i Sverige går utvecklingen åt motsatt håll på många andra håll i världen. Också inom EU finns det länder som inskränker aborträtten, med Malta och Polen i täten. Och i USA går utvecklingen mot hårdare regler illavarslande snabbt.

Min fråga till Ebba Busch är om vi fortfarande kan lita på att regeringen prioriterar frågan, inte minst med tanke på att hon i sitt eget parti har företrädare som har sagt sig inte stå bakom att grundlagsskydda aborträtten.

Anf. 44 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det korta svaret är ja. Vi håller kursen i denna fråga. Frågorna om livets början och slut är några av de svåraste etiska frågorna som vi har att hantera. Men det är inte tu tal om stödet i denna kammare för att det till syvende och sist alltid måste vara kvinnan själv som väljer om hon fullföljer eller avslutar en graviditet. Jag uppfattar att detta stöd är grundmurat i en mycket svår fråga i denna kammare. Och det är en styrka för Sverige, särskilt i tider då vi ser att utvecklingen går åt ett helt annat håll i väldigt många länder. Det är också denna grund som har lett fram till det som vi har förhandlat fram bland de fyra samarbetspartierna som stöttar den nuvarande regeringen. Och jag ser fram emot att vi kan fortsätta att ha ett brett stöd i frågan om den svenska abortlagstiftningen i denna kammare även framöver.

Anf. 45 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Men min oro och en fråga kvarstår. I dagarna är det mer än ett halvår sedan regeringen tillträdde, och vi är många som skulle vilja se att denna utredning sätts igång. Vi från Miljöpartiet ser gärna att Sverige är en internationell förebild i sammanhanget och med en starkare aborträtt inte bara för kvinnornas skull utan för hela samhällets skull.

Anf. 46 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag kan försäkra ledamoten om att detta är ett viktigt arbete som pågår inom Regeringskansliet. I och med att just denna specifika fråga också handlar om att utreda vad som ska ingå i vår grundlag, och vi har också en del andra svåra frågor som är föremål för att ses över i grundlagen under denna mandatperiod, är det en grannliga uppgift att se till att vi landar rätt där. Men man kan vila tryggt i att detta är en fråga som vi arbetar aktivt med.

EU-samarbete om kärnkraft

Anf. 47 MATS GREEN (M):

Herr talman! Min fråga riktas till energi- och näringsminister Ebba Busch. Den moderatledda regeringen bedriver nu ett arbete över hela linjen för att återuppbygga det stabila, billiga och rena elsystem som innan den tidigare regeringens framfart nästan var Sveriges stora styrka. Och återuppbyggnaden av kärnkraften är fundamentet i detta.

År 2013 lovade Magdalena Andersson att man skulle avveckla kärnkraften, och det var väl ett av de få löften som hon sedan höll. Efter det avvecklade man ju fyra fullt fungerande reaktorer. Hon drev även sitt partis kärnkraftsmotstånd stenhårt i EU. Vi styr nu om kursen både i Sverige och i EU.

Kan Ebba Busch säga någonting mer om Sverige men också om det arbete som vi bedriver i EU för att få ett samarbete om kärnkraft i hela Europeiska unionen?

Anf. 48 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det gör jag mycket gärna. En del undrade varför mitt första bilaterala besök utomlands gick till Frankrike i oktober. Och svaret är kärnkraft och också möjligheten att samarbeta på ett konstruktivt sätt under den tid då Sverige klev in med ansvaret under EU-ordförandeskapet.

Frågan om kärnkraft är en känslig fråga som delar många medlemsstater, där vi ofta har blockerande minoriteter mellan Tyskland och Frankrike.

Vi har under våren och under det svenska ordförandeskapet sett att det har vuxit fram en kärnkraftsallians som nu består av inte mindre än 14 medlemsstater. Kärnkraftens roll finns med i taxonomin, innovationsfonden kring förnybartdirektivet RED, gasmarknadspaketet och nyligen elmarknadsdesignen och Net Zero Industry Act, som blir EU:s svar på USA:s Inflation Reduction Act. Det är en stor framgång för det svenska ordförandeskapet att ha möjliggjort detta under våren.

Anf. 49 MATS GREEN (M):

Herr talman! Vi behöver fortsätta bedriva detta arbete inom EU, och vi kommer att behöva fortsätta att återuppbygga elsystemet i Sverige. Där den tidigare regeringen lade ned kärnkraften, skattade bort kraftvärmens och rev ut vattenkraften behöver vi nu förbättra förutsättningarna över hela linjen för alla fossilfria kraftslag i allmänhet men också för de kraftslag – kärnkraft, kraftvärme och vattenkraft – som jag räknade upp. Vi behöver alltså fortsätta detta arbete i alla delar fullt ut.

Anf. 50 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Regeringen delar den uppfattningen. Men därtill skulle jag vilja säga att utöver de beslut som vi nu har tagit på nationell nivå för att lägga om kursen är det också historiskt att vi nu ser ut att börja få de första stegen för gemensamma standarder inom EU, även om mycket av samarbetet sker bilateralt mellan olika länder. Det i sig gör också att vi kan bana väg för mer kraftproduktion och den typen av synkron, stabil och planerbar kraftproduktion som vi vet behövs i energisystemet som helhet.

Ett ökat kvinnligt företagande

Anf. 51 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Busch.

Sverige har en lång och stolt tradition av entreprenörskap, innovation och företagande. Men en sak sticker ut, och det är det relativt låga antalet företagare som är kvinnor. Aktuell statistik visar att kvinnor endast utgör en tredjedel av företagarna i Sverige. Detta underskott av kvinnor som företagare innebär sannolikt tusentals förlorade chanser till egenförsörjning, både för kvinnorna och för alla de anställda de potentiellt skulle ha. Ja, det är förlorat bnp – i slutändan pengar som kan finansiera vår gemensamma välfärd.

Min fråga till statsrådet är därför: Vad har regeringen redan hunnit göra och vad kommer regeringen att göra för att förbättra förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag?

Anf. 52 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Vi vill att fler ska ha möjlighet att äga mer. Det ska inte vara enbart den som föddes med kapital eller med goda ekonomiska förutsättningar som ska ha möjlighet att äga och driva företag i Sverige. Jämfört med männen är det alldeles för få kvinnor – oroväckande få – som driver egna företag. Det bidrar till den könssegregering som vi ser på arbetsmarknaden och som innebär att kvinnor har helt andra typer av arbetsvillkor jämfört med de mansdominerade branscherna, om vi pratar om den övergripande nivån.

Det vi nu har gjort är bland annat att ge Tillväxtverket i uppdrag att gå igenom och sammanställa den forskning vi har så att vi får fakta på bordet kring vad som faktiskt innebär att vi kan stärka kvinnors ägande och företagande. Vad säger forskningen? Vad vet vi är beprövat och fungerar och innebär att vi kan bana väg för fler att bli företagare och jobbskapare?

Anf. 53 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet; det är ett mycket positivt besked. Jag hör en politik som ger förutsättningar för förändring utan klåfingrig styrning och i stället ökar förutsättningarna för kvinnor att ta steget till eget företagande.

Regeringen lägger nu om kursen och ska aktivt arbeta med förenklingspolitiken, vilket bland annat gäller ökad produktivitet och regelförenklningar. Hur kommer detta att i praktiken underlätta för kvinnors företagande?

Anf. 54 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi vet att mycket av den regelbörda som präglar svenskt företagande i stort blir ytterligare ett hinder för människor att våga ta steget från att vara anställd till att i stället bli den som anställer.

Det är därför vi prioriterar sådant som Verksamst.se, som har varit mycket uppskattat av många företagare, och ett implementeringsråd för att förhindra överimplementering av de EU-direktiv som Sverige har att förhålla sig till. Även det är ett viktigt led i att bana väg för fler att bli företagare i Sverige.

Telefonbedrägerier

Anf. 55 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Niklas Wykman.

Telefonbedrägerier har ökat exceptionellt mycket de senaste åren. Bara förra året var det över 600 miljoner kronor som personer anmälde stulna, vilket är en ökning med 83 procent från 2021. Polisen beskriver hur detta är en del av den organiserade brottsligheten och att det riktar sig mot alltfler äldre.

Varje brottsoffer får lida dubbelt: Dels drabbas man när livsbesparingar försvinner till bedragare, dels leder det till en känsla av otrygghet. Därför är det mycket bra att polisen och bankerna nu har en aktiv kampanj för att förebygga den här typen av brottslighet, men mer behövs.

Det är alldeles för lätt för bedragare att hitta detaljerade uppgifter om dig. Det krävs bara en snabb Googlesökning för att få veta ditt personnummer, dina taxeringsuppgifter, hur många bilar du äger och vad din bostad är värderad till. Liberalerna anser att det måste finnas begränsningar för hur man sätter upp register med människors personuppgifter. Det handlar inte bara om människors integritet utan också om säkerhet.

Vad avser statsrådet att göra i frågan för att vända utvecklingen?

Anf. 56 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Det är ett mycket angeläget ärende.

All brottslighet är givetvis upprörande och provocerande, men jag är övertygad om att jag inte är ensam om att känna ett särskilt starkt förakt för de personer som utsätter våra äldre för den här typen av bedrägerier. Man tar ifrån människor deras kanske sista livsbesparingar och även den sista trygghet de har i tillvaron när man kliver in i deras hem eller rakt in i deras plånböcker och stjälar inte bara pengarna utan även tryggheten. Det behöver kraftfullt motverkas.

Frågeställaren pekar på ett antal åtgärder som antingen är på gång eller är aktuella att titta mer noggrant på framöver. Det är givetvis även viktigt att vi ställer krav på och utövar tillsyn över banker och andra så att de har ett effektivt arbete kring detta. Jag välkomnar också, herr talman, att branschen själv uppmuntrar konsumenter att ta ett ökat ansvar och skydda sig själva mot bedrägerier. Men den yttersta försvarslinjen måste givetvis vara det vi gör tillsammans och den tillsyn vi utövar över olika typer av myndigheter, och det arbetet pågår.

Anf. 57 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Det låter bra och betryggande att man både följer och initierar det arbete som behövs, för det är väldigt viktigt att hitta en balanserad avvägning mellan öppenhet och integritet – speciellt för att slå undan benen för den organiserade brottsligheten.

Anf. 58 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Låt mig också vara tydlig med att frågan, precis som frågeställaren säger, behöver sättas i en kontext. Har vi väldigt mycket organiserad brottslighet och ligor som försörjer sig på kriminell verksamhet kommer bedrägerier att vara en del av vårt samhälle. Bedrägerierna sker nämligen inte frikopplat och i ett vakuum, utan de utförs av ligor, personer och gäng som organiserar sig kring att begå brott. Där är bedrägerier en del av försörjningen.

Vi skulle välkomna ett så brett parlamentariskt stöd som möjligt i det viktiga arbetet mot den organiserade brottsligheten. Här är bedrägerier en del. Det handlar också om att ta ifrån dessa människor deras vapen och låsa in dem som begår brott – länge. Det handlar helt enkelt om att beskära deras ekonomi.

Arbetsvillkoren för personal i äldreomsorgen

Anf. 59 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Anna Tenje.

I en rapport som Kommunal har gjort, *Personal som lämnar*, kan vi läsa att mer än varannan som jobbar inom äldreomsorgen inte vill fortsätta att göra det. Arbetet anses vara för fysiskt och psykiskt påfrestande. Av dem som i dag arbetar i äldreomsorgen tror sig 46 procent vara kvar där om tre år. Denna rapport har gjorts kontinuerligt de senaste åren, och siffrorna blir bara sämre och sämre.

De vanligaste orsakerna man anger är naturligtvis psykisk och fysisk belastning och att man inte kan tillgodose omvårdnads- och vårdbehovet hos de äldre. Dessutom tycker man att arbetstiderna inkräktar för hårt på den sociala tiden med familjen och så vidare.

Min fråga till statsrådet Anna Tenje är därför: Hur ser du som ansvarig minister på de alarmerande siffrorna i den rapport som Kommunal har presenterat?

Anf. 60 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Frågan om att stärka svensk äldreomsorg och framför allt få fler som i dag jobbar inom äldreomsorgen att vilja stanna kvar, orka jobba mer och faktiskt orka längre är högst angelägen. Den rapport som ledamoten talar om har jag läst, och det är klart att jag tycker att det är djupt oroväckande. Men det finns också andra signaler från välfärden och dem som arbetar inom vård och omsorg; det är nämligen inom dessa yrken man ser störst värde och värdesätter sina arbetsuppgifter allra mest.

Detta handlar om att vi behöver stärka arbetsmiljön inom vård och omsorg. Vi måste se till att fler vill söka sig till detta viktiga område och locka fler till vården och omsorgen. Fler ska kunna göra karriär. Men framför allt tror jag att det handlar om ledarskap: Vi måste stärka ledarskapet inom svensk äldreomsorg – och se till att stärka det ordentligt – så att personalen som jobbar där i dag kan känna sig mer inkluderad, vara med och bidra och känna att de bidrar genom att göra ett bra jobb.

Kompetensförsörjningen i äldreomsorgen

Anf. 61 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Min fråga går till Anna Tenje.

I undersökningar som Kommunal gjorde bland anställda medlemmar inom äldreården redan 2012 framkommer att hela 76 procent av medlemmarna ville byta arbete inom tre år. År 2017 var siffran 60 procent. Under 2022 gjorde Kommunal en ny undersökning bland sina medlemmar, och även här framkommer skrämmande siffror: Över hälften av de anställda inom äldreården avser inte att vara kvar om tre år.

Sverigedemokraterna ser allvarligt på den akuta och alarmerande situationen inom äldreomsorgen. Det är oerhört angeläget att vi under mandatperioden – med den nya högerregeringen – prioriterar denna sektor, som redan i dag lider brist på 100 000 anställda. Det är angeläget för oss själva, för våra anhöriga och för alla som jobbar inom hemtjänsten och äldreomsorgen i Sverige.

Med anledning av detta vill jag fråga Anna Tenje: Hur ser äldreministern på de stora problem som finns när det gäller kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen?

Anf. 62 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tar detta på största allvar. Jag jobbar mycket med kompetensförsörjningsfrågan, och vi diskuterar hur vi kan stärka Sveriges kommuner och regioner när det gäller denna fråga. Det handlar om att utbilda fler och få fler att söka sig till sektorn. Det handlar också om att få dem som redan befinner sig i vård- och omsorgsyrkena att vilja stanna kvar och orka jobba längre. Då måste arbetsmiljön bli bättre, och man måste ha ett starkt ledarskap som inkluderar de anställda.

Det gäller också att se till alla dem som i dag inte har ett arbete att gå till. Det gäller att se till att de går från bidrag till arbete, att de får en utbildning och att de matchas in mot vård- och omsorgsyrken. Då måste vi se till att det finns ett språkrav och stötta människor så att de lär sig språket. Vi måste se till att det finns möjlighet att utbilda, både när det gäller palliativ vård och demens och när det gäller att gå från vårdbiträde till undersköterska.

Nu kommer en skyddad yrkestitel, vilket jag tror är oerhört bra för att höja statusen.

Utbyggnad av vattenkraft i älvar

Anf. 63 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Vattenfall har nyligen meddelat att de vill bygga ut vattenkraften i Umeälven och Luleälven. I samband med denna nyhet fick klimat- och miljöministern frågan om hon kunde lova att de orörda älvarna i Sverige även fortsättningsvis ska vara orörda. Till dem räknas bland andra nationalälvarna Torne älv, Kalix älv, Pite älv och Vindelälven. Där råder förbud mot nya vattenkraftverk. Ministern gav inget sådant löfte utan sa att hon litar på att energiministern och Vattenfall håller god översikt över hur man på bästa sätt bygger ut vår energiproduktion.

Majoriteten av våra vattendrag är i dag reglerade. Vattenkraften har stor betydelse för Sveriges energiförsörjning, men den har också negativa effekter på miljön i och omkring älvarna. Därför behöver de få oreglerade älvar som finns kvar bevaras och miljöförbättrande åtgärder vidtas vid befintliga vattenkraftverk.

Mín fråga till Ebba Busch är: Står regeringen bakom förbudet i miljöbalken mot vattenkraft i nationalälvarna, eller planerar man att ändra lagen?

Anf. 64 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Detta är ju en otroligt viktig fråga. Det handlar om hur vi klarar av att värna den vattenkraft som har tjänat Sverige så väl och som är reglerbar. Inom loppet av några få sekunder kan man reglera upp eller reglera ned kraftproduktionen och på så vis hålla den stabilitet som behövs i energisystemet i varje givet ögonblick. Detta är viktigt för hushållen och inte minst för den industri som nu banar väg för den gröna omställningen.

Det handlar dock samtidigt om att värna de viktiga miljö- och naturvärden som finns. Vad gäller ledamotens specifika fråga finns det inga förslag till ny lagstiftning som berör dessa älvar på det sättet. Det vi har välkomnat är beskedet om möjligheten till effekthöjning och effektivisering i framför allt befintliga dammar och vattenkraftverk.

Statligt stöd till kommuner och skolor

Anf. 65 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Många skolledare och rektorer sliter just nu sitt hår för att få ekonomin att gå ihop. De gör allt för att hitta pengar och för att inte behöva säga upp lärare eller övrig personal.

I Centerpartiets budgetförslag finns ökade satsningar på skolorna. Det handlar framför allt om mer pengar till lärare men även om mer pengar till skolmat och stöd till små skolor. Vi ser att detta är oerhört viktigt för att eleverna ska klara sin skolgång.

Medan lärarna kämpar i klassrummen sitter ministern på sin piedestal och skjuter ifrån sig ansvaret. Det behövs mer pengar till skolan och till kommunerna. Det är staten som bestämmer reglerna för skolan. Det är staten som har lagt kostnaderna för nyanlända elever på kommunerna. Det är också statens politik som påverkar inflationen, men regeringen vill inte ta sitt ansvar.

Min fråga till utbildningsministern är: När och hur tänker ministern agera för att stötta kommunerna och skolorna, så att våra elever klarar sin skolgång i hela landet?

Prot. 2022/23:99
27 april

Frågestund

Anf. 66 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Det är ingen tvekan om att denna regering tar skolan på allra största allvar. I den politik vi nu för och i den budget som nu gäller genomförs en historisk satsning på den svenska skolan. Det är den största satsningen i modern tid. Den är viktig för att barnen och eleverna ska lära sig tillräckligt och för att ge lärarna stöd i den vardag de upplever.

Det är också viktigt att säga att ansvaret för skolan är kommunalt – 92 procent av finansieringen av skolan kommer från kommunerna, och 8 procent kommer från staten. Staten tar fullt ansvar för de 8 procent som staten ansvarar för. Nu är det viktigt att kommunerna tar sitt ansvar när det gäller den resterande delen.

Stopp för import av rysk gas

Anf. 67 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Min fråga riktar sig till energi- och näringsministern.

Så här sa energi- och näringsministern våren 2022:

Jag har aldrig sett behovet av enighet när det kommer till just olja och gas. Allt som på något sätt kan försvåra Putins finansiering för att bedriva det här kriget är bra. Alla ser att det är blodspengar som just nu går från europeiska länder – från Sverige och från Tyskland – som faktiskt finansierar att Putin kan bedriva det här kriget.

I takt med att det har införts sanktioner mot rysk olja och ryskt kol har även den svenska importen avtagit. Däremot har leveranserna av rysk gas till svenska hamnar fortsatt och ibland till och med ökat efter riksdagens tillkännagivande i maj 2022. Vi talar om miljardbelopp till Putins krigskassa.

Vad avser energi- och näringsministern att göra för att stoppa dessa blodspengar från Sverige till Ryssland?

Anf. 68 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka att mina uttalanden från våren 2022 ligger fast. Det är också utifrån denna linje som vi opererar i regeringsställning när det gäller det svenska ansvaret och den möjlighet som regeringen har att påverka detta samt inom ramen för EU-samarbetet. EU måste göra sig oberoende av rysk gas och olja, och det fossilfria är vägen framåt. Därför är det anmärkningsvärt att en del länder nu har valt att i stället fortsätta med detta beroende.

Hittills har vi genomfört tio sanktionspaket mot Ryssland, och vi utesluter inte ytterligare sådana. Importen har sjunkit kraftigt både till EU som helhet och till Sverige. Det är svårt att differentiera exakt vad som kommer in i de svenska hamnarna, exakt var det kommer ifrån och vad som kommer till svenska hamnar och lastas vidare. Vi gör dock allt vi kan för att stoppa eller försvåra detta även framöver.

Hjälpmedel och forskning om äldres hälsa

Anf. 69 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Vi blir allt äldre, och med ökad ålder ökar också risken för att drabbas av sjukdomar. Samtidigt håller vi oss friskare längre upp i åldrarna och ställer högre krav på att vi ska få en bra livskvalitet längre upp i åldrarna. Detta är lite av en paradox, men det är ändå väldigt viktigt att det är så här.

En av förklaringarna är att det bedrivs mycket forskning. Vi har också mycket mer hjälpmedel. Vi vet att man kan hålla sig friskare längre upp i åldrarna för att det finns mycket hjälp att få. Framför allt är det viktigt att äldre kan få tillgång till detta.

Jag är glad att det finns så mycket forskning som pågår och att det finns hjälpmedel, men jag vill också se att detta kommer ut till brukarna. Min fråga är hur regeringen arbetar för att detta ska komma ut till exempelvis äldreboendena. Jag talar både om hjälpmedel och om att forskningen pågår. Jag vill också fråga hur man kan stötta och utveckla denna forskning.

Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för frågan, ledamoten!

Ledamoten ställde en mycket angelägen fråga: Hur sprider vi kunskapen dit där den faktiskt behövs, alltså till de äldre och till dem som utför verksamheten i den viktiga vården och omsorgen?

Jag har förmånen att få leda Äldreforskarrådet med de fem främsta forskarna i landet när det gäller äldreomsorgen. Jag ämnar ta till mig deras information och kunskap i så stor utsträckning som möjligt och se till att den sprids.

Vi har samarbete med SKR i flera olika avseenden. Vi har också upprättat det nya äldrekompetenscentret under Socialstyrelsen, främst för att inhämta information till staten, för det var uppenbart att man inte riktigt hade full kunskap om hur kommuner och regioner arbetar när det gäller äldre. Detta visade sig inte minst under pandemin.

Min bestämda uppfattning är att vi måste vända på kuttingen och trycka ut informationen. All den forskning och kunskap som vi har behöver komma dem som bäst behöver den till del. Jag talar om Sveriges kommuner och brukare samt om dem i välfärden.

En gasmekanism i pensionssystemet

Anf. 71 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Även min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Det är viktigt att Sverige har ett pensionssystem som är långsiktigt hållbart, och det vill vi kristdemokrater fortsätta att värna. Det är också viktigt att pensionssystemet ger ett gott ekonomiskt stöd efter avslutat arbete.

Det finns behov av ytterligare förstärkningar av pensionärers ekonomi, och det finns i dag ett betydande överskott i inkomstpensionssystemet. I februari angav Pensionsmyndigheten att överskottet är 1 300 miljarder, och därmed är tillgångarna nära 13 procent större än skulderna.

Vi kristdemokrater och övriga Tidöpartier har föreslagit att en så kallad gas införs, det vill säga att man använder en del av överskottet för att förstärka pensionerna för dagens och framtidens pensionärer.

I dag finns det en broms i pensionssystemet för att garantera tillgångarna, men när bedömer ministern att det skulle kunna vara möjligt med en förändring så att det också finns en gas som använder en del av överskottet till dagens och morgondagens pensionärer?

Anf. 72 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en angelägen fråga.

Pensionerna och pensionärerna är onekligen en fråga som jag brinner för.

Frågan om gasen är viktig. Det stämmer att det finns ett stort överskott, och det är viktigt att vi tar tag i frågan. Jag delar ledamotens uppfattning att vi skulle kunna diskutera detta, inte minst i Pensionsgruppen när det arbetet kommer igång.

Jag tror att detta är något vi kan gå fram med i syfte att stärka pensionerna och vårt pensionssystem.

Det är dock ingen enkel fråga. Det kommer att krävas ganska mycket utredningsarbete. Nyligen besökte jag Andra AP-fonden i Göteborg, och då diskuterade vi just prognoserna för och effekterna av att använda gas på samma sätt som en broms för att balansera och stärka upp pensionssystemet. Man gör det inte i en handvändning, och det måste göras med stor respekt.

Ränteläget och bankernas vinster

Anf. 73 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Niklas Wykman.

Det råder just nu ett tufft ekonomiskt läge för många hushåll i vårt land med ökade levnadskostnader i form av dyrare mat och energipriser och ökade ränteutgifter.

I veckan kom Riksbanken med ett nytt räntebesked om en ytterligare ökning med 0,5 procentenheter till 3,5 procent. Nu väntar många med oro i magen på vad deras banker ska komma med för räntebesked.

I går fick vi rapport om att bankerna gjort stora vinster årets första kvartal. Man pratar om bankernas vinstfest – ett resultat av de ökade ränteintäkterna.

Hur ser statsrådet Wykman på bankernas vinster i detta för många tuffa ekonomiska läge?

Anf. 74 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en angelägen fråga.

Generellt handlar regeringens ekonomiska politik om att vi så snabbt och snart som möjligt ska kunna bryta den höga inflationen eftersom den tär hårt på hushållen och på den svenska konkurrenskraften.

Man kan notera att arbetsmarknadens parter har tagit ett stort ansvar för att Sverige snabbare ska komma ur denna situation och för att problemen inte ska behöva fördjupas. Det är välkommet.

Man kan också konstatera att icke lönsamma banker är ett ännu större problem. Men räntorna har stigit, och många har erfarit att bostadsräntan steg snabbare än inlåningsräntan.

Det är viktigt att göra konkurrensfrämjande åtgärder. Jag och regeringen är till exempel väldigt trötta på problemet med att man inte kan få amorteringsunderlaget digitalt. Fick man det skulle det bli lättare att ställa krav på banken och att snabbare kunna byta bank. Det är ett exempel på en av de konkurrensförbättringar som marknaden kan vara i behov av.

Det är viktigt att vi hela tiden skärper konkurrensen. Det är viktigt att man som konsument kan ställa krav på banken och byta bank. Det är helt enkelt centralt för att få en lösning på detta problem.

Undantag från riskskatt för kommuner och regioner

Anf. 75 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Även min fråga går till finansmarknadsministern.

Syftet med riskskatten är att beskatta kreditinstitut som vid en finansiell kris riskerar att orsaka väsentliga indirekta kostnader för samhället. Dessvärre träffar skatten även Kommuninvest och drabbar därmed kommuner och regioner.

Riksdagen riktade därför förra mandatperioden ett tillkännagivande till regeringen om att undanta Kommuninvest från denna skatt, något som Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna hade följdmotionerat om när propositionen behandlades. Alternativt skulle kommuner och regioner kompenseras på annat sätt för de förhöjda lånekostnader som de kom att drabbas av när skatten infördes.

Kommuner och regioner har sedan skatten infördes kompenseras så som avsikten var med tillkännagivandet. Dåvarande regering ansåg dock att tillkännagivandet endast till viss del var tillgodosett i och med detta och angav att beredningen fortsatte i Regeringskansliet.

Har regeringen något besked att ge i denna fråga till de kommuner och regioner som har stora lån hos Kommuninvest?

Anf. 76 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en bra fråga.

Detta ligger inte fullt ut inom mitt ansvarsområde. Dock har frågeställaren helt rätt i att när förra regeringen införde denna skatt påpekade många att det innebar utmaningar för Kommuninvests verksamhet och ökade kostnader för landets kommuner. Man sa sig dock vilja kompensera kommunerna genom statsbidrag.

Detta bottnar i en konflikt med EU-regelverket, som helt enkelt inte tillåter subvention av verksamhet hur som helst.

Skatten fick denna konsekvens som alltjämt är besvärlig att hantera, och det finns inget besked om en lösning här och nu.

Precis som frågeställaren sa påpekades detta i riksdagen. Vid denna tidpunkt var jag själv ledamot av skatteutskottet, där frågan hanterades. Frågans svårighet och komplexitet har hela tiden funnits med. Ändå fanns det en majoritet för denna skatt och den situation vi nu har att hantera.

Anf. 77 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Min fråga går till Anna Tenje.

De höga priserna på mat och andra nödvändigheter känns nu ordentligt i folks plånböcker. För en vanlig barnfamilj har kostnaderna ökat med omkring 17 procent.

Regeringen är chockerande passiv med att hjälpa hushållen. Regeringen och Sverigedemokraterna slår ut med händerna och säger att de inget kan göra då det riskerar att spä på inflationen.

Snart kommer sommaren, och för en del går tankarna till sol och bad. Men för många kommer denna sommar i stället att innebära en klump i magen och en stark oro för hur pengarna ska räcka till ytterligare ett mål mat när barnen inte får skollunch.

Vänsterpartiet har därför föreslagit ett tillfälligt krisbarnbidrag på 400 kronor per barn, som finansieras genom ett pausat rutavdrag.

Herr talman! Min fråga är enkel: Varför prioriterar Anna Tenje skatteavdrag för städhjälp framför höjt barnbidrag i krisen?

Anf. 78 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Regeringen är allt annat än passiv när det gäller att bekämpa den ekonomiska kris vi befinner oss i, och det enskilt viktigaste vi kan göra är att bekämpa inflationen. Det är inflationen som äter sig in i människors plånböcker, det är inflationen som är skadlig för företagen och det är inflationen som gör att fattiga barnfamiljer blir allt fattigare.

Vi har prioriterat en förstärkning av bostadsbidraget för särskilt utsatta barnfamiljer så att de som har det allra tuffast ska få det lite bättre.

Det kommer dock att fortsätta vara tufft för många. Men den enskilt viktigaste insatsen regeringen kan göra är att bekämpa inflationen, för inflationen är allas fiende.

Regeringens skolpolitik

Anf. 79 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag hade tänkt ställa en fråga till energiministern om Öresundsverket, men hon var föredömligt i Skåne i veckan. Tack för det, och fortsatt lyssna på Centerpartiet och Skåne så ska det nog gå bra!

I stället ställer jag en fråga till utbildningsministern efter att ha hört honom prata om att ta ansvar och vara historisk som svar på min kära kollegas fråga.

Svensk skola blöder pengar just nu, och det enda utbildningsministern erbjuder är nedvärderande tweetar och arrogans. Det räcker inte.

Det är kommunerna som räddar svensk skola just nu, och det är sorgligt att se att regeringen inte erbjuder en enda krona.

Det enda som är historiskt just nu är att vi har en liberal eller folkpartist eller liknande som skär ned på både skolan, yrkeshögskolan och yrkesvux och som lägger ned branschskolor. Det är historiskt.

När ska Liberalerna och regeringen börja ta ansvar för svensk skola och svenskt utbildningssystem i stället för att vara historiska och skära ned på dem över hela linjen?

Anf. 80 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman och frågeställaren! Regeringen satsar stort på svensk skola. Vi gör en historisk satsning i den budget som nu genomförs i Sverige. Flera av de reformer som vi går fram med handlar om fler läroböcker och om att erbjuda lovskola till barn som har det tufft i skolan. Det sa Centerpartiet nej till i sin budgetmotion i höstas. De reformer som vi lägger fram här och har fått igenom röstar Centerpartiet nej till.

I Stockholm, Sveriges största kommun, och i Göteborg, Sveriges näst största kommun, är Centerpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och andra rödgröna partier med och genomför de största neddragningarna i skolan, vilket gör att vi under maj månad i både Stockholm och Göteborg kommer att ha stora demonstrationer.

Jag har full förståelse för att lärare, föräldrar och barn är oroliga och demonstrerar. För detta vilar ett mycket tungt ansvar på Centerpartiet som röstar nej till fler läroböcker i denna kammare och som aktivt medverkar till besparingar i Stockholm och Göteborg.

Vi tar fullt ansvar för statens del av den svenska skolan. Nu är det dags för Centerpartiet att ta sitt ansvar för den svenska skolan.

(Applåder)

Skogsnäringens lönsamhet

Anf. 81 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Min fråga går till näringsministern. På 80-talet hade vi mer än 30 000 årsarbeten i skogen. I dag ligger den siffran på runt hälften. Det är också mindre än 3 procent av dessa jobb som finns i glesbygden, och lönsamheten för svenska skogsägare är bland de sämsta i Europa.

Nu kommer det mål och krav om att vi ska skydda mer natur – 30 procent – och också restaurera runt 30 procent natur.

Min fråga till näringsministern är helt enkelt: Hur kan vi börja lägga om politiken så att vi gynnar individen framför industrin? Vad kan vi från politiken göra, och vad avser regeringen att göra, för att ta fram ekonomiska incitament där också skogsnäringen får rimliga chanser att hitta lönsamhet i att uppnå målen om 30 procents skydd och 30 procents restaurering?

Anf. 82 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi ska vara otroligt stolta över svensk skogsindustri och det stora och fina arv som vi har i det skogen har gett oss historiskt sett. Jag tror att vi lite grann har tagit detta för givet.

Det har märkts i förhandlingar på EU-nivå de senaste åren med de rödgröna i regeringen, inte minst i frågan om LULUCF, som har riskerat att inskränka möjligheterna att även framöver bruka skogen på ett bra sätt i Sverige. Vi behöver nu implementera det på ett gott sätt för att värna både naturen och skogen men också den möjlighet till fler arbetstillfällen som vår skogsnäring innebär.

Jag ser fram emot att denna fråga ska debatteras mer här i kammaren, varefter vi återkommer med implementeringen av LULUCF.

Anf. 83 CARL NORDBLOM (M):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Mats Persson.

I förra veckan släppte Riksrevisionen sin granskningsrapport om bidragsgivandet till civilsamhället. Rapporten menar att kontrollen av bidragen till civilsamhället är alldeles för svag och att svenska myndigheter i otillräcklig utsträckning följer upp att skattepengarna används på ett korrekt sätt. Riksrevisionen hävdar att detta möjliggör fusk och missbruk av skattebetalarnas pengar men också att det finns en risk att skattebetalarnas pengar utnyttjas och används av extrema och kriminella krafter.

Många har före Riksrevisionen varnat för just det. Under föregående mandatperiod debatterade politiska journalister, akademiker och experter detta och belyste problematiken.

Den föregående regeringen gjorde alldeles för lite på detta område, och jag undrar nu: Vad kommer vår nya regering att göra för att garantera att skattebetalarnas pengar inte betalas ut till extrema eller kriminella krafter?

Anf. 84 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar för en utmärkt och viktig fråga.

Det handlar om en viktig del av den svenska demokratin. Det är många barn och ungdomar men också vuxna som har mycket av sin fritid i verksamheter där vi i dag inte vet om skattebetalarnas pengar används på ett riktigt sätt. Regeringen ser mycket allvarligt på rapporterna om fusk och mygel och olika typer av brottslig verksamhet som har varit förknippad med civilsamhället.

Det görs mycket gott i civilsamhället. Alla i civilsamhället är inte fuskare, men det fåtal som utnyttjar systemet är ett mycket stort problem och ett legitimitetsproblem.

Våra skattebetalare går upp tidigt varje morgon, går till sitt arbete och betalar skatt, och jag vill som politiker kunna se dem i ögonen och säga att vi gör allt för att pengarna inte ska hamna i fifflares fickor utan gå till den verksamhet som de var tänkta för. Regeringen vidtar nu viktiga, kraftfulla åtgärder för att rätta till detta.

Amorteringskravet

Anf. 85 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Min fråga gäller amorteringskravet och riktar sig till finansmarknadsministern.

Det är inte skulderna utan oförmågan att klara av att betala dessa skulder som utgör en risk för den finansiella stabiliteten. Amorteringskravet och det förstärkta amorteringskravet gör att hushållens förmåga att klara av högre räntor, dyrare mat och bränsle och så vidare naggas i kanten. Här och nu bortser jag ifrån att kravet också stänger ute många förstagångsköpare och unga barnfamiljer från bostadsmarknaden.

Med risk för att statsrådet kommer att hänvisa till en utredning som alldeles nyligen tillsattes vill jag ändå höra om statsrådet kan kommentera dels vilken samhällsnytta amorteringskravet ger, dels om borttagandet av

kravet verkligen är inflationsdrivande. Detta är något som hörs i debatten när man lyfter fram att kravet bör tas bort.

Anf. 86 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Den är så pass komplex att svaret kanske inte ryms inom en minut.

Låt mig börja med att konstatera att det är viktigt att stötta hushållen i detta skede. Det har varit en av de bärande idéerna. Vi tillför ungefär 40 miljarder för att stötta hushållen under dessa tuffa, prövande tider.

Sedan skulle jag vilja gå lite i polemik med att skulder inte är problemet. Det är klart att stora skulder leder till högre räntekostnader när räntorna stiger. Sverige sticker ut på så sätt att våra hushåll är väldigt skuldsatta. Det har flera förklaringar. En välfungerande och välutbyggd finansmarknad och, givetvis, en i många delar mindre välfungerande bostadsmarknad har lett till en stor skulduppbyggnad.

Det är klart att det är viktigt för de finansiella systemen i stort att hålla tillbaka skulduppbyggnaden. Det kan bli stora och allvarliga problem i bankerna ifall vi har för stora skulder och det blir problem med att betala. Sedan kan givetvis många hushåll bli mycket exponerade när stora delar av inkomsten helt plötsligt går till att betala höjda räntor därför att de har skuldsatt sig för högt.

Att vi har amorteringar är en fråga om både konsumentskydd och finansiell stabilitet. Sedan är det korrekt att vi ska se över hur regelverken ska se ut framöver.

Ett vouchersystem i föräldraförsäkringen

Anf. 87 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Vi har all anledning att vara stolta över vår generösa föräldraförsäkring. Den ger möjlighet för båda föräldrarna att vara hemma med barnen när de är små. Jag blev dock bekymrad när jag i en intervju såg att statsrådet Tenje öppnade för att föräldrar ska kunna ge bort föräldradagar till ”en bekant”.

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att det finns en uppenbar risk för att detta kan leda till ett vouchersystem där personer anställer en nanny för sina föräldradagar. Detta är inte något som vi i Socialdemokraterna vill se. Föräldraförsäkringen är till för att föräldrarna ska kunna vara hemma med sina barn.

Jag vill ställa en rak ja-eller-nej-fråga till statsrådet Tenje: Vill regeringen införa ett vouchersystem i föräldraförsäkringen?

Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar så hemskt mycket för frågan. Jag tänker inte svara ja eller nej eftersom ledamoten fick några fler ord på sig att ställa frågan.

Jag tror att det är oerhört viktigt att ha en generös och flexibel föräldraförsäkring och öppna upp för att alla familjer inte ser exakt likadana ut. Därför, om man ska få livspusslet att gå ihop och om fler kvinnor ska få möjlighet att välja och kanske komma ut på arbetsmarknaden lite tidigare,

göra karriär och hänga med lönemässigt, tror jag inte att vi från politiken ska skraddarsy allt.

I dagsläget finns det möjlighet att överföra föräldrapenningen till maka, make, sambo och registrerad partner men inte till exempelvis en närstående som man bor tillsammans med.

Jag är inte ett dugg intresserad av att öppna upp någon nannyakut, men jag är angelägen om att fler barnfamiljer ska kunna få en ökad flexibilitet, en större mångfald och en möjlighet att få livspusslet att gå ihop. Men framför allt är jag intresserad av att se fler kvinnor komma ut tidigare på arbetsmarknaden och vara med och bygga upp sin egen ekonomi.

Ett förmögenhetsregister

Anf. 89 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Moderaterna har tidigare verkat vara negativa till ett förmögenhetsregister, men nu har regeringen skickat ut den förra regeringens utredning om att införa ett detaljerat förmögenhetsregister på remiss. Sverigedemokraterna har sedan dag ett sagt nej till förslaget. Det kränker integriteten, kostar flera miljarder årligen och kommer inte att bidra till bättre räntebeslut från Riksbanken. Vad FED och ECB gör har betydligt större påverkan på vår ränta än ett förmögenhetsregister.

Det här är sossarnas register för att kunna införa de omtalade miljö- och beredskapsskatterna.

Min fråga till statsrådet Wykman är: Tänker regeringen gå sossarnas ärende och inkomma med en proposition om att införa ett förmögenhetsregister?

Anf. 90 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar för en utmärkt fråga. Denna utredning beställdes av den förra regeringen. Den har varit ute på remiss, och det finns en gång för hur det ska hanteras i vårt demokratiska system.

Förmögenhetsskatt är något som vi haft i Sverige med mycket dåliga resultat för svenska hushåll. Det ledde till att entreprenörer och företag lämnade Sverige. Det var mycket dåligt för svenska löner och svenska arbetstagare att vi hade det så. Dit ska vi inte tillbaka.

Det finns givetvis stora risker med att införa ett sådant register. En av dem är en återintroduktion av en mycket skadlig skatt. Låt mig därför vara tydlig. Regeringen kommer inte att medverka till ett återinförande av någon förmögenhetsskatt. Vi kommer heller inte att medverka till ett återuppbyggande av någon infrastruktur för en sådan skatt. Däremot kommer vi givetvis att läsa de remissynpunkter som har kommit in och analysera frågan i dess helhet.

Vindkraftverk till havs

Anf. 91 MARIANNE FUNDAHN (S):

Herr talman! Min fråga går till energi- och näringsministern.

Svenska och utländska företag står i kö för att få bygga vindkraftverk till havs, och åtta ansökningar ligger på regeringens bord. När avser reger-

ingen att godkänna de ansökningar om vindkraft till havs som nu ligger på bordet?

Anf. 92 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att återge vad min kära kollega miljö- och klimatminister Romina Pourmokhtari har sagt: Ingenting ligger på något bord. Det arbetas aktivt med detta på Klimat- och näringslivsdepartementet.

Det är otroligt angeläget att få loss mer kraftproduktion, men vi har långa tillståndsprocesser för vindkraft. Det finns något slags myt att kärnkraft går långsamt och vindkraft går fort. Genomsnittstiden har legat på mellan 12 och 17 år för vindkraften i Sverige. Det ska vi råda bot på nu.

Vi arbetar aktivt med de få ansökningar som enligt konstens alla regler passerar regeringen. Vi hoppas kunna döma av dem så snart som möjligt. Men jag vill understryka att det säkerhetspolitiska läget är svårt. Försvarsmakten och försvaret ska säga sitt i detta, vilket innebär att det kan ha kommit ett ja från alla instanser – även från näringslivet och klimatet – men ett nej av försvarsskäl. Det är också en viktig del att titta på för att se hur vi kan överbrygga det framöver för att kunna bana väg för mer vindkraft, där den är välkommen.

Integrationen i Malmö

Anf. 93 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Enligt ett underlag om integration som tagits fram av Malmö stad har 56 procent av Malmös befolkning nu migrantbakgrund. Enligt rapporten lider staden därmed av något som kallas superdiversitet, vilket betyder att det helt enkelt inte finns någon majoritetsbefolkning längre.

Mot denna bakgrund argumenterar författarna för att hela tanken på integration ska skrotas och att staden i stället ska formalisera kulturell segregation som officiell samhällsmodell.

Jag vill därför fråga Ebba Busch följande: Har Malmö stad en poäng? Hur ska integration över huvud taget vara möjligt om en minoritet av svenskar ska integrera en majoritet med migrantbakgrund? Finns det över huvud taget någon möjlighet att lyckas med integrationen i Malmö med tanke på att integrationen har misslyckats under betydligt mer gynnsamma förhållanden, speciellt mot bakgrund av att det politiska styret där verkar tämligen ointresserat av detta?

Anf. 94 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det vore en urbot dålig idé att frånga principen om att bygga ett större ”vi” där människor ges möjlighet att komma till Sverige och bli en del av Sverige. Den här regeringens grundhållning är att människor ska integreras in i det svenska samhället. Vi ska inte cementera segregation.

Vi genomför nu ett tydligt paradigmskifte, vilket de fyra samarbetspartierna är överens om. Migrationen behöver ställas i relation till vår integrationskapacitet. Det är snarare det som Malmö stad och alla andra kommuner i Sverige också borde förhålla sig till, och här är arbete och språk

en viktig del. Men det räcker inte om man fullt ut ska kunna bli en del av det svenska samhället. Gemensamma värderingar är också viktiga för att vi ska kunna leva i harmoni tillsammans.

Prot. 2022/23:99
27 april

Frågestund

Effektivare tillståndsprocesser för elproduktion

Anf. 95 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Frågan går till näringsminister Ebba Busch.

När jag möter företrädare inom gröna näringar, industri och fackföreningar framhåller de vikten av satsningar på en ökad elproduktion. Det är avgörande för nya jobb, tillväxt och ökad konkurrenskraft. En återkommande fråga är det som Ebba Busch precis var inne på, nämligen frågan om tillståndsprocesserna. Utifrån den svenska samhällsmodellen där stark lokal förankring och medborgarfokus finns gäller det att finna former så att tillståndshandlingen går i fas med den utvecklingspotential och de behov som finns.

Nyligen presenterade mitt parti, Socialdemokraterna, ett förslag med nio punkter för att få fram snabbare processer. Det finns vad jag förstår remitterade förslag framlagda.

Hur ser regeringens tidsplan ut för att få fram en proposition med effektivare tillståndsprocesser för elproduktion och elnät?

Anf. 96 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Svaret är att det här är av absolut topprioritet. Både klimaträtsutredningen och miljöprövningsutredningen har nu nått regeringens bord. En del av det har vi redan verkställt i form av nya direktiv och uppdrag i delar av regleringsbrev, men det finns väldigt mycket mer att göra utifrån dessa båda utredningar.

Vår uppfattning är däremot att det behövs ytterligare en utredning för att se över helheten i processerna, och vi arbetar med direktiven till den. Därutöver har vi en aktiv dialog med landets alla länsstyrelser om deras viktiga roll för att snabba på tillståndsprocessen. De måste ha tillräckligt med resurser och kapacitet men också klara av att se skogen bland alla träd: Vad är det överordnade målet när man tittar på och tillämpar lagstiftningen i detalj? Också detta är en viktig del i implementeringen.

Samverkan om vård av multisjuka äldre

Anf. 97 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Multisjuka äldre är en patientgrupp som ökar och som är i stort behov av samordnade insatser för att möta komplexa behov av medicinsk vård och omsorg. Sedan 2010 finns skrivningar i både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen om att kommun och region ska upprätta en så kallad SIP när insatser behöver samordnas. Sedan 2018 finns detta även i lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Trots många år av försök att reformera vården för att skapa en fungerande samverkan finns det fortsatt stora brister och SIP:ar som aldrig upprättas. Det har även uppmärksammats i den nyligen presenterade forskarrapporten från SNS. Enligt forskarna beror bristerna på delat ansvar mellan

flera aktörer, dålig kommunikation mellan kommun och region samt kompetens- och resursbrist. Dessutom saknas statlig styrning för hur samverkan ska ske.

Sverigedemokraterna ser allvarligt på att äldre multisjuka riskerar att inte få den vård de behöver och på att oplanerade återinskrivningar på sjukhus ökar.

Jag vill därför fråga minister Anna Tenje: Vad anser ministern krävs för att verkligen komma till rätta med de brister som finns i samverkan mellan kommun och region och de stora risker det innebär för inte minst multisjuka äldre?

Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för en mycket angelägen och väldigt viktig fråga! Vi behöver verkligen komma till skott med att lösa detta. Delat ansvar är ibland inget ansvar. Det är onekligen så att vi behöver styra upp detta på ett bättre sätt, men det finns många som tar sitt ansvar. Jag tror att det är viktigt att vi stärker den medicinska kompetensen, inte minst i kommunerna, men också att vi ser till att de luckor som finns i både hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen täpps till.

Jag tror att det är bra att vi nu går fram med en fast vårdkontakt inom hemtjänsten. Jag tror också att det är bra att få till en fast vårdkontakt inom särskilda boenden, där många av de multisjuka i dag befinner sig. Det finns många saker vi behöver göra här. Det är inte en enda sak som kommer att lösa det hela. Men det är en angelägen uppgift för mitt departement och mina tjänstepersoner. Jag kan bedyra att mitt politiska arbete i mångt och mycket går ut på att stärka just de här delarna.

En storskalig utbyggnad av vindkraften

Anf. 99 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Vi vet att Sverige behöver mer elproduktion på kort tid för att påskynda klimatomställningen. Vi vet också att den absolut billigaste elen i dag – och den som kan byggas ut snabbast – kommer från vindkraften. Störst potential har den havsbaserade vindkraften. Därför är det glädjande att även energi- och näringsministern nu säger att vi behöver mer vindkraft överallt. Näringsministern har delvis anslutit sig till vad vi socialdemokrater länge sagt: att alla fossilfria energislag behövs.

Men samtidigt svarar Jimmie Åkesson tydligt ja på en rak fråga från medier om huruvida han tänker försöka stoppa storskalig vindkraftsutbyggnad. Det är oroande, tycker jag. Hur ser det egentligen ut med enigheten om vindkraft mellan partierna i Tidöavtalet? Hur tänker energi- och näringsministern se till att få stöd för en offensiv politik för utbyggd vindkraft?

Anf. 100 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi är överens. Detta är den politik som Sverige styrs på nu. Vi har fyra samarbetspartier som är överens om energipolitiken.

Jag tycker nog att det gäller att ha lite mer is i magen i fråga om enskilda uttalanden där man uttrycker att man kanske inte är vindkraftens absolut största fan. Jag uppfattar att man egentligen påpekar fullkomliga

självklarheter, som att det går att köra energisystemet på bara kärnkraft men inte på bara vindkraft. Det har inte ställts sådana krav. Då skulle vi också få stålskogar i Sverige. Det tycker jag vore fel, när det går att få en annan balans och använda sunt förnuft för att få en vettig mix i vårt energisystem.

Detta är precis den politik som vi bedriver och som vi är överens om bland de fyra samarbetspartierna. Framför allt märker jag att vi blir allt fler partier i den här kammaren som är överens om att bana väg för alla fossilfria kraftslag. Det är mycket glädjande. Alla goda krafter behövs.

Tillsättningen av lärosätens styrelser

Anf. 101 MATS WIKING (S):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsministern. Det har kommit oss socialdemokrater till kännedom att regeringen inte är nöjd med de nomineringar som tagits fram för nya styrelser vid våra lärosäten. Normal praxis är att styrelser till lärosäten utses på tre år i taget. Men nu beslutar regeringen om ett förordnande på endast 17 månader.

Detta skapar en rad frågetecken. Dels kan man fråga sig vad det innebär för arbetsron och stabiliteten vid våra lärosäten, dels väcker det oro för att SD nu gör verklighet av sitt krav på inflytande över regeringens utnämningar. Ordföranden för Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, har uttryckt följande: ”Den typen av detaljstyrning har inte förekommit tidigare och jag ser det som en direkt påverkan på ... lärosätenas självbestämmande.”

Jag vill därför fråga utbildningsministern om han kan förklara för svenska folket varför regeringen gått från praxis och tillit till att misstänkliggöra de nomineringar som gjorts till våra lärosätens styrelser.

Anf. 102 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag tror att svenska folket uppskattar politiker som inte misstänkliggör andra politiker utan tror det bästa om människor och om politiska avsikter. Det är nämligen det som brukar känneteckna det demokratiska samhälle som Sverige ändå är.

Vi har ett nytt säkerhetspolitiskt läge att leva i. Kina, Iran och Ryssland agerar på ett helt nytt sätt. Rapporter från Säpo och myndigheten Must pekar på att det sker infiltration och stöld av patent på våra lärosäten. I den här nya miljön behöver naturligtvis Sverige säkerställa att vi agerar i enlighet med det nya säkerhetspolitiska läget. Därför kommer regeringen att se till att kompetensen stärks i våra högskolors styrelser vad gäller säkerhetspolitik.

Av den anledningen kommer vi den här gången att ha en kortare period för dem som sitter i styrelserna. På det sättet kan vi säkerställa bättre kompetens längre fram. Detta gör vi för att vi tar ansvar för Sverige i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge, där Sverige är på väg in i Nato, där vi har krig i Europa och där Kina agerar på ett helt nytt sätt, vilket har uppmärksammat i flera nyhetsartiklar i ledande svenska medier och även i de rapporter som svenska myndigheter presenterar offentligt inför allmänheten.

Det här är på allvar. Det är inte politiskt spel. Det handlar om att ta ansvar för Sverige. Detta är ett beslut som regeringen har tagit självständigt. Det har ingenting att göra med politiskt spel eller andra partier utanför regeringen.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.15 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 april

UbU9 Vuxenutbildning

Punkt 1 (Utbildning för omställning och livslångt lärande)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

94 för res. 1

16 för res. 3

192 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

171 för utskottet

94 för res. 1

37 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 19 V, 16 KD, 13 L

För res. 1: 94 S

Avstod: 1 V, 20 C, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Utformningen av sfi)

1. utskottet
2. res. 18 (SD)

Votering:

126 för utskottet
63 för res. 18
113 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 18: 63 SD

Avstod: 93 S, 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 14 (Utveckling av yrkeshögskolan)

1. utskottet
2. res. 26 (V)
3. res. 27 (C)

Förberedande votering:

20 för res. 26
19 för res. 27
263 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 26.

Martina Johansson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

167 för utskottet
20 för res. 26
115 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 26: 20 V

Avstod: 94 S, 20 C, 1 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU8 Arbetsmiljö och arbetstid

Punkt 2 (Sanktionsavgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet

130 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 13 L

För res. 4: 94 S, 20 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 7 (Lokala skyddsombud och skyddskommittéer)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

219 för utskottet

63 för res. 11

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 C, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 11: 63 SD

Avstod: 20 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 8 (Tillträdesrätt för regionala skyddsombud)

1. utskottet

2. res. 13 (S, V)

Votering:

188 för utskottet

114 för res. 13

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 13: 94 S, 20 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 15 (Distansarbete)

1. utskottet

2. res. 21 (C)

Votering:

282 för utskottet

20 för res. 21

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 21: 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Prot. 2022/23:99

27 april

Punkt 16 (Arbetstid)

1. utskottet

2. res. 23 (V)

3. res. 24 (MP)

Förberedande votering:

20 för res. 23

15 för res. 24

266 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 23.

Jan Riise (MP) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

172 för utskottet

20 för res. 23

110 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 13 L

För res. 23: 20 V

Avstod: 94 S, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU9 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Fler vägar till jobb)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

219 för utskottet

63 för res. 1

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 1: 63 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Prot. 2022/23:99
27 april

Punkt 4 (Arbetsförmedlingen)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 5 (C)

Förberedande votering:

94 för res. 4

20 för res. 5

188 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

188 för utskottet

94 för res. 4

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 4: 94 S

Avstod: 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 5 (Arbetsmarknadspolitiska program och insatser)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

168 för utskottet

20 för res. 7

114 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 16 MP, 13 L

För res. 7: 20 V

Avstod: 94 S, 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 6 (Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga)

1. utskottet

2. res. 12 (MP)

Votering:

109 för utskottet

16 för res. 12

177 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L

För res. 12: 16 MP

Avstod: 94 S, 63 SD, 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Prot. 2022/23:99

27 april

Punkt 8 (Arbetsintegrerande sociala företag)

1. utskottet

2. res. 14 (MP)

Votering:

286 för utskottet

16 för res. 14

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 13 L

För res. 14: 16 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Punkt 2 (Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

Förberedande votering 1:

21 för res. 2

20 för res. 3

261 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Ann-Christine From Utterstedt (SD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Martina Johansson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Förberedande votering 2:

62 för res. 1

20 för res. 2

219 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2022/23:99
27 april

Huvudvotering:
183 för utskottet
63 för res. 1
56 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 60 M, 16 KD, 13 L
För res. 1: 63 SD
Avstod: 20 V, 20 C, 16 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 8 (Ett nationellt skuldregister)

1. utskottet
2. res. 19 (S)
Votering:
208 för utskottet
94 för res. 19
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 16 MP, 13 L
För res. 19: 94 S
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L

Punkt 10 (Kapitalförsörjning i hela landet)

1. utskottet
2. res. 22 (C)
Votering:
188 för utskottet
21 för res. 22
93 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 13 L
För res. 22: 1 S, 20 C
Avstod: 93 S
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 3 L
Amalia Rud Pedersen (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 103 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att kammarens överläggningar inte får störas av åhörare på läktaren. Jag får be vakterna att snarast avlägsna de personer som stör ordningen.

Anf. 104 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I would like to welcome our delegation from the Saudi Arabian Shura Council. Warmly welcome to the plenary hall of the Parliament here in Sweden! Nice to see you again – we have met earlier today. Please enjoy the debate and the atmosphere!

Anf. 105 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Excuse me for speaking Swedish! Nice to have guests here. Welcome!

Som vänsterpartist står jag bakom samtliga våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall till reservation nummer 4 om polisberedning och strategiskt arbete.

Ombildningen till en sammanhållen polismyndighet 2015 är en av de mest omfattande förändringar som har genomförts inom staten. Reformen var viktig, men samtidigt måste vi konstatera att resultaten inte har motsvarat förväntningarna. Nya utmaningar har dessutom tillkommit. Utvärderingar visar ett fortsatt behov av att stärka strategisk planering, styrning och verksamhetsutveckling samt ett behov av att utveckla uppföljning och stärka det lokala polisarbetet.

Vänsterpartiet menar därför att det behövs ett brett och visionärt grepp om Polismyndighetens verksamhet. Såväl organisationen som verksamhetens former behöver anpassas till samhällsutvecklingen och de utmaningar som följer av denna, till exempel när det gäller digitaliseringens inverkan på brottsligheten och informationsteknikens möjligheter i brottsbekämpningen.

Våldets till dels helt traditionella former med mäns våld mot män och mäns våld mot kvinnor och barn har förstärkts med bland annat nya former av grymma sexuella exploateringar. Till detta kommer narkotikamarknaden, gängkriminaliteten och omfattande bedrägerier riktade särskilt mot gamla personer och företag liksom mot våra välfärdssystem, för att nämna några av många väldigt allvarliga utmaningar.

Samhället har blivit mer komplext. Polisens arbete måste ändra karaktär i relation till detta. Stöd till nya kunskaper behövs om såväl polismetoder som organisation och styrning.

Jag yrkar därför på att regeringen tillsätter en polisberedning. Syftet med den skulle vara att genomlysa och stärka Polismyndighetens verksamhet med både kapacitet och kompetens så att myndigheten långsiktigt ska kunna hantera den komplexa och varierande utvecklingen.

Den samhällsutveckling vi har sett har medfört vidgade klassklyftor som utmanar. Utvecklingen sedan 1990-talet har inneburit en samhällsplanering som skapat segregerande boendeformer. Vi har tagit politiska beslut i vårt land om avregleringar och utförsäljningar av offentlig verksamhet kombinerat med en övertro på marknadslösningar, vilket har flyttat arbetstillfällena från glesbygd och förorter till tätorterna och storsamhällena.

Den svenska välfärden krackelerar medan de redan välbeställda blir allt rikare. Ojämlighet provocerar. Dåliga socioekonomiska villkor skapar ökad risk för bland annat gängkriminalitet och våld. Andra brott förutsätter att gärningspersonen har en rimligt god ekonomi, så kallade white-collar

crimes. Polisen måste fungera som en av flera aktiva spärrar för att bekämpa båda delar.

Som vänsterpartist och därmed feminist menar jag att klass och kön är centrala bakgrundsfaktorer till kriminalitet. Majoriteten av gärningspersonerna är män, oavsett brottstyp. Men dominansen är särskilt tydlig vid våldsbrotten. Vid det riktigt grova våldet, som utlöses på grund av gängen, handlar det om män eller till och med små pojkar från de lägre socioekonomiska skikten. Mäns våld riktat mot kvinnor och barn är däremot oberoende av klass och finns inom alla samhällsgrupper.

Det bästa av samhällen präglas av jämlikhet och jämställdhet. Därmed vänder jag mig återigen emot den dominerande åsikten bland regeringspartierna, ledda av Sverigedemokraterna, att utvecklingen av kriminaliteten och våldet inte minst skulle vara resultat av en stor invandring till Sverige.

Jag menar att vi måste följa upp det dödliga våld som finns både inom gängen och inom familjen. Där är det ofta männen som står för våldet mot kvinnor och ibland även mot barn.

Vi måste också fokusera på andra dödsfall som ökar i Sverige, nämligen på våra arbetsplatser. Arbetet mot arbetsmiljöbrott behöver förstärkas för att förbättra möjligheterna för särskilt polis men också åklagare att utreda brotten. Man bör tilldelas mer resurser. Det bör även anställas mer personal som utreder och arbetar specifikt och specialiserat mot arbetsmiljöbrotten.

Jag vill även fokusera lite på hur vi formulerar lagtexten om vad polisen ska göra. Bland polisens uppgifter i 2 § polislagen nämns inte upprätthållande av trygghet. Däremot nämns bland annat att polisen ska övervaka ordning och säkerhet och ingripa när störningar har inträffat. Det är självklart viktigt. Men polisen bör också få bättre verktyg för att arbeta mer säkerhets- och trygghetsskapande.

En markering för detta skulle vara att göra polisens brottsförebyggande uppdrag tydligt i polislagen. Det skulle öka möjligheterna till samverkan för dem som i ännu högre grad kan vara med och förebygga rekrytering till ny kriminalitet, oavsett om det handlar om gängvåld eller våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor.

Förskola och skola behöver arbeta med machoideal och att manligt och kvinnligt förknippas med rimliga positioner i vårt samhälle. Även socialtjänsten behöver gripa in. Då skulle man tidigt kunna upptäcka och åtgärda sådant som riskerar att gå snett, kanske inom bara några år för de här unga.

Jag skulle också vilja fokusera på att vi alltför ofta pratar om antalet poliser i tjänst inom Polismyndigheten. Det är naturligtvis viktigt att vi har välutbildade sådana och att de är tillräckligt många. Det är de ännu inte. Men det finns en obalans i hur vi ser på dem som kan bidra på ett avgörande sätt inom Polismyndigheten. Det gäller de civilanställdas positioner och hur många av dem vi anställer. Man måste också undvika att skapa klyftor mellan polisutbildade och civilanställda.

Fler civilanställda skulle kunna avlasta polisen med mycket administrativa uppgifter. Det är det ena. Men det kan dessutom handla om något som skulle kunna vara avgörande: att civilanställda med specialistkompetens kan förstärka och förbättra det rent brottsutredande arbetet på ett avgörande sätt. Det har börjat, men det behöver fortsätta.

Innan jag slutar vill jag nämna att polisen återigen har börjat fokusera på att ha brottsofferkompetens och särskilda insatser för brottsoffer som anses särskilt utsatta. Det är bland andra kvinnor och barn som blivit utsatta för mäns våld i olika former. Det är oerhört viktigt att det arbetet fortsätter.

Med god kontakt med brottsoffer och målsägande underlättas polisens arbete med bevisupptagning på ett avgörande sätt. Men polisen måste möta de brottsoffren med stor respekt och lyfta det som inte ska vara brottsoffrens ansvar och själva göra dokumenterande insatser, till exempel när det gäller hemmet, som kan vara en brottsplats. Där kan man filma, och man kan filma de ursprungliga förhören med både gärningsperson och offer. Det är extremt viktigt för att kunna öka uppklaringsprocenten. Man ska förstås också dokumentera skador på såväl brottsoffret som den misstänkte gärningspersonen.

Man skulle dessutom kunna prata länge här, vilket jag inte ska göra, om vad vi har lärt oss av att försöka bekämpa gängkriminaliteten. Det pågår flera lovvärda projekt om hur skjutvapen hanteras. Det är bland annat fasmodellen, och det är Sluta skjut, som andra har nämnt tidigare. Det som jag vill fokusera ytterligare på, och som jag har nämnt i talarstolen tidigare, är att många barn tyvärr lär sig om våld som maktmedel i hemmet om de ser pappa använda våld, och de riskerar att gå vidare i samma grymma fotspår.

Med bifall till reservation 4 hoppas jag att vi ska kunna klubba igenom en bättre utveckling för ett mer jämställt och jämlikt Sverige.
(Applåder)

Anf. 106 MALTE ROOS (MP):

Herr talman! Det är en viktig debatt vi har här i dag. Polisycket är ett av samhällets viktigaste yrken. Det är ett fundament för ett rättvist och tryggt samhälle där allas rättigheter värnas och våra demokratiskt beslutade lagar efterlevs. Vårt ansvar som riksdagsledamöter är därför att se till att de poliser som jobbar ute på fältet med ingripandeverksamhet, brottsförebyggande arbete och utredningar får rätt förutsättningar för att göra sitt otroligt viktiga jobb. Det får de tyvärr inte i dag.

Samtidigt som det totalt är färre svenskar som utsätts för brott har den grova brottsligheten i Sverige blivit mer synlig och påtaglig, inte minst den organiserade brottsligheten och det grova våldet. Det har gjort att alldeles för många brott prioriteras bort. Utredningar läggs på hög, och det förebyggande arbetet stryker på foten eftersom polisen helt enkelt inte har tillräckligt många anställda för att klara sitt uppdrag. Ska polisen kunna lösa fler brott och bygga upp sitt förtroende bland medborgarna behöver Polismyndigheten mer personal.

Det lokala brottsförebyggande arbetet ligger mig och Miljöpartiet särskilt varmt om hjärtat. Ska gängens återväxt strypas och brottsligheten långsiktigt minskas behöver fattigdomen och utanförskapet bekämpas minst lika hårt som de som begår brott. Det behövs storskaliga satsningar på områdesutveckling, skola, trygghetssystem och arbetsmarknadsåtgärder.

Men för att hålla oss kvar vid polisens roll är det ofrånkomligt att för att deras del i det brottsförebyggande arbetet ska fungera krävs många fler områdespoliser som har rätt förutsättningar och rätt verktyg för att jobba

brottsförebyggande i nära samverkan med sina respektive lokalsamhällen, bygga förtroende, bygga relationer och agera gränssättande.

Under Miljöpartiets tid i regeringen utökade vi antalet platser på Polis-högskolan kraftigt, och vi sköt till mer resurser än på decennier för att anställa fler poliser. Tyvärr ser vi i dag att det fortfarande är svårt att fylla utbildningsplatserna, och även om fler utbildar sig till polis i dag än för tio år sedan går utvecklingen alldeles för långsamt. Det räcker helt enkelt inte att säga att fler poliser ska anställas, när det inte finns tillräckligt många att anställa. Fler åtgärder behöver sättas in.

En alltför stor del av polisens resurser finns i dag i centrala funktioner och en för liten del ute i polisområdena. Det finns också poliser som är områdespoliser och jobbar brottsförebyggande eller repressivt som sitter i receptioner eller på polisens kontaktcenter på grund av brist på pengar och kollegor. Här behöver det göras ett omtag. Polisens kompetens ska användas på ett förnuftigt sätt, och uppgifter som kan utföras av civila handläggare ska inte behöva läggas på polisutbildad personal.

Utöver fler polisutbildade anställda behöver de civila utredarnas och administratörernas roll, status och arbetssituation inom Polismyndigheten prioriteras upp. Vi i Miljöpartiet vill därför se en kontinuerlig, riktad satsning på den civila personalen. På så sätt kan poliser få ägna sig åt polisarbete. Det skapas även bättre förutsättningar för Polismyndigheten att bygga upp särskild kompetens som i dag saknas, till exempel hatbrottsutredare och specialister som driver myndighetens utvecklingsarbete mot hatbrott i samspel med organisationer som företräder de särskilt utsatta grupperna. Polismyndighetens anställningar måste vara behovsstyrda, inte baserade på siffermål, och just nu är behovet av fler civilanställda uppenbart.

Herr talman! Något som polisen och alla relevanta myndigheter måste prioritera är kampen mot sexuellt utnyttjande av barn. Under flera års tid har det i interna och externa rapporter riktats skarp kritik mot hur Polismyndigheten hanterar utredningar av sexualbrott, men trots det vidtas inte tillräckligt stora åtgärder för att på riktigt komma till rätta med problemen.

Riksdagen har riktat flera tillkännagivanden till regeringen i denna fråga, men en aspekt som inte berörts tillräckligt i dem är arbetet mot kommersiell sexuell exploatering av barn och hur polisens uppsökande arbete kan förbättras. Miljöpartiet vill därför att Polismyndigheten ges i uppdrag att utarbeta ett metodstöd för sitt uppsökande arbete och bredda det uppsökande arbetet till att omfatta fler digitala plattformar. Jag uppmanar verkligen övriga partier att ställa sig bakom detta.

Herr talman! Som Malmöbo är det omöjligt för mig att delta i den här debatten utan att lyfta fram katastrofen som är gränskontrollerna mellan Sverige och Danmark. För ungefär en och en halv vecka sedan meddelade den danska regeringen att Danmark den 12 maj avskaffar sina gränskontroller mot Sverige. Det var ett klokt beslut och ett steg tillbaka mot det normala, öppna läge som ska gälla längs vår södra gräns. Tyvärr meddelade den svenska högerregeringen så sent som i veckan att de förlänger de svenska gränskontrollerna mot Danmark från samma datum, den 12 maj.

Gränskontrollerna skadar Sverige. De river sönder den skånsk-danska arbetsmarknaden genom att försvåra och försena pendlingen, de minskar gränsturismen och de motarbetar själva fundamentet i det nordiska och europeiska samarbetet, vilket är den fria rörligheten.

Sedan gränskontrollerna infördes har de gång på gång förlängts med nya, kreativa argument för varför de behövs. I början var det för att hantera flyktingströmmar, sedan för att motverka gängkriminalitet, och nu senast handlade det om Rysslands invasion av Ukraina. Men sanningen är, herr talman, att gränskontrollerna bara förlängs för att signalera en självutnämnd hård invandrings- och kriminalpolitik till väljarna.

Gränskontrollerna gör oss inte säkrare utan tar endast resurser från myndigheter som kunde ha använt dem till verklig brottsbekämpning. Det är tydligt att vi har en regering som prioriterar signalpolitik gentemot de egna väljarna över vad som är bäst för Skåne och för Sverige. Jag vill därför uppmana regeringspartierna att lyssna på sin egen devis: Titta på Danmark! Tänk om, och avskaffa gränskontrollerna nu!

Herr talman! Miljöpartiet kommer att fortsätta att verka för en effektiv och stark polismyndighet och en rättspolitik byggd på forskning och beprövad erfarenhet snarare än signal- och symbolförslag.

Jag står bakom Miljöpartiets alla motioner och reservationer på området och yrkar bifall till reservation 29 och 45.

I detta anförande instämde Emma Berginger (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 15 Personalförsörjning

Personalförsörjning

Försvarsutskottets betänkande 2022/23:FöU8
Personalförsörjning
föredrogs.

Anf. 107 LARS WISTEDT (SD):

Herr talman! Ärade ledamöter! Åhörare! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 8 om personalfrågor. Sverigedemokraterna anser att betänkandet är väl formulerat och väl täcker de enskilda motioner som väckts av våra ledamöter under den allmänna motionstiden. Vi anser vidare att Försvarsberedningen i sitt fortsatta arbete är väl medveten om de problem som finns och kommer att ta hänsyn till dem under arbetet kommande år. Jag vill därför börja med att yrka bifall till förslagen i försvarsutskottets betänkande 8 i dess helhet.

Betänkandet rör några av de mest centrala delarna i återuppbyggandet av totalförsvarsförmågan, nämligen personalförsörjningen och personalutvecklingen. Det är knappast någon hemlighet – och det syns också i historiens backspegel – att den ena regeringen efter den andra, med start redan i FU 88 i slutet av 80-talet, oavsett om det var en röd eller blå regering, har levt i en egen bubbla där man inte tagit hänsyn till de långsiktiga säkerhetshoten. Man har inte tagit dem på allvar.

Missbedömningarna som gjordes 1925 med de stora avrustningarna gjordes igen. Det ledde till en i princip 70-procentig nedrustning av det militära försvaret i dess helhet, och för arméns del med över 90 procent. När det gäller det civila försvaret var det en närmast total avrustning.

Herr talman! Sverige står nu inför en återuppbyggnad vars likhet vi i princip inte sett sedan 1939 och andra världskriget. Det är därför glädjande att se att de första stora steg som redan tagits under den förra regeringen – här får vi ge en eloge till dem – med bland annat väsentligt ökade försvarsanslag och återinförande av värnplikten nu fortsätts av det nuvarande regeringsunderlaget. Fler omfattande förstärkningar av den svenska försvarsförmågan är nu under övervägande i Försvarsberedningens arbete.

När det gäller återuppbyggnad kan det ta olika lång tid att till exempel beställa och köpa viss materiel. Att beställa en stridsvagn tar tid, men när den väl är levererad är den i princip körklar. Med personal är det inte på samma sätt. Det tar huvuddelen av ett yrkesverksamt liv att utbildas till en kvalificerad krigsförbandschef eller stabsmedlem. Det kan man inte köpa på Lidl. För detta krävs en bred bas, och den utgörs av värnplikten där män och kvinnor deltar på lika villkor.

Krigets krav medför att det ställs höga såväl fysiska som psykiska krav för de olika befattningarna, och det är utan åtskillnad om man är man eller kvinna. Försvarsmakten är redan i dag väl medveten om detta och arbetar målinriktat utifrån sitt delegerade arbetsgivaransvar för att utöka bredden i rekryteringen. Det vill vi från Sverigedemokraterna ge dem en stor eloge för.

Herr talman! Det är en sak att rekrytera och en annan att behålla och motivera personal att stanna i ett yrke som har en tydlig anvisning att inte vara löneledande. Man måste i stället arbeta med andra stimulansmedel för att behålla kritiska personalkategorier. Det kan vara flygförare och teknisk personal men även officerare som arbetar ute på utbildningsorterna.

Frågan har varit uppe ett flertal gånger i försvarsutskottet. Vår uppfattning är att Försvarsmakten hanterar frågan men att det finns många administrativa och regelmässiga hinder för en snabb lösning. Då är det svårt att tillräckligt snabbt åtgärda akuta problem och flaskhalsar i personalhanteringen, men vi tror inte att de ska hanteras genom pekpinnar i detta betänkande. Vi har fullt förtroende för att regeringen och Försvarsmakten tillsammans kommer att hitta en lösning på problemet.

Ett annat akut problem är rätten att tjänstgöra för till exempel reservofficerare. Det är en kategori som utgör en otroligt viktig del i krigsorganisationen. Deras kompetens och professionalism att föra befäl i kris och krig är direkt avgörande för vår försvarsförmåga. Försvarsmakten har initierat ett arbete som ska redovisas i slutet av 2023 avseende just denna kategori. Vi har fullt förtroende för att Försvarsmakten kommer att lösa uppgiften och lägga fram konkreta förbättringsförslag.

Herr talman! Alla militära ledare på olika befattningar, om det så är i den främsta skytteplutonen, på marinens fartyg, i luften eller i avlägsna staber på olika nivåer, måste ha en hög professionalism och förstå hur man till exempel hanterar strid med kombinerade vapen. Detta täcks i betänkandet.

Detta låter kanske torrt och akademiskt, men verkligheten är en annan och långt ifrån böcker och akademiska avhandlingar med diskussioner i oändlighet om det ska heta bör eller skall.

Kriget i Ukraina har återigen visat hur rått, smutsigt och krävande det är att bara överleva på det moderna slagfältet. Det ställs ännu större krav på ett befäl som ska leda andra och dessutom vara en föregångsperson. Här kommer det stora behovet av professionella reservofficerare in.

Sverigedemokraterna noterar med tillfredsställelse att utskottet i sitt betänkande särskilt framhåller att befälsutbildningen ska fokusera på att leverera ledare på alla nivåer med hög kompetens att leda väpnad strid, det vill säga praktiskt ledarskap.

Avslutningsvis ser vi sverigedemokrater som sitter i försvarsutskottet och Försvarsberedningen fram emot att tillsammans med övriga partier målmedvetet få fortsätta det arbete som inleddes 2015 med att återuppbygga ett nytt starkt totalförsvar för ett fritt, demokratiskt och oberoende Sverige.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 108 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar kammarpersonalen för den lilla fina klockan jag just fick.

Jag skulle vilja fråga Lars Wistedt om anställningstidsgränsen som finns för våra soldater, GSS/K:arna. Jag noterade att Lars Wistedt i sitt anförande talade om att det tar tid att utbilda personer, och det gör det ju. Det är väldigt komplext att jobba inom Försvarsmakten, oavsett vilken nivå man jobbar på. Wistedt sa också att det är viktigt att personalen kan stanna kvar, men att det nu finns administrativa hinder för detta.

Jag undrar hur Sverigedemokraterna ställer sig till den anställningstidsgräns som finns i dag.

Anf. 109 LARS WISTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag förmodar att ledamoten menar tolvårsregeln. Något som vi måste ta fram när vi arbetar i Försvarsberedningen under kommande år är hur vi löser tidsproblemen. Det finns nog ingen lösning här och nu som är underverket, för i så fall hade den nog redan levererats. Men vi kan konstatera att det finns en rad viktiga personalkategorier, till exempel kvalificerade tekniker och personal ombord på ubåtar, som definitivt behöver ha den här anställningsformen.

Vi tycker också att det ska finnas en möjlighet att fortsätta när tidsgränsen är nådd, om Försvarsmakten bedömer att möjligheten finns och om personen passar in i mönstret och behovsprofilen.

Anf. 110 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt intressant och bra att höra Lars Wistedt säga att man ska kunna fortsätta om det bedöms vara möjligt. Att vi ska vänta på Försvarsberedningen kanske på ett sätt är rätt svar på en sådan här fråga. Men det är ganska lång tid att vänta på att Försvarsberedningen 2024 ska vara klar med sin rapport om totalförsvaret, så att vi eventuellt får ett beslut i december 2024. Det kommer att vara en hel del personer som når tidsgränsen före 2024 och faktiskt inte kommer att kunna jobba kvar, trots att de har kompetenser och erfarenheter och är omtyckta medarbetare.

Är inte Sverigedemokraterna redo att ta initiativ i den här frågan före 2024?

Anf. 111 LARS WISTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi har absolut inte någonting emot att ta upp frågan i dialog med Försvarsmakten och regeringen och höra om det finns några hinder för att lösa den här knuten. Det kan vi absolut göra.

Anf. 112 LENA JOHANSSON (S):

Herr talman! I dag hanterar vi försvarsutskottets betänkande *Personalförsörjning*. Jag vill börja med att säga att vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer, men för tidseffektivitet väljer vi att yrka bifall bara till reservation 6.

Hur bygger vi då ett motståndskraftigt och robust försvar? Är det genom införskaffande av materiel och utrustning, eller är det genom att ha relevanta fastigheter, fordon, flygplan, båtar och ubåtar? Ja, det är viktiga delar, men den viktigaste delen är den vi diskuterar i dag, personalen.

Vi behöver ha någon som flyger flygplanet, någon som kör båten eller ubåten, någon som bevakar och övervakar och någon som planerar, kommunicerar och dirigerar för att tillsammans få en uppgift löst. Vi behöver dem alla, alltifrån soldaten till kocken, sjukvårdaren och piloten. Ja, alla behövs, och det är många yrkesgrupper och yrkeskategorier. Allihop behövs för att vi ska få det motståndskraftiga försvar vi behöver.

Vi socialdemokrater har under de två föregående mandatperioderna kraftigt ökat anslagen till försvaret, då vi såg ett behov av att tillskapa ett väl förankrat folkförsvar.

Förutom att vi nästan har fördubblat anslagen till försvaret har också värnplikten införts, och ett stort arbete har gjorts för veteranernas synliggörande, erkänsla och stöd.

Allt kan bli bättre, som det brukar heta. Vad avser personalfrågor är det en ständigt pågående process vilken alla arbetsgivare behöver vara framåtutvecklade i. Med detta sagt är det viktigt att Försvarsmakten har en förmåga att attrahera, behålla och utveckla kompetent personal. Ska Försvarsmakten ha förmåga att växa i enlighet med försvarsbeslutet och de intentioner som riksdagen har måste Försvarsmakten också ge de anställda goda villkor och förutsättningar.

Som en del i den planerade tillväxten ser vi ett etappmål om minst 10 000 värnpliktiga och en krigsorganisation som omfattas av minst 100 000 befattningar år 2030. Vår bedömning är att officersutbildningen måste anpassas för att Försvarsmakten ska kunna klara sin kompetensförsörjning på lång sikt.

Vidare ser vi det som viktigt att andelen kvinnor ökar vad avser både värnpliktiga och anställda. Vi anser att Försvarsmakten bör ha som ambitionsnivå att andelen kvinnor som fullgör värnplikten ska vara minst 40 procent år 2030. Försvarsmakten måste arbeta aktivt med jämställdhet och inkludering men också med möjligheten att kombinera karriär och familjeliv för all personal.

En annan viktig del i det personalstrategiska arbetet är att de hinder som finns för reservofficerares möjlighet att öva och tjänstgöra måste undanröjas, bland annat genom att de ges rätt till tjänstledighet. Det är orimligt att personer ska förhindras att tjäna vårt land på grund av att de inte får tjänstledigt från sitt civila arbete.

Med det sagt behöver vi fortsätta det arbete som präglat de senaste två mandatperioderna vad avser till exempel veteranpolitiken. Precis som övrig personalpolitik kräver även veteranpolitiken kontinuitet och utveckling. Vi socialdemokrater har arbetat metodiskt för att öka stödet till Sveriges veteraner och öka medvetenheten hos den breda allmänheten om de militära och civila veteranernas insatser.

Sverige har en lång tradition av att skicka soldater och annan personal på internationella insatser. Det finns utlandsveteraner representerade i samtliga Sveriges län. Det är mycket kunskap, kompetens och erfarenheter som kommer hela Sverige till gagn innan, under och efter insats.

Vi känner alla en stor tacksamhet och stolthet gentemot våra veteraner och deras anhöriga. Anhöriga är otroligt viktiga innan, under och efter en insats för den som gör sin mission. Vi har alla ett ansvar i Sverige, och vi i denna kammare i synnerhet, när det gäller att erkänna, uppmärksamma och vara stolta och tacksamma över våra veteraner och deras anhöriga. Vi kan på olika sätt visa denna tacksamhet.

Vi socialdemokrater har tillsammans med Försvarsmakten vidtagit flera åtgärder på området, bland annat instiftandet av Försvarsmaktens medalj till sårade i strid respektive Försvarsmaktens förtjänstmedalj med svärd, upprättandet av veteranmonument och inrättandet av veterandagen, som sedan 2018 också är allmän flaggdag.

Den socialdemokratiska regeringen gav 2017 Försvarsmakten i uppgift att inrätta ett veterancentrum som ska driva, utveckla och implementera myndighetens veteran- och anhörigarbete. Från 2015 fram till 2022 avdelade den socialdemokratiska regeringen 227 miljoner kronor i statsbidrag till frivilliga veteransoldat- och anhörigorganisationer för verksamhet och stöd. För Försvarsmaktens arbete med uppföljning av personal i internationella insatser har sedan 2015 avdelats 130 miljoner kronor.

Veteraner förtjänar samhällets uppskattning och stöd. Veteranpolitiken syftar till att ge personal som tjänstgör i insatser och deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för och de uppoffringar de måste göra.

Det är viktigt att det metodiska arbetet fortsätter, och därför föreslår vi att en veteranstrategi utvecklas som innehåller mål och åtgärder som riktar sig till de cirka 55 000 nu levande svenska kvinnor och män som har tjänstgjort i militära insatser utomlands. Utvecklandet av strategin ska syfta till att konsolidera, stadfästa och fortsätta den nuvarande veteranpolitiken och ta sin utgångspunkt i redan genomförda och beslutade åtgärder. Arbetet med strategin ska slutföras 2023.

Låt mig avsluta där jag började, med att det viktigaste Sveriges försvarsmakt har är just personalen. Det är också därför det är viktigt att Försvarsmakten kan attrahera, behålla och utveckla personalen för att vara en attraktiv arbetsgivare.

(Applåder)

Anf. 113 CAMILLA BRUNSBERG (M):

Herr talman! I dag ska vi debattera ett motionsbetänkande som handlar om personal- och kompetensförsörjning, civilplikt, jämställdhet och frivilliga försvarsorganisationer. Det är ett brett spektrum av ämnen som alla är viktiga för uppbyggnaden av vårt totalförsvar.

Sveriges framtida Natomedlemskap i kombination med en växande försvarsmakt innebär att nyrekryteringen, utbildningen och arbetet med att behålla personalen måste intensifieras. För allt detta är medarbetarna inom Försvarsmakten utgångspunkten.

Försvarsmaktens personalpolitik måste vara flexibel, framtidsinriktad och effektiv och fungera fullt ut i alla led, med ett stort mandat att förändra och förbättra.

Det är regeringen som avgör den övergripande inriktningen, och den är att personalpolitiken måste stärkas. Vi tilldelar de ekonomiska medlen. Vi i riksdagen har inte arbetsgivaransvaret, men frågan är viktig och det är bra att vi uppmärksammar den här i kammaren.

Riksrevisionen gjorde ju en granskning av personalförsörjningen och pekade på påtagliga brister och svårigheter för Försvarsmakten att behålla medarbetare. Rapporten var relativt drastisk och avsåg förra mandatperioden.

När det gäller de rekommendationer som Riksrevisionen har gett delar regeringen Riksrevisionens bedömningar. Inom ramen för det delegerade arbetsgivaransvaret och arbetsgivarpolitiken har Försvarsmakten vidtagit och planerar att vidta ett antal åtgärder som krävs för att lösa personalförsörjningen.

Vi har fullt förtroende för både Försvarsmakten och regeringen för att vi ska kunna växa och få en stark försvarsmakt.

När det gäller våra stridsflygare i flygvapnet är det en svår situation. Vi förväntar oss att man klarar ut situationen. Vi förstår att den inte är enkel att lösa. Men även om det inte är enkelt – det kanske till och med saknas en uppenbar lösning – får man ta den minst dåliga lösningen och sedan leverera. Det är inte acceptabelt att det saknas piloter inom flygvapnet. Detta är en fråga för arbetsmarknadens parter som behöver hanteras skyndsamt och med högsta prioritet.

I Sverige har vi inte bara toppmodernt stridsflyg utan även ubåtar och korvetter i världsklass. Då måste det också säkerställas att vi får minst dubbelbemanning på ubåtar och korvetter när vi nu rustar upp försvaret. Vi moderater ser fram emot att detta nu kan ske.

Herr talman! Jag vill passa på att tala om alla de bra saker som är på gång inom ramen för den delegerade personalpolitiken. Försvarsmakten visar att man arbetar konstruktivt för att öka och utveckla förmågan att rekrytera och behålla medarbetare över tid. Man tittar på olika förändringsförslag, rörlighet med stöd av avtal och avtal som påverkar verksamheten för att kunna vara en modern och framtidsinriktad arbetsgivare. Man initierar också forskningsstudier för att titta på vad som är avgörande för att individer ska stanna kvar och utvecklas i verksamheten.

Herr talman! Regeringen har nu för första gången sedan 1997 beslutat om en höjd dagersättning för kadetter genom en förändring i officersförordningen. Det är något som har behövts länge, så det är välkommet. Det har också påtalats av Officersförbundet.

När det gäller situationen för våra reservofficerare är det både glädjande och nödvändigt att Försvarsmakten har initierat ett arbete med en översyn av reservofficerssystemet som ska vara klar i slutet av 2023.

Vi i försvarsutskottet poängterar gemensamt att det är angeläget att höja statusen på reservofficersyrket så att denna kategori får en möjlighet att regelbundet tjänstgöra i egen befattning och vidareutbilda sig.

När det gäller civilplikten är den på gång, för regeringen gav i början av året ett uppdrag till MSB som redovisades den 1 mars att genomföra de åtgärder som behövs för att förbereda för ett beslut om en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst. Det är alltså på gång att aktivera civilplikten, och det är ett välkommet beslut som är viktigt för Sveriges totalförsvar. Vi har en regering som levererar.

Många förband uppvisar bra resultat när det gäller rekryteringar och når ett jämställt resultat, men vi i försvarsutskottet delar Försvarsmaktens uppfattning att det är angeläget att rekrytera fler kvinnor för att försvaret ska kunna växa i snabb takt.

Herr talman! Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder, men cybersäkerheten behöver stärkas.

Cyberattacker är inte bara ett hot utan något som pågår här och nu. FRA uppgav redan 2017 att det skedde 10 000 attacker i månaden mot mål i Sverige enbart från statliga utländska angripare. Siffran är säkerligen betydligt högre i dag.

Jag konstaterar och vi konstaterar att den förra regeringen var lite väl långsam i detta arbete. Sverige var sist i Norden med ett nationellt cybersäkerhetscentrum. Vi var även det sista landet inom EU med en nationell cybersäkerhetsstrategi. Men nu ska arbetet med dessa frågor intensifieras.

Vi moderater var pådrivande i inrättandet av Nationellt cybersäkerhetscentrum. En uppbyggnad av den samlade verksamheten pågår just nu, och i går deklarerade regeringen att FRA kommer att ta över huvudmannskapet. Samarbetet med näringslivet ska stärkas, och verksamheten ska stärkas både nationellt och genom ett ökat internationellt samarbete inom ramen för Nato och EU. Det är en oerhört viktig satsning för Sveriges framtida säkerhet.

MSB har dessutom vidtagit åtgärder för att inrätta Sveriges nationella samordningscenter för cybersäkerhetsforskning och innovationer.

Det finns en värnpliktig cybersoldatsutbildning som numera ingår i det ordinarie utbildningsutbudet. De första kadetterna har börjat sin specialist-officersutbildning med cyberförsvar som inriktning. Det är mycket positivt.

Etablering och utveckling av ett andra it-förband har inletts och fortsätter. Förmågan att genomföra alla typer av cyberoperationer och hantering av incidenter i cyberdomänen förstärks under 2023–2025. Försvarsmakten jobbar nu med att ta fram ett sammanhängande personalförsörjnings- och karriärsystem för cyberförsvaret. Dessutom planerar Riksdagen en granskning av samhällets informations- och cybersäkerhet, vilket kommer att bli ett angeläget ingångsvärde i det fortsatta arbetet.

Jag tänkte avsluta med frivilligorganisationerna och veteranerna.

Våra frivilligorganisationer bidrar till förstärkningsresurser och försvarsvilja. De är avgörande för Sveriges krisberedskap och civila försvar.

Nu gör man bedömningen att frivilligorganisationerna behöver stärkas för att kunna rekrytera och utbilda. I budgetunderlaget framgår det att Försvarsmakten den 1 januari 2024 kommer att införa en ny finansieringsmodell som utgår från stärkt finansiering av den verksamhet som är kopplad till totalförsvarets behov. Det är mycket positivt.

När det gäller våra veteraner, som är en oerhört viktig fråga för oss moderater, konstaterar vi i försvarsutskottet att arbetet med och utvecklingen av veteranpolitiken pågår inom Regeringskansliet. Utvecklingsarbete har påbörjats inom fyra utpekade områden: stöd, erkänsla, forskning och kompetensomhändertagande inom ramen för veteranstrategin.

Med de orden vill jag yrka bifall till försvarsutskottets förslag till beslut och avslag på oppositionens reservationer.
(Applåder)

Anf. 114 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman, kära utskottskollegor och alla ni som lyssnar och tittar där hemma!

I dag debatterar vi i försvarsutskottet en stor mängd motioner på försvarspolitikens område som handlar om personal, om rekrytering och hur vi ser till att Försvarsmaktens personal har så bra villkor och möjligheter som möjligt.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 7, vill jag meddela så här i början.

Vi lever i ett mycket allvarligt säkerhetsläge. Det är krig i Europa efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Det allvarliga omvärldsläget ställer vårt eget totalförsvar på prov och kräver att vi gör satsningar för att göra vårt samhälle mer robust.

De som ska göra detta är personalen i både det militära och det civila försvaret. Försvarsmaktens verksamhet – precis som räddningstjänstens, polisens och andra liknande yrkens – innebär stora risker för personalen, höga krav och ofta att verksamheten är igång dygnet runt.

De senaste åren har vårt samhälle genomgått flera stora kriser, framför allt pandemin och nu de följder som kriget i Ukraina får även för Sverige. En av de stora lärdomarna har varit betydelsen av välutbildad personal, goda arbetsvillkor, rätt verktyg och materiel och även engagemang hos vanliga människor att hjälpa till när det verkligen behövs.

Personal och engagerade inom Försvarsmakten, hemvärnet, de frivilliga försvarsorganisationerna, kommunernas frivilliga resursgrupper, Röda Korset och många andra stora och små ideella föreningar har gjort enorma insatser.

Även i resten av totalförsvaret, där välfärden är den stora och viktiga verksamheten, krävs det att personalen kan arbeta både i vardagen och i kris och i värsta fall krig. Vi har i dag en välfärd som redan i normalläget många gånger går på knäna. Det behövs resurser och satsningar för att man ska kunna växla upp om det behövs.

Vid stora kriser och allvarliga händelser behöver vi samtidigt vara lite försiktiga med vad vi förväntar oss av vår personal och då framför allt Försvarsmaktens personal. Arbetsuppgifterna är till synes oändliga och många gånger väldigt svåra och behöver utföras på obekväma tider och på platser långt bort, ibland med alldeles för lite resurser.

Att arbeta med totalförsvarets skarpa arbetsuppgifter är inte ett lätt jobb, och vi är mycket tacksamma för alla som väljer att arbeta inom dessa yrken.

De svåraste arbetsuppgifterna är nog de som görs utomlands. Jag vill framföra ett särskilt stort tack till alla som åkte iväg på de två senaste stora akuta insatserna – jordbävningen i Syrien, Kurdistan och Turkiet samt den

evakuering av svenskar som nyss gjordes från Sudan. Stort tack för era insatser!

Herr talman! En viktig förutsättning för Försvarsmaktens personalförsörjning är värnplikten. Alla ungdomar som fyller 18 år mönstrar och provas för möjligheten att göra värnplikt. Vänsterpartiet tycker att det är mycket bra.

Vi ser det också som mycket glädjande att civilplikten kanske snart kommer igång. Jag tror att det är viktigt för säkerheten, tryggheten och robustheten i vårt samhälle.

Värnplikten och senare civilplikten garanterar en folkförankring av Försvarsmaktens verksamhet genom att så många olika människor som möjligt med olika bakgrund och erfarenheter deltar i försvaret av Sverige och får viktiga kunskaper om hur vårt land görs säkrare och tryggare för alla.

För att de värnpliktiga ska få bästa möjliga utbildning och för att deras tillvaro i övrigt ska vara så bra som möjligt är det viktigt att vi har ett välfungerande pliktråd.

Pliktrådet är ett medinflytandeorgan som väljs av de värnpliktiga och har i uppgift att ta till vara deras intressen, föra dialog om förändringar och förbättringar, ställa krav på oss politiker och granska det som rör de värnpliktiga. Det är en viktig instans för folkförankringen och ett sätt att garantera att utbildningen, som vi har bestämt ska vara tvingande för dem som väljs ut, är så bra som över huvud taget är möjligt.

Jag välkomnar regeringens utspel om att höja kadetternas, alltså officersstudenternas, ekonomiska ersättning. Detta är väldigt viktigt, inte bara i tider av inflation med högre priser och hyror utan också som en signal om hur viktigt det är att vi utbildar fler officerare. Jag förväntar mig att regeringen nu går vidare och förbättrar de värnpliktigas ersättningar. De bör, enligt Pliktrådets förslag, indexeras. Den senaste justeringen av ersättningen till de värnpliktiga gjordes 2017.

Jag vill passa på att tacka det avgående Pliktrådet, som precis har avslutat sitt uppdrag, för det fina arbete de har gjort och välkomna det nya Pliktrådet, som valdes för någon vecka sedan. Lycka till med ert viktiga arbete!

En annan grupp inom Försvarsmaktens personal som vi pratar mycket om är reservofficerarna. För några år sedan riktade en enig riksdag här ett tillkännagivande till regeringen om rätt till tjänstledighet för reservofficerare för att tjänstgöra inom Försvarsmakten. Detta skulle göra det enklare för fler att delta i övningar samtidigt som man har ett civilt yrke. Jag förväntar mig att regeringen snarast återkommer i denna fråga; det har gått ganska lång tid nu.

Herr talman! Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. I en feministisk försvars- och säkerhetspolitik är frågan om folkförankring såklart väldigt viktig.

Sedan värnplikten återinfördes är den könsneutral. Kvinnors deltagande i försvars- och säkerhetsarbetet är avgörande för att hela samhället ska kunna stå emot kriser, akuta händelser och, i värsta fall, krig. Men Försvarsmakten släpar fortfarande efter när det gäller jämställdhet.

Samtidigt vill jag säga att Försvarsmakten arbetar hårt för att förbättra jämställdheten. Framför allt ser vi i den utåtriktade kommunikationen att kvinnor framhävs, och det görs framsteg när det gäller utrustning och jämställdhetsfrågor överlag. Det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter att både göra förbättringar och berätta om de förbättringar som görs samt lyfta fram kvinnor som förebilder. Att överlag göra försvarsverksamheten mer synlig och begriplig för allmänheten och visa hur viktig den är ökar förståelsen för vad en modern försvarsmakt är och därmed motivationen att delta.

Försvarsmakten måste dock lösa frågan om vettiga underkläder för kvinnor. Det kan inte vara så svårt.

Herr talman! I förra valrörelsen var personalfrågorna i Försvarsmakten en stor fråga inom vårt område. Vi befinner oss i ett uppbyggnadsläge, och behovet av att rekrytera, men framför allt behålla, personal är mycket stort.

Hur behåller man då personal? Viktiga saker för att få de anställda att vilja stanna kvar är såklart lön, arbetsvillkor och arbetsmiljö samt att de resurser man som anställd har till sitt förfogande är tillräckliga för att man ska kunna göra ett bra jobb.

Lönen är en fråga för arbetsmarknadens parter, men det är viktigt att fortsätta se över lönerna i Försvarsmakten. Vi vet att många yrkesgrupper har en annan arbetsmarknad utanför den statliga sfären, som kan erbjuda högre löner. Vi måste se till att Försvarsmakten kan komma i kapp.

När det gäller att ha rätt verktyg och materiel för att kunna göra ett bra jobb har vi också väldigt mycket att göra inom Försvarsmakten. Det saknas personlig materiel, helt vanliga saker som behövs för att en arbetsdag ska fungera och vara bra. Materiel går inte att beställa, den är utsliten eller för dålig eller finns på fel plats i landet och kan inte användas.

För någon som står lite utanför verksamheten och ser detta känns det som att det inte kan vara omöjligt att lösa. Alla anställda i Försvarsmakten måste ha den materiel de behöver. Det är i slutändan en fråga om att ha en säker verksamhet och arbetsplats.

I detta sammanhang vill jag sätta lite extra fokus på att vi måste se över den så kallade tolvårsgränsen för soldater. En soldat som inte har vidareutbildat sig till officer har enligt lag en tidsbegränsad anställning i ett antal år. Sedan får man inte längre arbeta kvar.

Detta stämmer inte med hur vi vanligtvis ser på detta på svensk arbetsmarknad, där anställningar ska vara tills vidare om det inte finns särskilda skäl. Det är faktiskt helt galet, om man får uttrycka sig så, att vi i detta läge av återuppbyggnad i Försvarsmakten, när vi behöver anställa fler och behålla dem vi redan har anställt, har en tidsgräns som gör att personer måste sluta.

Att soldater som har utbildning och erfarenhet i sitt yrke utan anledning inte får jobba kvar är ett problem som vi måste lösa. Om vi inte helt kan avskaffa lagen, som vi i Vänsterpartiet kanske skulle vilja, behöver vi se över hur vi kan göra individuella prövningar så att vi kan behålla personal.

När Officersförbundet gjorde en enkät inför förra valet sa flera partier att de var villiga att se över denna fråga. Det är bara Vänsterpartiet som står fast vid detta i det betänkande som vi i dag har på bordet.

I detta betänkande, herr talman, finns också Vänsterpartiets återkommande motion om att ta bort systemet med att Försvarsmakten förser hovet med adjutanter. Adjutanter är högt utbildade officerare med mycket erfarenhet och kunskap, som lånas ut för att kungen eller kronprinsessan ska kunna få hjälp med allehanda sysslor under dagarna, en månad om året enligt ett rullande schema. De bör kunna ersättas med civil personal, anser vi i Vänsterpartiet. Låt officerarna vara officerare och arbeta med det de är utbildade för!

Herr talman! Försvarsberedningen lämnade i går sin första rapport till regeringen. En andra rapport kommer i juni. Den tredje rapporten, som vi ska arbeta med i höst, kommer att handla om totalförsvaret. Jag lovar att vi där kommer att diskutera vidare hur vi ska kunna göra arbetsvillkor och arbetsmiljö bättre för hela totalförsvarets personal.

Anf. 115 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I eftermiddag debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 8, som handlar om personalförsörjning.

Inledningsvis vill jag dock, för er som kanske följer denna debatt via tv eller så, säga det jag tror att vi alla känner. Denna debatt hålls i ett allvarligt läge. Det pågår, som har påpekats i debatten, ett fullskaligt invasionskrig i Europa. Det är ett fruktansvärt, blodigt krig, som kostar väldigt många människoliv och där Ryssland tyvärr visar att man inte har någon respekt för regler. Man ger sig på civila. Det är en fruktansvärd situation.

Detta sätter också ljuset på oss själva och vår egen försvarsförmåga. Vi har ett bra försvar och bra personal, men den är för liten; den behöver växa.

Vi har nu en försvarsberedning som arbetar och, som påpekades här, lämnade en rapport i går. Från Kristdemokraternas sida vill vi på olika sätt snabba på. Vi har inte all tid i världen. Det är lite grann som en försvarsberedning som jobbade 1942 påpekade: Vi måste skynda på. Vi kan kanske inte alltid söka efter de mest fantastiska sakerna utan måste se till att jobba på och komma igång, oavsett om det gäller olika typer av materielprojekt eller personal. Vi behöver snabba på och se till att vi är bättre rustade, både civilt och militärt.

När det gäller personalfrågorna är det ju så att Försvarsmakten är sin personal. De mätningar som görs visar att det råder en god atmosfär i Försvarsmakten. Personalen tycker i huvudsak att det fungerar bra. Men det finns utmaningar som vi behöver lyfta fram.

En sak som har belysts en hel del är problemet med piloterna. Vi har väldigt bra flygplan, våra Jas-plan. Men det är, vilket uppmärksammades i somras, alldeles för många piloter som söker tjänstledighet. Det har kommit nya uppgifter om att det tyvärr råder en liknande situation just nu.

Som har påpekats förut är löneförhandlingar inte vår uppgift, men detta är ändå en utmaning som vi har anledning att följa upp. Vi har från svenska folkets och riksdagens sida satsat mycket på de flygplan vi har, kanske 100 miljarder, och varje pilot kostar ungefär 100 miljoner i utbildning. Då är det orimligt att det skiljer så pass mycket i lön mellan exempelvis Kustbevakningen och Sjöfartsverket. Här hoppas vi att Försvarsmakten kan hitta ett sätt att lösa problemen. Vi behöver ha tillväxt av piloter i stället för att vi tappar dem i förtid.

Sedan finns utmaningar vad gäller officerare. Vi vet att ungefär 25 procent av officerarna går i pension fram till 2030, och vi vet att vi behöver

många officerare till Bryssel. Vi ska ju gå med i Nato så fort som möjligt. Här är det viktigt att Försvarsmakten hittar metoder som gör att vi kan behålla en del av våra officerare lite längre än till pension vid 62 eller 63 års ålder. Det ska finnas incitament som gör att vi kan behålla nyckelpersoner längre. Det skulle vi alla vara betjänta av.

Reservofficerare är viktiga, men här måste Försvarsmakten på ett bättre sätt använda den resurs reservofficerare utgör.

Herr talman! Jag vill säga något om cyberförsvaret. Vi kan nu se hur Ryssland använder sig av cyberattacker mot Ukraina. Det gäller också mot vårt land. Precis som påpekades tidigare gick FRA för rätt många år sedan ut och talade om att det sker 10 000 cyberattacker per månad av utländsk makt. Det här har inte följts upp med att säga hur många attacker det handlar om, men man säger att de är fler och mer avancerade.

Här finns en stor utmaning. Vi har ett bra cyberförsvaret, och det finns nu ett cybersäkerhetscenter. Men här finns det något som behöver förbättras. Nu delar fyra myndigheter på ansvaret. Vi från Kristdemokraternas sida tycker att FRA ska få huvudansvaret, och i förlängningen borde det vara fråga om en egen myndighet.

Vi kan i andra länder, exempelvis Storbritannien, se hur viktigt det är med ett starkt fungerande nationellt cybersäkerhetscenter som också krockar arm med näringslivet för en säkrare miljö. Det handlar om att kroka arm med kommuner, regioner och även näringslivet i dessa frågor.

Det känns viktigt för mig att med tanke på att vi talar personalfrågor att avsluta mitt anförande med att tacka alla som gör så stora och viktiga insatser, oavsett om det är nyligen i Sudan, värnpliktiga på Gotland, i flygvapnet eller i marinen. Alla som tjänstgör som värnpliktiga, är anställd personal och är officerare gör en oerhört viktig insats. Framöver måste antalet värnpliktiga öka. Vidare måste satsningar ske tillsammans med Norge och Finland för att stärka Nordkalotten. Här behövs fler värnpliktiga.

Anf. 116 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Så ovanligt med så många repliker i en debatt med försvarsutskottet.

Jag ställer samma fråga till Mikael Oscarsson som jag ställde till Sverigedemokraterna. I den enkät som Officersförbundet skickade ut inför valet svarade Kristdemokraterna att ni kan tänka er att se över tolvårsgränsen för GSS-soldater. Står Kristdemokraterna kvar vid detta?

Anf. 117 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Hanna Gunnarsson för frågan. Det är en viktig fråga.

Kristdemokraternas uppfattning ligger fast. Soldat är inte ett yrke man kan se framför sig när man är 63. Däremot är gränsen alltför fyrkantig. Det borde ske en prövning där man ser till varje person och den uppgift som ska göras. Försvarsmakten borde hitta ett mer flexibelt sätt så att vi kan nyttja en del av dessa soldater en längre tid än tolv år.

Anf. 118 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Det var ett glädjande besked från Kristdemokraterna. Jag ser fram emot att höra Kristdemokraterna försöka få igenom detta och kanske till och med införa någon form av förändring från regeringsnivå.

Däremot ifrågasätter jag att man inte kan vara soldat när man är 63 år. Det finns många yrken i samhället som är svåra eller fysiskt tunga där vi förväntar oss att människor ska jobba fram till närmare 70. Exempelvis är undersköterska ett hårt och ansträngande yrke.

Jag tror definitivt att man kan vara soldat fram tills man är 63. Man kanske inte kan eller bör vara den som leder till fots i terrängen, men det finns en mängd andra arbetsuppgifter som en soldat kan göra fram till pensionen.

Anf. 119 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det jag alldeles nyss sa, ledamot Hanna Gunnarsson, är att lagstiftningen är sådan att det är tolv år, och sedan är det slut.

Jag ser inte framför mig att man kan vara skyttesoldat när man är 62 eller 63, men det finns definitivt områden där man kan göra en insats längre. Vi ska inte tänka att man per automatik fortsätter som soldat, men man borde kunna ha en mer flexibel hållning. Den tror jag inte räcker till 63, men den kan räcka längre än tolv år.

Anf. 120 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar här i dag personalförsörjningen inom Försvarsmakten. Det är kanske den absolut viktigaste resursen som försvaret har. För Centerpartiet är personalfrågan en mycket viktig och central fråga som vi måste jobba aktivt med under många år framöver. Våra ingångar i denna debatt och på detta område är därför följande.

Personalförsörjningen inom Försvarsmakten är en av de största utmaningarna framöver. Sverige är på väg in i Nato samtidigt som det militära försvaret ska växa kraftigt kommande år. Kraven på krigsduglighet ökar kraftigt. Beredskapen ska öka, och Natomedlemskapet ställer också högre krav. Fler krigsförband ska införas. Viktiga regementsetableringar sker just nu runt om i landet, och antalet värnpliktiga ska öka under kommande år. Detta gör det uppenbart att åtgärder behövs på både kort och lång sikt för att få fram en hållbar personalförsörjning som varar i flera år framöver.

En viktig fråga som flera andra i debatten har lyft fram är tjänstledighet för reservofficerare och att ta fram ett lämpligt sätt att ta till vara kompetensen. Det är bra. Vi väntar på att den utredning som har initierats ska läggas fram, och uppmaningen till regeringen är att så fort den kommer också vidta viktiga åtgärder.

Lönen är en annan viktig fråga. Precis som har sagts i debatten förhandlas lönerna av parterna, och så ska det självklart vara även i fortsättningen. Men det är viktigt att framföra att Försvarsmakten ska kunna erbjuda goda villkor och goda incitament för den personal som är intresserad av att söka sig till myndigheten, stanna kvar och vidareutveckla sig.

Jag vill ändå nämna ett viktigt arbete som har initierats, nämligen den dagorder som överbefälhavaren utfärdade under 2022 och som är viktig för att ta personalförsörjningen flera steg framåt och bli bättre. Det är ett mycket bra initiativ.

En del frågor som ska ge förutsättningar för en bra personalpolitik jobbar Försvarsmakten redan med, men det kan finnas andra frågor som Försvarsmakten inte styr över men som är viktiga för en bra personalpolitik.

När jag är ute på regementsbesök kan jag exempelvis stöta på skatte-tekniska frågor om dubbla boenden. Det är frågor som inte Försvarsmakten styr över, utan de ligger på en helt annan nivå. Och detta drabbar även flera andra yrkeskategorier. Det är av största vikt att man också tittar på sådana frågor, så att man får till en bra helhet för en bra personalpolitik framåt.

Herr talman! Centerpartiet anser att mer måste göras för att vi ska få en jämställd försvarsmakt och ett försvar för alla som bor i Sverige. En viktig åtgärd som kan bidra till detta är att alla förband och garnisoner inrättar en oberoende visselblåsarfunktion med ett oberoende utredningsstöd som kan användas när anmälningar om ovälkommet beteende kommer in.

Centerpartiet anser att obligatoriska och standardiserade utbildningar om jämställdhet, värdegrund och medinflytande återkommande ska genomföras vid förbanden för både personal och värnpliktiga och att förbandsledningen regelbundet bör följa upp och utvärdera förbanden i fråga om deras jämställdhet och likabehandlingsarbete. Det är viktigt att frågor om jämställdhet lyfts och jobbas med inom grundutbildningen för värnpliktiga men också när det gäller alla yrkesgrupper som Försvarsmakten har att jobba med.

En fråga som går mellan personal och materieförsörjning handlar om rätten till korrekt utrustning för personal och värnpliktiga. Här måste regeringen säkerställa att rätt utrustning kommer alla till del, och det är inte något som kan vänta.

Ändamålsenlig infrastruktur och rätt personlig utrustning kanske egentligen inte hör till denna debatt. Men ska man sätta in det i ett större sammanhang och i ett större perspektiv behöver bra personalpolitik, bra infrastruktur och rätt till bra utrustning sättas in i samma område.

Fru talman! Ett av de finaste ord som jag vet är folkrörelse. De frivilliga försvarsorganisationerna, som verkar över hela landet, är just en fin folkrörelse. De frivilliga försvarsorganisationerna är mycket viktiga ur ett folkförankringsperspektiv. Rekryteringen behöver underlättas så att fler engagerar sig frivilligt till exempel inom fjällräddning, sjöräddning, brandvård eller bilkåren, som jag träffade i går. Det är mycket viktigt med dessa organisationer när det gäller att stärka de civila delarna av personalförsörjningen.

Det är oerhört viktigt att människor som bor runt om i landet, inte minst på landsbygden, kan känna sig trygga med att hjälpen kommer om den behövs. De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet täcker många olika och viktiga områden, och frivilligheten kommer att få en ännu större roll nu när det civila försvaret byggs upp, inte minst ur ett befolknings-skyddsperspektiv.

För att samhället ska få ut så mycket som möjligt av frivilligheten anser vi från Centerpartiet att det är viktigt att ansvariga aktörer planerar in att använda sig av frivilliga under krishantering. Frivilligorganisationerna behöver komma in i planering, utbildning och övningar på ett mer systematiskt sätt, och det är då nödvändigt att kunna skriva avtal med dem.

Kommuner, regioner, försvarsmakt – ja, egentligen hela det offentliga samhället – behöver se behovet av ett starkt civilsamhälle och just starka frivilliga civilorganisationer som ska hjälpa till i händelse av kris och krig.

En annan viktig fråga för Centerpartiet är lantbruket. Något som behöver säkerställas och lyftas är tillgången till nödvändig arbetskraft inom jordbruket under höjd beredskap. Därför vill Centerpartiet säkerställa att Blå Stjärnan ska kunna bemanna svenskt jordbruk i händelse av höjd beredskap. Detta är en oerhört viktig fråga för att vi ska kunna hålla igång vårt lantbruk och vår livsmedelsproduktion under höjd beredskap.

Som sagt: Personalfrågorna är av allra största vikt. Och detta är en fråga som vi verkligen kommer att få återkomma till under de kommande åren, inte minst i utskottet och självklart även inom ramen för Försvarsberedningen, som kollegor tidigare har sagt.

Med detta vill jag avslutningsvis, fru talman, yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 5 och tillönska samtliga kollegor en trevlig valborg.

(Applåder)

Anf. 121 ANNA STARBRINK (L):

Fru talman! Vi upplever en dramatiskt försämrad säkerhetssituation. Det är en säkerhetssituation som är väldigt allvarlig. Rysslands fruktansvärda och oprovocerade anfallskrig mot Ukraina är ett angrepp på friheten i hela Europa.

Jag tror att det är uppenbart för alla att försvaret måste förstärkas såväl materiellt som med kompetent bemanning. Under många år har Försvarsmakten varit underfinansierad och underdimensionerad i förhållande till sitt viktiga uppdrag att försvara vårt land.

Många har nu fått ett bryskt uppvaknande. Under förra året blev det övertydligt att även Sverige måste lämna en politik byggd på fromma förhoppningar utan verklighetsförankring bakom sig. Alla åtta partier i riksdagen kunde enas om att öka försvarsanslagen med ambitionen att nå 2 procent av bnp snarast möjligt. Och i maj 2022 hade därtill tillräckligt många partier anslutit sig till Liberalernas linje om att det var dags att söka Natomedlemskap. Därmed kunde också en ansökan gå in till Nato.

Jag är övertygad om att Natomedlemskapet kommer att tjäna oss väl. Men det räcker förstås inte att bli medlemmar och hoppas på stöd från våra blivande allierade. Vi måste stärka vår egen försvarsförmåga, och då blir naturligtvis personalfrågorna helt centrala.

Den uppbyggnad som behövs handlar till stor del om att säkerställa bemanningen inom såväl olika delar av det civila försvaret som inom frivilliga försvarsorganisationer och naturligtvis Försvarsmakten.

I går överlämnade Försvarsberedningen sin första delrapport till regeringen. Det är en kontrollstation för det gällande totalförvarsbeslutet. Det är en enig försvarsberedning, vilket jag ser som en styrka, som gemensamt pekar på behovet av att stärka såväl det civila som det militära försvaret. Beredningen konstaterar att just bristen på personal är en begränsning för tillväxten, som planerades i totalförvarsbeslutet 2020, och understryker personalförsörjningens betydelse för att klara detta. Därtill handlar det om att möta behoven som uppstått genom olika beredskapsåtgärder, om det viktiga stödet till Ukraina och förstås om den kommande Natointegrationen.

Försvarsmakten och andra berörda myndigheter inom totalförsvaret har ett stort ansvar – och även ett stort och brett mandat – att göra sina organisationer attraktiva för människor att verka inom och att säkerställa

en god kompetensförsörjning. Politiskt ska vi naturligtvis ta ansvar för att skapa förutsättningar som möjliggör för myndigheterna att leva upp till sitt uppdrag och sitt ansvar, men det gäller också för oss, tycker jag, att undvika detaljreglering i fråga om deras arbetsgivarroll.

Det har väckts många motioner inom området personalpolitik här i riksdagen. Det visar på ett stort engagemang och på en iver att utveckla försvaret. Det är ett engagemang som jag tror att vi alla delar, även om vägen dit kan se lite olika ut.

Flera av dessa motioner innehåller intressanta förslag, och man pekar på möjligheter. Samtidigt kan vi konstatera att mycket av det som föreslås är sådant som redan pågår inom berörda myndigheter.

Jag vill ännu en gång slå ett slag för vikten av återhållsamhet i fråga om att detaljreglera verksamheterna när det gäller kompetensförsörjningsområdet och arbetsgivarfrågor.

Det finns flera stora utmaningar som myndigheterna måste ta ansvar för att hantera i sitt operativa arbete. Försvarsmakten planerar för utökningar i samtliga försvarsgrenar och stridskrafter. Givet omvärldsläget är detta naturligtvis mycket angeläget.

Fru talman! Jag vill gärna peka på den uppenbara jämställdhetsbristen. Det behövs fler kvinnor i försvaret. Det är förstärkt en fråga om att kvinnor ska ha motsvarande möjligheter som män har. Men framför allt är det en förutsättning för en långsiktigt hållbar personalförsörjning och för tillväxt i såväl grundorganisationen som krigsorganisationen.

Fokus i Försvarsmakten ligger på att öka andelen kvinnor i grundutbildning med värnplikt, eftersom det utgör det huvudsakliga insteget till de militära personalkategorierna. Det är ingen snabb lösning, men det är den långsiktigt rätta strategin som behövs för att öka rekryteringsbasen för anställning i Försvarsmakten. Detta är ett arbete som pågår, och det finns anledning att noga följa utvecklingen.

Ett proaktivt agerande behövs mot strukturer samt mot brister i till exempel materiel, som flera talare har varit inne på tidigare i denna debatt, och brister i ledarskap som försvårar för kvinnor att verka på alla nivåer i den mansdominerade försvarsverksamheten. Detta kräver ett dagligt engagemang från ledare i hela organisationen utifrån de värderingar som ska präglade verksamheten.

Fru talman! Det är kompetensen som är viktig, inte hos vem den finns. Därför måste Försvarsmakten ha en inkluderande hållning även gentemot hbtqi-personer. Jag vill betona att Försvarsmakten har gjort mycket på detta område. Men vi får inte glömma att de fördomar och de begränsningar som människor möter i samhället i stort också finns inom Försvarsmakten. Det finns all anledning att påminna om detta, särskilt nu i en tid när till exempel hbtqi-personers rättigheter ifrågasätts och inte minst transpersoner i hög grad stigmatiseras. Jag vill därför uppmana Försvarsmakten att fortsätta sitt viktiga arbete för inkludering och låta kompetensen komma till sin rätt oavsett hos vem den finns.

Det går inte att bortse från utmaningarna vad gäller personalförsörjningen eller kompetensförsörjningen. Liksom i många andra delar av samhället råder det kompetensbrist, och det kräver ett ambitiöst utvecklingsarbete för att lyckas möta behoven. Detta behöver följas upp och analyseras för att möjliggöra en framåtsyftande och lärande process. Jag föreställer mig att den nybildade Myndigheten för totalförsvarsanalys i sitt viktiga

uppföljnings- och utvärderingsarbete av det svenska totalförsvaret kommer att bidra till att öka kunskapen och se luckorna och bristerna och var åtgärder behöver vidtas utifrån de mål som riksdagen har beslutat för totalförsvaret, både för det militära och för det civila försvaret.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag betona att kompetensförsörjningen och personalpolitiken är avgörande delar i den helhet som krävs för att stärka försvarsförmågan och göra Sverige säkrare.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 122 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Sveriges försvar, såväl det militära som det civila, hänger ytterst på personalen – de kvinnor, män och icke-binära som förbereder sig, övar och tränar för att kunna skydda Sverige och vår demokrati den dag då vi står inför en kris eller i allra värsta fall ett krig. Därför behöver personalen ha goda förutsättningar för att kunna lösa uppgiften.

Jag vill särskilt passa på att tacka alla som med fara för sin egen säkerhet har deltagit i evakueringsinsatsen i Sudan som nu håller på att avslutas. Samtidigt tänker jag även på alla som ännu inte har kunnat evakueras. Det är viktigt att UD fortsätter att bistå svenskar i Sudan som vill ta sig hem med konsulär hjälp. Det är en mycket farlig situation i Sudan, och vi står inför en fruktansvärd och förvärrad humanitär kris för alla människor som befinner sig i Sudan just nu. Konsekvenserna av krig är alltid förödande, och de som drabbas värst är den civila befolkningen.

Fru talman! Det säkerhetspolitiska läget har försämrats gradvis även i vårt närområde de senaste decennierna. Och Rysslands olagliga och folkrättsvidriga invasion av Ukraina förändrar dramatiskt ett redan försämrat säkerhetsläge i Europa. Det innebär ett dramatiskt skifte med långtgående följdverkningar, också för oss här i Sverige.

Miljöpartiet stöder nu en snabbare och mer omfattande återuppbyggnad av såväl det militära som det civila försvaret än vi tidigare har sett behov av. Miljöpartiet vill samtidigt se en bättre balans mellan det militära och det civila försvaret. För att svara upp mot dagens hotbild menar vi att en betydligt högre grad av kommande anslagsökningar behöver gå till det civila försvaret.

Fru talman! Det är en utmaning för försvaret att växa samtidigt som man ska fullgöra de uppgifter som man redan har att göra. Försvarsmakten gör bedömningen att man kommer att klara målet i totalförsvarsbeslutet, att senast 2025 nå 8 000 årligen utbildade genom värnplikt. Samtidigt som antalet personer som genomgår värnplikt ökar behöver Försvarsmakten också rekrytera och behålla personal. I dag är konkurrensen stor, och inom vissa områden händer det att personer som har utbildats av Försvarsmakten rekryteras till näringslivet i stället. Det är viktigt att se till att både löneläge och arbetsförhållanden är attraktiva för all militär personal. Försvarsberedningen konstaterar i den delrapport som vi släppte i går att bristen på personal är en begränsning för tillväxten i enlighet med totalförsvarsbeslutet 2020 och att det inte bara gäller kritiska kompetenser utan även generell officerskompetens för att utbilda, öva och bemanna krigsorganisationen.

Fru talman! Jämställdheten är viktig för att kompetens inom hela befolkningen ska kunna nyttjas i försvaret. Förutsättningarna för att genomföra uppdraget måste vara goda oavsett om det handlar om tillgång till materiel som kläder och kroppsskydd som passar eller olika villkor för att

kunna kombinera uppdraget med att ha familj. Försvarsmakten arbetar för att öka andelen kvinnor på alla nivåer genom ett långsiktigt arbete med attraktionsskapande aktiviteter inom rekrytering och personalutveckling. Man arbetar även med jämställdhetsintegrering, systematiskt jämlikhetsarbete och icke-diskriminering. Det är bra, men arbetet måste löpande fortsätta för att skapa en inkluderande miljö.

Fru talman! Just nu återuppbyggs det militära försvaret i snabb takt, och den resurstilldelning för detta som har skett är historiskt stor. Samtidigt är ett väl fungerande militärt försvar helt avhängigt ett väl fungerande civilt försvar, och därför behöver det tillföras både mer medel och mer personal till det civila försvaret. Det civila försvaret är inte bara ett viktigt stöd till det militära försvaret, utan det fyller också en viktig funktion för att värna befolkningen och säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna. Ett starkt civilt försvar ger också goda förutsättningar att kunna hantera fredstida kriser. Men behovet är stort. I MSB:s underlag från den 1 november framgår att det skulle behövas 27 miljarder kronor om året under perioden 2026–2030 för att bygga upp det civila försvaret. Det är enormt mycket pengar.

För att bemanna det civila försvaret behöver den militära värnplikten kompletteras med en civilplikt. Miljöpartiet vill se en civilplikt i form av en resiliensjämnstgöring som innehåller grundutbildning och repetitionsutbildning. En civilplikt med resiliensjämnstgöring skulle bidra till att bredda rekryteringen till verksamhet också i det civila försvaret. Därför välkomnar vi regeringens besked om att man nu ska utreda en breddad civilplikt.

Att delta i försvaret, såväl det militära som det civila, ska så långt som möjligt bygga på frivillighet. Och det ska alltid finnas en möjlighet till vapenfri tjänst. Men samtidigt är både värnplikten och civilplikten viktiga verktyg för att bemanna försvaret.

Fru talman! Samhällets beredskap är helt beroende av det arbete som görs inom de olika frivilliga försvarsorganisationerna, som också kallas FFO:er. Här finns värdefull kompetens som behövs för att totalförsvaret som helhet ska fungera. För att kompetens och resurser inom de olika organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut behöver roller tydliggöras i relationen mellan de olika aktörerna, och åtgärder behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna att kunna delta i utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna. På samma sätt behöver frågan om reservofficerarnas rätt till tjänstledighet lösas.

Fru talman! Stödet till veteraner och anhöriga till personal är en grundbult i utlandstjänsten. Miljöpartiet tycker att det är viktigt att Sverige liksom andra stater bidrar till FN:s fredsbevarande styrkor. Och genom att delta i internationella fredsfrämjande insatser kan vi bidra till att förebygga, hantera och lösa kriser och konflikter samt bidra till fredsbyggande.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservationer 3 och 11, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 16 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU14
Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap
föredrogs.

Prot. 2022/23:99
27 april
-----

*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

Anf. 123 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande SoU14 *Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Detta betänkande är ganska spretigt och omfattar flera väldigt stora och vitt skilda områden. Jag kommer att koncentrera mig på kompetensförsörjning och beredskap.

Fru talman! Efter 35 år inom svensk hälso- och sjukvård anser jag mig ha ganska god kunskap om den svenska sjukvården.

Vi har under det senaste decenniet kunnat se att det har blivit svårare och svårare att kompetensförsörja verksamheterna. Detta blir extra tydligt under semestertider. I Tidöavtalet har vi kommit överens om att viss nationell styrning inom detta område behövs. Det handlar främst om en nationell kartläggning av tillgång och behov där man också tar ansvar för att skapa förutsättningar för kompetensförsörjning i hela landet. Detta fråntar dock inte regionerna deras ansvar för att säkerställa den långsiktiga kompetensförsörjningen inom det egna området.

Det tvistas om orsaken till att personal väljer att lämna yrket. Det jag hör i mina möten med personal är att det främsta skälet är en form av hopplöshet inför uppdraget. Som personal upplever man att man inte blir sedd och hörd. Det är långt mellan chefsleden, och det finns fler chefer än ledare.

Ett enkelt sätt att skapa delaktighet är att låta personalen vara delaktiga i schemaläggning, arbetssätt och utvecklingsprojekt. Jag var på ett studiebesök på ett större sjukhus där man inte hade några vårdutvecklare. Deras filosofi var i stället att all personal var vårdutvecklare och att det var en del i deras tjänst. Här såg man ganska tydligt att personaltrivseln var hög och att behovet av hyrpersonal var långt mindre än på många andra sjukhus.

Fru talman! Jag tror att alla här inne är överens om att vi måste lösa den långsiktiga kompetensförsörjningen i svensk hälso- och sjukvård för att komma till rätta med den tillgänglighetsproblematik och kösituation som råder i dag. Det är inte värdigt en välfärdsstat som Sverige att vi inte kan leverera den sjukvård som våra medborgare behöver.

Därför behöver vi optimera den sjukvård vi har i dag och låta dessa sjukhus jobba utifrån de förutsättningar som råder på respektive enhet. Våra sjukhus har olika förutsättningar, både när det gäller tillgänglig personal och när det gäller de lokaler man verkar i, och därför kan vi inte utgå från att alla ska jobba likadant.

En sista orsak till bristen på kompetens är att svensk hälso- och sjukvård håller på att administrera sönder sig själv. Personal beskriver en överdokumentation samtidigt som systemen inte kan användas optimalt.

Om vi tittar på de kvalitetsregister som förs i dag ser vi att legitimerad personal lägger åtskilliga timmar på att plocka ut data ur journaler manuellt. Det borde kunna ske helt automatiserat. Den dyraste resursen på ett

Prot. 2022/23:99
27 april

-----
*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

sjukhus – läkaren – sitter och skriver intyg för sjukresor och dylikt. Jag brukar prata om RAK, rätt använd kompetens, och i mina ögon ska en kirurg i största möjliga mån träffa patienter och operera – inte sköta kvalitetsregister eller annan onödig administration som någon annan skulle kunna utföra.

Fru talman! Vi står inför en ny verklighet i världen: Efter årtionden av avspänning har vi nu ett krig i Europa. Det blir nu väldigt tydligt att vi saknar försörjningsberedskap inom svensk hälso- och sjukvård. Detta arbete är påbörjat, men jag tror att alla inser att det kommer att bli en tuff uppgift att lösa. Inrättandet av en civil beredskapsminister har varit mycket viktigt i detta läge, och jag vet att man nu jobbar intensivt mellan departement och myndigheter för att bland annat kartlägga vilka behov som finns.

Arbetet med att bygga upp lager har också så sakteliga påbörjats. Det är givetvis lätt att vara efterklok och tänka att vi inte borde ha lagt ned de lager som vi hade. Och så är det ju, men det är som det är – och nu har vi ändå chansen att skapa en modern lagerhållning med material som kan användas vid större händelser, oavsett om det handlar om krig, pandemier eller andra katastrofer. Till detta arbete finns det pengar avsatta i budgeten.

De akutsjukhus som i dag finns i Sverige behövs, och vi behöver säkerställa att de kan upprätthålla sin kompetens för att de ska kunna verka fullt ut både i den dagliga verksamheten och vid krig, pandemi eller annan större händelse. Förutom medicinskt material behöver vi också säkerställa att man klarar att hantera alla typer av transporter till och från sjukhusen. Det innebär att man behöver titta över helikopterlandningsplatser, och man behöver även se över saneringsmottagningar för kontaminerade patienter.

Fru talman! Förutom lager behöver vi kunna hantera vardagliga problem, såsom tvätt av filter och personalkläder. Det måste ske lokalt. Vi behöver öka mängden flergångsmaterial i vården, så att rengöring och sterilisering kan utföras kontinuerligt och lokalt. Användandet av engångsmaterial fungerar alldeles utmärkt i den vardagliga vården, men vid en större händelse kommer transportkapaciteten inte att klara av detta. Då är risken överhängande att vi på grund av materialbrist inte klarar av att hantera inflödet av patienter.

Anf. 124 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp en viktig grundförutsättning för möjligheten att öka andelen invånare i befolkningen med en fast läkarkontakt i primärvården med rätt kompetens och förutsättningar för uppdraget.

Den föregående regeringen gav ju Socialstyrelsen i uppdrag att, tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet och i dialog med övriga berörda parter, ta fram förslag som syftar till att stärka medarbetarna och säkra den framtida kompetensförsörjningen i primärvården. Nationella vårdkompetensrådet har redan lämnat sin rapport om detta. Jämfört med behovet saknas det i dagsläget många läkare i allmänmedicin.

I slutrapporten framgår att bristen på allmänläkare ger sämre tillgänglighet för patienterna och påverkar arbetsmiljön för medarbetarna i primärvården negativt. Man föreslår i rapporten en rad åtgärder, bland annat att modeller för handledning av studenter under verksamhetsförlagd utbildning ska utvecklas och att klinisk praktik inom kommunal hälso- och sjukvård ska läggas till. Man föreslår också ett nationellt ledarskapsprogram.

Man skriver också att riktvärdet på 1 100 invånare per specialistläkare i primärvården är en viktig åtgärd för en förbättrad kompetensförsörjning. Man ger även fler förslag.

Därför är min fråga till ledamoten: Kommer regeringen att vidta åtgärder utifrån Nationella vårdkompetensrådets förslag så att tillgången till läkare med rätt kompetens och förutsättningarna i primärvården kan säkras?

Anf. 125 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Vi är ju mitt i ett paradigmskifte i svensk hälso- och sjukvård, i alla fall i tanken. Det pratas om god och nära vård, och det pratas om att flytta över mer resurser till primärvården. Då är det ganska skäligt att man också ser över kompetensförsörjningsfrågan. Jag vet att det finns regioner som har jobbat aktivt med den här frågan och skapat möjligheter, både ekonomiskt och rent arbetsmässigt, för att göra det mer intressant att bli allmänläkare. Men det är ett tufft läge.

Självklart är det regionerna som ansvarar för anställningarna, men för att vi ska nå i mål med de intentioner som finns måste vi jobba med kompetensförsörjningsfrågan även på nationell nivå. Detta gör att det är självklart att regeringen behöver titta på vad man kan göra i detta arbete.

En del är den nationella styrningen. Vi har i dag inte en bra bild av hur det ser ut nationellt. Lokalt finns det bra statistik, och man har rätt bra koll på det. Det finns dock inte något samlat grepp när det gäller den nationella kontexten.

Med tanke på att vi är på väg mot god och nära vård måste vi lösa problemet med kompetensförsörjning. Det är helt avgörande för att svensk hälso- och sjukvård ska kunna verka i framtiden.

Anf. 126 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Thomas Ragnarsson, för svaret!

På det senaste utskottsmötet fick vi en rapport om primärvården och bland annat dess kompetensförsörjning. Rapporten visade att det går åt helt fel håll när det gäller personalförsörjningen inom flera olika yrkeskategorier. Det rimmar inte alls med de mål som är uppställda. Detta hindrar också den omställning i vården som ledamoten talade om, som gör att patienter – inte minst de mest sjuka äldre – med en fast läkare får kontinuitet i vården och som kan förebygga onödiga akutbesök och onödiga inskrivningar på sjukhus.

När det gäller kompetensförsörjningen får vi ofta höra hänvisningar från regeringen till Nationella vårdkompetensrådet, som har fått ett uppdrag som ska slutredovisas om ungefär ett år. På primärvårdens område har de dock redan lämnat en rapport – för över ett halvår sedan – som det går att använda. Detta är lite av min poäng; kartläggningen är redan gjord när det gäller primärvården.

Det är ju väldigt handfasta rekommendationer som visar att en del måste göras av regioner, lokalt och annat, men en del rekommendationer är också riktade till staten och den nationella nivån. Därför undrar jag om ledamoten kan svara lite mer konkret på när det kommer åtgärder för att förbättra kompetensförsörjningen i primärvården. Vilka åtgärder är på gång för att lösa den här problematiken?

Prot. 2022/23:99
27 april

-----
*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

Anf. 127 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag kan inte säga något datum för när detta kommer att ske. Jag tror att vi måste takta här. Vi kan inte titta på en sak och tro att vi har löst alla problem.

Hälso- och sjukvården är en stor organisation. Vi har primärvården och den hospitala vården. Detta måste takta.

Vi vet att antalet läkare i Sverige i dag totalt sett är större än någonsin. En del har lämnat yrket, men de facto har vi väldigt mycket utbildad personal. Vi har faktiskt mer utbildad personal i dag än vad vi någonsin har haft.

Då gäller det att hantera denna personal på rätt sätt. Som jag var inne på i mitt anförande tycker jag inte att det är rimligt att doktorer som är ytterst kompetenta inom sina ansvarsområden sitter och skriver färdtjänstintyg för att patienter ska kunna komma till vården. Vi kan göra extremt mycket genom att se till att varje personalkategori gör rätt sak. Där har vi ett första steg.

Arbetsgivarna – i det här fallet ofta regioner, men det finns ju även privata vårdgivare – måste fundera på hur de kan attrahera personal som har valt att lämna yrket att återkomma till arbetsgivarnas verksamhet. Jag tycker inte att riksdagen ska tala om hur detta ska ske, utan det måste respektive region och vårdgivare komma fram till.

Anf. 128 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte fråga ledamoten Ragnarsson om regeringen och SD – för det är ju de som styr detta nu – verkligen kommer att leverera bättre arbetsmiljö. Det är ju väldigt många som pratar om detta inom hälso- och sjukvården.

Jag är klart oroad, fru talman, över de signaler som jag får från de olika regionerna. Det ser förstås lite olika ut, men 17 av 21 regioner har en typ av underskott som gör att de kommer att få göra nedskärningar. Då undrar man ju hur dessa nedskärningar kommer att slå mot exempelvis patienter.

För mig är det obegripligt att regeringen och SD inte har gått in med ett större tillskott när det gäller de generella statsbidragen. Jag tror att det kommer att bli väldigt besvärligt. Det säger man redan nu, och då har det inte gått så många månader sedan den nya regeringen tillträdde.

Fru talman! Jag vill höra lite om utsikterna. Det handlar också om att man vill ha långsiktighet inom hälso- och sjukvården. Man vill kunna se vad man kommer att göra 2024. Vilka ska man ta bort? Kan man anställa?

Jag tycker att vi ekonomiskt befinner oss i en ganska tricky situation just nu.

Anf. 129 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Vi har ju hört några gånger att regionerna och kommunerna får mindre pengar i statsbidrag med den budget som är framlagd. Denna budget har ju lagts fram utifrån det läge som vi befinner oss i. I den bästa av världar hade vår ekonomi varit ungefär som grisen Särimner i den gamla vikingasagan, så att det som vi brände i dag står i stian i morgon. Men sådan är ju inte verkligheten.

Sedan är det faktiskt så att ekonomi är någonting som är dynamiskt. Nästan varenda region och kommun har gjort enorma överskott de senaste åren. Det är jättebra, men tanken är ju att dessa pengar ska kunna användas i sämre tider.

Du nämnde också arbetsmiljön, Karin Rågsjö. Jag håller med dig, och jag lyssnar inte bara. Det händer faktiskt att jag också jobbar, så jag ser detta. En sak som jag både ser och hör om är vikten av det nära ledarskapet. Detta behöver inte kosta några pengar, för dessa ledare och chefer finns ju redan i dag. Det kan mycket väl vara så att det är fel person på platsen, men dessa personer är ju redan budgeterade för. Där tror jag att vi har mycket att göra med enkla medel.

Det handlar, som jag nämnde, om att skapa delaktighet och om att man känner att det finns ett värde i det man gör. Om en sjuksköterska har en god idé vågar personen testa idén, för personen är en vårdutvecklare. Det vore fantastiskt, och det är görligt. Det kostar inte heller några pengar.

Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är absolut utmärkt att göra så. Då ska det dock finnas tid, och för tid behövs det resurser.

Jag tycker att det är lite märkligt: Vi befinner oss i en ekonomisk kris, men nu har vi också hamnat i en välfärdskris, vill jag påstå. Det handlar om regeringen och om statligt ansvar.

Är en satsning på välfärd, alltså skola och hälso- och sjukvård, inflationsdrivande? Nej, säger Konjunkturinstitutet. Offentliga investeringar ger väldigt liten effekt på inflationen. Det handlar i stället om stigande matpriser och så vidare, och det är klart att kommuner och regioner drabbas av det på olika sätt.

För Vänsterpartiet är det oerhört viktigt att regionerna ges långsiktiga förutsättningar. Men vi ser inget av det i regeringens budget, utan det fortsätter rulla.

Precis som ledamoten sa blev det som det blev med lagren under pandemin. Det berodde på omständigheterna, och det kan vi inte ändra på nu. Men vi kan se till att regionerna blir ansvariga för att ha ett lager för tre månader. Behöver man inte lagstifta om det? Det var till exempel tre regioner som hade lager för tre dagar.

Tror ledamoten Ragnarsson att regionerna kommer att lyssna på staten och göra som staten säger, det vill säga hålla lager?

Anf. 131 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Ja, jag tror faktiskt att regionerna kommer att lyssna, för de hamnade i en oerhört pressad situation under pandemin. Alla insåg att det var ett stort misslyckande att man inte klarade av att upprätthålla patientsäkerheten på grund av att man inte tänkt lite längre. Jag tror att det flesta utan påtryckning jobbar intensivt med denna fråga.

Det är komplext. Vi har levt efter just-in-time där två lastbilar i veckan lastat av det material som sjukhuset ska använda under veckan för de operationer och den vård som ska genomföras. Så kan vi inte ha det, och det tror jag att de flesta inser.

Men det är en extremt tuff uppgift att skapa lager för tre månader i varje region, och jag tror att man därför behöver titta över lite vilket mate-

rial man behöver. Man kan inte bara prioritera engångsmaterial utan måste satsa på flergångsmaterial. Man behöver också skapa saker på lokal nivå, till exempel ett tvätteri, för att kunna upprätthålla hygien.

Man får ofta en känsla av att en cancersjuk patient inte kommer att få vård eftersom det inte finns några pengar. Men min uppfattning är att det finns ganska mycket pengar i regionerna till vård men att man är ganska duktig på att säga att det inte går att spara och att det inte går att göra förbättringar och effektiviseringar. Men nu är vi i ett ekonomiskt läge där vi faktiskt behöver göra det.

Jag är helt övertygad om att vi kommer att kunna leverera bra vård till alla patienter i Sverige med den budget som finns.

Anf. 132 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 1.

Grunden för vårt lands säkra och högkvalitativa hälso- och sjukvård är dess personal. Hälso- och sjukvårdens svårigheter att behålla och rekrytera personal leder till färre vårdplatser, längre väntetider och en rad andra konsekvenser i vården. På det sättet är kompetensförsörjningsfrågorna hälso- och sjukvårdens viktigaste och högst prioriterade frågor de kommande åren.

Men jag ska börja i en annan ände och berätta hur fascinerad jag som ung blev av vården när jag började utbilda mig och jobba inom området. Att få möta så många olika patienter, att uppleva att ingen dag är den andra lik, att få utvecklas och lära nytt i en dynamisk och föränderlig miljö, att utmanas, att få arbeta nära kollegor med olika kompetenser och att få jobba i en samhällsviktig verksamhet är viktigt, svårt, roligt och krävande.

Det fanns brister då som nu. Att som ungt, nyblivet skyddsombud påtala problemen med överbeläggningar på medicinkliniken för verksamhetscheferna som ogillande tornade upp sig framför mig var inte helt lätt.

Det är inte lätt i dag heller. Det finns brister i kapaciteten. Men frågan är om vi inte nu har nått en helt ny nivå av kompetensbrist på bred front. Vi vet att dagens svenska hälso- och sjukvård är underdimensionerad och att det inte är hållbart. Det råder brist på personal med rätt kompetens inom stora delar av hälso- och sjukvården, vilket i sin tur påverkar kvaliteten i vården.

Dessa brister har också beskrivits inom den vetenskapliga forskningen liksom i en rad myndighetsrapporter. Det behövs en kombination av åtgärder på såväl statlig som regional och kommunal nivå som omfattar frågor av systemkaraktär liksom rena arbetsgivarfrågor om villkor och arbetsmiljö.

Den förra S-ledda regeringen beslöt inom ramen för januariavtalet att inrätta ett nationellt vårdkompetensråd som långsiktigt skulle samordna, kartlägga och verka för att effektivisera kompetensförsörjning av personal inom hälso- och sjukvården. Det är positivt att den nuvarande regeringen fortsätter att ge uppdrag till Nationella vårdkompetensrådet.

Men mot bakgrund av frågans storlek och betydelse anser vi socialdemokrater att regeringen bör gå vidare och ta initiativ till en nationell beredning för välfärdens kompetensförsörjning. Förebilder för liknande samverkansstrukturer finns till exempel på försvarsområdet och trygghetsområdet.

Genom en beredning skapas forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen. Då öppnas också möjligheter för en samlad dialog med intressenter och aktörer på området.

Om vi ska vi vända utvecklingen vad gäller attraktionskraften i välfärdsyrkena krävs en bred samsyn och ett gemensamt nationellt initiativ. Som beskrivits ovan är det just långsiktiga satsningar på personal- och kompetensförsörjning som är nödvändiga för att adressera alla stora problem inom hälso- och sjukvården.

Den förra regeringen satsade på vården inom flera olika områden, till exempel förlossningsvård och god och nära vård, och genom många generella statsbidrag.

Ett exempel på en satsning som borde vara långsiktig är det så kallade Äldreomsorgslyftet, som finansierar kompetensutveckling inom äldreomsorgen. Det är ett område som har stora utmaningar framöver. Äldreomsorgslyftet kan användas till olika yrkeskategorier och är i stora drag väldigt användbart. Vi hoppas att regeringen fortsätter satsningen för att möjliggöra att bemanning och kompetens inom äldreomsorgen kan lyftas.

Det krävs ett långsiktigt arbete för att komma till rätta med de frågor som handlar om bemanning, arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Fru talman! Frågorna om hälso- och sjukvårdens digitalisering respektive effektiv tillgång till hälsodata är av central betydelse för framtidens hälso- och sjukvård.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen prioriterade därför under tidigare mandatperioder dessa frågor genom ett stort antal utredningar och myndighetsuppdrag. Man tillsatte till exempel två större utredningar och gav ett antal myndighetsuppdrag om användningen av hälsodata, till exempel om sekundäranvändning av hälsodata för patientändamål och om nationell digital infrastruktur. Vision e-hälsa 2025 pågår, där statliga aktörer och hälso- och sjukvårdens huvudmän samverkar i digitaliseringsfrågor av nationellt intresse. Det har också funnits ett regeringsuppdrag för en grunddatadomän för hälsa, vård och omsorg – för att nämna några av uppdragen.

En ny lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation trädde i kraft i år, vilket möjliggör ett effektivt och säkert informationsutbyte mellan vård- och omsorgsgivare.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen att en nationell och enhetlig digital infrastruktur som sätter patienten i fokus kommer att möjliggöra att hälsodata blir tillgängliga i hela vårdkedjan oavsett vårdform eller huvudman. Det är en utfästelse som vi socialdemokrater nogga kommer att bevaka under mandatperioden.

När det gäller 1177 anser vi att det av kvalitets- och informationssäkerhetsskäl bör drivas i offentlig regi. Jag kommer ifrån Region Stockholm där Integritetsskyddsmyndigheten utfärdade sanktionsavgifter mot privata underleverantörer och regionen på grund av bristande personuppgiftshandling efter att uppgifter legat oskyddade hos underleverantörer i Thailand.

Nya digitala vårdgivare har på ett helt nytt sätt använt sig av marknadsföring i sitt arbete. Marknadsföringen syftar till att driva konsumtion av företagens tjänster. I juni 2022 gav den dåvarande S-regeringen en utredare i uppdrag att se över hur digitala vårdgivare ska kunna bli en del av en

mer sammanhållen primärvård där alla aktörer arbetar tillsammans för att tillgodose patienternas behov av vård.

Fru talman! Jag är lika fångad nu som då av hälso- och sjukvården efter ett långt yrkesliv i olika roller. Men jag är också frustrerad över att satsningarna på välfärden nu ser ut att göra halt. Det är uppenbart i den situation som råder att det behövs tillskott till regioner och kommuner, till och med för att upprätthålla vård och omsorg på nuvarande nivå. Annars kommer de i kläm som alltid kommer i kläm: patienterna, de äldre inom äldreomsorgen och vårdens och omsorgens kvinnor som oftast drar det kortaste strået när resurserna är för små, trängda mellan sin vilja att ge bästa möjliga vård och omsorg och de resurser som står till buds.

Anf. 133 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Det var några saker därvid som jag kände att jag behövde kommentera.

Ledamoten nämner statens roll i att utveckla den svenska hälso- och sjukvården. Mig veterligen har Socialdemokraterna suttit i styre i åtta år, och när man tittar på hur sjukvården har förändrats har jag inte sett så mycket av att de satsningarna har lett någonstans.

Ledamoten nämner förlossningsvården. Det är självklart att vi ska satsa på förlossningsvården, men även där har det på många ställen bara blivit sämre trots att vi har gjort stora satsningar. Jag tror inte riktigt på korrelationen att mer medel hela tiden är en lösning på de problem som finns i verksamheten. Jag skulle vilja höra hur ledamoten ser på de åtta år som har gått – vad hon tar med sig av lyckade satsningar som har lett till att vi faktiskt har fått ett bättre läge.

Anf. 134 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag kan börja med att beskriva hur jag kände mig 2015 när dåvarande regeringen satsade på förlossningsvården – första gången som en regering någonsin har satsat på förlossningsvården med statsbidrag. Jag tyckte att det var fantastiskt!

Jag har följt användningen av dessa statsbidrag. Även nuvarande regering har fortsatt med dem, så ni måste ju tycka att de har haft något slags effekt eller att det finns anledning att ge dem. Jag har följt detta väldigt noga. Jag kan inte gå in på det i detalj, men jag kan säga att den vård som man har kunnat ge har blivit betydligt bättre. När det gäller förlossningsskador till exempel har man påvisat att medlen har haft effekt. Och det finns ett antal uppföljningar – tre stycken på Myndigheten för vård- och omsorgsanalys – som i detalj visar vilka förbättringar som har skett.

På något område har man inte lyckats när det gäller förlossningsvården: eftervården, till exempel. Den behöver man göra betydligt mer av. Där kan jag hålla med ledamoten. En satsning för att förbättra eftervården – som är ett eftersatt område som jag också hoppas att nuvarande regering kommer att titta på – kommer heller inte att kosta något särskilt. Det kommer tvärtom att innebära att man kan flytta pengar från akut verksamhet till lite mer tidiga insatser utan att det har någon negativ effekt på ekonomin.

Anf. 135 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Jag tror egentligen inte att ledamoten och jag har någon delad mening i frågan. Jag kan bara konstatera att vi har satsat en hel del på förlossningsvården.

Jag kan beskriva helt kort något som jag var med om i somras. Jag fick förmånen att förlösa ett barn på ett sjukhus som inte hade någon förlossningsavdelning. Det gick bra; all personal hjälptes åt – ambulanspersonal, sjuksköterskor, en läkare och undersköterskor. Alla gjorde så gott de kunde, och det gick bra. Barnet skulle givetvis vidare sedan. Vi ringde till fem sjukhus i fyra län och fick nej från samtliga, för de hade ingen plats. Det är jag inte stolt över. Då känner jag att vi har misslyckats här. Det är nog ett återkommande problem – kompetensförsörjningen på våra förlossningsavdelningar är ett jättestort problem.

Jag var uppe i Lycksele och tittade på sjukhuset där. Det är ett fantastiskt litet sjukhus, men man har enorma problem att kompetenssätta förlossningsenheten. Självklart är det en oerhört frustrerande känsla för de kvinnor som bor i det området – och där kan vi faktiskt prata om avstånd – att fråga sig vad som händer om vattnet går snabbt och det blir en akut förlossning.

Jag tycker alltså inte att vi har en delad mening i frågan. Jag tycker att vi som parti och jag som person värnar om dessa frågor precis som du gör och brinner för. Det borde vara en god grogrund för att vi faktiskt ska kunna ha en god förlossningsvård i framtiden.

Anf. 136 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det som inte fungerade med de pengar som kom i riktade statsbidrag bland annat till förlossningsvården var att man inte satsade på bemanningen trots att det fanns med i överenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och staten.

Jag uppfattade det som att den förra majoriteten och även oppositionen i utskottet hade ganska mycket synpunkter på detta, hur statsbidraget användes. Då kan jag inte annat än konstatera att i 17 av 21 regioner var vårt parti inte med och styrde. Vi kan väl kanske säga att vi inte tycker att de majoriteter som fanns i regionerna under förra mandatperioden riktigt använde pengarna till bemanning och kompetensförsörjning som man skulle ha kunnat göra.

Jag konstaterar också att nuvarande regering förlänger en del andra statsbidrag. Vi behöver inte bara prata om förlossningsvård, utan även det till psykisk ohälsa är något som ni förlänger som vi startade. Ni fortsätter också med statsbidrag för god och nära vård, även om det är halverade medel jämfört med vad vi lämnade. Men i det stora hela, och med den kris vi är inne i med alla kostnadsökningar, är vård och omsorg nu underfinansierade. Jag behöver inte räkna ut detta själv, utan Sveriges Kommuner och Regioner säger nu att de behöver ganska många miljarder bara för att hålla verksamheten på nuvarande nivå.

Jag vill också hålla med om en sak som Thomas Ragnarsson säger: att man också måste jobba med arbetsmiljö på lokal nivå och att det finns mycket att göra när det gäller lokalt ledarskap, administration och så vidare. Men det behövs också mer pengar.

Anf. 137 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Var man bor i landet ska inte avgöra vilken vård man får. Många väntar för länge på specialiserad vård eller operation, samtidigt som det finns lediga tider i andra delar av landet. Vårdköer är inte någon naturlag, menar vi kristdemokrater.

Vi menar att ett statligt huvudmannaskap för vården skulle vara bra och att vi då skulle få en gemensam organisation i stället för 21 olika, så att en högkvalitativ, effektiv och mer jämlik vård kan ges på lika villkor till hela befolkningen.

I ett första steg vill vi införa en nationell vårdförmedling som matchar vårdbehovet med den vårdkapacitet som finns i landet och inte bara i den region där personen bor. Det kan till exempel finnas utrymme i Lund men inte i Stockholm, och en nationell vårdförmedling kan då förmedla ledig vårdkapacitet så att patienten kan få vård utan att vänta onödigt länge. Det blir bättre för alla, menar vi kristdemokrater.

Fru talman! Socialutskottets betänkande om kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap tar upp en mängd olika frågor, cirka 110 olika yrkanden, i motioner från den allmänna motionstiden. Alla kommer vi inte att hinna debattera här i dag, men jag ska göra några nedslag i mitt tal.

I budgetpropositionen för 2023 konstaterar regeringen bland annat att personalen är hälso- och sjukvårdens viktigaste resurs. Samtidigt har kompetensförsörjningen länge varit en av vårdens stora utmaningar. Det är fortsatt svårt att rekrytera personal, inte minst till glesbygden. För att långsiktigt klara vårdens behov i hela landet behöver det nationella åtagandet för kompetensförsörjningen stärkas.

Bristen på personal med rätt kompetens kan få allvarliga konsekvenser för patienter. Det kan resultera i felbehandlingar, brist på vårdplatser, felplaceringar och långa väntetider. Regeringen avser därför att ta fram en nationell plan för att förbättra kompetensförsörjningen. Av kartläggningen ska framgå vilka insatser för befintlig och ny vårdpersonal som kan behövas för att förbättra personalförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

I januari 2023 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag till nationell plan för att förbättra hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. Förslaget till plan ska utarbetas av Nationella vårdkompetensrådet.

Planen ska bland annat innehålla insatser som kan behövas för att förbättra kompetensförsörjningen, till exempel insatser för att utveckla, motivera och behålla de medarbetare som redan i dag arbetar inom hälso- och sjukvården, för att locka tillbaka vårdpersonal som lämnat yrket samt för att attrahera nya medarbetare.

Planen ska även innehålla en nationell kartläggning av behovet av hälso- och sjukvårdspersonal nu och framöver. Kartläggningen ska innehålla en redogörelse för ansvarsfördelningen i kompetensförsörjningsfrågor mellan vårdhuvudmännen och staten.

Fru talman! En positiv nyhet är att titeln undersköterska blir en skyddad yrkestitel i sommar. Om drygt två månader, den 1 juli, går det att ansöka hos Socialstyrelsen om det bevis som därefter kommer att krävas för att få kalla sig undersköterska.

Under 2020 fanns det knappt 180 000 personer som arbetade som undersköterskor i Sverige. Dessutom finns ytterligare ett par hundratusen

personer i närliggande yrken, till exempel behandlingsassistenter och vårdbiträden, som kan komma att söka den skyddade yrkestiteln.

Socialstyrelsen har nu tagit fram föreskrifter för när man ska få kalla sig undersköterska. En skyddad yrkestitel kommer att fungera som en garanti för kompetensen och bidra till en ökad trygghet för patienter, brukare och anhöriga. Detta tycker vi kristdemokrater är bra.

I januari 2023 slöt regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, en överenskommelse om en god och nära vård – en omställning av hälso- och sjukvården med primärvården som nav. Överenskommelsen består av fyra olika utvecklingsområden som alla syftar till att stödja utvecklingen av hälso- och sjukvården med särskild inriktning på den nära vården.

Ett av dessa områden är goda förutsättningar för vårdens medarbetare. Denna del av överenskommelsen omfattar hälso- och sjukvård som bedrivs i både kommuner och regioner, och för detta utvecklingsområde avsätts drygt 3 miljarder kronor under 2023 som ska gå till övergripande insatser som ska bidra till att stärka huvudmännens planering av sitt kompetensbehov i syfte att utveckla vårdens verksamheter för en god och nära vård.

Medlen för utvecklingsområdet får användas till en ändamålsenlig kompetensförsörjning inom området en nära vård, utvecklade förutsättningar på arbetsplatsen och utbildning av vårdens framtida medarbetare. Därutöver avsätts 400 miljoner kronor till regionerna och 100 miljoner kronor till kommunerna för vidareutbildning av specialistjuksköterskor.

Fru talman! I regeringen budget för 2023 lyfter man också fram att arbetet med civilt försvar ska öka. Bidragen för folkhälsa och sjukvård ska ökas med 100 miljoner kronor 2023 för detta ändamål. Regeringen anför även att totalförsvaret ska stärkas och att återuppbyggnaden av det civila försvaret ska öka.

I början av året slöts en överenskommelse mellan staten och SKR om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar 2023. Syftet med överenskommelsen är att ge regionerna långsiktiga förutsättningar för hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar. Överenskommelsen ska skapa förutsättningar för regionerna att bedriva ett långsiktigt, uthålligt och effektivt arbete bland annat i fråga om anställning av personal som är adekvat för arbetet.

Regionerna har tilldelats 400 miljoner kronor 2023 för att arbeta med bland annat krigsorganisation och dess bemanning, samverkan och ledning, utbildning och övning, omhändertagande av många skadade samt försörjningsberedskap. Det är viktigt att vi i Sverige förbereder oss och skjuter till dessa delar, med tanke på det försämrade säkerhetsläget runt omkring oss.

Anf. 138 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag håller med Dan Hovskär om att det är bra att det har blivit en skyddad yrkestitel för undersköterska, något som vår regering drev fram.

Nu är nästa steg på gång. Parterna, alltså fack och arbetsgivare, har kommit fram till en utbildningsstege. För att den ska kunna förverkligas behöver Äldreomsorgslyftet vara kvar, så jag hoppas innerligt att regeringen kommer att fortsätta med det.

Min fråga handlar om detta: I Tidöavtalet framgår att det ska genomföras en enhetlig och gemensam digital infrastruktur för den svenska sjukvården. I intervjuer har ansvarig minister talat om vägar, trafikregler och vägskyltar som gör att data hamnar rätt och att vi inte har lyckats med detta fullt ut.

I denna fråga har regeringen och Socialdemokraterna lite likartade intressen. Som jag nämnde tidigare pågår flera olika utredningar som vi har tillsatt, däribland en utredning om sekundäranvändning av hälsodata. Den ska lämna sitt slutbetänkande i september men har redan nu skickat in en promemoria till regeringen där de listar förslag på tre områden som behöver adresseras omgående. Det saknas nationell samordning, nationell styrning och byggstenar för infrastruktur för hälsodata. Det pågår många andra utredningar, men med anledning av det som nu pågår inom sekundär och digital infrastruktur är min fråga: För vilka aktörer ska den digitala infrastrukturen på detta område vara enhetlig och gemensam när det gäller regioner, kommuner och privata utförare?

Anf. 139 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Det finns många viktiga frågor, men just när det gäller den digitala infrastrukturen i vården finns det väldigt mycket att göra. Det man kan konstatera är att vi så att säga behöver ha mer av samma ingångar.

Flera av oss har jobbat inom vården och vet att man kan få sitta med väldigt många olika system. För att slutföra i stort sett en och samma fråga kan man få använda upp till tre fyra, kanske till och med fem sex olika system. Det måste vi försöka att hitta en digital infrastruktur för.

Det är ett samordningsarbete som nu pågår. Det är en viktig del i vården, och vi pratar om kompetens och också resurser. Kan vi då möjliggöra att vi har ett system och enklare vägar in i vårdens arbete kommer vi också att frigöra tid till det patientnära arbetet.

Flera utredningar är alltså igång. Jag har inte något direkt svar på ledamotens fråga som jag uppfattade den, alltså vilka olika titlar som ska användas det här. Det handlar ju om helheten i vården; det är det jag uppfattar att man håller på och jobbar med.

Anf. 140 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Vi kan förstå av de uttalanden som gjordes från Utredningen om sekundäranvändning av hälsodata, som ska lämna sitt betänkande i september, där de listar förslag på de här tre områdena som behöver adresseras omgående, att det behövs besked snarast i viktiga frågor runt den nationella samordningen, den nationella styrningen och byggstenarna för en infrastruktur för hälsodata. Detta har också koppling till någonting som heter EHDS, det europeiska hälsodataområdet, en förordning som innebär att hälsodata ska kunna delas både effektivare och säkrare till nytta för individen, vård och omsorg, akademi och näringsliv liksom för Sverige som kunskapsnation.

Arbetet med att nationellt försöka ensa den digitala infrastrukturen har pågått en längre tid, och då menar jag att man från statlig nivå har jobbat med detta länge. Det förefaller i stor utsträckning som om en av utmaningarna är att det är frivilligt för utförare, och då pratar jag mer vårdhuvudmän

av olika slag, att välja att använda standarder, verktyg, produkter och tjänster inom den digitala infrastrukturen.

Därför vore det intressant att få veta om regeringen har kommit vidare i frågan om vilka aktörer – inte titlar utan huvudmän – som ska ingå i den digitala nationella infrastrukturen och hur det ska gå till att få med allihop, vilket är min fråga till ledamoten. Om man inte har tänkt sig det, vilka är det då som ska lämnas utanför den här infrastrukturen?

Anf. 141 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att den digitala vården är viktig i vårdutvecklingen. Det som är på gång är en gemensam standard för en nationell plattform för tillgänglig information om kvalitet, väntetider och utbudet av vård. Det är det man jobbar med just nu, alltså flera delar av det som Anna Vikström tar upp i sin fråga.

Den digitala infrastrukturen är viktig och kommer bland annat också att finnas inom ramen för Vision e-hälsa 2025. En överenskommelse om att etablera en säkrare datakommunikation är också någonting som kopplas in i God och nära vård. De här frågorna håller på att beredas.

För att vi ska få ihop helheten behöver man hitta strukturer som gör att det är attraktivt även för de privata vårdgivarna att vara med i detta, och min förhoppning är att vi ska få se en helhet inom hela vårdsektorn.

Anf. 142 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När det gäller statlig vård ska det utredas helt och fullt, vilket vi är tacksamma för, så att ni inte bara slår klubban i bordet. Det är ju svårt att se hur det skulle kunna gynna allt, så att säga. Statlig styrning, däremot, behövs på en rad områden. Det ska jag inte gå in på här.

När det gäller ojämlikheten gällande vilken vård man får kan man bara gå till Stockholmsregionen och titta. Det är väldigt intressant. Där kan man se att det skiljer 18 år i medellivslängd mellan en högutbildad man i Danderyd och en lågutbildad man i Vårby – 18 år. Där kan man snacka om skillnad, och sedan kan man fundera på varför det har blivit så. Men det får bli en annan debatt.

Det är klart att det spelar roll var man bor någonstans. Det här handlar också om hur vi ska se till att vi får hälso- och sjukvård som fungerar i glesbygd. Det är någonting som man gemensamt måste se till att det funkar.

Jag är ganska orolig för hälso- och sjukvården framgent när det gäller ekonomin. Det är jag inte ensam om; det är också 17 av 21 regioner. Då kan man alltid säga att man kan springa snabbare, tänka bättre eller whatever. Men jag tror helt enkelt att det kommer att bli en kris, och jag tycker att det är väldigt tråkigt. Vi befinner oss i en ekonomisk kris när det gäller bostäder, maten och så vidare, och nu fixar regeringen tillsammans med SD också till en välfärdskris i det hela.

Därför undrar jag hur ni har tänkt er långsiktigheten i hälso- och sjukvården. Nu sitter man i regionerna och vet inte riktigt vad man ska skära ned på, vad man kan göra och hur patientosäkert det kan bli. Har ledamoten Hovskär några idéer om det?

Anf. 143 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag är relativt ny ledamot här i riksdagen och har jobbat i kommunledningen i Falköpings kommun och i Västra Götalandsregionen med hälso- och sjukvård. Man kan konstatera att vi i både Kommun- och Regionsverige har gjort stora överskott under de senaste åren, och där finns pengar som man nu kan använda.

Vi har hamnat i en tuff ekonomisk kris, och det är inte alltid bara pengarna som avgör hur man ska jobba. Många av de bästa projekten handlar om hur man utvecklar saker och ting och hur man kan jobba på nya sätt. Att skyffla in pengar är inte alltid den stora lösningen, även om man inte ska blunda för den ekonomiska kris som Sverige ändå befinner sig i.

Om vi tittar framåt ser vi att det finns många olika delar som kan göras för att jobba med utveckling. Regeringen har också tillfört kommuner och regioner en del pengar, 12 miljarder, under 2023, så de har fått en hel del. Sedan är det det ekonomiska läget i Sverige som påverkar detta.

Anf. 144 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ni har ju använt er av det här med inflationen och menat ungefär att om vi satsar på välfärden så kommer inflationen att öka jättemycket. Men så är det inte. Till och med Konjunkturinstitutet har sagt att det är en liten inflationseffekt av offentliga investeringar.

Vi står i en ekonomisk kris. Det vet vi alla som betalar mer för maten, mer för lån och så vidare. Dessutom ser ni till – precis det tycker jag att ni gör – att kommuner och regioner får skära ned i sin verksamhet. Man kan ha väldigt fiffiga idéer om vad man ska göra och inte göra, att utveckla hit och dit. Men då ska det också finnas personal på plats, inte sant?

17 av 21 regioner säger att det kommer att bli kris, för de betalar också mer för hyror, varor och så vidare. De ligger ganska risigt till. Då menar jag att det är märkligt att ni mitt i den ekonomiska kris som vi redan står i också ser till att det blir en välfärds-kris.

Det låter ibland som att SKR, olika regioner och kommuner, hittar på att det är en kris. Men man ser ju tydligt att det kommer att bli en kris. Om man inte har tillräckligt med resurser kommer man inte att kunna anställa utifrån de behov man har, för det finns enorma behov av anställningar. Man kommer inte heller att kunna rekrytera exempelvis administrativ personal som kan ta över arbetet från hälso- och sjukvårdspersonalen, som vi vill, när det gäller att dokumentera och så vidare.

Jag är minst sagt orolig över detta. Det blev heller inget hopp om att det kommer att bli bättre när man fick er vårbudget i sin hand. Jag tror att väldigt många ute i regionerna och de som arbetar inom hälso- och sjukvården är rejält nervösa.

Anf. 145 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Karin Rågsjö för frågan.

Vi står i en av de större ekonomiska kriser som vårt land har sett på väldigt många år. Just inflationen är en av de viktigaste delarna att trycka ned, för om inflationen skulle fortsätta att ligga på en väldigt hög nivå skulle alla våra pengar bli mindre värda. Det vi tjänar blir mindre värt, så man kan handla mindre. Samma sak blir det för våra kommuner och regioner. Därför handlar en av de viktigaste delarna om att få ned inflationen.

Vi måste ta ansvar för ekonomin. När inflationen förhoppningsvis bromsar in kan vi gasa på med mer pengar.

Karin Rågsjö pratar om välfärds kris. Vi ser ju den ekonomiska krisen, men kommuner och regioner i Sverige har en stabil ekonomi.

Jag tror att många förstår att vi måste ta de här stegen för att få ned inflationen för att sedan kunna ta steget vidare. Det om något tror jag att människor ser som ett hopp om att vi har ansvarsfulla politiker som inte bara gasar på just nu. Men förhoppningsvis kan vi göra det framöver.

Anf. 146 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Sverige befinner sig i en krissituation inom hälso- och sjukvården. Vårdplatserna minskade under förra alliansregeringen, men det stora raset kom efter 2014 då Socialdemokraterna styrde tillsammans med Miljöpartiet. En femtedel av alla sjukvårdsplatser försvann under den här perioden. Men frågan är om det över huvud taget hade gjort någon skillnad om det hade funnits 5 000 platser fler i dag. Hade sjukvården och sjukvårdspersonalen klarat av att handha dessa platser? Svaret är nej.

Den svenska sjukvården har av naiva politiker målats in i ett hörn där det å ena sidan inte finns tillräckligt med platser, å andra sidan inte heller finns någon personal som kan bemanna. Redan i dag tvingas sjukhus att stänga avdelningar på grund av underbemanning, medan sjukhus i andra fall tvingas satellitvårda patienter på andra avdelningar på grund av för få platser. Det är en otroligt svår balansgång för alla sjukhusledningarna att bemöta och en förödande och kaosartad situation som är ovärdig ett välfärdsland som Sverige.

Fru talman! Den svenska hälso- och sjukvården ska erbjuda de senaste kunskaperna, beprövade och avancerade behandlingsmetoder, den senaste tekniken och väl fungerande läkemedel. Allt detta behövs för att på bästa sätt kunna bota, lindra och förebygga sjukdom och ohälsa. Det är också viktigt att sjukvården kontinuerligt utvecklas och förnyas, att såväl fysiska som psykiska sjukdomar behandlas samt att patienter får en kvalificerad och patientsäker vård under hela livet. Patienter ska få rätt vård, i rätt tid, på rätt plats och efter sina särskilda behov. Den skattefinansierade sjukvården har bara legitimitet om den kan leva upp till hälso- och sjukvårdens ambitioner. God tillgänglighet är en fråga om patientsäkerhet, och här menar vi sverigedemokrater att vi tillsammans behöver ta krafttag. En svensk sjukvård som åstadkommer goda medicinska resultat är värd att vara stolt över.

För att nå målet om en sjukvård i världsklass krävs även att tillgängligheten och jämlikheten säkras över hela landet, i hela vårdkedjan och inom alla verksamhetsavdelningar. Nuvarande förödande situation med en stor variation i tillgänglighet, både mellan olika regioner och kommuner och mellan olika vårdområden, skapar orättvisor och bristande förtroende.

Sverigedemokraterna menar att svensk sjukvård ska vara jämlik för den som söker den. En sammanhållen och högkvalitativ vård bidrar till ett starkt förtroende för vården och ökar hälso- och sjukvårdens samlade legitimitet hos befolkningen. Följden av detta, fru talman, blir en ökad patientsäkerhet och en stark vård. Och det är någonstans det som är målet.

Prot. 2022/23:99

27 april

-----

*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

Sverigedemokraterna har i samarbete med regeringspartierna gemensamt förhandlat fram Tidöavtalet. Överenskommelsen rymmer ett ambitiöst avsnitt om den svenska hälso- och sjukvården, där vi också ser flera av Sverigedemokraternas sedan länge presenterade åtgärder och förslag, incitament för sjukvårdens organisation och strävan mot jämlikhet. Sverigedemokraterna gör skillnad för Sverige och svensk sjukvård, och det är jag som ledamot väldigt stolt över.

En av de större reformerna i Tidöavtalet berör hälso- och sjukvårdens organisering. Sverigedemokraterna har länge förespråkade en ökad statlig styrning med målet att nå en ökad jämlikhet, effektivisering och kvalitetshöjning över landet. Vi är också öppna för att utreda frågan, vilket i dagsläget görs, om huvudmannaskap för den svenska vården. Samtidigt ser vi stora utmaningar i dagens styrning av den svenska hälso- och sjukvården, varför en bred utredning är alldeles nödvändig för att ta ställning i en oerhört stor och avgörande fråga för den framtida hälso- och sjukvården.

Redan 2018 framförde Sverigedemokraterna följande: År 1862 delades Sverige in i landsting som en del i en genomgripande decentralisering och demokratisering. Det är också på denna regionala nivå som ansvar för hälso- och sjukvården har fördelats. Dessvärre riskeras vårdens jämlikhet, då tillgänglighet och behandlingsresultat skiftar alltför mycket mellan olika regioner. För att säkerställa en jämlik och tillgänglig sjukvård av hög kvalitet anser Sverigedemokraterna att staten bör ha ett tydligt ansvar för styrning och finansiering. Landstingens och regionernas historiska roll som beställare och finansiär avseende vård bör i hög grad ligga på statlig nivå. Samtidigt bör varje ansvarsmodell vara väl förankrad och sträva efter rätt balans mellan nödvändig nationell samordning och lokal anpassning. Inget system ska vara låst, med respekt för den komplexitet som gäller när en hel vårdkedja ska hålla samman.

I Tidöavtalet lyfts även frågan om nationell vårdförmedling, som vi sverigedemokrater tidigare kallat för vårdgarantikansli. Vi har drivit frågan under många år och då framfört att Sverige behöver en nationell funktion som får det övergripande samordningsansvaret för den lediga vårdkapaciteten i landet. Förslaget har utvecklats och finns nu som en del i avtalet. Det är påbörjat genom det gemensamma budgetförslaget hösten 2021 som kom från Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Ytterligare ett område som är prioriterat i Tidöavtalet är sjukvårdens kompetensförsörjning. Det är angeläget att komma till rätta med kompetensförsörjningen och inte minst personalens arbetsmiljö, som är tongivande i det arbetet. Personalens engagemang, arbetsmiljö och psykiska hälsa på jobbet är i någon mening grundbulten i hela vården och grundläggande för att Sverige ska kunna leverera såväl vård och omsorg som forskning och kvalitetsutveckling.

I avtalet nämns också bland annat att behovsläget nu och framgent av medicinskt utbildad personal kartläggs nationellt. Av kartläggningen ska framgå vilka insatser för befintlig och ny vårdpersonal som kan behövas för att förbättra personalförsörjningen. Där ska även redogöras för ansvarsfördelningen för personalfrågor mellan vårdhuvudman och staten.

Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en nationell plan för att förbättra hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning samt ingått en överenskommelse om god och nära vård 2023 mellan regering och Sveriges Kommuner och Regioner, vilket ska göra primärvården till ett så kallat nav för hälso- och sjukvården – bara för att nämna några exempel på åtgärder som vi sverigedemokrater välkomnar.

Fru talman! För att sjukvården över huvud taget ska få chans till återhämtning och vara en grund för hälsa och vård på lika villkor kommer vi inom Sverigedemokraterna att verka för en ökad nationell samordning. Vi kommer att verka för att minimera den administrativa bördan för vårdnära personal. Vi kommer också att verka för att öka takten på reformeringen av den digitala infrastrukturen inom vården.

Vi anser att digitaliseringen kan göra att en stor andel vårdmöten kan genomföras digitalt. Ökad användning av digital teknik kan underlätta självmonitorering i hemmet. Patienten kan därför ta en mer aktiv roll i sin egen vård, vilket också efterfrågas av patienterna.

Digitalisering kan också minska onödig byråkrati, vilket vi anser måste ske, och därmed ge medarbetarna mer tid att skapa ökad patientdelaktighet. Inte minst är en sammanhållen journalföring ett av de viktigaste redskapen för att lyckas med en patientsäker vård.

Svensk sjukvård ska bli bra igen, och jag ser hoppfullt på framtiden med en ny högerregering med Tidöavtalet som grund.

Fru talman! Sverigedemokraterna står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men vi väljer att i kammaren yrka bifall till reservation 6.

Anf. 147 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Sverige har en fantastisk hälso- och sjukvård. Det beror på personalen, forskningen och att vården i hög grad är offentlig. Vi har inte en vård som i sin helhet utgår från folks plånbok.

Men vi har en vård som har blivit mer ojämlig. De med störst behov riskerar att hamna sist i vårdköen, och specifikt i våra stora städer finns gigantiska klyftor. Mellan andehållplatserna i Stockholms tunnelbana skiljer det flera år i medellivslängd. Till exempel lever en högutbildad man i Danderyd i genomsnitt 18 år längre än en lågutbildad man i Vårby.

Förutsättningarna för en jämlik vård skiljer sig åt beroende på var i landet du bor, och därför krävs ett ökat statligt inflytande över den ekonomiska omfördelningen och ökade resurser till vården. Det regionala självstyret är en tillgång i det förebyggande arbetet och i folkhälsoarbetet, men det måste också skapas en jämlik platta att stå på över landet. Den vård du erbjuds ska inte vara beroende av din samhällsklass, ditt kön, ditt ursprung eller var du bor.

Vänsterpartiet vill skapa den arbetsmiljö vårdpersonalen förtjänar. I Vänsterpartiets budgetmotion finns förslag på kraftigt ökade generella statsbidrag för bland annat ökad personaltäthet, högre löner och förbättrad arbetsmiljö i hela välfärden. Vi har helt enkelt andra prioriteringar än Tidöängnet.

Inflationen beror till stor del på energipriser och livsmedelspriser, men regeringen och Sverigedemokraterna hänvisar till den höga inflationen och reformutrymmet för att förklara bort avsaknaden av progressiv politik, det vill säga man skapar en välfärds-kris. Konjunkturinstitutet har tittat på

detta, och det är helt enkelt en mycket liten inflationseffekt av offentliga investeringar.

Jag har träffat flera företrädare för regionerna, och jag har varit ute i regionerna och pratat med personal. Regionerna kommer tyvärr att uppleva en typ av härdsmläta på grund av att statsbidragen är på en minimalistisk nivå, och det kommer att slå hårt mot sjukvården. Ansvariga för detta är Sverigedemokraterna och regeringen.

Det är helt uppenbart att det inom vården behövs fler utbildade kollegor, bättre scheman med möjlighet till återhämtning och förkortad arbetstid med bibehållen lön. De administrativa sekreterarna ska hjälpa vårdpersonalen så att de slipper sitta vid skrivborden. Vidare ska det finnas forskningsmöjligheter, bra lön och bra arbetstider.

Hur gör man då? Vi har tagit fram olika typer av arbetstidsmodeller som innebär kortare arbetstid med bibehållen lön.

Inhyrd personal är ingen lösning på lång sikt, utan de blir en desperat lösning på kort sikt. Det är dyrt. Den personal som är på plats får en betydligt lägre lön än de som kommer in från sidan, och dessutom ska de som kommer in från sidan från hyrbolagen få extra utbildning av den personal som finns på plats.

Detta är pengar som i stället borde ha lagts på personalens löner. Det är oerhört viktigt att vi på alla sätt försöker få bort hyrpersonal, och jag tycker att SKR kunde ha gjort mer i ärendet under åren som har gått. Det har inte hänt så mycket.

All vårdpersonal ska kunna leva ett dragligt liv på sina löner; även de med de lägsta lönerna i regionerna. Det gäller alla som sliter i tunga jobb i välfärdens kök, lokalvård, vaktmästeri och tvätterier men också undersköterskorna, som faktiskt i dag är lågt avlönade. De måste få ihop till en inkomst så att det går att leva på ett rimligt sätt. Det måste vi ändra på. Den ensamstående mamman som är undersköterska ska kunna klara sig på ett jobb och inte behöva ha två jobb.

Vi anser att regeringen borde skapa förutsättningar för att förbättra arbetsmiljön, stärka kompetensen och förbättra villkoren för de anställda inom hälso- och sjukvården. Jag yrkar bifall till reservation 7.

Det har länge varit efterfrågat att undersköterskor ska kunna vidareutbilda sig till sjuksköterskor, och det är en viss process. Många menar att kompetensen finns och att de ska få ett snabbspår in. Även om det skulle öppna möjligheten för fler att utbilda sig till sjuksköterska vill Vänsterpartiet vara tydligt med att det inte i sig är lösningen på bristen på sjuksköterskor. Där är det bättre arbetsmiljö och högre löner som gäller. Vi vill ändå ta fram en nationell plan för undersköterskors möjligheter att utbilda sig till sjuksköterskor.

Välfärdsresurserna måste styras efter en behovsprincip, där störst behov kommer först. Det låter rimligt – inte sant? Sjukast först. För nätläkarbolagen och andra privata vårdgivare är de friskaste patienterna de mest lönsamma. Olika undersökningar visar att etableringsfriheten innebär att vårdcentraler placerar sig i områden där folk inte är så jättesjuka. Jag pratar ofta om Stockholm. Där kan man jämföra antalet vårdcentraler på Östermalm med Botkyrka, och det är dubbelt så många vårdcentraler på Östermalm.

Nätläkarna är en intressant fråga. Avlastar nätläkarna vården? Vilka tar kontakt? Är det de i Kalix som ringer eller de på Karlaplan? Är det de sjukaste som ringer? Är det behoven som styr, eller är det kommersen som styr? Vad händer med den kontinuerliga vården? Eller blir det en sönder-splittrad vård? Det är intressanta frågor. Exempelvis Vårdanalys har tittat på dem.

Eftersom det råder en fri marknad i dag när det gäller hälso- och sjukvård kan det också skapas olika typer av avarter. Vi har sett ett antal nätläkare öppna speciella digitala mottagningar för övervikt. De har skrivit ut diabetesmedicin, som har en fantastisk förmåga att få folk att gå ned i vikt snabbt. Och detta har skett utan uppföljning.

Vi anser att en viss rådgivning och enklare sjukvård via videosamtal ska funka i den regionala vården. Det är märkligt att det inte är en självklarhet. Och därför måste den vården få prioritet.

Som ni förstår vill vi avskaffa den fria etableringsrätten, men det är oerhört viktigt att vi också värnar patienternas valfrihet.

Det har varit en pandemi, och vi har lärt oss mycket av den. Det är regionerna som är ansvariga för att bedriva medicinsk vård. I alltför många fall har regionerna inte brytt sig om att arbeta i enlighet med vad myndigheterna har sagt. Det innebär att det inte har funnits några lager, utan i stället har det varit fråga om just in time-modellen. Långtradaren har fungerat som lager på väg till sjukhuset.

I Sveriges tre största regioner, som då var högerstyrda, saknades tillräckligt stora lager när pandemin bröt ut. Därför anser vi att det måste lagstiftas i denna fråga. Regionerna ska ha pandemilager.

Vi anser också att offentligt finansierade privata vårdenheter ska omfattas av statens krisberedskap och lyda under samma krav som offentliga verksamheter när det dyker upp en kris. Vi vill att samtliga privata vårdföretag med avtal från regionen enligt lag ska ingå i regionernas och statens krisberedskap.

En jämlik vård måste vara målet, inte en växande vårdmarknad där de med de största behoven hamnar sist.

Anf. 148 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Karin Rågsjö.

Vänsterpartiet pratar ofta om att man ska tillföra en hel del ekonomi i hälso- och sjukvården. Det är mycket prat om att tillföra en massa pengar hela tiden. Det känns som om det skulle finnas en dold pengapåse någonstans som man skulle kunna ta ur och ge till sjukvården att själv administrera detta.

Jag har en ganska kort fråga: Om man inte har den pengapåsen, hur löser man då vården i stället?

Jag menar att det i dag finns en otrolig kapacitet i våra regioner som är totalt outnyttjad. Vi har en administrativ koloss inom regionerna som har bildats de senaste tio åren.

Vi kan titta på mitt län, Kalmar län. Jag har inte exakta siffror, men jag beräknar att det finns ungefär 200 administrativa medarbetare, som är legitimerad personal men alltså arbetar med något helt annat.

Hur kan det här komma sig, och vad gör man åt det? Finns det inga lösningar på sådana saker? Kan man inte titta på vad som finns här och nu

och se hur man kan utnyttja de resurser som finns? Vad säger ledamoten om det?

Anf. 149 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det här handlar ju om hur man prioriterar.

Vi börjar med ekonomin. Vi vill exempelvis låna till klimatinvesteringar eftersom vi tycker att klimatet är viktigt och tycker att vi står inför en otäck utveckling. Det är inte ni så pigga på, om man säger så. Det är det första.

Sedan kan det ibland komma lite floskler från högersidan om att vänstern har någon sorts gömd kappsäck som vi ska använda pengarna från. Så är det inte. Vi prioriterar annorlunda. Vi har inte skattesänkningar för de rikaste. Vi hade tagit bort pengarna som de som har 50 000 och mer har fått i skattesänkningar och så vidare. Det är precis det det handlar om.

Jag tror att man måste göra väldigt många saker samtidigt inom hälso- och sjukvården.

Jag tror exempelvis att det är oerhört viktigt att få in administrativ personal som underlättar för läkare och sjuksköterskor så att de slipper sitta vid sina datorer.

Jag tycker att det är märkligt – makabert, skulle jag kunna påstå – att vi i dag inte har en länk, en platta att stå på, när det gäller digitalitet mellan regionerna. Det är ett misslyckande, och jag menar att det är ett misslyckande för alla partier. Det här skulle man ha kunnat sätta i sjön för ganska länge sedan, men man håller fortfarande på och funderar på hur och var och varför. Det tycker jag är skrämmande.

Jag är uppriktigt sagt väldigt orolig över hälso- och sjukvården just nu.

Det behövs fler som arbetar inom hälso- och sjukvården för att öppna vårdplatserna. En vårdplats är ju inte bara en säng, utan det innebär att det ska finnas personal. Då behöver man anställa fler, och för att kunna anställa fler måste man ha mer sekiner. Inte sant? De kommer inte att jobba gratis, även om några kanske hade velat det. Jag tror att det är oerhört viktigt att titta på helheten.

När det gäller prioriteringar och ekonomi säger till och med Konjunkturinstitutet att inflationen inte går upp på grund av att man har satsat på välfärden, utan det beror på helt andra saker. Välfärden går fri i det.

Anf. 150 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten!

Ledamoten berör lite det här med att vi inom svensk sjukvård i dag till exempel har full tillgång till läkarkapacitet. Bristen är sjuksköterskor, i stort sett. Sedan är det upp till varje region att bestämma hur man utnyttjar dessa resurser, fördelar arbetsuppgifter och så vidare. Men det är något som den här regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna tittar på för att kanske få en bättre bild av hur det ser ut egentligen.

Vad jag menar är att det bör finnas tillräckligt med vissa resurser inom regionerna i dag som går att utnyttja på rätt sätt. Vad är det som gör att inte Vänsterpartiet ser detta?

Anf. 151 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Nu är det så här att vi har träffat Läkarförbundet, Vårdförbundet och Kommunal och pratat med dem. De ser den här krisen komma.

Man måste göra massor med olika saker, men det de har pratat om jättelänge är arbetsmiljön. Det är den stora grejen inom hälso- och sjukvården: arbetsmiljön.

Vem vill arbeta på ett schema som är helt outhärdligt, som gör att man exempelvis inte får träffa sina barn för att det inte funkar?

Vem vill springa runt på en akutavdelning där det ligger otroligt många människor, där det ser ut som om det varit krig? Så ser det ut på grund av att det är så överbelastat. Man kan gå in på vilken akutmottagning som helst på ett större sjukhus i dag och förfäras över vad som hänt.

Då måste man fundera på allt möjligt – anställningar, hur det ska bli bättre för personalen och hur man ska få människor att stanna kvar.

Hur ska vi kunna se till att fasa ut hyrläkare, hyrsjuksköterskor och hyrundersköterskor som har kostat jättemycket pengar? Det kanske är ett politiskt projekt som vi alla skulle tycka var bra. Inte sant?

Det är massor med saker man måste göra. Men jag tror att man ska lita på välfärdsarbetarna. Jag tror att man ska lita på hälso- och sjukvården, på läkarna och sjuksköterskorna och undersjuksköterskorna som beskriver sin arbetsmiljö som väldigt jobbig. Och det har inte hänt de senaste sex månaderna, utan det har varit så länge. Då måste vi se till att vi får en hälso- och sjukvård där de som arbetar där trivs och stannar kvar och att vi kan anställa fler. Det tror jag är grunden.

Anf. 152 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Det verkar som att ledamoten har täta kontakter med Konjunkturinstitutet. Hon har vid flera tillfällen sagt att välfärden inte driver inflation.

Det må så vara, men med tanke på att ledamoten och hennes parti lade en budget som var underfinansierad med 200 miljoner är min fråga vad Konjunkturinstitutet säger om det. Hade det drivit inflation?

Jag må vara en enkel människa, men för mig handlar ekonomi väldigt mycket om att inte göra av med andras pengar hur som helst.

Ledamoten pratar om prioriteringar. Ja, där är ledamoten och jag helt överens. I svåra tider måste man göra prioriteringar. Men när prioriteringslösningen är att man går till banken och lånar pengar, då vet jag inte om det kan kallas prioritering. Risken är ju att vi hamnar i en situation som tenderar att leda det här landet in i TV3:s program *Lyxfällan*.

Jag ställer frågan igen. Hade Vänsterpartiets budget drivit inflation, enligt Konjunkturinstitutet? Eller är det likadant som med välfärden?

Anf. 153 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det här tenderar att bli en ekonomisk diskussion. Jag kanske får skylla mig själv.

Jag hänger inte jättemycket med Konjunkturinstitutet. Jag hänger mycket med Ali Esbati. Jag hänger också mycket med våra ekonomer, som är superkompetenta, och jag läser deras papper.

Vi har lånat, absolut. Vad har vi lånat till? Vi har lånat till klimatet. Vi tyckte att det var lite urgent att göra det. Då behövs det stora satsningar för att ställa om Sverige, stora satsningar, och det finns inte i er budget. Det tycker jag är skrämmande.

Dessutom har vi lånat till tågen, ni vet, så att det finns räls att åka på och tågen finns där.

När det gäller vems pengar kanske vi nu när det verkligen är kris och vi vill göra något åt den krisen ska titta på rutbidragen, exempelvis. Vad kan vi göra åt dem? Man skulle kunna använda rutbidragen till att höja barnbidraget. Det är mycket man kan göra. Man kan vara väldigt kreativ för att se till att de personer som har det sämst i samhället kan få det lite, lite bättre under den här krisen så att de inte går under fullständigt.

Lyxfällan är inte vi i Vänsterpartiet skyldiga till, måste jag säga, utan det är de lån som har getts av bankerna. Är det några som är lyckliga just nu verkar det ju vara bankerna. Det går väldigt bra för dem.

Hälso- och sjukvård tycker jag att vi ska satsa på, och då är det massor med olika insatser vi måste göra. Det är inte bara finansiella insatser, utan vi måste också se till att det här finns som vi alla pratar om – digitaliseringen och så vidare som man har pratat om så länge och som ska finnas inom hälso- och sjukvården, även den regionala. Där har man liksom tappat, och det tycker jag är tråkigt. Där måste vi göra något radikalt.

Jag tycker att det vore bra om regeringen och SD hade mer långsiktighet i finansieringen av hälso- och sjukvården så att hälso- och sjukvården såg vad som låg framför den.

Anf. 154 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det var ändå glädjande att någonstans där i mitten faktiskt få höra lite idéer om prioriteringar i stället för att pengar ska hämtas någon annanstans, till exempel genom att låna. Vi befinner oss just nu i en ekonomisk kris, inte bara i Sverige utan över hela världen. Det är en av de kanske djupaste kriser vi har varit i på väldigt länge. Jag betackar mig för att då låna upp pengar. Om vi i andra änden väljer att prioritera när det gäller hur vi använder de pengar vi har är det en helt annan sak.

Anf. 155 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vi står inte bara inför en ekonomisk kris utan också inför en klimatkris. Antingen tar man den på allvar och säger att vi måste ställa om och göra vissa saker eller också kommer mina barn, och framför allt mina barnbarn, att få ett ganska trist liv.

Man kan också låna ungefär som Joe Biden gjorde i USA, med jättepaketet för att få folk i arbete. Vi har en järnväg som inte är på topp – det tror jag att väldigt många ledamöter håller med om. Man står och har misstänkt tåget och hoppas att nästa kommer ganska snabbt.

Men när det gäller hälso- och sjukvård måste man absolut ha massor av kreativa idéer. Och de kreativa idéerna kommer kanske inte härifrån utan från personalen. Då måste man lyssna mer.

Jag tillhör dem som tycker att exempelvis sjuksköterskor och även läkare ska få större spelrum när det gäller att bygga upp verksamheten. De är ju de som vet exakt vad som är bäst för dem, på deras avdelning. Inte ens politikerna i regionen vet det. Man måste absolut ge personalen inom hälso- och sjukvården den friheten.

Anf. 156 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Då står jag åter i talarstolen efter att ha lyssnat på vad jag trodde skulle vara en debatt om sjukvård – och inte bara sjukvård generellt utan kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap – men hört hur det urartat till en debatt om huruvida vi ska låna mer och om *Lyxfällan* och inflation. Så är det tyvärr ofta när vi ska diskutera sjukvården: Det hamnar väldigt lätt i något annat, ekonomisk politik eller helt andra saker.

Jag tänkte försöka hålla mig till det som betänkandet handlar om, nämligen tre viktiga områden: kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap. På två av dessa områden, e-hälsa och beredskap, tycker jag att det har hänt väldigt mycket positivt.

När det gäller e-hälsa tog den förra regeringen ett antal initiativ, och vi ser hur även den nuvarande regeringen har tillsatt och kompletterat utredningar. Där tror jag alltså att det under den här mandatperioden kommer att ske betydligt större framsteg – kanske inte bara beroende på den regering som nu sitter utan också beroende på det som har hänt tidigare.

Även vad gäller beredskap, som vi hade en debatt om här i kammaren för någon vecka sedan, tas steg framåt. De bekymmer vi hamnade i på grund av att vi inte hade tänkt att vi kunde hamna i en kris är inte på väg att lösas, men det tas ändå väldigt snabba steg framåt.

Men något som *inte* är på väg att lösas, fru talman, är den fråga man alltid hamnar i när man diskuterar olika problem i den svenska hälso- och sjukvården, nämligen bristen på kompetens och bristen på personal som kan bedriva sjukvården.

Jag blir inte särskilt mycket tryggare när jag hör företrädare för den nya regeringen, som säger att det som behövs nu är en kartläggning. Vi vet exakt vilka personalkategorier som saknas. Man hade kunnat tillägga att det som behövs är mer av nationell styrning. Dimensionering av vissa utbildningar är en fråga som ägs av staten. Men dimensionering av utbildningen av specialistläkare och specialistsjuksköterskor ligger i dag på regionerna. Det är klart att det krävs mycket mer av nationell styrning här.

Men för att göra något åt detta mycket stora problem krävs också ett antal konkreta förslag. Man kan inte vifta med en trollstav och lösa inflationen eller något annat, och så löser man inte heller detta. Man löser det inte heller genom en kartläggning. I stället krävs att man systematiskt går igenom och tittar på vad man kan göra, och det är många olika beslut som krävs.

För det första måste vi se till att man kan ha ett längre arbetsliv och se till att satsa på kompetensutveckling för dem i sjukvården som är 60 plus. I dag är det snarare så att om man har fyllt 60 får man inte längre kompetensutveckling av sin arbetsgivare.

Läkarförbundet och Vårdförbundet har larmat om att pensionsreglerna behöver ses över. Vi räddades under pandemin, inte minst i samband med vaccinationerna, av att väldigt många pensionärer kom tillbaka och jobbade. Men det visade sig då att pensionsreglerna gör att det är väldigt svårt. Har du väl bestämt dig för att gå i pension har vi system som motverkar att du tar en paus i pensionen och kommer tillbaka. Gör något åt detta!

Se till att det blir som det har varit tidigare så att läkarstudenter kan komma in och arbeta som undersköterskor. Det finns ett antal saker som kan göras för att se till att utnyttja dem som faktiskt finns i systemet.

Prot. 2022/23:99

27 april

-----

*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

Prot. 2022/23:99
27 april

-----
*Kompetensförsörjning,
e-hälsa och beredskap*

Vi måste också, fru talman, fundera på vilka i sjukvården som ska göra vad. Vi har flera gånger lagt fram förslag om att använda undersköterskornas kompetens på ett helt annat sätt genom att ge även dem möjlighet till karriärtjänster och specialistutbildningar. Då kan de ta över ett antal arbetsuppgifter som i dag utförs av sjuksköterskor, som det är betydligt större brist på.

Vi måste se till att vi får en systematik när det gäller att utbilda serviceassistenter. Det behöver inte vara kompetenta undersköterskor som gör alla uppgifter runt patienter, utan man skulle kunna använda serviceassistenter betydligt mer.

Det finns också problem med ledarskapet i vården. Det är inte alla enheter som har problem med att få personal, och här är ledarskapet oerhört viktigt. Vi har föreslagit att man i vården, precis som i skolan, ska ha obligatoriska chefsutbildningar. Den som ska vara chef i sjukvården måste också få en ordentlig chefsutbildning.

Vi måste också se till att det blir rimliga ansvarsområden. Det finns inga arbetsplatser utanför vård och omsorg där en chef kan ha ansvar för 50, 60, 70, 80 eller 90 medarbetare. Tacka sjuutton för att man då varken kan arbeta med arbetsmiljö, ha utvecklingssamtal eller stimulera den enskilde arbetaren. Det var inte av en händelse Jesus valde att ha tolv lärjungar. Det skulle vara betydligt bättre om varje chef även i vården hade väsentligt färre medarbetare under sig.

Det handlar också om att se till att vi kan använda utländsk arbetskraft. Jag yrkar bifall till vår reservation 9, som handlar om just det. I dag har 25–30 procent av dem som arbetar i vården utländsk bakgrund. Man skulle åtminstone kunna se till att de som kommer från länder utanför EU och EES-området snabbare kan validera sin kompetens.

Det är, fru talman, tragiskt att se hur Tidöpartierna har enats om det rakt motsatta, nämligen att begränsa arbetskraftsinvandringen och se till att det bara är höginkomsttagare, som möjligtvis färdigutbildade läkare som pratar svenska, som är välkomna; man sätter ett lönegolv på 33 000. Man borde göra precis tvärtom: se till att vi kan vara ett attraktivt ställe för vårdpersonal, även från länder utanför EU och EES, så att de vill komma hit och arbeta.

Slutligen handlar det också om attraktiviteten i att jobba i sjukvården. Där är jag också beklämd över den sjukvårdspolitik som Tidöpartierna har lagt fram. Det finns två förslag som definitivt inte kommer att göra det mer attraktivt att arbeta i sjukvården.

Det första, fru talman, handlar om att alla som arbetar i sjukvården inte bara ska ha som arbetsuppgift att vårda sjuka, utan man ska dessutom kontrollera personnumret – och ve den som inte har de fyra sista siffrorna! Då ska man omedelbart kontakta gränspolisen. Jag tror att samtliga anställda i den svenska hälso- och sjukvården reser sig upp som en man och säger att de kommer att vägra göra detta. Det kan aldrig vara en uppgift för hälso- och sjukvårdspersonal. Man är inte ärlig om att man vill öka attraktiviteten i sjukvården när man säger att undersköterskan på akuten dessutom ska ha den här arbetsuppgiften.

Det andra, fru talman, handlar förstås om att man vill begränsa möjligheten att använda tolkar i sjukvården. Det kommer definitivt inte att vara något som gör det mer attraktivt att jobba i sjukvården, utan precis tvärtom.

Fru talman! Jag står bakom samtliga våra reservationer. Jag skulle önska att vi kunde ha mer av konkret diskussion om vilka åtgärder som behövs, men jag yrkar som sagt bifall till vår reservation nummer 9.

Anf. 157 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården är ett av de områden som vi i Miljöpartiet prioriterade allra högst i förra årets valrörelse och sedan också lyfte fram i vårt budgetförslag. Jag har pratat om detta många gånger tidigare i debatterna här, men jag vill ändå återkomma till några av de centrala punkterna också i dag. Vi har även lämnat ett särskilt yttrande om vår satsning från budgeten och valrörelsen i det betänkande som debatteras i dag.

Vi i Miljöpartiet ville se en ny konstruktion där staten tar ett permanent och stort ansvar för att bidra till bättre villkor för personalen i hälso- och sjukvården och i den kommunala vården och omsorgen. För detta ville vi avsätta 9,5 miljarder kronor under 2023 och sedan gradvis bygga ut det hela för att från 2026 få se en permanent statlig satsning om 40 miljarder kronor årligen.

Fler ska vilja söka sig till vården, och fler ska vilja och orka stanna kvar utan att gå ned i tid. Vi ville att denna satsning skulle gå till fler anställda och till höjda löner inom såväl regionernas hälso- och sjukvård som kommunal vård och omsorg.

I detta sammanhang vill jag också nämna återhämtningsbonusen. Det är en satsning som Miljöpartiet har drivit igenom och som innebär att det finns medel hos Socialstyrelsen att söka för arbetsgrupper inom vården och äldreomsorgen som vill pröva att utveckla nya arbetssätt för förbättrad arbetsmiljö, inklusive arbetstidsmodeller. Syftet är att ta vara på personalgrupperns egna utvecklingsidéer och ge dem möjligheter att pröva dessa.

Återhämtningsbonusen infördes sommaren 2021 med 300 miljoner kronor i medel och söktes då av 190 kommuner och 16 regioner. Från 2022 har 1 miljard kronor avsatts årligen. Till detta har tillkommit 300 miljoner kronor för att minska eller ta bort så kallade delade turer.

Återhämtningsbonusen, med dess möjligheter till förändring inifrån, är väldigt viktig. Miljöpartiet anser att regeringen bör verka för att göra modellen mer känd och förstärka bonusen med ytterligare 1 miljard.

Fru talman! I det, som sagt, ganska spretiga betänkande som vi debatterar i dag behandlas flera motioner som handlar om de nationella kvalitetsregistren. De är viktiga verktyg för att stärka kvaliteten på vården. Jag vill särskilt nämna några av dem.

Det finns ett nationellt kvalitetsregister för gynekologisk kirurgi. Här ingår operationer som har utförts på grund av endometriosis. Det finns dock inte något register som täcker hela den endometriosisrelaterade vården, vilket vi anser skulle behövas.

Det finns även ett könsdysforiregister, som berör den könsbekräftande vården. Under lång tid har tillgången till den könsbekräftande vården urholkats, och det nationella kvalitetsregistret för den könsbekräftande vården har till följd av bristande finansiering inte getts tillräckligt goda möjligheter att följa upp vare sig effekterna av vården eller kötiderna. Finansieringen av kvalitetsregistret för könsdysfori måste säkerställas.

Det sista registret jag skulle vilja nämna är ett som inte finns ännu. Det gäller abortvården. Eftersom abortvården är under förändring, på ett

positivt sätt, skulle det behöva inrättas ett kvalitetsregister också för denna vård. Kunskapsområdet runt abortvården i Sverige behöver följas och utvecklas. Dessutom behöver regelverket förändras när det gäller vilka professioner som ska kunna lämna information till kvalitetsregister liksom i fråga om vilka data det ska gälla.

Regeringen bör se över alla dessa frågor.

Fru talman! Att vissa vårdkontakter kan ske digitalt har haft både positiva och negativa effekter. Den ökade tillgängligheten kan vara positiv, och här finns fortfarande stor utvecklingspotential med fler tjänster som skulle kunna kopplas till 1177. Tyvärr har den ökade tillgängligheten också inneburit ökade kostnader. Det finns mycket stor anledning att följa hela detta område nära för att kunna säkerställa att de skattepengar som läggs på vården används på det bästa och mest effektiva sättet och att det är de med störst behov av vård som får tillgång till den.

Under flera av mina studiebesök inom vården har just frågan om ersättningen till nätläkarföretag och hur de urholkar vissa regioners budget kommit upp. En del av förklaringen till de ökade kostnader som vi ser nu är att de digitala vårdgivarna på ett helt nytt sätt använder sig av marknadsföring.

Vård är inte vilken tjänst som helst. Vi anser därför att marknadsföringen av sjukvårdstjänster bör regleras. Vi vill se en strängare lagstiftning när det gäller marknadsföring av hälso- och sjukvård och att marknadsföringen präglas av måttfullhet. Detta hoppas vi att regeringen vill utreda.

Det är också angeläget att stärka den demokratiska kontrollen över den digitala vården och att stärka kopplingen mellan digital och fysisk vård för att främja ökad kontinuitet och tillgänglighet. I juni 2022 gav den tidigare regeringen en utredare i uppdrag att se över hur digitala vårdgivare ska kunna bli en del av en mer sammanhållen primärvård där alla aktörer arbetar tillsammans för att tillgodose patienternas behov av vård. Uppdraget ska vara slutfört senast den 15 augusti i år. Det är viktigt att utredningen får fortsätta sitt arbete och att regeringen sedan följer upp frågan.

Fru talman! Hälso- och sjukvården behöver planeras så att situationer med många skadade kan hanteras samtidigt med stora sjukdomsutbrott eller pandemier. Det finns ett antal åtgärder som särskilt bör vidtas.

Arbetet med att klimatanpassa vårdinrättningar behöver skyndas på inför värmeböljor. Antalet vårdplatser behöver också kunna öka avsevärt även i fredstida kriser, med ökad kapacitet i hela vårdkedjan.

Sjuktransporter, lager av sjukvårdsmateriel och spridning av vårdinrättningar bör planeras så att sjukvård som inte kan anstå kan bedrivas i hela landet även vid störningar.

Det behövs ett nationellt ansvar för lager av medicinsk utrustning och relevanta läkemedel som en del i krisberedskapen. Vidare bör regeringen utreda behovet av lagstiftning om att regionerna ska ha ett krav på sig att ha pandemilager för åtminstone tre månaders förbrukning.

För tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 22. Det var ett svårt val, eftersom detta är ett så spretigt betänkande. Jag står dock självklart bakom samtliga Miljöpartiets reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

Anf. 158 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att diskutera utbildningsutskottets betänkande nummer 7 under detta riksmöte, *Lärare och elever*. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Svensk skola står inför stora utmaningar och ett stort behov av reformer. Det handlar om att höja kunskapsresultaten så att fler elever klarar skolan och så att alla kan lära sig mer. Detta är nödvändigt för att varje individ ska kunna nå sin fulla potential och kunna växa med kunskap och bildning.

En bra skola är också centralt för att vi ska kunna klara av andra utmaningar som vi har i Sverige, inte minst när det gäller rättssamhället, den sociala utslagningen och den höga arbetslösheten.

I dag lämnar 16 000 elever grundskolan utan gymnasiebehörighet. Ungefär var fjärde 25-åring i Sverige saknar slutbetyg från gymnasiet. Dessa siffror är alarmerande höga. Vi har också omfattande problem med stök, skolfrånvaro, respektlöst beteende, sexism, våld och kränkningar i svensk skola. Detta skapar otrygghet, rädsla och psykisk ohälsa.

Enligt Skolinspektionens skolenkät för 2022 upplever en sjiättedel av de svarande i årskurs 8 att de inte alls eller endast till viss del känner sig trygga i skolan. Läraernas bild av trygghet överensstämmer dessutom med elevernas bild.

Vilka drabbas hårdast om det är kaos i korridorerna, med mobbning och mycket grovt språkbruk, och om elever kommer och går som de vill, inte lyssnar på lärarna och så vidare? En sådan skolmiljö slår skoningslöst mot de elever som har det tuffast i skolan. De som är mest utsatta drabbas alltid mest om skolan sviker.

Fru talman! De elever som inte klarar skolan har ofta problem också utanför skolan. Det kan handla om en svår familjesituation eller om att eleven helt enkelt har slutat att gå till skolan. En viktig åtgärd är därför ökat samarbete mellan skola och socialtjänst. Därför är det väldigt bra att regeringen nu initierar en statlig satsning på sociala team för att bidra till trygghet och studiero. Vi satsar också på akut- och jourkolor för att bättre kunna hantera och ge undervisning till elever som kan utgöra en fara för andra elever och skolpersonal.

Lärare ska också ges bättre möjligheter och fler verktyg för att agera mot ordningsstörningar i skolan. Vi gör insatser för att öka antalet speciallärare, förstärka lovskolan och mycket annat.

Vi fokuserar väldigt mycket, vilket är fullt förståeligt, på de elever som har svårt att nå målen och som behöver mycket extra stöd. Det nämns också i flera avseenden i detta betänkande. Men det bör i debatten sägas att vi också har elever i den svenska skolan som är mycket högpresterande.

Den som är väldigt, väldigt duktig i till exempel matematik eller språk ska kunna nå riktigt långt redan i grundskolan och på gymnasiet. Det är därför mycket bra att försöksverksamheterna med spetsklasser i grundskolan och gymnasiet nu ska bli permanenta och utvecklas.

Fru talman! Jag ska ta upp ett annat ämne också. När jag läste de motioner som hör till detta betänkande studsade jag till lite. Det handlar framför allt om Centerpartiets motion om integration. De har också en reservation till förmån för detta.

Centerpartiet menar nämligen att nyanlända barn ska kunna läsa in alla kärnämnen i skolan på sitt modersmål i tvåspråkiga klasser. Jag menar att detta är feltänkt. Dessutom tror jag att det skulle leda till ett – för att uttrycka mig milt – formidabelt kaos i svensk skola om man skulle genomföra detta.

Den allra viktigaste insatsen vi kan göra för nyanlända barn och ungdomar är att ge dem tillgång till svenska språket. Språket är nyckeln till integration. Det är nyckeln till att kunna kommunicera och kunna förklara och beskriva hur man känner. Det är nyckeln till arbetsmarknaden. Det är nyckeln till att kunna förstå det svenska samhället, till att kunna följa med i medier, det offentliga samtalet och informationsflöden, till att kunna hänga med i politiken och mycket annat.

Det är också nödvändigt att lära sig svenska för att kunna lära sig de andra ämnena.

Nu har jag, fru talman, lite svårt att förstå exakt vilka ämnen det är Centerpartiet menar att man ska kunna läsa in på sitt modersmål. I grundskolan betraktas svenska, engelska och matematik som kärnämnen. Men hur är det om man inte lär sig svenska? Man läser ju då det på sitt modersmål. Och man måste ha godkänt i ytterligare minst fem ämnen för att bli behörig för ett yrkesförberedande program på gymnasiet, till exempel.

I gymnasieskolan heter det inte längre kärnämnen. De kallas nu för gymnasiegemensamma ämnen, men det är samma sak. Det är nio ämnen. Förutom svenska, engelska, matte och idrott och hälsa är det naturkunskap, religion, samhällskunskap och historia. Det är nästan 700 poäng vi talar om, som man då möjligen, om det är det Centerpartiet avser, ska kunna läsa in på ett annat språk.

Vi talar dessutom, fru talman, om tiotals olika modersmål – minst. Vilka lärare ska undervisa på dessa språk och dessutom vara behöriga för att göra det och dessutom vara tvåspråkiga? Hur många engelsklärare finns det i Centerpartiets skola som ska undervisa på urdu, tigrinja, thai, arabiska, polska, persiska, portugisiska, azerbajdzjanska eller vilket språk som helst? Vi får ju knappt modersmålsundervisningen eller studiehandlingen att fungera på många orter i Sverige.

Vilka läromedel har Centerpartiet tänkt ska användas, som är kompatibla med svensk läroplan? Hur ska kvaliteten säkras? Och hur har Centern tänkt att detta ska finansieras?

Fru talman! Jag kan förstå att detta kan kännas lockande för en del centerpartistiska riksdagsledamöter. Det är lite hejsan, hoppсан – alla kan gå i svensk skola och på vilket språk man vill. Men det borde finnas någon sorts minimikrav på att de förslag man lägger fram på riksdagens bord i alla fall i någon liten del ska vara realistiska.

Om man skulle genomföra dessa förslag skulle Sverige slussa generation efter generation av nyanlända in i ett djupare utanförskap. Och dessa barn skulle inte få undervisning av samma kvalitet som andra elever.

Lösningen, fru talman, är att man gör motsatsen. Nyanlända barn och ungdomar måste så snabbt som möjligt lära sig svenska. Det görs allra bäst genom att de omges av det svenska språket, och det går fortast i en svensk-språkig miljö. Om detta hoppas jag att det i alla fall finns en så bred enighet i riksdagen att vi kan fortsätta med detta mycket viktiga arbete för att kunna hantera och bekämpa utanförskapet och den stora segregationsproblematik som vi har i Sverige.
(Applåder)

Anf. 159 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var bra att ledamoten Malm – ordförande för utbildningsutskottet, ska tilläggas – förtydligade att vi har en hel del utmaningar i svensk skola. Det är nästan en fjärdedel som inte klarar skolan. Kränkningar sker nästan varje dag. Vi har otrygghet. Vi har inte tillräckligt många lärare. Alla dessa problem måste vi diskutera i denna kammare.

Fredrik Malm väljer att diskutera Centerpartiet. Det är den verklighet vi har. Regeringens främsta företrädare i detta rum just nu är du, Fredrik Malm. Du är den främsta företrädaren för regeringspartierna. Det är ordföranden för utbildningsutskottet.

Vi ska diskutera lärare. Vi ska diskutera elever. Vi kan gärna diskutera modersmål. Men ordföranden för utbildningsutskottet vill diskutera Centerpartiet. Det är helt absurt. Det är ett skämt gentemot alla de lärare som sitter där ute och som förhoppningsvis tittar på detta.

I denna kammare ska vi diskutera de faktiska och viktigaste problemen för svensk skola. Då lägger ordföranden för utbildningsutskottet fyra minuter, tror jag, på att diskutera något som vi säger skulle kunna utredas. Det är inte ens ett skarpt förslag. Detta är något som vi tycker skulle utredas. Liberalerna har själva varit inne på samma idéer, kan man lägga till.

Det är klart att modersmålsundervisningen inte funkar just nu. Det är därför den ska utredas. Vi vet att det inte funkar tillräckligt bra. Detta är något som man skulle kunna titta på för att snabbare få barn som inte är särskilt bra på svenska att komma in i det svenska språket. Det är syftet. Syftet är att de snabbare ska komma in i klasserna tillsammans med de andra eleverna.

Varför är alla de problem som svensk skola har oerhört mycket mindre viktiga för Liberalerna än ett utredningsförslag från Centerpartiet? Det vill jag jättegärna höra.

Anf. 160 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag diskuterar inte Centerpartiet. Jag diskuterar ett förslag från Centerpartiet. Det ligger i en kommittémotion från partiet, som även är undertecknad av partiets partiledare. Det är en fråga som partiet dessutom driver och som man dessutom har en reservation om.

Det är ett förslag från ert parti. Och jag menar att detta skulle vara mycket skadligt för svensk skola. Det skulle innebära att vi ger upp tanken på att nyanlända elever verkligen ska lära sig svenska språket, att de ska göra det snabbt och att de ska omges av svenska språket. Man säger då: Nej, men du kan läsa in alla kärnämnen på ditt modersmål. Men med vilka lärare? Var finns dessa lärare, Niels Paarup-Petersen? Hur har Centerpartiet tänkt att detta ska organiseras?

Om vi ska genomföra detta måste man utbilda tusentals lärare som ska undervisa i olika ämnen på alla möjliga språk. Är det inte bättre att i stället använda de pengarna till att stärka svenskundervisningen för nyanlända?

Om man inte har språket med sig får man väldigt svårt att lära sig andra ämnen. Och även om dessa elever läser in till exempel matematiken på sitt modersmål i början kommer de sedan att komma in på gymnasiet, och då ska de läsa matematiken på svenska.

Jag tror att detta är mycket, mycket feltänkt. Och jag tror att vi sviker väldigt många nyanlända om vi inte har ett väldigt tydligt fokus på att stärka det svenska språket.

Därtill, fru talman, har jag aldrig upplevt att det finns någon särskilt stor efterfrågan på denna reform. Jag har suttit i riksdagen i fyra mandatperioder, och jag har aldrig någonsin fått ett mejl från någon väljare som har sagt: Jag vill läsa in alla kärnämnen på ett annat språk än svenska.

Inte ens engelska skolan, som vi har, har svenskundervisning på engelska. De har det på svenska, för de har förstått att ska man lära sig svenska är det bra att göra det på svenska.

Anf. 161 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Vi anser att det är helt avgörande att de som kommer hit lär sig svenska språket så snabbt som möjligt. Att de samtidigt inte hamnar efter i matematik ser jag som ganska positivt, om man skulle lyckas med det. Låt oss utreda om detta är rätt sätt! Det kanske är fel sätt. Jag anser att det kan vara bra att undersöka saken, för detta är något som finns i andra länder.

Men det är viktigare för Fredrik Malm att dessa Centerpartiet än att prata om seriös politik. Det är inte bara Fredrik Malm som är här och pratar om svensk skola. Vi hade utbildningsministern i kammaren tidigare i dag. Han skulle svara på varför regeringen drar ned på svensk skola, för det gör man. Man drar ned på skolan.

Det enda svar som vi får från utbildningsministern när vi vill ha svar på varför man drar ned på svensk skola – man drar ned på allt, hela utbildningssystemet, yrkeshögskolan och så vidare – är att Centerpartiet drar ned i Stockholm och i Göteborg. Ja, det gör de. I Malmö drar Liberalerna ned på skolan med 200 miljoner kronor. Bara i Malmö drar Liberalerna ned mer pengar än man på riksnivå satsar för hela Sverige. Det är verkligheten, och det är så det ser ut.

Alla kommuner har det jättesvårt just nu. Till exempel alla 15 kommuner i Dalarna, oavsett styre – där Liberalerna är med i Borlänge, Falun, Leksand, Ludvika, Malung-Sälen, Älvdalen – skriver till regeringen och säger: Snälla, vi behöver hjälp!

Kommunerna har nått sin gräns. De har städat upp efter det arbete som regeringen har gjort gång på gång. Man har lagt på regler och krav på kommunerna och sett till att det är kommunerna som får betala för alla nyanlända elever, som ledamoten precis lyfte fram. Och ledamoten står här och låtsas som att det är kommunerna som har gjort fel. Det är regeringen som den här gången inte skickar pengar som man brukar göra. Det är en skandal!

(Applåder)

Anf. 162 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Denna regering lägger historiskt stora belopp på den svenska skolan. Det är en av de största och mest omfattande satsningarna på svensk skola någonsin, om vi mäter i andel av till exempel bnp.

Samtidigt har vi ett väldigt tufft ekonomiskt läge. Det vet vi alla. Det vet Niels Paarup-Petersen, det vet jag och det vet alla andra här i kammaren. Vi har att hantera inflationen. Men vi har också ett ansvar, menar jag som liberal politiker, att freda skolan i dessa ekonomiskt tuffa tider.

Eftersom svensk skola tyvärr är kommunaliserad innebär det att man inte kan säga att det bara är statens uppgift att garantera detta. Kommunerna har en skyldighet att prioritera sin skola. Kommunerna har en sådan skyldighet.

För mig spelar det ingen större roll om det är en röd majoritet, en blå majoritet, en rödblå majoritet, en grön majoritet eller någon annan majoritet. Jag tycker att alla kommuner ska prioritera skolan. Och det är väldigt viktigt att de gör det. Då finns det andra verksamheter som kan vara mycket angelägna men inte lika angelägna som skolan. Då måste man tvingas göra dessa avvägningar.

Fru talman! Jag noterar också när det gäller det som replikskiftet initialt i alla fall handlade om, nämligen Centerpartiets förslag, att Niels Paarup-Petersen menar att om man halkar efter i ett ämne ska man i stället kunna tillgodogöra sig dessa kunskaper på sitt modersmål. Jag kan förstå den tanken. Jag bara undrar hur detta ska organiseras. Vilka lärare ska undervisa dessa barn? Vilka läromedel ska man använda? Detta är ju en jättereform som Centerpartiet öppnar för i svensk skola som jag tror att man inte riktigt förstår vidden av. Den kommer att innebära att generation efter generation av nyanlända inte kommer att få samma möjligheter att lära sig svenska språket och därmed inte få samma möjligheter att tillgodogöra sig sin undervisning i skolan. Det är det som jag är väldigt rädd för.
(Applåder)

Anf. 163 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Vilken katalog vi fick, Fredrik Malm, över alla bedrövligheter som finns på en av landets största arbetsplatser, där alla våra barn och ungdomar är. Vi känner ganska väl till vad det finns för problem. Det är för att det på något sätt lägger sig som en våt filt över precis all utbildningsdebatt i svensk politik just nu.

Lärare är Sveriges och kanske världens viktigaste yrke, såklart tillsammans med alla de andra professionerna i skolan, som lägger grunden för att våra barn och unga ska kunna ha ett gott liv och kunna vara en del av att bygga ett hållbart Sverige och en del av att hålla Sveriges fana som kunskapsnation högt i världen.

Jag är nyfiken på några saker som jag inte tyckte kom fram riktigt i anförandet från utbildningsutskottets ordförande. Jag skulle vilja höra om Liberalernas vision för den svenska skolan och för utbildningen, och det kan vara alla skolformer. Vad är det eleverna ska längta till? Det kan enligt Liberalernas partiledare vara att ha så tråkigt som det bara går, för då lär man sig bättre. Vad är det lärarna ska längta till? Varför ska unga människor, eller för all del de som har en del yrkeserfarenhet att ta med sig in i skolan, bli lärare? Jag vill att fler ska drömma om att vara lärare. Men jag

hittade ingenting att haka upp dessa drömmar på i Fredrik Malms anförande.

Berätta om visionen och om vad man ska drömma om!

Anf. 164 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag drömmer inte så mycket. Jag är mer intresserad av att vi gräver där vi står, att vi genomför reformer, att vi genomför förändringar och att vi kan lyfta kunskapsresultaten i svensk skola. Om vi ska göra det är det faktiskt som min partiledare Johan Pehrson har uttryckt det. Det kommer man inte ifrån. Det kan vara jobbigt för en miljöpartist att höra detta. Men det är faktiskt så att alla moment i skolan inte alltid är roliga. Det kan vara rätt jobbigt att traggla glosor. Det kan vara rätt jobbigt att sitta still under lektioner när det spritter i fingrarna och man egentligen vill hålla på med mobiltelefonen eller vill göra någonting annat. Allting i skolan är inte roligt. Allting i livet är inte roligt. Allting i arbetslivet är inte kul. Jag kan erkänna en sak, och det är att det inte heller är så roligt att vara riksdagsledamot varenda dag.

Vi måste ha höga förväntningar i svensk skola. Det innebär också att vi måste förvänta oss att man anstränger sig. Det är jätteviktigt för att kunna höja kunskapsresultaten.

Men Miljöpartiet är delvis på en annan bog, fru talman, för de tycker att det där med betyg inte är så viktigt och att det där med prov och läxor inte är så viktigt utan att man kan vara lite mer månana, månana, så att säga. Jag är inte så säker på att vi lyfter svensk skola med den attityd som Miljöpartiet har.

Med detta sagt ska det också framhållas att vi har jättemånga skolor i Sverige som är fantastiskt bra. Vi har massor, tiotusentals, lärare i alla olika ämnen som gör ett fantastiskt jobb. Vi har lärare som varje dag går till jobbet och är jätteglada. Men vi har också rätt stora arbetsmiljöproblem, och vi har rätt många elever som inte trivs i skolan. Och vi måste klara av att också adressera dessa problem för att kunna lyfta svensk skola och för att kunna få den skola som jag tror att vi alla i slutändan ändå strävar efter att vi ska få.

Anf. 165 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag strävar efter en skola som lärare drömmer om att få jobba i, en skola som de söker sig till för att få jobba i, och som eleverna längtar efter att få gå i för att det är roligt. Det gör det lättare att lära sig svåra saker.

Skickliga lärare som har tid med sina elever, det är vad jag får höra från forskare, från lärare och från skolpersonal är det som är viktigt. Man pratar inte om detaljerade reformer, betygskriterier och annat utan om skickliga lärare som har tid med sina elever.

Detta tror jag är en extremt viktig del för en framgångsrik svensk skola. Men med denna vetskap, som jag tänker mig att vi kan vara ganska överens om, sätter Liberalerna Sveriges kommuner på svältkur. Finansieringen urholkas. Det sker inte för att kommunerna har prioriterat dåligt eller för att det finns någonting annat som är mindre viktigt som man i kommunerna kan strunta i. I efterdyningarna av en pandemi och med ett pågående krig som orsakar prisrusningar har man ökade kostnader i skolan.

När regeringen vägrar ge detta generella stöd till kommunerna, hur ska man då kunna få de skickliga lärarna att ha mer tid med sina elever? Senast i går i min egen kommun talade man om att man behöver göra nedskärningar. Det är inte så att det ligger pengar och skräpar eller att folk är lata i kommunerna. Det är något utifrån kommande som gör att det inte finns pengar. Den bördan borde staten och kommunerna kunna dela på. Men Liberalerna vill inte ge detta stöd. Varför?

Anf. 166 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är mycket märkligt att oppositionen i alla replikskiften som handlar om skolan nu argumenterar ungefär som om skolan hade ett statligt huvudmannaskap i dag – som om det var staten som finansierade hela skolan. Jag ska erkänna en sak: Jag och mitt parti vill det. Vi önskar det. Miljöpartiet är hjärtligt välkommet att ansluta sig till den uppfattningen, och det är de andra partierna i oppositionen också – förutom Västerpartiet, som redan tycker så.

Faktum är dock att skolan i Sverige är kommunaliserad. Vi har kommunpolitiker som också har ansvar för skolan; ungefär 8 procent av ekonomin i skolan kommer från staten. Jag skulle önska att alla kommuner prioriterade skolan mer, även de kommuner där mitt parti sitter med och styr – och oavsett vilken majoritet de kommunerna har. Men det är orimligt att stå i riksdagen och hävda att det skulle vara regeringens fel att det finns kommuner i Sverige som inte prioriterar skolan tillräckligt, för det är det inte.

Vi gör historiskt stora satsningar på svensk skola. Som andel av brutonationalprodukten är detta en av de mest omfattande skolbudgetarna någonsin i vårt lands historia. Det har väl inte undgått någon att trenden i svensk skola de senaste 10–15 åren är ett gradvis och stegvis ökat statligt ansvarstagande genom diverse olika reformer, statsbidrag och andra satsningar på olika utbildningar, förstelära-reformer och en hel del annat. Orsaken till detta är att kommunerna inte har tagit sitt ansvar. Det är därför staten hela tiden måste öka sitt ansvar för svensk skola.

Anf. 167 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Skolan i Sverige är bra. De allra flesta lärare och elever vaknade i morse och gick till skolan, där de undervisade, lärde sig, lekte, skapade och umgicks – och hade det bra, eller åtminstone helt okej. Det kan vara viktigt att påpeka ibland.

Den svenska skolan dras dock med två allt annat överskuggande problem. Det är problem som till viss del hänger ihop med varandra och som det är helt avgörande att vi kommer till rätta med. Det är vårt ansvar att komma till rätta med dem.

Det första problemet är sorgligt, fru talman: Det som är mest avgörande för hur barn lyckas i skolan är deras bakgrund. Familjebakgrundens genomslag har också ökat de senaste decennierna. Skolans förmåga att utjämna skillnader i människors livsförutsättningar urholkas, och det är allvarligt. Segregationen ökar som en konsekvens av att skolan har blivit en marknad, och det är väldigt olika hur skolresultat, förutsättningar och skolmiljöer ser ut på olika skolor.

Det näst viktigaste för hur det går för landets skolbarn är läraren – lärarens förutsättningar, kompetens och metoder. Samtidigt lider skolan av lärarbrist. Det examineras alldeles för få lärare för att vi ska kunna möta de rekryteringsbehov som finns det närmaste decenniet. Dessutom finns det politiska ambitioner från olika partier i den här kammaren som kan förväntas öka behovet av legitimerad personal, till exempel idéer om att utöka undervisningstiden dramatiskt och öka lärartätheten mycket, eller om att tusentals fler lärare ska utbilda sig till speciallärare.

Mer måste alltså göras, för fler måste vilja bli lärare. Vi socialdemokrater har verkligen jobbat hårt för att komma till rätta med lärarbristen under våra år vid makten. Vi har till att börja med utökat resurserna till skolan stort. Det jobbar mer än 38 000 fler i skolan nu än vad det gjorde 2014. Det har varit viktigt.

Vi har jobbat med att skapa fler vägar till läraryrket, till exempel genom att införa en kortad KPU på försök och genom att utvidga och förstärka vidareutbildning av lärare som saknar legitimation. Vi har satsat på lärarassistenter och andra yrkesgrupper för att avlasta lärarna. Vi har satsat på höjda lärarlöner och tagit fram en struktur för meritering och kompetensutveckling för lärare. Det är också glädjande att regeringen nu har lagt fram vårt förslag om professionsprogram för lärare och rektorer.

Till de bästa lösningarna på lärarbristen måste höra att införa ett aspirantsystem så att de som redan arbetar som obehöriga lärare får möjlighet att bli behöriga. Det handlar om personer som har visat intresse för yrket och som en rektor har bedömt som lämpliga. Att erbjuda dem möjligheten att förmånligt arbeta och utbilda sig samtidigt borde vara den självskrivna lösningen på lärarbristen.

Lärrollen har samtidigt förändrats rätt drastiskt de senaste decennierna. När skolan blev en marknad reducerades myndighetspersonen läraren, som hade hög status och en självklar auktoritet i sitt klassrum, till en tjänsteleverantör som eleven – alltså kunden – kan byta ut om hon inte är nöjd. Det är dåligt för arbetsmiljön för både lärare och elever. Det har skadat läraryrkets attraktivitet allvarligt.

Därför måste vi komma till rätta med de dysfunktionella drivkrafter som finns på skolmarknaden. Men när det gäller skolmarknaden och dess drivkrafter vill Sverigedemokraternas regering bara göra kosmetiska förändringar, så att deras kompisar i de vinstdrivande koncernerna kan fortsätta tjäna grova pengar på att segregera elever och spara på undervisningen.

Regeringen behöver i stället ta vid där vi lämnade. Fler behöver bli lärare, och därför behöver läraryrket framstå som attraktivt. Skolmarknaden behöver styras upp, vilket vi försökte göra, och lärarnas administration måste minska. Resurserna till skolan måste ökas ytterligare. Men regeringen skär ned på skolan och har skrivit ett Tidöavtal som kommer att öka administrationen och sätta hård etisk press på lärarkåren. Regeringen vill bevara skolmarknaden, och det är bara att beklaga.

Fru talman! I skollagen har vi lagt fast att varje elev ska ha den ledning och stimulans och det stöd som hon behöver för att nå så långt som möjligt. Om stödinsatserna inte är tillräckliga riskerar det att få livslånga konsekvenser för eleverna. Därför tänkte jag uppehålla mig en liten stund vid hur viktigt det är att skolor kan ge elever det stöd de behöver.

Att insatser sätts in tidigt, både i ålder och i ett problematiskt skeende, är avgörande. Därför införde vi i regeringsställning läsa-skriva-räkna-garantin i förskoleklassen och lågstadiet. Vi gjorde förskoleklassen obligatorisk och ändrade reglerna för att fler barn ska ta del av utbildningskedjans första steg – förskolan.

Vi har gjort det obligatoriskt för huvudmän att erbjuda två timmars extra studietid varje vecka för elever som behöver det och lovskola till elever som riskerar att inte bli behöriga. Vi har reviderat timplaner och läroplaner så att bedömningskriterier blir mer användbara och så att det centrala innehållet i ämnena blir mer begripligt.

Vi har storsatsat på fortbildningen specialpedagogik för lärande, som syftar till att ge lärare bättre kunskaper i hur de ska ordna bra undervisning för alla elever. Vi har infört ett nytt examensmål i lärarutbildningen, så att alla framtidens lärare ska få med sig kunskaper om hur man möter elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Vi har skärpt lagkraven när det gäller elevhälsans uppdrag och systematik i utvecklingsarbetet samt infört krav på att det ska finnas specialpedagog eller speciallärare i elevhälsan. Vi har ökat statens stöd till förstärkt elevhälsa. Vi har styrt upp reglerna kring resursskolor, även kommunala sådana, så att den stödinsats som är till för eleverna med de största stödbehoven ska kunna få något mer stabila förutsättningar.

Vi har nyligen infört ett statsbidrag för att understödja skolorna i att skapa anpassade lärmiljöer – ett statsbidrag som varit otroligt översökt. Regeringen föreslår förvisso en förstärkning av det bidraget, men det är en mycket marginell förstärkning.

Detta arbete måste fortsätta. Därför måste regeringen nu stå emot sverigedemokratiska impulser att straffa de elever som har det största stödbehovet. I stället behövs bättre förutsättningar för landets lärare och elever. Vi socialdemokrater kommer i alla fall inte att ge oss förrän alla landets lärare och elever går till en skola som är en bra arbetsplats för lärarna och en fungerande institution för bildning och lärande för alla elever.

Vi socialdemokrater står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nummer 15.

(Applåder)

Anf. 168 JOANNA LEWERENTZ (M):

Fru talman! I dag debatterar vi utbildningsutskottets betänkande 7 *Elever och lärare*. Och det är just elever och lärare som spelar huvudrollen i skolan – utan dem, ingen skola.

När jag inte har äran att tjänstgöra här i riksdagen har jag en av dessa roller. Och utan att vilja trampa någon här inne på tårna kan jag bara konstatera att jag har världens bästa jobb: Jag är lärare. Och anledningarna till att det är just världens bästa jobb är många. Låt mig ge några exempel.

När engagemanget sprudlar i klassrummet, när klassen visar på god sammanhållning och stöttar varandra i vått och torrt, när eleven som kämpar knäcker koden och får allt att flyta på, när du plötsligt når fram till eleven som varit slutet och får hjälpa och stötta och när dina kollegor oavsett befattning jobbar mot samma mål och lyckas – då, fru talman, är det ljuvligt att vara lärare.

Men när en elev kämpar och stegen framåt är så små att de inte är synliga för eleven själv, när en elev känner sig utsatt och ensam, när en elev uttrycker sorg och ångest över att den inte passar in och över att den ständigt gör fel, när du som lärare vänt på varje sten för att nå fram för att hitta något som fungerar men möter en återvändsgränd igen, när du tvingas se en elev uppleva misslyckande efter misslyckande för att du och andra kollegor helt enkelt inte räcker till och när du ser den tomma bänken där eleven som inte längre orkar komma till skolan egentligen borde sitta – då, fru talman, är det förskräckligt att vara lärare.

I vårt avlånga land har vi många fantastiska skolor. Vi har många fantastiska lärare, pedagoger, elevassistenter, rektorer, intendent, fritidspersonal, matsalspersonal, vaktmästare, städare och andra som gör allt som står i deras makt för att skapa en trygg och fungerande skola som håller hög kvalitet för våra barn. Men dessa personer befinner sig också dagligen i dilemmat att de inte räcker till.

Det handlar om att möta elever med behov av anpassningar eller särskilt stöd – elever som lider av psykisk ohälsa och elever som utagerar och kränker andra elever eller personal. Det kan handla om elever som behöver extra stimulans och utmaning i undervisningen eller elever som kanske har det lite kämpigt med matten eller läsningen. Alla dessa elever ryms och ska få rymmas i den svenska skolan. Det är deras lagstadgade rätt och vår skyldighet att se till att de får den utbildning de behöver för att klara sig i livet.

Fru talman! Att denna skyldighet faktiskt når i hamn är inte alltid självklart i vårt avlånga land. Elever i behov av särskilt stöd tvingas dag efter dag till en miljö som inte är anpassad efter deras behov. De tvingas dag efter dag uppleva misslyckanden i skolan. Och de tvingas dag efter dag ta konsekvenserna av att vi inte lyckas leva upp till våra skyldigheter gentemot dem.

10 procent av Sveriges befolkning lider i dag av någon typ av neuropsykiatrisk svårighet, som adhd, autism eller dyslexi, för att nämna några exempel. I en klass på 30 elever motsvarar det cirka tre elever. Det är tre elever i en klass där alla är just elever. De är barn i en kontext med huvudsyfte att de ska lära sig saker de inte kan – barn som förväntas lära sig nya saker av en ensam lärare.

I ett klassrum kan en lärare behöva hjälpa till med diverse saker. Det kan handla om att sätta igång eleven som har svårt att komma igång själv. Det kan handla om att hjälpa eleven som har svårt med ämnet eller att utmana eleven som har lätt för ämnet. Det kan handla om att hjälpa och trösta eleven som ramlat och slagit sig på rasten eller lösa konflikten som uppstod på fotbollsplanen. Och därtill ska läraren anpassa undervisningen för eleven med särskilda behov.

Fru talman! Jag vet att lärare där ute kämpar och sliter för att räcka till. Vi lider med våra barn när de inte lyckas. Men vi kan inte kлона oss. Vi har inte åtta armar. Vi har inte ögon i nacken, även om många elever nog skulle tro att vi har det.

Men när 60 procent av eleverna med autism inte klarar grundskolans kärnämnen och över 50 procent har problematisk skolfrånvaro har vi misslyckats. När personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ständigt hamnar utanför arbetsmarknaden har vi misslyckats. Och när en enda elev känner att den inte klarar av att leva upp till skolans förväntningar på

grund av sin funktionsnedsättning har vi misslyckats. Något behöver förändras.

Fru talman! Under alltför lång tid har vi låtit inkluderingstanken prägla svensk skola, så till den grad att man inte längre verkar respektera att alla är olika. Alla tar inte till sig undervisning på samma sätt. Alla klarar inte av att vistas i en vanlig klassrumsmiljö. Hur vi än försöker kommer inte alla att förmå anpassa sig till det vi anser är det normala.

Missförstå mig rätt: Alla elever som kan vistas i ett vanligt klassrum ska göra det. Det är eftersträvansvärt. Men vi måste våga ha två tankar i huvudet samtidigt och acceptera att alla faktiskt inte förmår leva upp till de förväntningar som präglar ett vanligt klassrum.

Inkluderingstanken har i dag gått så långt att den snarare exkluderar. Den exkluderar från rätten att utbilda sig, från arbetsmarknaden och från att leva ett hälsosamt och lyckligt liv. Det måste bli ändring på det.

Regeringen har i 2023 års budget och i vårändringsbudgeten satsat för att säkerställa att utbildningen ska komma alla elever till del. För elever med NPF är det av yttersta vikt att stöd sätts in så tidigt som möjligt, att det på skolorna finns personal som har verktygen och kunskapen att möta och undervisa dessa elever utifrån deras förutsättningar och att miljön är anpassad efter deras behov.

Att regeringen nu satsar på fler speciallärare och möjlighet att anordna mindre undervisningsgrupper är ett mycket viktigt steg i att se till att vi skapar en skola som är till för alla. Det är satsningar som skapar inkludering på riktigt.

Detta är några steg på vägen, men vi är långt ifrån klara. Vi behöver också reformera läroplanen så att den blir tydlig och konkret med mätbara kunskaper anpassade till elevernas ålder, med tydliga kunskapskrav därtill. Dagens abstrakta läroplan skapar stress och osäkerhet hos alla elever, inte minst våra elever med särskilda behov.

Tidiga diagnostiska prov behöver genomföras för att kartlägga elevers kunskaper för att i så god tid som möjligt sätta in rätt stöd där det behövs. Tidiga insatser är en mycket viktig nyckel till en lyckad skolgång för alla elever.

Resursskolorna behöver förstärkas, och en långsiktig finansiering för resursskolans målgrupp måste komma på plats. Även den anpassade grundskolan och gymnasieskolan måste förstärkas så att alla elever oavsett förutsättningar kan utvecklas till sin fulla potential.

Till sist behövs en nationell uppföljning av den problematiska skolfrånvaron tillsammans med en nationell handlingsplan för hur vi får tillbaka våra elever till skolan.

Det är mycket glädjande att denna regering visar en vilja att ta tag i dessa frågor, och jag ser mycket fram emot att i denna kammare bifalla ytterligare insatser för att säkerställa alla barns rätt till utbildning.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 169 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Alla elever rymms och ska få rymmas i den svenska skolan, säger ledamoten. Jag uppfattar det som att ledamoten med hjärtat ömmar för elever som har olika typer av svårigheter eller hamnar i svårigheter i

skolsituationen, inte sällan elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Samtidigt företräder ledamoten ett av Tidöpartierna. I Tidöavtalet finns väldigt tydliga skrivningar om att elever ska få minskat inflytande, oftare slängas ut och oftare omplaceras och stängas av, också för längre tid, eller för den delen placeras i Sverigedemokraternas pliktsskola.

Jag tänker att det är värt att ställa följdfrågan till ledamoten hur hon ser på risken att de elever hon vill straffa hårdare är samma elever som har koncentrationssvårigheter eller svårigheter att styra sina impulser eller svårigheter att läsa av sociala sammanhang. Hur ser hon på denna risk? Om hon som jag tror att de grupperna av elever överlappar varandra ganska mycket är hon skyldig mig svaret på hur de hårdare straffen och de tuffare tagen kommer att gynna elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Anf. 170 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Fackförbundet Sveriges Lärare hänvisade tidigare i veckan till en granskning som visar att en högstadielärare i timmen hotas av elever, och många av dem blir också utsatta för våld. Samtidigt kränks elever varje dag i skolan.

Vi har ett jättestort ansvar att lära barn och unga att ta ansvar för sina handlingar. Önskat beteende måste få direkta konsekvenser, men det betyder inte att man lämnar den enskilde vind för våg. Alla elever har en lagstadgad rätt till undervisning, och det akutskolor utgör är just den lagstadgade rätten att få ta del av undervisning oavsett om man har betett sig illa eller inte.

Vi måste våga visa att den som hotar, kränker och gör fel också får ta konsekvenserna av det samtidigt som vi inte vänder dem ryggen. Skickar vi i stället hem dem i två veckor lämnar vi dem vind för våg i hemmet, och det kan vi göra gång på gång. Skickar vi dem i stället till en akutskola där det finns kompetent personal som kan stötta och vägleda dem samtidigt som de får den undervisning de har rätt till hjälper vi dem på rätt väg.

Samtidigt förstår jag den oro du uttrycker, Linus Sköld. Men en skola med ordning och reda och tydliga förväntningar och krav är en skola som i högre grad funkar för barn med NPF.

Anf. 171 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Det finns motsvarande möjligheter i dagens lagstiftning. Jag tänker att skrivningarna i Tidöavtalet är en signal om att straffen ska bli hårdare. Men ärligt talat tror jag inte att det är genom hårdare straff man skapar mer ordning och reda, och det finns redan långtgående befogenheter för lärare och rektorer att vidta åtgärder när saker händer i skolan.

Låt mig också ta upp lärarförsörjningen. Som jag sa i mitt anförande måste vi få fler lärare. Moderaterna vill dessutom öka antalet timmar i lågstadiet med en timme om dagen, vilket är en ökning av undervisningstiden med nästan 30 procent. Detta leder till slutsatsen att läraryrket måste bli mer attraktivt, för Moderaterna måste instämma i mitt påstående att fler måste vilja bli lärare.

Lärarnas administration måste minska för att yrket ska bli mer attraktivt, och jag tror att Moderaterna håller med mig om detta. Ändå har Moderaterna gått med på Tidöavtalet. Här kommer Skolinspektionens nya uppdrag för att säkerställa kvalitet att kräva en helt ny typ av dokumentationen. Vidare kommer plikten att anmäla brott att utlösa en flodvåg av administration över lärarna, och när vi ändå pratar om anmälningsplikt är det värt att nämna den djupt oetiska plikt som ni vill införa för att tvinga lärare att ange sina elever.

Hur menar ledamoten att läraryrket ska bli mer attraktivt när ni ökar lärarnas administration och inför krav som går på tvärs mot yrkesetiken?

Anf. 172 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! När vi uppfyller vår skyldighet till de elever vi flyttar på genom att ge dem den undervisning de har rätt till uppfyller vi också vår skyldighet till deras klasskamrater att de ska få vistas i en trygg skolmiljö.

Vad är ledamotens svar till den flicka som blev våldtagen av sin klasskamrat och som till slut själv tvingades byta skola för att klara av att över huvud taget gå till skolan? Moderaternas svar är tydligt: Offret ska fredas och förövaren flyttas – detta samtidigt som vi uppfyller vår skyldighet att säkerställa alla elevers rätt till utbildning. Vad är Socialdemokraternas lösning på detta?

Låt mig också upplysa ledamoten om att läsa-skriva-räkna-garantin medförde en administrativ börda för lärarna när de tvingades genomföra många tester, dokumentera och rapportera.

Jag vill också skicka frågan till kommunerna. De har ett jätteansvar för att inte lägga mer administration på lärare. Det handlar inte om sådant som kommer härifrån utan andra onödiga saker som lärarna tvingas utföra.

Jag vill se ett renodlat läraryrke där läraren fokuserar på undervisning, elevtid och planering.

De extra timmarna med läxhjälp som också infördes under Socialdemokraternas tid vid makten medförde att mycket planeringstid försvann för lärarna eftersom de skulle hjälpa eleverna med läxor. Detta gjorde jag med glädje, men alla lärare har inte förmågan att prioritera så att man hinner med allt sitt arbete.

(Applåder)

Anf. 173 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det var en glädje att höra ledamoten Lewerentz i talarstolen. Jag vill tacka för att ledamoten lyfte det positiva med svensk skola – det görs alldeles för sällan – och för de ärliga berättelserna från skolvärlden.

Det var också bra att den svåra frågan om barn med NPF togs upp, för den är oerhört viktig. Många barn har svårigheter och klarar inte alltid av den skola som vi i dagsläget har. Läget är pressat, och lärarna har inte särskilt mycket extra utrymme. Låt oss säga som det är: Resurserna är ibland ganska små. Jag tror att ledamoten sa att vi inte kan kлона oss. Får har visserligen klonats, men det tar nog ett tag innan vi kan kлона människor.

När svensk skola har det så här, när kommunernas ekonomi är pressad och det saknas pengar och när de som arbetar i skolan säger att detta är en katastrofbudget, borde inte regeringen agera då? Borde regeringen inte

göra något? Borde man inte satsa på svensk skola i stället för att dra ned på hela det svenska utbildningsväsendet? Det är ju den verklighet vi ser nu.

Jag har svårt att se hur de barn som har det svårast plötsligt skulle få det mycket bättre genom att skolan får mindre pengar.

Anf. 174 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Inflationsläget och lågkonjunkturen ställer höga krav på prioriteringar. Det går inte att sticka under stol med.

Men en sida av myntet som ännu inte nämnts i debatten är att för de tre senaste åren har kommunsektorn ett samlat överskott på 100 miljarder. Det betyder inte att alla kommuner har ett överskott, men många har det. I denna pressade tid ger det ett utrymme att prioritera. Jag tycker att många kommuner i detta läge behöver bekänna färg och visa att de värnar kärnuppgiftet. För mig är det allra viktigaste kärnuppgiftet förstås skolan.

Anf. 175 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Ja, skolan är jätteviktig och måste prioriteras. Det finns givetvis pengar i en del kommuner, och jag utgår från att många andra försöker hitta dem. Kommunerna har tveklöst det primära ansvaret för skolan och bär också den största bördan. Men det är från staten som reglerna, kraven med mera kommer.

I Tidöavtalet saknas inte nya krav på skolan, och då är frågan: Ska det inte skickas mer pengar för att täcka dessa krav?

Sedan anser jag att ledamoten Lewerentz lyfte en väldigt viktig sak, och det gäller frånvaroproblematiken. Vi har ett jättestort problem med väldigt många barn som är borta från skolan jättemycket – vissa barn är i praktiken aldrig i skolan – så mycket att deras skolgång faktiskt inte är en skolgång. Det är ett hemmavarande, inte en skolgång. Jag känner själv till barn som inte har klarat av skolan utan som är hemma i stället. Detta ser vi över hela landet, oavsett om det är små skolor eller stora skolor. Det är sannolikt inte någon kommun eller någon enda skola som inte möter detta någon gång.

Vi kan väl vara överens om att detta är ett jättestort problem. Och Centerpartiet har vid ett flertal tillfällen lagt fram ett förslag om att införa ett nationellt frånvaroregister. Detta är redan utrett. Med det skulle vi äntligen få koll på hur många det är och vilka barn det är. Vi har inte koll i dagsläget; vi bara gissar hur problemet ser ut. Men regeringen vill inte ta i problemet. Man vill inte införa det nationella frånvaroregister som vi har krävt. Kan regeringen vara snäll och komma med detta snart?

Anf. 176 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Regeringen satsade 12 miljarder kronor i ekonomisk förstärkning till kommuner och regioner i budgetpropositionen 2023. Jag vet också att regeringen följer utvecklingen noga, och såvitt jag vet har man inte uteslutit att man kan tillskjuta mer pengar till nästa års budget. Jag kan också påminna ledamoten om att vi nu lägger fram en satsning i vårändringsbudgeten på 20 miljoner kronor just för att tillgodose behoven som barn med NPF har. Ett av de krav ni ställer levererar vi faktiskt redan på.

När det gäller frånvaron kan jag bara hålla med dig. Min uppfattning är inte att regeringen inte vill ha ett frånvaroregister. Det är jätteviktigt att vi samlar fakta och kunskap om dessa elever och vad vi kan göra för att få tillbaka dem till skolan.

Avslutningsvis vill jag bara säga att det är glädjande att se att vi är många i den här kammaren som bryr oss om dessa elever, att det har gjorts satsningar tidigare och att Centerpartiet till exempel lägger motioner i frågan för att lyfta upp den i debatten, för frågan är otroligt viktig.
(Applåder)

Anf. 177 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Vi yrkar för tids vinning bifall endast till Sverigedemokraternas reservation 8, men naturligtvis stöder vi alla våra lagda reservationer.

I detta betänkande, som handlar om lärare och elever, vill jag börja med några exempel för att belysa hur förutsättningarna för lärare och elever bör vara. Det första gäller studiero i klassrummet. Där kommer nu regeringsunderlaget att arbeta vidare med att införa förväntansdokument om skolans ordningsregler som elever och föräldrar förväntas skriva på. Ordningsreglerna ska innehålla en konsekvenstrappa som förklarar vad som händer vid regelövertramp och ordningsstörningar – helt enligt Tidöavtalet. Det andra gäller en minskning av lärarnas administrativa börda. En bred regelöversyn görs för att lämna förslag på hur mer av lärarnas arbetstid kan frigöras för planering, kvalitetssäkring och undervisning. Bland annat ska skollagens långtgående krav på den elevnära dokumentationen begränsas, till exempel vad avser kraven på individuella utvecklingsplaner, IUP – helt enligt Tidöavtalet. Det tredje gäller övrig personal. Det ska finnas personal i skolan för att avlasta lärarna i deras undervisande uppdrag, till exempel särskilt anställda mentorer, speciallärare och en stärkt elevhälsa – helt enligt Tidöavtalet. Det fjärde gäller en karriärtjänstreform som ska möjliggöra att skickliga lärare kan bli förstelärare och att fler lektorer kan anställas. Detta ska ske genom fortbildning i ämneskunskap samt i till exempel ledarskap och konflikthantering – helt enligt Tidöavtalet.

Fru talman! Tydliga konsekvenser av att vi i dag inte har de helt rätta förutsättningarna i vår skola är bland annat att vi har en lärarbrist. Det är beundransvärt att vissa lärare trots dålig arbetsmiljö med ständiga bråk och stök i klassrummet fortsätter att arbeta vidare. Detsamma gäller naturligtvis de elever som vill utbilda sig men som tvingas stå ut med bråk och stök.

Det är som tur är inte så i alla klassrum, men i alldeles för många. Tidigare regering har varit ganska tyst, framför allt i frågan om studiero. Det är en av anledningarna – inte enbart, men till stor del – till att situationen är som den är i dag.

Nu måste vi förbättra förutsättningarna för både lärare och elever. Detta gör regeringsunderlaget genom Tidöavtalet, där vi har de bra förslag på reformer som jag tidigare beskrev. Möjligtvis krävs det ännu mer, men det kommer vi på under tiden.

Fru talman! Vår skola måste vara en trygg och säker arbetsplats, och det är den allt som oftast. Dock finns det orosmoln, till exempel när det visade sig att en skola i min hemstad Malmö anställt en elevassistent som innan han fick jobbet på skolan satt i fängelse för kvinnomisshandel och

dessförinnan var dömd för narkotikabrott. Ni hörde rätt. Det hände ganska nyligen. Trots detta har skolan inte gjort fel, utan man har följt skollagen, och mannen har fått visa upp sitt registerutdrag som inte visade något om dessa brott. Tyvärr visar det sig att de registerutdrag som skollagen kräver är censurerade. De visar endast om en person är dömd för mord, dråp, grov misshandel, grovt rån, människorov, sexbrott och barnpornografibrott. Det är faktiskt ganska häpnadsväckande. Det finns alltså personer som jobbar med våra elever som är dömda för grova brott, och ingen tycks veta om detta förrän en tråkig eller tragisk situation dyker upp.

Fru talman! Förra året behandlade vi en proposition som handlade om just registerutdrag, där den dåvarande regeringen var noga med att det endast skulle "visas upp" ett registerutdrag vid anställning på skola och att en enkel notering – ett kryss i en ruta – skulle räcka som bevis för att registerutdraget är klanderfritt. Vi yrkade naturligtvis på att det skulle lämnas in, som det var förut, att registerutdraget skulle dokumenteras och att det även skulle förnyas årligen. När vi pratar om registerutdrag pratar vi naturligtvis om ett fullständigt registerutdrag, inget censurerat.

Fru talman! Under senare år har det i många kommuner och i enskilda skolor skett en bortprioritering av elevhälsan till förmån för annat. När jag började undersöka detta 2011 i Malmö visste jag att det pågick, men det har fortsatt sedan dess, och detta i en tid när otryggheten och den psykiska ohälsan ökar. Man har kunnat göra detta då det inte funnits några exakta riktlinjer för omfattningen på elevhälsan. Som exempel kan nämnas att det finns platser där en skolsköterska ska ansvara för uppemot 1 000 elever – att jämföra med det mer rimliga 400. Vi sverigedemokrater har därför länge föreslagit att det införs bemanningsnivåer för elevhälsan, där vi grundar våra miniminivåer på det som professionen visat i sina olika utredningar.

Fru talman! Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen har under åtta år inte förmått att göra några större förbättringar inom skolans hälsovård. Därför är jag glad att vårt nuvarande regeringsunderlag kommer att arbeta med elevhälsan för att öka tillgängligheten, för att se till att skolhuvudmännen har samverkansavtal med sjukvården och samverkansrutiner med socialtjänsten samt för att se till att det görs en översyn över huvudmannaskapet för elevhälsan. Det kanske ska vara som det var förut, när det var sjukvården som hade det. Vi får se. Men redan nu har det gjorts en satsning på 150 miljoner som en förstärkning till elevhälsan. Det behövs säkert mer, men det är i alla fall en bra start.

Fru talman! Slutligen vill vi också att eleverna får daglig fysisk aktivitet under sin skoldag och att de reglerade friluftsdagarna återinförs. All sorts forskning på detta område visar på enbart positiva faktorer för hälsan och på att även hjärnan stimuleras, vilket gör kunskapsinhämtningen lite lättare. Kan vi säga nej till detta? Det tycker inte jag.

Anf. 178 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jörgen Grubb återkommer till "helt enligt Tidöavtalet" som ett omkväde i sitt anförande och konstaterar sedan att vi har lärarbrist.

I mitt anförande gjorde jag kopplingen mellan skolmarknadssystemet och läraryrkets sjunkande status. Skolmarknadssystemet ska, helt enligt Tidöavtalet, bevaras så att vinstuttagen kan fortsätta, så att läraren fortsätter att vara tjänsteleverantör snarare än myndighetsperson och så att eleven

kan fortsätta att vara kund. Som känt har kunden alltid rätt, vilket skiftar makten i klassrummet från läraren till eleven. Detta system vill Sverigedemokraterna – helt enligt Tidöavtalet, som sagt – ha kvar.

Jag tänkte bara enkelt fråga Jörgen Grubb: Hur menar han att ett skolmarknadssystem där eleven alltid har rätt ska gynna läraryrkets status och vara en hjälp att lösa lärarbristen?

Anf. 179 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag vet inte om vi har sagt att det skulle gynna. Vi har inte sagt att det skulle försvåra heller, så jag vet inte riktigt vad ledamoten antyder.

Låt mig säga så här: Att eleverna får bestämma och det blir ett stort elevinflytande även på betyg gör inte heller att det blir bättre, utan vad det handlar om för vår del är naturligtvis att lärarna ska få sätta sina betyg. Lärarna ska inte vara påverkade av vad eleverna eller föräldrarna tycker, utan de ska sätta tydliga betyg på sina elever utifrån deras prestation. Det är en ganska enkel ekvation som jag vet kan missbrukas på olika sätt.

Vi har även något som heter ordningsregler, som vi i regeringsunderlaget tydligt har med i Tidöavtalet. Där kan det också finnas relationsbitar när det gäller hur det fungerar på skolorna. Det gäller naturligtvis vilken huvudman man än har på skolan.

Anf. 180 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag uppfattar inte att jag riktigt fick svar på min fråga. Jag ska försöka ställa den en gång till.

Jag är mycket väl medveten om att helt enligt Tidöavtalet är det också Jörgen Grubbs uppfattning att elevinflytandet ska minska. Där står att elevinflytandet ska minska, i synnerhet vid utarbetandet av ordningsregler.

Men det yttersta elevinflytandet är att elever och föräldrar har skolpengen med sig och kan välja att ta den och gå när de är missnöjda. Det är det yttersta maktmedlet mot läraren som myndighetsperson och mot den skolhuvudman som är ansvarig för att erbjuda utbildning. Men det finns också andra maktmedel som lärare och föräldrar kan använda, till exempel att anmäla till Skolinspektionen. Kunden i ett marknadssystem har rätt därför att leverantören har ett ekonomiskt intresse av att kunden väljer dem. Det är det yttersta elevinflytandet.

Jag tänker att Jörgen Grubb kanske kan svara på frågan om jag ställer den så här: Menar Jörgen Grubb att systemet inte leder till en sjunkande status för läraryrket? Menar Jörgen Grubb att det inte skadar auktoriteten för lärare i klassrummet att elever och föräldrar har rätt att när som helst ta sin skolpeng och gå?

Anf. 181 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Vi värnar ett fritt skolval, och detta gäller för vilken skola som helst. Jag hör att ledamoten Linus Sköld bara pratar om en typ av skola, alltså de fria skolorna. Man kan byta mellan kommuners skolor om man vill. Man kan byta hur som helst – det är själva skolvalet.

På vilka grunder elever och föräldrar väljer skola vet jag faktiskt inte. Jag vet inte om ledamoten Linus Sköld vet det heller, men normalt sett väljer man en skola där man ser att det är god ordning och där man får en fin utbildning så att man kan utvecklas och komma vidare i de olika sta-

dierna, från grundskolan och kanske till gymnasiet och till och med högre studier. Det borde vara detta man prioriterar. Sedan vet jag inte hur varje unik människa tänker.

När det gäller det som ni, Linus Sköld, kallar friskolor, marknadsskolor eller vad ni nu har för uttryck är vi i regeringsunderlaget tydliga med att vi ska fastställa tydliga krav. Det kommer att finnas en utredning som visar detta, och senare kommer en proposition som vi kommer att söka majoritet för i denna kammare.

Tidöavtalet specificerar till exempel en sanktionstrappa med skärpta viten och sanktionsavgifter samt utdelningsbegränsningar vid kvalitetsbrister. Vinstutdelning ska inte förekomma de två första åren, och det ska bli bättre insyn både juridiskt, ekonomiskt och pedagogiskt.

Vi gör något som inte har gjorts under er tid, alltså era åtta år. Detta gör vi snart. Jag kan inte säga något exakt datum, men det kommer här i kammaren. Ledamoten kommer inte att kunna missa det.

Anf. 182 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det var utmärkt att ledamoten Grubb från Sverigedemokraterna i talarstolen lyfte upp frågan om mindre administration. För att vi ska få mindre administration är det viktigt att ha koll, och jag är säker på att ledamoten kan ge ett utmärkt svar på denna fråga: Hur tänker ledamoten och Sverigedemokraterna att administrationen ska se ut när en lärare ska anmäla att en av deras elever är papperslös och ska slängas ut från landet?

Anf. 183 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Paarup-Petersen! Jag vet inte hur den manualen skulle se ut, men jag gissar att en lärare förmodligen skulle gå till sin rektor och chef och prata med honom om det. Sedan tror jag att rektorn skulle sköta det på något sätt.

Jag vet inte exakt vilken manual eller vilket formulär det är eller om blanketten heter K70, K80 eller T3. Jag har faktiskt ingen aning om det. Jag är ledsen att jag inte kan leverera ett bättre svar.

Anf. 184 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är bra – vi kan konstatera att Sverigedemokraterna inte riktigt har några svar när det kommer till hur det skulle genomföras. Men det finns andra som faktiskt har svar på vad konsekvenserna av detta skulle bli.

Samtidigt som Sverigedemokraterna står i talarstolen och pratar om lärarbrist säger fackförbunden för lärarna, skolledarna och kuratorerna, som det också pratades om i talarstolen kopplat till dem som har det dåligt i skolan, och rent av psykologerna att det är en absurd idé att de medarbetare som finns i svensk skola för att hjälpa barn plötsligt ska få en angiveriplikt eller anmälningsplikt som en del av sitt jobb.

Denna plikt innebär att det är de som ska fatta det mest ödesdigra beslutet för barnen, nämligen att slänga ut dem från landet. Detta ska plötsligt bli lärarens eller kuratorns jobb. Det är vad Sverigedemokraterna vill att Sveriges lärare, kuratorer, skolledare etcetera ska lägga sin tid på. Det är de tydliga krav som Sverigedemokraterna vill se i svensk skola. Det

tydligaste kravet på svensk skola i Tidöavtalet är att lärarna ska se till att barn slängs ut från Sverige. Det är det absolut tydligaste kravet.

Jag gissar att det är det enda av kraven som införts av Sverigedemokraterna, och jag gissar att de andra primärt kommer från Liberalerna. Jag hoppas i alla fall att det kravet inte kommer från Liberalerna.

Hur tänker ledamoten Grubb att anmälningssplikt ska få fler lärare, fler skolledare, fler kuratorer, fler psykologer etcetera in i svensk skola, få svensk skola att bli bättre, få barn att må bättre och få lärare att trivas bättre på sin arbetsplats? Det skulle jag jättegärna vilja veta.

Anf. 185 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Tack, Niels Paarup-Petersen, för repliken!

Jag vet inte om detta är det tydligaste som står i Tidöavtalet, men det avslöjar i alla fall ledamotens fokus på Tidöavtalet och framför allt på det som behandlar skolan.

Vi har mycket stort fokus på många saker och ser detta som en bisak jämfört med mycket annat. Jag tycker helt enkelt inte att man ska vistas olagligt i Sverige, och jag tror att det är det som är grejen. Punkt.

Det finns massor med saker som ledamoten Niels Paarup-Petersen borde prata mer om. När det gäller problemen som vi har i dagens skola har ledamotens parti faktiskt stött en regering och dess budgetar under några år, en regering som inte har förmått lösa stora skolproblem, till exempel betygsinflation, som har funnits rätt länge och som vi alla behöver göra någonting åt.

Studiero, som jag nämnde innan, har det varit extremt tyst om i denna kammare. Det är någonting som vi måste göra något åt. Det är vad mina ögon fastnar på i Tidöavtalet – en jättestor reform som ger lugn och ro i klassrummet, något som berör hundratusentals elever och naturligtvis deras lärare och övrig personal.

När det gäller bristen på läs- och skrivkunighet vet jag att ledamoten väldigt gärna vill prata om digitala hjälpmedel. Sådana kan man ha, men nu kommer det fram att papper och penna behövs. Det önskar jag att vi har stort fokus på.

Läraryrket har vi också pratat om.

Anf. 186 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi lärare och elever – själva kärnan i skolan.

Lärarna är avgörande för att eleverna ska må bra. Det är alla de mycket skickliga lärare vi har ute i landet som bygger skolan stark. Det är lärare med varmt hjärta och fast hand som talar om vad som är rätt och fel och hur man behandlar andra. Det är de som skapar en skola för barnen att längta till. Det är de som lägger grunden för ett tryggare samhälle och ett tryggare Sverige.

Alla kan vi tänka tillbaka på vår skoltid och tänka på någon enskild lärare som betydde extra mycket för hur vi trivdes i skolan och som hade en avgörande betydelse för vår utveckling som människor. Sverige har många fantastiskt skickliga lärare som tack vare sin ämneskunskap inspirerar eleverna till mer kunskap, som leder klassen framåt och som håller ordning i klassrummet.

De lärarna gör en enorm samhällsinsats. Lärare som ser barnen, som bryr sig om barnen och som hjälper barnen är helt avgörande för hur barnen mår och för hur det ska gå för dem senare i livet. Lärarna bygger inte bara människor, utan de bygger också Sverige som land.

Fru talman! Sveriges framtid är helt beroende av att de lärare som är mycket skickliga stannar i yrket men också att fler vill bli lärare. Då behöver vi höja behörighetskraven till lärarutbildningarna för att öka attraktiviteten, och vi behöver också höja yrkets status. Vi behöver få fler akademiker att byta spår till lärare, och vi behöver utveckla karriärtjänstreformen så att skickliga lärare kan ta nya steg inom yrket.

Vi behöver göra läraryrket attraktivt också genom att avlasta lärarna på olika sätt. Att minska administrationen är ett sätt, att ha särskilda mentorer så att de undervisande lärarna kan fokusera på just själva undervisningen eller förstärka med speciallärare och elevhälsa är andra sätt.

Ska de bästa lärarna välja att stanna i yrket måste vi också en gång för alla göra upp med de ordningsproblem och det stök som tyvärr finns i skolan. Det är viktigt både för att förbättra lärarnas arbetsmiljö och för att de ska kunna fokusera mer på själva undervisningen.

Lärarens befogenheter behöver också vara tydliga. Disciplinära åtgärder som omhändertagande av föremål, utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering eller i värsta fall avstängning måste också kunna användas i större utsträckning, just för att hålla ordning i skolan så att eleverna som finns i skolan ska känna sig trygga, sedda och omhändertagna. Det handlar om att ha höga förväntningar på att eleverna faktiskt ska kunna visa respekt för varandra och lärarna.

Fru talman! Förutom att vara ett arbetsmiljöproblem skapar otryggheten naturligtvis också problem för eleverna. Det är klart att elever som känner sig otrygga lätt hamnar efter. De får svårt att hänga med i undervisningen. Dessutom påverkar det den psykiska hälsan.

Alltför många unga lider i dag av psykisk ohälsa, och vi behöver därför se till att det blir bättre tillgänglighet till elevhälsan, vårdcentralerna och barn- och ungdomspsykiatrin. Kristdemokraterna har länge drivit på för just en elevhälsogaranti, där eleverna ska garanteras tillgång till elevhälsan varje dag.

Vi har också påpekat att huvudmannaskapet för elevhälsan behöver ses över. Det skulle sannolikt finnas flera positiva effekter med att regionerna får ett samlat ansvar för den medicinska och psykosociala elevhälsan, samtidigt som skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och skolpsykologer fortfarande givetvis ska finnas kvar i skolverksamheterna men med en annan huvudman. Detta skulle se till att ingen faller mellan stolarna och skulle kunna skapa bättre förutsättningar att tidigt fånga upp elever som mår dåligt och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Det minsta man kan begära, fru talman, är i alla fall att alla skolhuvudmän, fram tills att ansvaret flyttas, bör ha ett fungerande samverkansavtal med regionerna för att säkerställa att inte elever faller mellan stolarna. Att stärka elevhälsan är helt avgörande för om vi ska lyckas skapa en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter.

Det talas också mycket om en likvärdig skola, och det kan kanske variera lite vad man menar med det. En del kanske menar att skolor ska vara i princip likformiga utan inbördes variationer medan andra, till exempel vi kristdemokrater, är öppna för att man på olika vägar kan nå fram till det

gemensamma målet. Eftersom varje barn är unikt behövs det olika pedagogiska vägar för att ge ett enskilt barn de bästa möjliga förutsättningarna att uppnå sin fulla potential.

Klart är i alla fall att alla skolor i hela landet måste få bästa möjliga förutsättningar att hjälpa elever att inte hamna efter. Alltför många elever har just hamnat efter de senaste åren. Eleverna kommer inte alltid till sin rätt, och stöket och trakasserier gör att många barn mår dåligt och hamnar efter. I värsta fall slutar eleverna att komma till skolan. Den växande skolfrånvaron är ett enormt problem.

Det är svårt att säga exakt hur många elever som har en lång och problematisk frånvaro just eftersom det saknas nationell statistik från huvudmännen som visar giltig och ogiltig frånvaro. Vi måste veta hur omfattande problematiken med hemmasittare är, och därför delar jag bilden av att arbetet med att ta fram en nationell frånvarostatistik är viktigt.

Attityden från huvudmän som uttrycker att det inte går att göra någonting eftersom eleven inte är i skolan ska inte få förekomma. Samhället har ett ansvar för att dessa barn och ungdomar ska få möjlighet att utvecklas och nå sin fulla potential.

Detta kräver att vi på ett bättre sätt anpassar skolans undervisning till de enskilda elevernas förutsättningar och behov. Den inkluderingstanke som innebär att alla elever ska undervisas på exakt samma sätt i samma klass har gått lite för långt och leder till att elever far illa. I stället behöver vi satsa på fler speciallärare och specialpedagoger. Vi behöver också ge våra skolledningar större frihet att bygga ut och utforma särskilda undervisningsgrupper. De elever som har de största stödbehoven måste också få det stöd de behöver.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 187 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Bengtsson! Jag uppskattar ledamotens engagemang i skolfrågorna och den fina inställningen till människor som också förmedlas.

Därför vill jag gärna ställa en fråga till Kristdemokraternas företrädare, och det är samma fråga som jag ställde till Sverigedemokraterna. Frågan gäller detta att lärare ska anmäla barn i klassen. Lärarens viktigaste jobb är att ta hand om barnet, utbilda barnet och föra barnet framåt i livet. Det är kärnan i lärarens jobb.

Är det positivt för lärarkårens utveckling, för läraryrkets attraktivitet – för att inte tala om barnets bästa, men det är en annan fråga – att läraren får i uppgift att vara en anmälare, får anmälningsplikt? Ska läraren ta barnet till rektorn, enligt Sverigedemokraterna, eventuellt direkt till polisen, för att säga att barnet inte förtjänar att vara här, inte har rätt att vara i Sverige? Det har polisen som uppgift att göra. Men nu vill Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna ge uppdraget till Sveriges lärare. Det gäller även kuratorerna. När barnet säger att det mår dåligt frågar kuratorn varför det mår dåligt – och, by the way, jag får utvisa dig. Är det en uppgift som ska ligga på skolans personal? Anser Kristdemokraterna verkligen det?

Anf. 188 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Ledamoten Niels Paarup-Petersen vet mycket väl att det är en utredning enligt Tidöavtalet. Vi får se vad den kommer fram till och vilka yrkesgrupper som kommer att undantas. Vi kan ta debatten i kammaren då.

Men om vi ska göra läraryrket mer attraktivt måste vi minska administrationen vad gäller att byråkratiskt skriva in mindre långtgående disciplinära åtgärder. Det är ett exempel på hur administrationen kan minska.

Kommunerna behöver ta ett större ansvar för att minska administrationen. Vi behöver ta ett samlat grepp för att se vilka administrativa bördor som har lagts på lärare som kan minska i omfattning. Lärare måste kunna hålla ordning och reda i klassrummet. Stöket måste stoppas. Lärare ska få vara just lärare. Läraren ska vara den som bestämmer i klassrummet, och lärare ska få de befogenheter som krävs. Det är många delar som behövs för att stärka läraryrkets status.

Just den fråga som ledamoten efterlyser får vi återkomma till när utredningen är klar. Det är dumt att gå händelserna i förväg.

Anf. 189 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan på sätt och vis förstå ledamotens ovilja att svara på frågan. Det är ingen skön fråga att få.

Att frågan ska utredas kan jag förstå, men det är fråga om en djupt grundläggande moralisk uppfattning. Det är inte en utredning som avgör rätt och moral. Det är frågan om synen på lärarnas uppgift och roll, vilken typ av människor som blir lärare. Det måste kristdemokrater som har skrivit under avtalet ha haft en uppfattning om. Det framgår av avtalet att utgångspunkten är att detta ska täcka in lärare.

Men de kanske inte ska göra detta – vem vet. Om vi klagat tillräckligt mycket kanske de undantas. Det kan vi hoppas.

Som utgångspunkt måste man ändå förvänta sig att när man anser att det är rimligt att ta med detta i ett avtal, om man inte sätter gränserna här, måste man ha tänkt att det ändå kan köpas. Om det inte är så måste man ha tänkt över frågan.

Därför vill jag ännu en gång ställa en fråga till ledamoten. Anser ledamoten att det är rimligt att läraren ska vara lärare och samtidigt vara en snitcher? Det är en enkel fråga.

Jag beklagar att det var engelska ord, som vi inte får använda. Jag tror att det heter tjallare eller något sådant. Jag får lära mig svenska ordentligt!

Anf. 190 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niels Paarup-Petersen för frågan.

Undvika frågan? Den är högst hypotetisk. I Tidöavtalet har flera partier förhandlat ihop sig. Vi har kommit överens om att frågan ska utredas. Det är klart att jag står bakom att den ska utredas. Sedan får vi se vilka yrkesgrupper som undantas i det fallet. Jag ser fram emot att debattera frågan när utredningen är klar. Att i det här skedet debattera en fråga som inte ligger på bordet och där vi inte vet vad utredningen ska komma fram till blir inte seriöst.

Jag förstår att Centerpartiet gärna tar upp en sådan fråga för att dölja att den regering man har stöttat har sett till att 16 000 elever inte får gymnasiebehörighet, att lärare inte kan hålla ordning i klassrummet, att elever inte får studiero, att elever hamnar efter. Det finns så många problem i skolan som har blivit värre och värre de senaste åren. Det är de problemen vi måste fokusera på att lösa, och det är de problemen vi behöver debattera i kammaren.

Kommande hypotetiska förslag eller utredningar får vi ta när de landar på bordet.

Anf. 191 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill köpa uppehållstillstånd, men det går inte.

Jag vill köpa uppehållstillstånd, men det går inte.

Murhaf Hamids ord skär i hjärtat – i alla fall för oss som inte är kostymrasister och har ett hjärta kvar. De senaste rapporterna säger att han nu har samlat in cirka 5 miljoner kronor till förmån för Majblommans Riksförbund. Det är otroliga siffror. Men bakom siffrorna finns saker vi behöver prata om.

När jag tänker på Murhaf, det vill säga ett skolbarn, dyker flera saker upp i mitt huvud.

För det första: Ett skolbarn ska aldrig behöva känna ovissheten som Murhaf får känna på grund av att han inte har beviljats uppehållstillstånd. Fråga mig! Jag vet vad konsekvenserna blir av den ovissheten: att ständigt gå runt och ha ont i magen när man går till skolan och att vara orolig varje gång man ser en polis på gatan. Eller varför inte alla fysiska och psykiska spår som börjar dyka upp i vuxen ålder på grund av den stress många av oss utsattes för som flyktingbarn i Sverige?

För det andra: De vuxna som i dag utsätter Murhaf för rasism må ha ett parti som styr den blåbruna regeringen, men vi som står för anständighet, solidaritet och medmänsklighet kommer aldrig att låta dem vinna, oavsett hur många kostymrasister som företräder dem.

Och den tredje tanken: Fundera över varför organisationer som Majblomman behövs mer än någonsin! Det är för att klassklyftorna ökar mer i Sverige än i något annat land och för att fler och fler barn går hungriga. Det är för att borgerligheten hellre ger Axfoods ägare extra vinster än att se till att föräldrar har råd att handla mat till sina barn eller att skolor kan få pengar för att dela ut gratis frukost. Det är för att högern hellre gör det möjligt för banker att ta ut miljardvinster än att se till att säkra alla barns rätt till att slippa oro sig för om föräldrarna kan betala nästa månadshyra eller inte, så att de kan koncentrera sig på sina skoluppgifter i stället för på hushållets utgifter.

Fru talman! Vi står här i dag för att tala om betänkandet *Lärare och elever*, och jag tänkte ta upp ett ämne där Vänsterpartiet har lämnat en reservation. Jag yrkar bifall till reservation 20.

Både Skolinspektionen och Skolverket har lyft fram att det finns brister när det gäller praxis kring bedömningen av om en elev ska läsa svenska som andraspråk eller inte. I dag är det rektorn som ska besluta om en elev som tillhör målgruppen, och som är i behov av undervisning, ska ges undervisning i svenska som andraspråk. Bedömningen av elevens behov av ämnet ska utgå från vad som bäst gagnar elevens språk- och kunskapsutveckling. I en rapport som Skolinspektionen tog fram 2020 där inspek-

tionen har granskat 30 skolor konstaterar man att endast 8 har bra rutiner för att göra bedömningar av hög kvalitet.

På ett par skolor har Skolinspektionen till exempel sett att man gör schablonmässiga bedömningar utifrån att eleverna har utländsk bakgrund att de därmed ska gå på svenska som andraspråk, vilket blir helt orimligt.

Skolinspektionen konstaterar även att när en bedömning väl gjorts av vilket ämne en elev ska läsa, svenska eller svenska som andraspråk, kvarstår den bedömningen som regel under *hela* grundskoletiden.

Vidare konstaterar Skolinspektionen att det är vanligare för pojkar än för flickor att de beslutas få läsa svenska som andraspråk men att skolorna inte har reflekterat över varför det är på det viset.

Problemen med hanteringen av svenska som andraspråk är många, och flera år av nedskärningar och färre behöriga lärare på grund av marknads-experiment har lett till att kvaliteten i denna hantering har sjunkit. Därtill kommer problemen med bedömning som jag precis har nämnt.

Därför menar vi från Vänsterpartiets sida att det bör tillsättas en utredning om svenska som andraspråk i syfte att öka likvärdigheten och jämlikheten i bedömningen av vilka som ska omfattas av ämnet.

Partierna i Sverigedemokraternas regering har vad det verkar av de senaste debatterna bestämt sig för att inte ta repliker på mina anföranden. Kanske är det en slump. Kanske handlar det om att de inte vill diskutera varför marknadsskolan har så pass negativa konsekvenser för elever och lärare. Det kan vara för att de inte vill diskutera sitt enorma svek gentemot kommunerna vad gäller statlig finansiering. Det kan vara för att de inte vill prata om de rasistiska undertoner som de har i den svenska skolpolitiken i dag, bland annat för att föra bort fokus från de två föregående punkterna jag nämnde.

Men i debatt efter debatt ska jag tvinga dem att lyssna på sanningen och på faktabaserade argument.

I debatt efter debatt ska jag prata om hur det korrupta marknadsexperimentet i skolan har lett till katastrofala konsekvenser för skolor runt om i hela landet och om varför det borde vara olagligt för politiker och friskolekoncerner att vara så sammanblandade med varandra som de är i dag.

I debatt efter debatt kommer jag att påminna dem om hur deras nedskärningspolitik leder till att lärare och skolpersonal tvingas gå på knäna i ännu större utsträckning än de redan gör.

I debatt efter debatt ska jag syna den rasism som alltid dyker upp, delvis för att de gör skillnad på barn utifrån hudfärg och religiös tillhörighet men också för att de alltid lägger fram dessa förslag när fokus ska tas bort från nedskärningarna i välfärden till förmån för skattesänkningar för miljardärer.

En jämlik skola skapas inte av angiverisystem där lärare ska agera poliser. En jämlik skola skapas inte av jakt riktad mot papperslösa barn. En jämlik skola skapas inte av att elever kommer hungriga till skolan för att regeringens politik skapar barnfattigdom.

En jämlik skola skapas av en politik för sammanhållning. Den skapas av en politik där vi ser alla barn för vad de är – barn – och där vi ser på rätten till kunskap som en rättighet för alla barn, oavsett var i landet de bor, oavsett vilket modersmål de har och oavsett deras föräldrars plånböcker.

Fru talman! Precis innan jag skulle gå upp i talarstolen såg jag att det har kommit en rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Jag citerar ur en artikel i tidningen Vi Lärare:

”Det svenska friskolesystemet innebär allvarliga säkerhetsrisker för svensk demokrati. Det är slutsatsen i en rapport om utländskt ägande i svenska skolor.

– Det låter som en spionroman, men antagonistiska aktörer arbetar för att försvaga samhället, säger juristen Maria Refors Legge på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).”

I denna artikel och i rapporten kan man läsa om det stora hot som marknadsexperimentet i svensk skola innebär för hela vårt samhälle.

Till och med myndigheter som Totalförsvarets forskningsinstitut går ut och pratar om det här som ett hot mot svensk demokrati. Om man inte vill lyssna på 90 procent av befolkningen och 97 procent av lärarna och om man vägrar lyssna på forskarna och alla som verkar inom skolan om varför marknadsexperimentet i svensk skola är fel, då kanske man kan börja lyssna på en myndighet som FOI.

Jag vill avsluta med orden som jag har sagt en gång tidigare här i talarstolen men som jag uppenbarligen måste säga igen: Inga människor är illegala, och inga barn är illegala.

Att de är det är kontentan av Tidöavtalet som finns nu, men jag kommer att vägra att ställa upp på den retoriken. Det gör hela Vänsterpartiet. Vi kommer aldrig att acceptera de fientliga och rasistiska undertoner som finns i det här avtalet.

Anf. 192 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 23. Sedan står vi såklart bakom all vår politik.

I dessa dagar är det vårändringsbudgettider. Alla partier håller på och överväger vad som behöver satsas extra mycket på i år för att säkra att till exempel skolan får de extra satsningar som behövs.

Låt mig säga att för Centerpartiet är det jättetydligt att Sveriges lärare behöver ökat fokus här och nu. När vi nu diskuterar lärare och elever är det väldigt passande, kan man tycka.

Därför har vi satsat på en behörighetsmiljard. Orsaken till det är att vi i grunden har en ekonomisk modell i svensk skola, en skolpengsmodell, som är dysfunktionell. Vi har pratat om det här i kammaren jag vet inte hur många gånger, och vi vill jättegärna börja ta tag i den frågan.

Tyvärr är det så att regeringen gång på gång på gång bara skjuter detta framför sig. Det händer fortfarande ingenting. Man har suttit i ett halvår, och man har inte ens fått igång en utredning. På varenda fråga som handlar om friskolor svarar man bara att det kommer i den där utredningen som kanske kommer någon gång. Det hjälper inte Sveriges lärare nu.

Vi vill att behöriga lärare ska belönas. Det förefaller tyvärr inte vara särskilt viktigt för regeringen. Men de huvudmän och de skolor som tar stort ansvar i det svenska skolsystemet måste belönas. Anställer man behöriga lärare i stället för obehöriga tar man en större utgift på sig, och det bör belönas. Man tar mer ansvar.

Andra som tar stort ansvar är de som säkerställer att det finns skolor över hela landet, för om hela ska landet ska leva måste det också finnas skolor i hela landet. Det är helt avgörande för Centerpartiet. Därför satsar vi också 300 miljoner kronor på de små skolorna. Regeringen satsar ingenting.

Vi vill också se en satsning på det som det kommer diskussioner och många ord om från regeringen, både här i kammaren just nu och varenda dag på Twitter och i debattartiklar etcetera: att det digitala är ett problem i skolan.

Ja, det är utmaningar med det. Och vi lägger fram förslag. Det är ett tips till regeringen: Det är bättre att lägga fram förslag än att skriva debattartiklar och twittra om man vill ha saker gjorda. Det kan vara ett hett tips för framtiden.

Vi har lagt fram förslag om att införa en läromedelsnämnd som kan säkerställa att alla läromedel i svensk skola faktiskt kollas igenom av duktiga människor som kan säga att det här bra, och det här dåligt.

Sedan är det självklart Centerpartiets utgångspunkt att läraren i klassrummet själv får avgöra, oftast tillsammans med rektor, vilka läromedel läraren ska använda. Regeringen vill gärna gå in i klassrummet och bestämma precis vilka läromedel som ska användas till vad. Det tror inte vi på.

Vi vill också lagstifta om rätten till läromedel, för ett större problem än att de är digitala är att de ofta inte finns. Det digitala är etta eller nolla. Jag kan säga att det är det också om man har läromedel eller ej. Det är rätt mycket ja eller nej. Om man inte har läromedel är det trots allt ett större problem än om de är digitala.

Vi vill också ta bort kravet på att läsa och skriva digitalt i lågstadiet. Det här kan regeringen gärna göra med detsamma; det kräver inte särskilt mycket.

Det här är konkreta förslag. Regeringen kan ta dem, men man föredrar att skriva debattartiklar. Det gör ingen faktisk skillnad. Det är hårda ord, men de gör ingen skillnad. Det är där vi står just nu.

Vi hörde Fredrik Malm, min kära kollega och utbildningsutskottets ordförande, säga att vi ska gräva där vi står. Där vi står just nu är i en otroligt tuff ekonomisk situation för Sveriges kommuner. Svensk skola har det jättesvårt. Och tyvärr får vi konstatera att regeringen väljer att göra – ingenting. Ingenting görs från regeringens sida. Regeringen gräver inte – den står bara still. Och jag skulle gissa att man inte ens vågar svara på frågan om varför man inte satsar några pengar på skolan. Man vet ju att det är sant; man gör ingenting.

Man säger att skolan primärt är ett kommunalt ansvar. Ja, det är den, som tur är. Staten satsar ju inte på den. Regeringen har möjlighet att satsa just nu men gör inte det. Är den bästa förklaringen till att skolan ska vara statlig att staten inte satsar? På de områden där staten har ansvar, som yrkeshögskolan, drar man ned.

Vi har jätteproblem. Vi saknar pengar till omställningsstudiestödet. Jag vet att alla regeringspartierna, som är samlade på samma bänk här just nu, var på möte med Saco senast i dag och fick veta att det saknas pengar till omställningsstudiestödet. Det funkar inte. Folk står i kö; de kan inte börja på utbildningar. Låt oss titta i budgeten – hur mycket pengar var det? Ingenting! Detta är verkligheten. Det är alltså svaret på varför det skulle

vara bättre om staten tog över skolan. De områden där det skärs ned absolut mest när det gäller utbildning är regeringens, inte kommunernas.

Låt mig läsa ur budgetmotionen som regeringen lade fram i höstas. Ni kan hitta detta på sidan 16 i budgetmotionen, om ni vill. I budgeten för 2022, som bland andra Centerpartiet röstade för, med vånda, är beloppet 95 473 000 000. Det är rätt mycket pengar, 95 ½ miljard ungefär. I den budget som Liberalerna och övriga nu har lagt fram är beloppet 94 992 000 000, det vill säga mindre än 95 miljarder. Det är en halv miljard mindre i budgeten 2023 än det var i den budgetmotion som lades fram 2022. Detta står alltså i regeringens egen budget, på sidan 16. Det är bara att läsa på!

Då säger Liberalerna här: Det är historiskt. Även utbildningsministern sa det här tidigare: Detta är historiskt. I den tidigare budgeten för 2022 pekade man också ut vad som skulle göras 2023. Det som den gamla regeringen lade fram för 2023, som vi röstade för, låg 300 miljoner kronor högre på utbildningsområdet än det som denna regering nu har lagt fram i sin budget. Det är historiskt.

Vad är det som är historiskt? Jo, det är sannerligen historiskt att Liberalerna drar ned på satsningarna på svensk skola. Det är säkert första gången Folkpartiet/Liberalerna har skurit ned på pengarna till svensk skola; det skulle jag gissa.

Det som är helt otroligt, enligt mig, är att Liberalerna inte bara dansar efter en främlingsfientlig pipa, är tysta när regeringen överväger att massövervaka hela samhället, höjer skatten på arbete, hindrar gårdsförsäljning och inte är liberaler – det visste vi ju – utan nu också skär i svensk skola och i hela utbildningsväsendet. Liberalerna är ju inte ens folkpartister längre! Det är där vi är i dagsläget. Det är en skam.

Vi har hittills i debatten hört saker som att anmälningsplikt och angiveri är något hypotetiskt, enligt Kristdemokraterna, som inte ens vågar säga vilka ingångsvärden man har för den utredning som ska tillsättas. Man kan inte svara på frågor om utredningen; det förstår jag, för den finns inte än. Men det finns ju ingångsvärden. Utredningen måste få veta vad den ska komma fram till. Man skulle kunna skriva i utredningsdirektiven att ingångsvärdet är att lärare inte ska ha denna skyldighet. Det kan man säga här i talarstolen, om det är det man tycker. Men det vågar man inte säga, för man tycker säkert inte det.

Det är enligt Sverigedemokraterna en bisak att alla lärare ska ändra sin syn på de elever som sitter framför dem i klassrummet. De ska inte bara se dem som barn och som kärll som ska fyllas med kunskap. De ska inte bara se dem som personer som de ska ta hand om och trösta om de gråter. De ska också se dem som personer som de ska ange för samhället för att de ska kunna kickas ut från samhället. Det är inte en bisak för Sveriges lärare, vilket facket är jättetydligt med.

Detta är verkligheten; det är där vi står just nu. Det är där vi gräver. Regeringen gräver just nu en stor grop under svensk skola.

Anf. 193 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Centerpartiet har i det betänkande vi nu debatterar en reservation med innebörden att man vill att nyanlända elever ska kunna läsa in kärnämnen i skolan även på sitt modersmål. Detta är en principiellt rätt viktig fråga, skulle jag säga. Det handlar om vad man har för syn på

svenska språket och dess roll för integrationen. Jag tror att det vore mycket olyckligt att göra så som Centerpartiet vill.

Det är principiellt viktigt också därför att det handlar om synen på nyanlända elever och deras rätt. De har nämligen samma rätt som alla andra elever att få undervisning av behöriga lärare.

Jag har två frågor till Centerpartiet med anledning av det här förslaget. Vi talar här om kanske mellan 50 och 100 olika språk som Centerpartiet menar att svensk skola ska organisera ämnesundervisning på. I reservationen står det att det gäller kärnämnen, och på Centerpartiets hemsida står det till och med ämnesundervisning, vilket är ännu bredare. Vilka ska undervisa dessa elever? Finns de här lärarna i dag? De här eleverna har rätt att få undervisning av behöriga lärare, som alltså dessutom ska vara tvåspråkiga – och det handlar om alla olika modersmål som nyanlända människor i Sverige har.

Den andra frågan, fru talman, är: Varför ska den grupp som behöver det svenska språket allra mest, nämligen de som har varit här kort tid och inte lärt sig svenska, i Centerpartiets skola läsa svenska minst?

Jag har väldigt svårt att se hur detta ska fungera organisatoriskt och varför det skulle vara önskvärt. Jag tror att det här finns en väldigt djup klyfta när det gäller hur vi ser på svenska språket, integrationen och undervisningen.

Anf. 194 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag får tacka för frågan. Vi konstaterar än en gång att Liberalerna inte fokuserar så mycket på den politik som faktiskt ska föras, regeringens politik, utan tar upp en enskild kommittémotion – det är ett särskilt språkbruk här i riksdagen.

Syftet framgår av motionen: Vi måste stärka nyanlända barns utbildning och se till att de snabbare lär sig svenska. De behöver möta elever som har svenska som modersmål, etcetera.

Vi är helt överens om att det är helt avgörande att alla barn som går i svensk skola lär sig svenska så snabbt och så bra som möjligt. Men regeringen har ju tillsatt en utredning om modersmålsundervisning, för att det inte funkar i dag. Det är vi överens om. Det funkar inte som det är i dag – det är inte tillräckligt bra. Vi är fullständigt överens om att det finns problem med modersmålsundervisningen. Och vi vill öka närheten till svenska språket.

Men okej, låt oss säga så här: Det kanske är en dålig idé. Då gör vi så att jag river sönder förslaget. Bort med det! Det är inte viktigt för mig. Jag kan kasta bort det. Det är inte avgörande för mig att vi gör så. Det helt avgörande är att barnen lär sig svenska snabbare. Om det kan åstadkommas med andra förslag är jag helt öppen för detta.

Det är jättebra att man utreder modersmålsundervisning. Låt oss titta på vad man kommer fram till är de bästa sätten! Detta är de förslag som har lagts; vi är öppna för andra också. Det avgörande är att vi kommer vidare så att barn som kommer hit lär sig svenska snabbare.

Detta är vår prioritering – och att skolan faktiskt funkar överlag, och då behövs det mer pengar in. Och Fredrik Malm och regeringen drar ned på pengarna till svensk skola. Det är ändå kärnan i det vi pratar om här i dag.

Låt oss alltså glömma det här förslaget! Låt oss ta bort det – inget problem över huvud taget – och i stället titta på hur vi gör detta bättre! Och då behövs mer resurser till svensk skola.

Prot. 2022/23:99
27 april

Lärare och elever

Anf. 195 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag trodde att Centerpartiet var en folkrörelse som fattar sina beslut demokratiskt. Men här frångår man ett beslut bara genom att riva sönder en lapp.

Jag noterar dock, fru talman, att Niels Paarup-Petersen bara för tio minuter sedan stod i den andra talarstolen och konstaterade att han stod bakom alla partiets reservationer. Det som förs till protokollet är väl inte om man river sönder en papperslapp utan snarare det man yrkar bifall till i talarstolen och det man säger i sitt anförande.

Det är också så, fru talman, att Niels Paarup blandar ihop två saker här. Modersmålsundervisning är en sak. Det handlar om att barn som har ett annat modersmål än svenska ska kunna få undervisning i det språket. Vad Centerpartiet föreslår är något helt annat, nämligen att nyanlända barn inte ska behöva läsa ämnen som svenska, engelska, matematik eller andra kärnämnen på svenska utan kunna läsa dem på sitt modersmål. Jag menar att det är en väldigt stor förändring av rätt viktig principiell karaktär.

Vi talar här om tiotals olika språk. Vi har inte behöriga lärare i alla dessa ämnen. Vi har inte läromedel. Hur ska vi kvalitetssäkra undervisningen?

Detta viftar Niels Paarup-Petersen bort och säger att Liberalerna inte vill tala om det som är viktigt. Nej, jag talar om det som står i betänkandet. Det råkar finnas en reservation från Centerpartiet som handlar om detta. Därför vill jag gärna veta hur Centerpartiet tänker.

Det finns ett subjekt i det här sammanhanget, nämligen de nyanlända barnen och ungdomarna. Det är de som är viktiga här. De har faktiskt rätt, precis som alla andra elever i svensk skola, att få undervisning av behöriga lärare.

Jag undrar: Var finns alla dessa lärare? Kan Niels Paarup-Petersen berätta var de finns, vem som utbildar dem och vilka läromedel som ska användas? Vi sviker generationer av nyanlända om vi skulle genomföra detta. Jag tycker att det är ganska allvarligt.

Anf. 196 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Om ledamoten Malm inte har koll på vem som utbildar lärare kan jag berätta att det är lärarhögskolan, som ligger under statligt ansvar. Det har framförts kritik mot brister i lärarutbildningen, vilket också framgår på samma sida i betänkandet.

Nej, vi har nog inte tillräckligt med lärare för detta. Därför behöver vi utreda om detta är en bra idé eller inte. Men i motsats till Fredrik Malm och resten av Tidölaget vill vi undersöka om det är en bra idé. Vi vill kolla om det är något som är vettigt. Det kanske det inte är. Farligare än så är det inte.

Det kanske är en dålig idé. Då genomför vi inte detta. Svårare än så är det inte.

Vi vet att modersmålsundervisning inte är bra. Men dem som tar lång tid på sig att lära sig svenska kan man hjälpa genom att de också får matematikundervisning på ett annat språk. Det är sannolikt inte så dåligt.

Skillnaden när det kommer till de nyanlända och de personer som inte kan svenska är att vi försöker hitta lösningar som gör att svensk skola blir så bra som möjligt för dem. Därför satsar vi också mer pengar på just behöriga lärare, vilket ledamoten konkret lyfter fram. Vi satsar ju pengar på att få fler lärare. Vi satsar på behöriga lärare. Vi satsar allt vi kan för att säkra att svensk skola bemannas av bra och duktiga lärare.

Vi försöker se vilka alternativ det finns för att modersmålsundervisningen ska gå bättre för att säkra att de barn som finns här – de kommer att stanna här, oavsett vad Sverigedemokraterna tycker – faktiskt lär sig svenska språket så snabbt som möjligt. Om vi har lagt fram några idéer som inte är perfekta behöver vi inte genomföra dem. Det avgörande är effekten.

Vi är ödmjuka nog att säga: Låt oss ta det som är bäst oavsett vem det kommer ifrån!

Anf. 197 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Läraryrket är det viktigaste yrket vi har. Det är världens viktigaste arbete.

Var och en av oss som sitter här i kammaren kan här och nu frammana bilden av en lärare som har betytt något särskilt och format oss till de personer vi har blivit i dag. Det sitter kanske också lärare där ute – kanske inte nu när klockan är över 9 – och vet att de har en elev som sitter i riksdagens utbildningsutskott, och de är i bästa fall lite stolta över det också.

Jag som är lärare kan intyga att det är speciellt också för lärare. Man minns de elever som format en själv till den man är i dag. Det kan handla om att man har gjort något bra. Det kan vara tillfällen där man skulle ha varit mycket bättre. Men det är relationer som vi har hela livet.

Och det här gäller ju för alla yrken i skolan. Betänkandet handlar om lärare och elever, men det gäller alla yrken i skolan.

Miljöpartiet vill att fler ska drömma om att bli lärare. Det handlar om att vara den som möter barnen på förskolan och ser dem växa och erövra ett språk och flera språk, sociala färdigheter och kunskaper om världen i det stora och det lilla. Det handlar om att se dem gå från att rita huvudfotingar till att bli fullfjädrade konstnärer, som en del ungdomar ju är. Det handlar om att se dem gå via kartongböcker och kanske inte den högklassigaste litteraturen under bokslukaråldern till att bli romanläsare, poesi-läsare och faktaboksläsare. Det handlar om att se någon noggrant skriva sitt namn för första gången, kanske med någon bokstav spegelvänd, för att sedan utvecklas till en person som kan skriva för att tänka och förstå.

Förskolan och skolan är till för eleverna. Egentligen skulle man mer högrävande kunna säga att skolan är till för att bygga ett hållbart samhälle och att skolan är till för alla dem som kommer att möta dagens unga när de sedan är vuxna och använda sin kunskap till att bygga vårt samhälle. Jag vill säga detta för att vi ska komma ihåg att utbildning är ett samhällsuppdrag som gäller alla, inte bara de lärare och elever som råkar vara i skolan just nu. Det är viktigt för att alla ska få så bra chanser som möjligt att leva ett tryggt och bra liv. Men det känns lite för abstrakt, så jag går rakt på sak: Förskolan, skolan och alla skolformer är till för eleverna.

I går bjöd Joanna Lewerentz och jag in till ett seminarium tillsammans med föräldranätverket Rätten till utbildning, som har en kampanj som heter En skola för alla. Den som gjorde störst intryck på mig var gymnasie-eleven Hanna, som berättade hur hon hade varit i skolhelvetet men nu hamnat i skolhimlen på en skola där hon är sedd för den hon är och inte för sin diagnos eller sina betyg. Hon känner sig sedd som människa. Hon älskar sin skola och längtar dit.

Jag tänkte att det är väl ändå det minsta man kan begära – att få känna att man längtar till skolan och få känna att man längtar till jobbet om man är lärare. Seminariet gällde just barn med neuropsykiatriska funktionsvariationer, men det Hanna beskriver är något alla elever borde få känna.

Regeringen har i vårbudgeten gett extra pengar för att förbättra utbildningen för barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är bra och viktigt. Men vi ser ju alla den uppenbara risken att satsningen inte når alla barn och elever som behöver få del av dem. Regeringen svälter ut kommuner och regioner, och det kommer att kosta liv och hälsa bland våra barn och unga. Den satsning regeringen nu gör är mindre än de neddragningar min egen kommun i går berättade att man nu behöver göra på förskola och grundskola.

Miljöpartiet vill satsa på elevhälsan. Vi vill satsa på skolhälsovården, och vi vill satsa på lärarna för att de ska kunna ge eleverna det stöd de behöver.

Herr talman! Skolan ska ge alla elever lika goda möjligheter, oavsett var de kommer ifrån, oavsett vilka föräldrar de har och oavsett vilka styrkor och intressen de har. Miljöpartiet vill ge skolan mer resurser och se till att resurserna i större utsträckning fördelas efter behov.

Vi vill bland annat inrätta ett likvärdighetsbidrag för förskolan, liknande det som vi redan har drivit igenom för skolan. Fullt utbyggt ska det komma alla förskolor till del men fördelas utifrån ett socioekonomiskt index. Dessa jämlikhetsmiljarder ska kunna användas till att både anställa fler pedagoger, höja lönerna, erbjuda personalen bättre kompetensutveckling och öka tillgången på specialpedagoger utifrån lokala behov. Fler barn ska få mer tid med skickliga förskollärare.

Detta är något annat än den svältkur regeringen ger kommunerna när man inte är med och delar på den börda som inflation och rusande priser innebär.

SKR vädjade inför vårbudgeten om långsiktiga besked gällande statsbidragen för att möjliggöra en långsiktig planering för kommuner och regioner. Miljöpartiet var det enda parti som i sin budget för innevarande år kompenserade kommuner och regioner för att de skulle kunna bibehålla nivån i verksamheten.

Vi vill inte dra ned på välfärden. Därför har vi i dag meddelat att de generella statsbidragen i vår höstbudget kommer att vara 24 miljarder under nästa år – det som kommuner och regioner säger att de behöver. Det handlar om att bygga ett starkt samhälle tillsammans.

Jag konstaterar även i den här debatten att det parti som lägger mest pengar på bordet till svensk skola är Miljöpartiet. Jag får väl anta att det betyder att om vår budget hade gått igenom hade det varit en historisk satsning.

Slutligen vill jag tala om något som det inte står så mycket om i betänkandet – elevdemokrati. Skolan är, som jag sa, till för eleverna. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Där är elevernas rätt och möjlighet till inflytande viktigt, men det handlar om mer än det. Det handlar om att på riktigt leva och verka i en vardag där man har inflytande över sin situation och där man lär sig demokratiska värderingar inte genom att läsa om dem i en tryckt bok utan genom att tillämpa dem och genom att leva dem. Det handlar om att prövas i diskussioner och med argument och om att kunna säga sin mening. Det handlar om att elever är experter på att vara elever, och vi behöver deras kunskap för att organisera skolan på det sätt som de behöver.

Herr talman! Jag vill att fler elever ska få tid med skickliga lärare. Jag vill att fler elever ska längta till nästa skoldag för att det är kul att lära sig och att utvecklas. Jag vill att fler ska drömma om att bli lärare och att fler ska vilja arbeta i skolan – Sveriges viktigaste arbetsplats.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 24 om att satsa på elevhälsan, skolhälsovården och lärarna för att de ska kunna ge eleverna det stöd de behöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motion

med anledning av prop. 2022/23:102 Genomförande av ändringarna i vavpendirektivet

2022/23:2379 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C)

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 26 april

2022/23:326 Sökbara orosanmälningar

av *Gustaf Lantz* (S)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2022/23:327 Deltagande i North Sea Summit

av *Marielle Lahti* (MP)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2022/23:328 Elstöd till kommuner och regioner

av *Eva Lindh* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2022/23:329 Reform för bostadsbyggande

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2022/23:99

27 april

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 april

2022/23:601 Vård och stöd under graviditet och förlossning

av *Linnéa Wickman* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2022/23:602 Regeringens hantering av omställningsstudiestödet

av *Ciczie Weidby* (V)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2022/23:603 Resurser till och styrning av tandvården

av *Peter Hedberg* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2022/23:604 Gängkriminellas påverkan på beslut om barn

av *Gustaf Lantz* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 26 april

2022/23:555 Skolor utan tillstånd

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:556 Arbetslösas ekonomiska levnadsvillkor

av *Teresa Carvalho* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:561 Tydlighet i fråga om Taiwan

av *Staffan Eklöf* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:568 Gödselgasstödet

av *Monica Haider* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:558 Stress på jobbet och dess långsiktiga konsekvenser för folkhälsan

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:557 Etableringsjobben

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:559 Barn som tvingas till umgänge där risk för våld föreligger

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2022/23:565 Uppmärksammande av den europeiska mångfaldsmånaden Diversity Month

av *Kadir Kasirga* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:560 Utvecklingen i Nicaragua

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:564 Uppföljningssystem för samordningsförbunden

av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:562 Reservhamn på Gotland

av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:567 Inlandsbanan

av *Kalle Olsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:566 Arbetsförmedlingens kontroll av privata jobbmatchare

av *Cicie Weidby* (V)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:563 Okända skolor

av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:579 Spelande som kulturutövning

av *Rickard Nordin* (C)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2022/23:578 Den svenska livsmedelsproduktionen

av *Sofia Skönnbrink* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:570 Länsstyrelsernas avvägningar gällande energiproduktion och jordbruksmark

av *Adrian Magnusson* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:577 Magnitskijsanktioner mot ansvariga för Vladimir Karas Murzas fängslande

av *Kerstin Lundgren* (C)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:580 Energitransaktionsprojekt av gemensamt intresse (PCI-projekt)

av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

**2022/23:572 Hemställan om kompensation för kraftigt höjda färjepri-
ser**

av *Hanna Westerén* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

**2022/23:573 Hemställan om kompensation för kraftigt höjda färjepri-
ser**

av *Hanna Westerén* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

**2022/23:574 Hemställan om kompensation för kraftigt ökade färjepri-
ser**

av *Hanna Westerén* (S)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

**2022/23:575 Hemställan om kompensation för kraftigt höjda färjepri-
ser**

av *Hanna Westerén* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

**2022/23:576 Hemställan om kompensation för kraftigt höjda färjepri-
ser**

av *Hanna Westerén* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:571 Privata jetplan på Bromma flygplats

av *Daniel Helldén* (MP)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:581 Forskningsanslag som matchar utbildningsuppdraget

av *Peder Björk* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

**2022/23:569 Förebyggande av ekonomiskt våld i kommande åtgärds-
program**

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

Prot. 2022/23:99

27 april

-----

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 21.11.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.56,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.15,

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 120 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 156 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 196 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsigelser	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om gruppleddare för partigrupp	2
§ 4 Anmälan om ersättare för gruppleddare för partigrupp	2
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 7 Anmälan om faktapromemoria	3
§ 8 Ärende för hänvisning till utskott	4
§ 9 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor	4
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU22	4
Anf. 1 IDA DROUGGE (M).....	4
Anf. 2 FREDRIK STENBERG (S)	5
Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	6
Anf. 4 FREDRIK STENBERG (S) replik.....	6
Anf. 5 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	7
Anf. 6 FREDRIK STENBERG (S) replik.....	7
Anf. 7 YUSUF AYDIN (KD)	7
Anf. 8 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	9
Anf. 9 CARL B HAMILTON (L).....	10
Anf. 10 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	12
Anf. 11 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	13
Anf. 12 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	13
Anf. 13 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	14
Anf. 14 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	14
Anf. 15 MARTIN ÅDAHL (C).....	15
(Beslut fattades under § 13.)	15
§ 10 Polisfrågor	16
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU10.....	16
Anf. 16 FREDRIK KÄRRHOLM (M).....	16
Anf. 17 MALTE ROOS (MP) replik.....	18
Anf. 18 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	18
Anf. 19 MALTE ROOS (MP) replik.....	18
Anf. 20 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	19
Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN.....	19
Anf. 22 PETTER LÖBERG (S)	19
Anf. 23 TORSTEN ELOFSSON (KD)	21
Anf. 24 KATJA NYBERG (SD).....	23
Anf. 25 MARTIN MELIN (L)	26
(forts. § 14).....	31
Ajournering	32
Återupptaget sammanträde	32
§ 11 Frågestund	32
Anf. 26 TALMANNEN	32
<i>Förslag om nytt energipolitiskt mål</i>	32
Anf. 27 MONICA HAIDER (S)	32
Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	32

Anf. 29 MONICA HAIDER (S).....	33
Anf. 30 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	33
<i>Kravprofiler för tjänster vid lärosäten .....</i>	<i>33</i>
Anf. 31 ROBERT STENKVIST (SD).....	33
Anf. 32 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	33
Anf. 33 ROBERT STENKVIST (SD).....	33
Anf. 34 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	34
<i>Reglerad elexport vid höga energipriser .....</i>	<i>34</i>
Anf. 35 BIRGER LAHTI (V).....	34
Anf. 36 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	34
Anf. 37 BIRGER LAHTI (V).....	34
Anf. 38 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	35
<i>Barn i behov av särskilt stöd.....</i>	<i>35</i>
Anf. 39 ANNA LASSES (C).....	35
Anf. 40 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	35
Anf. 41 ANNA LASSES (C).....	35
Anf. 42 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	36
<i>Grundlagsskyddad aborträtt.....</i>	<i>36</i>
Anf. 43 JAN RIISE (MP)	36
Anf. 44 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	36
Anf. 45 JAN RIISE (MP)	36
Anf. 46 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	37
<i>EU-samarbete om kärnkraft .....</i>	<i>37</i>
Anf. 47 MATS GREEN (M)	37
Anf. 48 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	37
Anf. 49 MATS GREEN (M)	37
Anf. 50 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	38
<i>Ett ökat kvinnligt företagande.....</i>	<i>38</i>
Anf. 51 LILI ANDRÉ (KD)	38
Anf. 52 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	38
Anf. 53 LILI ANDRÉ (KD)	38
Anf. 54 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	39
<i>Telefonbedrägerier .....</i>	<i>39</i>
Anf. 55 CECILIA RÖNN (L).....	39
Anf. 56 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	39
Anf. 57 CECILIA RÖNN (L).....	40
Anf. 58 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	40
<i>Arbetsvillkoren för personal i äldreomsorgen.....</i>	<i>40</i>
Anf. 59 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	40
Anf. 60 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	40
<i>Kompetensförsörjningen i äldreomsorgen.....</i>	<i>41</i>

Anf. 61 MONA OLIN (SD)	41
Anf. 62 Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
<i>Utbyggnad av vattenkraft i älvar</i>	42
Anf. 63 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	42
Anf. 64 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	42
<i>Statligt stöd till kommuner och skolor</i>	42
Anf. 65 STINA LARSSON (C)	42
Anf. 66 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	43
<i>Stopp för import av rysk gas</i>	43
Anf. 67 MARIELLE LAHTI (MP)	43
Anf. 68 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	43
<i>Hjälpmedel och forskning om äldres hälsa</i>	44
Anf. 69 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	44
Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M)	44
<i>En gasmekanism i pensionssystemet</i>	44
Anf. 71 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	44
Anf. 72 Statsrådet ANNA TENJE (M)	45
<i>Ränteläget och bankernas vinster</i>	45
Anf. 73 GUNILLA CARLSSON (S)	45
Anf. 74 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	45
<i>Undantag från riskskatt för kommuner och regioner</i>	46
Anf. 75 PER SÖDERLUND (SD)	46
Anf. 76 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	46
<i>Krisbarnbidrag i stället för skatteavdrag</i>	47
Anf. 77 ISABELL MIXTER (V)	47
Anf. 78 Statsrådet ANNA TENJE (M)	47
<i>Regeringens skolpolitik</i>	47
Anf. 79 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	47
Anf. 80 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	48
<i>Skogsnäringens lönsamhet</i>	48
Anf. 81 REBECKA LE MOINE (MP)	48
Anf. 82 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	48
<i>Kontroll av bidrag till civilsamhället</i>	49
Anf. 83 CARL NORDBLOM (M)	49
Anf. 84 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	49
<i>Amorteringskravet</i>	49
Anf. 85 HANS EKLIND (KD)	49
Anf. 86 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	50
<i>Ett vouchersystem i föräldraförsäkringen</i>	50
Anf. 87 ÅSA ERIKSSON (S)	50
Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M)	50
<i>Ett förmögenhetsregister</i>	51
Anf. 89 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	51
Anf. 90 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	51
<i>Vindkraftverk till havs</i>	51
Anf. 91 MARIANNE FUNDAHN (S)	51

Anf. 92 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	52
<i>Integrationen i Malmö</i>	52
Anf. 93 LUDVIG ASPLING (SD)	52
Anf. 94 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	52
<i>Effektivare tillståndsprocesser för elproduktion</i>	53
Anf. 95 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	53
Anf. 96 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	53
<i>Samverkan om vård av multisjuka äldre</i>	53
Anf. 97 CARITA BOULWÉN (SD)	53
Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M)	54
<i>En storskalig utbyggnad av vindkraften</i>	54
Anf. 99 MALIN LARSSON (S)	54
Anf. 100 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	54
<i>Tillsättningen av lärosätens styrelser</i>	55
Anf. 101 MATS WIKING (S)	55
Anf. 102 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	55
Ajournering	56
Återupptaget sammanträde	56
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 april	56
UbU9 Vuxenutbildning	56
AU8 Arbetsmiljö och arbetstid	58
AU9 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	59
§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	61
FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor	61
Anf. 103 FÖRSTE VICE TALMANNEN	62
§ 14 (forts. från § 10) Polisfrågor (forts. JuU10)	63
Anf. 104 FÖRSTE VICE TALMANNEN	63
Anf. 105 GUDRUN NORDBORG (V)	63
Anf. 106 MALTE ROOS (MP)	65
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	67
§ 15 Personalförsörjning	67
Försvarsutskottets betänkande 2022/23:FöU8	67
Anf. 107 LARS WISTEDT (SD)	67
Anf. 108 HANNA GUNNARSSON (V) replik	69
Anf. 109 LARS WISTEDT (SD) replik	69
Anf. 110 HANNA GUNNARSSON (V) replik	69
Anf. 111 LARS WISTEDT (SD) replik	70
Anf. 112 LENA JOHANSSON (S)	70
Anf. 113 CAMILLA BRUNSBORG (M)	71
Anf. 114 HANNA GUNNARSSON (V)	74
Anf. 115 MIKAEL OSCARSSON (KD)	77
Anf. 116 HANNA GUNNARSSON (V) replik	78
Anf. 117 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	78
Anf. 118 HANNA GUNNARSSON (V) replik	78
Anf. 119 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	79

Anf. 120 MIKAEL LARSSON (C).....	79
Anf. 121 ANNA STARBRINK (L)	81
Anf. 122 EMMA BERGINGER (MP)	83
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	84
§ 16 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap	85
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU14	85
Anf. 123 THOMAS RAGNARSSON (M).....	85
Anf. 124 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	86
Anf. 125 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	87
Anf. 126 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	87
Anf. 127 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	88
Anf. 128 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	88
Anf. 129 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	88
Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	89
Anf. 131 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	89
Anf. 132 ANNA VIKSTRÖM (S)	90
Anf. 133 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	92
Anf. 134 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	92
Anf. 135 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	93
Anf. 136 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	93
Anf. 137 DAN HOVSKÄR (KD)	94
Anf. 138 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	95
Anf. 139 DAN HOVSKÄR (KD) replik	96
Anf. 140 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	96
Anf. 141 DAN HOVSKÄR (KD) replik	97
Anf. 142 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	97
Anf. 143 DAN HOVSKÄR (KD) replik	98
Anf. 144 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	98
Anf. 145 DAN HOVSKÄR (KD) replik	98
Anf. 146 JOHNNY SVEDIN (SD)	99
Anf. 147 KARIN RÅGSJÖ (V)	101
Anf. 148 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	103
Anf. 149 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	104
Anf. 150 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	104
Anf. 151 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	104
Anf. 152 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	105
Anf. 153 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	105
Anf. 154 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	106
Anf. 155 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	106
Anf. 156 ANDERS W JONSSON (C)	107
Anf. 157 ULRIKA WESTERLUND (MP)	109
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	110
§ 17 Lärare och elever	111
Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:Ubu7	111
Anf. 158 FREDRIK MALM (L)	111
Anf. 159 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	113
Anf. 160 FREDRIK MALM (L) replik.....	113
Anf. 161 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	114
Anf. 162 FREDRIK MALM (L) replik.....	115
Anf. 163 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	115
Anf. 164 FREDRIK MALM (L) replik.....	116

Anf. 165	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	116	Prot. 2022/23:99
Anf. 166	FREDRIK MALM (L) replik.....	117	27 april
Anf. 167	LINUS SKÖLD (S).....	117	-----
Anf. 168	JOANNA LEWERENTZ (M).....	119	
Anf. 169	LINUS SKÖLD (S) replik.....	121	
Anf. 170	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	122	
Anf. 171	LINUS SKÖLD (S) replik.....	122	
Anf. 172	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	123	
Anf. 173	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	123	
Anf. 174	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	124	
Anf. 175	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	124	
Anf. 176	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	124	
Anf. 177	JÖRGEN GRUBB (SD)	125	
Anf. 178	LINUS SKÖLD (S) replik.....	126	
Anf. 179	JÖRGEN GRUBB (SD) replik	127	
Anf. 180	LINUS SKÖLD (S) replik.....	127	
Anf. 181	JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	127	
Anf. 182	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	128	
Anf. 183	JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	128	
Anf. 184	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	128	
Anf. 185	JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	129	
Anf. 186	MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	129	
Anf. 187	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	131	
Anf. 188	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	132	
Anf. 189	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	132	
Anf. 190	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	132	
Anf. 191	DANIEL RIAZAT (V).....	133	
Anf. 192	NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	135	
Anf. 193	FREDRIK MALM (L) replik	137	
Anf. 194	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	138	
Anf. 195	FREDRIK MALM (L) replik	139	
Anf. 196	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	139	
Anf. 197	CAMILLA HANSÉN (MP)	140	
	(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	142	
§ 18	Bordläggning.....	142	
§ 19	Anmälan om interpellationer.....	142	
§ 20	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	143	
§ 21	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	143	
§ 22	Kammaren åtskildes kl. 21.11.....	145	